

SÁMEDIGGI

Sámedikki 2024 jahkedieđáhus
Mearriduvvon 12.03.2025
Áššis 005/25

1	Oassi Jodiheddji muitala	5
2.	oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin	7
3.	Oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat	18
1	Giella	26
1.1	Áŋgiruššansuorggit - Giella	27
1.2	Sámegielaide geavaheapmi	28
1.3	Sámegielaide ovdánahttin	29
1.4	NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi	35
2	Bajásšaddan, oahpahas, alit oahppu ja dutkan	37
2.1	Áŋgiruššansuorggit – Bajásšaddan, oahpahas, alitoahppu ja dutkan	38
2.2	Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin	39
2.3	Nuvtta sámegielat mánáidgárddit	40
2.4	Sámegielat mánát otná servodagas	43
2.5	Árbedieđut odđa áiggis	46
2.6	Máhttu ja gelbbolašvuhta leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide	48
2.7	Sámi sisdoalu skuvllas	48
2.8	Psykososiála oahppanbiras	52
2.9	Oahppuneavvut	54
2.10	Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis	57
2.11	Oahppo- ja dutkanfálaldat	57
2.12	Rekrutteren	58
3	Areálat, biras ja dálkkádat	62
3.1	Áŋgiruššansuorggit – Areálat, biras ja dálkkádat	62
3.2	Areálahálddašeapmi	63
3.3	Luondduresurssat	67
3.4	Luondduvalljodat	67
3.5	Čeahketabealla – Luondduvalljodat	67
4	Ealáhusat	69
4.1	Áŋgiruššansuorggit – Ealáhusat	70
4.2	Vuodđoealáhusat	71
4.3	Máŋggabealat ealáhusat	78
4.4	Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš	80
4.5	Duodji	82
4.6	Ealáhusovddideami doarjaga doaimmaguovlu (SED-guovlu)	88
5	Kultuvra	89

5.1	Áŋgiruššansuorggit - Kultuvra	90
5.2	Sámi dáidaga ja kultuvrra láchčima, ovttasbarggu ja eavttuid ovddideapmi	90
5.3	Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	91
5.4	Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan	93
5.5	Sámi girjjálašvuohta	99
5.6	Sámi mediat	102
5.7	Sámi valáštallan	103
6	Kulturmuitosuodjalus	105
6.1	Áŋgiruššansuorggit – Kulturmuitosuodjaleapmi	105
6.2	Kulturmuittuid hálddašeapmi	106
6.3	Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut	111
6.4	Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi	111
6.5	Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi	113
6.6	Sámi bázahusaid hálddašeapmi	114
7	Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus	116
7.1	Áŋgiruššansuorggit – Dearvvašvuohta, fuolahus ja mánáidsuodjalus	116
7.2	Spesialistadearvvašvuođa bálvalusat	117
7.3	Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa	117
7.4	Álbmotdearvvašvuohta	120
7.5	Ovttáárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus	121
7.6	Sosiála dilli ja čálgobálvalusat	122
8	Álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	123
8.1	Áŋgiruššansuorggit - álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	123
8.2	Sámi ovttasbargu	124
8.3	Davviguovllut	127
8.4	Álgoálbmotvuoigatvuođat	127
8.5	Dásseárvu ja solidaritehta	131
8.6	Dásseárvu	131
9	Ovttasbargošiehtadusat	134
9.2	Regionála ovttasbargu	135
9.3	Interreg	136
10	Eará doaibmabijut	138

10.1	Čoahkketabealla – Eará doaibmabijut	138
10.2	Politihkalaš dási doaibmagolut	140
11	Dievasčoahkkin	141
11.1	Čoahkketabealla parlameanta	141
11.2	Doaibmagolu parlameanta	141
12	Sámediggeráđđi	147
12.2	Sámediggeráđđi	147
13	Sámedikki hálddahuš	150
13.1	Čoahkketabealla – Sámedikki hálddahuš	150
13.2	Doaibmagolut – Sámedikki hálddahuš	150
4. oassi	- Doaimma stivren ja dárkkisteapmi	152
5. oassi	- Boahhteáiggi vejolašvuodaid árvvoštallan	164
6. oassi	- Jahkerekketdoallu	167
	Mearkkašupmi	185

1 Oassi Jodiheadji muitala

Skábmamánu 12. beaivvi 2024 ánu Stuoradiggi ándagassii dáruiduhttinpolitihka ovddas mii mánggaid jagiid doaimmahuvvui sámiid, kvenaid/norggasuopmelaččaid ja vuovdesuopmelaččaid vuostá. Ándagassii bivdin lei historjjálaš ja hui mávssolaš midjiide sámiide, ja dat lei álgu boahttevaš dehálaš bargui soabadeami guvlui. Dáruiduhttinpolitihka lea dagahan čiekŋalis háviid maid ferte dikšut. Danne Sámediggi áigu leat aktiivvalaš ja guovddáš rollas njulgenbarggus ja boahttevaš seanadanpolitihka ovddideamis.

Báikegottiin mat garrasit leat dáruiduhttojuvvon, bargá Sámediggi árrjalaččat nannet sámi birrasiid gos dáruiduhttin lea dagahan giela ja kultuvrra ovdii. Mii galgat doarjut ja suodjalit servodagaid mat ollu leat šaddan gierdat buolvvaid čađa. Konkrehta doaibmabijuiguin mii áigut veahkehit servodagaid ealáskahttit daid maid leat massán – giela, árbevieruid ja searvevuoda.

Illudahtta go nu oallugat váldet ruovttoluotta kultuvrra ja giela, ja dan láhkai árrjalaččat leat mielde hukseme sámi servodaga. Válgajienastuslohku stuorru, mii lea buorre mearka sámiid ángirvuodas. Go vaikko dál leat čuovgadet áiggít vuordimis, de dárbbášuvvojit buohkaid searat bargat seavdnjadasa vuostá mii áitá.

Mis lea rahčamuš vuordimis ja mii eat suite das vuoittáhallat. Miehtá máilmmi oaidnit movt vuovddit billahuvvet, jogat nuoskkiduvvojit ja eallit šaddet báhtarit iežaset ruovttuin – eai fal luonddu iežas fámuid geažil, muhto olbmuid geažil. Luondu lea deattu vuolde ja álgoálbmogiidda dat čuohcá vel dan láhkai ahte min kultuvra, identitehta ja eallinvuohki fallehuvvojit – eallinvuohki man vuodđun lea buolvvas bulvii leamaš luonddu dássetvuoda bisuheapmi.

Muolkkuid elektrifiseren ja Finnmárkku elfápmolokten leat stuorámuš ovttaskas falleheamit sámi kulturdoaimmaheami vuostá. Ráđđehus mearridii áššis beroškeahtta váikkuhusain min kultuvrii ja ráđđádalakeahtta Sámedikkiin. Danne lea Sámediggi mearridan vuolgahit ášši stáhta vuostá Muolkkuid elektrifiserema dihte.

Ellinor Utsi gii gullá Čorgaš orohakkii, dáistala čieža bieggafápmoproševtta vuostá iežaset orohagas. Go son dadjá iežas dál massán oasi iežas eallimis, de son muittuha midjiide mas lea sáhka – ii dušše sutnje, muhto buohkaide midjiide geat rahčat vuoigatvuodaid ovddas sealluhit iežamet kultuvrra ja gullevašvuoda lundui.

Sisabahkkemat dagahit guolásteami, bivdima ja meahcásteami ovdii guovlluin gos mearrasámit ja riddoguovlluin olbmot juo leat vásihan ahte stuora industrijaproševttat dávjá badjelgehččet sin vuoigatvuodaid ja beroštumiid. Diekkár áššit váikkuhit olbmuid luohttevašvuhtii.

Riddoguovlluin lea heahtedilli. Unnán guolli sáhtta dagahit ássama ja guolástussii rekrutterema ovdii. Liikká mii oaidnit optimismma. Ollugat ohcet doarjaga fatnasiid oastimii min mariidnaealáhusaid doarjjaortnegis. Sámediggi čuollá riddofatnasiid beali, ja bargá dan ala ahte mearrafatnasiid bivdoearit ođđasis juhkkovvojit vuoigalaš vuogi mielde.

Seammás maiddá unnu luossamáddodat. Sámediggi lágidii luossaálgoálbmogiidda riikkaidgaskasaš čoahkkaneami Kárášjogas mannan čavčča. Doppe digaštalaime eará luossaálgoálbmogiiguin hástalusaid atlántalaš luosa dáfus. Čoahkkaneami boadus lei dehálaš julggaštus mii galgá doaibmat bagadussan boahttevaš mearridanproseassain. Das daddjojuvvo ahte luossaálgoálbmogiin lea ovddasvástáduš doalahit min oktavuoda lussii ja dan eallinbirrasii, ja Sámediggi lei vuosttaš álgoálbmotparlameanta mii guorrasii julggaštussii. Luossakultuvrra bisuheami dihte mii fertet ángirit bargat dan ovddas ahte máhttu fievrividuvvo boahttevaš bulvii.

Jagis 2024 lei Bådåddjo Eurohpá kulturoaivegávpot ja mun lean rámis go Sámedikkis lea leamaš lagas ovttasbargu Bodø2024:in. Dat lea leamaš dehálaš arena sámi dáiddáriidda ja kulturbargiide. Sámi dáidagis ja kultuvrras lea dál máilmmiviidosaš lávdi, ja dat leat vuolgahan digaštallamiid mat sihke váikkuhit ja suhtadit.

Bådåddjos dat maiddá lágidedje Conifa Women´s World Cup measttirgilvvuid, mat čohkkejit nissonjoavkkuid mat eai leat mielde FIFA:s. Mii sávvat lihku Sámi nissonriikkajovkui mii vuittii ja šattai máilmmimeasttirin.

Spábbačiekčan ja faláštallan leat dehálaš gávnadandoaimmat sámiide. Sámediggi lea dorjon Finnmárkku spábbačiekčanbirre proševtta MII-MET-VI, man ulbmil lea eastadit rasismma, vealaheami ja vaššiságaid.

Biire čielgasit čájeha ahte diekkár dagut leat áibbas dohkketmeahtumat, ja dan sáhtášedje earát nai čuovvolit.

Mii diehtit ahte sámit cielahuvvojit maiddá eará báikkiin go spábbačiekčanšiljus. Danne fállá Sámediggi ovttas Politijadirektoráhtain rávvagiid siiddus www.samehets.no. Siiddus leat dieđut movt sámiid cieleamei sáhtá dieđhit ja váidit. Beroškeahhtá orožat go báikkiin gos leat unnán dahje ollu sámit, de galgá juohkehaš dovdat ahte lea oadjebas ja dohkkehuvvon iežas báikkálaš birrasis.

Danne lei illudahtti go nu oallugat ohce Sámedikkis doarjaga givssideami ja sámiid cieleamei eastadanprošeavttaide.

Lea movttiidahtti oaidnit politihkalaš mearrádusaid konkrehta bohtosiid.

Illudan maiddá go sámi mátkkoštanealáhusat ovdánit kulturgaskkusteaddjin, ja Sámediggi lea ovttas ráđdehusain vuolggahan geaidnokártta sámi ealáhusdoaimmaid várás. Dat lea reaidu mii galgá nannet čeahpes ealáhusdoaimmaheddjiid ovdánanvejolašvuodaid Sámis.

Jagis 2024 almmuhii KS raportta sámi hálldašanguovlluid suohkaniid lassigoluin mat leat mávssekeahhtá. Dat fuolastuhtá min, danne go sámi suohkanat leat dehálaččat sámiid bálvalusfálaldagaide dain suohkaniin. Ráđdehus lea lohpidan ovddidit dan boahhtevas stuoradiggedieđáhusas, ja dan mii čuovvolit sihkkarastin dihte ahte juoga dahkkojuvvo.

Mis Sámis ledje maiddá mánggat olahusat jagis 2024 maidda sáhttit geahččat ruovttoluotta.

Čoarvemátta rahppojuvvui – mii lea erenoamáš visti gos Sámi Našunálateáhter Beaivváš ja Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla leat. Dat lea áidna teáhter máilmmis mas lea sierra njuovahat ja áidna skuvla máilmmis mas lea sierra teáhter. Visti lea dakkár mii sihke ligge ja hástala min – ruoktu gos min historjá hábmejuvvo ja gos mii sáhttit sihke jurddašit ja defineret geat mii leat.

Maiddá Romssas lea ođđa olahus go geassemánus beasaimet ávvudit Romssa Sámi viesu rahpama.

Loahpas jagi bohte maiddá dat buorit ođđasat ahte Sámediggi oažžu 50 miljovna ruvno lasi 2025 stáhtabušehtas. Dat ruhta gal eahpitkeahhtá lea oba ávkkálaš sámi servodaga ovdánahttimis ja njulgenbargguin.

Sámediggi galgá álo leat dehálaš reaidu servodaga ovdánahttimis ja doarjjan sámi ásahusaide ja deaivvadanbáikkiide, muhto viššalis ánggirdeddjiid ja vehkiid haga ii livččii dat bargu vejolaš. Sámi álbmogis lea jođihanfápmu – juohke okta dis dahká uhcibuš ja stuorábuš válljejumiid mat sihkkarastet ahte sámi gielat ja kultuvra seilot. Mii dárbbášit du guhte orut gávpogis – guhte orut gilis – olles sámi servodaga, mielde jovkui.

Boahhteáigi lea min.

Karášjohka, guovvamánu 10. beaivi 2025

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

2. oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Olav V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. beaivvi 1989.

Sámediggi lea sámi álbmoga parlameanta. Dan leat sápmelaččat válljen ja dat lea sápmelaččaid váste. Sámediggi mearrida iešheanaláš árvvoštallama vuodul buot surggiin maid diggi árvvoštallá guoskat sámi beroštumiide. Sámedikki bargu lea oažžut sámi vuoigatvuodaid dohkkehuvvot ja nannejuvvot gáhtten ja nannen dihte sámi kultuvrra, giela, servodateallima ja sámi árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiid beroštusaid ja váikkuhit dasa ahte sámi álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoigalaš meannudeami. Dasa lassin Sámedikkis leat ollu iešguđetlágan hálddašanbarggut.

Sámediggi lea ovddasteaddji demokrátalaš reaidu sámi iešmearrideami várás, stáhta eiseválddiid konsultašuvdnavuostebealli láhkaproseassaid ja almmolaš rievttálaš mearrádusaid olis mat gusket sámi beroštumiide. Sámediggi bidjá politihkalaš eavttuid sámedikkii maid Norgga eiseválddit fievriddit.

Sámediggi lea sámiid jietnaguoddi sihke riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Dat mearkkaša ahte Sámediggi árrjalaččat goziha ahte Norgga eiseválddit čuovvolit iežaset álbmot- ja olmmošrievttálaš geatnegasvuodaid sámiid hárrái álgoálbmogin álbmotrievtti vuodul. Sámedikki mielas maiddá lea dehálaš váikkuhit dasa ahte Norgga eiseválddit váldet lágaide ja geavatlaš politihkkii, mii váikkuha sámiid árgabeaivái, mielde daid vuoigatvuodaid mat lea ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra.

Sámediggi galgá váikkuhit ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fálaldagaid ovdánahttimii sámi álbmogii. Sámediggi jođihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuodul, mas ráđđejeaddji sámediggeráđi doaimma lea vuodduvuvon dievasčoahkkima luohhtámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuodul Sámedikki ja eará sámi riektediliid birra (Sámeláhka). Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dikki bargoortnega, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahká.

Sámediggeválgá lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go stuorradiggeválgá. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiire gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuodul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Sámedikki politihkalaš organiseren.

Dievasčoahkkinjođihangottis leat vihtta miellahttu mat váll jejuvvojit gorrelohkoprinshippa bokte Sámediggeáirasiiguin.

Njukčamánu 2023 válljejuvvui ođđa dievasčoahkkinjođihangoddi:

Tom Sottinen (BB),
dievasčoahkkinjođiheaddji

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbi jođiheaddji

Kristin Sara (NSR)

Sara Katrine Aleksandersen (NSR)

Jon Are Gaski (Bellodatsorjasmahttun
áirras)

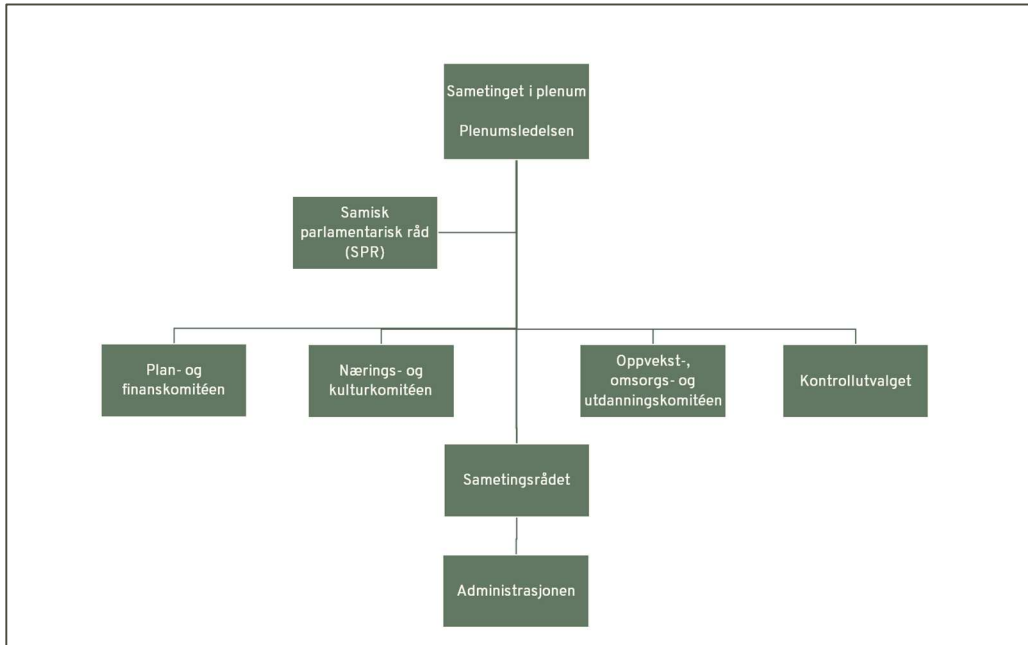
Dievasčoahkkinjođihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jođihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinortnega njuolggadusaid mielde. Dása gullá maid virgelohpeohcamiid meannudeapmi, ja dárbbalaš mearrádusaid dahkan jearaldagain mat gusket Sámedikki áššeráhkaneapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinjođihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dievasčoahkkinjođihangoddi galgá Sámedikki dievasčoahkkima bealis fuolahit

ovddastandoaimmaid, vejolaččat nammadit earáid dakkár doaimmaide, ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Dasa lassin lea dievasčoahkkinjodihangotti bargu hálddašit Sámedikki jienastuslogu ja Sámedikki válgga.

Buot Sámedikki áirasat leat ovttadan golmma lávdegotti lahtut mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii.

Sámedikki organiseren

Fágalávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkkástallat buot dainna sámepolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasiin, seammás go láchčojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkaneapmái, maid Sámedikki dievasčoahkkin galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinjodihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinjodihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid lávejit golbma fásta dulkka dulkot dáro- (ruoŋa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegiela/-gillii, dan mielde guđe giela sárdnestuolus hupmet. Fágalávdegottiid čoahkkimiid leat dulkon sámegiela dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

Plána- ja finánsalávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodíheaddji Tor Gunnar Nystad	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodíheaddji Toril Bakken Kåven *	Nordkalottfolket
Lahttu Beaska Niillas	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kristin Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Piera Heaika Muotka **	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Per Johnny Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Eirik Larsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Knut Einar Kristiansen ***	Nordkalottfolket
Lahttu Øyvind Lindbäck	Nordkalottfolket
Lahttu Ronny Wilhelmsen	Bargiidbellodat
Lahttu Arild Pettersen Inga	Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat
Lahttu Viggo Myhre ****	Guovddášbellodat

* Elisabeth Erke luobai Plána- ja finánsalávdegotti lahttun go nammaduvvui sámediggeráđđin borgemánus 2024. Toril Bakken Kåven lea dál nubbijodíheaddji.

** Lisa Marit Pentha-Stavsøien sirdii Plána- ja finánsalávdegottis Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegoddái, ja su sadjái Plána- ja finánsalávdegoddái bođii Piera Heaika Muotka.

*** Vibeke Larsen sirdii Plána- ja finánsalávdegottis Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegoddái, ja su sadjái Plána- ja finánsalávdegoddái bođii Knut Einar Kristiansen.

**** Elisabeth Erke sadjái Plána- ja finánsalávdegotti lahttun bođii Cecilie Hansen. Cecilie Hansen luvvejuvvui doaimmas juovlamánus, ja su sadjái Plána ja finánsalávdegotti lahttun bođii Viggo Myhre.

Ealáhus- ja kulturlávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodíheaddji Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodíheaddji Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Lahttu Henrik Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sara Katrine Aleksandersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Helen Storelv Rabone	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Svein Oddvar Leiros	Guovddášbellodat
Lahttu Berit Marie P. E. Eira *	Ávjovári Johttisápmelaččaid listu
Lahttu Ulf Tore Johansen	Nordkalottfolket
Lahttu Gry Hege Warth	Nordkalottfolket
Lahttu Ingvild M. L. Halvorsen	Nordkalottfolket
Lahttu Jørn Are Gaski	Bellodatsorjjasmeahtun
Lahttu John Kappfjell	Bargiidbellodat

* John Mathis Utsi luobai Ealáhus- ja kulturlávdegotti fásta lahttun go Berit Marie P. E. Eira álggii fas lahttun go luobai Sámedikki ráđđelahttun.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Ann-Britt Eira Sara	Bargiidbellodat
Nubbijodiheaddji Mathias Eilert Olsen *	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Lisa Marit Pentha-Stavsøien	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Aili Guttorm	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Jovna Vars Smuk	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Vidar Andersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sandra Andersen Eira **	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Hans Ole Eira ***	Guovddášbellodat
Lahttu Kjetil Romsdal	Nordkalottfolket
Lahttu Knut Hærulf Wingstad ****	Nordkalottfolket
Lahttu Vibeke Larsen *****	Nordkalottfolket
Lahttu Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Lahttu Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot Bellodat

* Piera Heaika Muotka sirdii Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegottis Plána- ja finánsalávdegoddái. Su sadjái Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegotti fásta lahttun bodii Lisa Marit Pentha-Stavsøien. Mathias Eilert Olsen lea dál lávdegotti nubbijodiheaddji. Mathias Eilert Olsen lea Mikkel Eskil Mikkelsena várrelahttu, geas lea virgelohpi Sámedikkis jagi 2024 lohppii.

** Maren Benedicte Nystad Storslett luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegotti lahttun go nammaduvvui Sámedikki ráđđelahttun skábmamánuš. Su sadjái bodii Sandra Andersen Eira.

*** Kirsten Inger Anti luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegotti fásta lahttun ja su sadjái bodii Hans Ole Eira.

**** Sylvi Pedersen Vatne luvvejuvvui iežas doaimmas čakčamánuš ja son luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegotti lahttun, su sadjái bodii Knut Hærulf Wingstad.

***** Knut Einar Kristiansen sirdii Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegottis Plána- ja finánsalávdegoddái, ja su sadjái bodii Vibeke Larsen..

Sámediggeráđđi

Sámediggeráđđi doaibmá Sámedikki «ráđđehussan» ja doaimmaha beaivválaš politihkalaš doaimma. Sámediggeráđis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Presideanta Silje Karine Muotka	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Runar Myrnes Balto	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Maren Benedicte Nystad Storslett*	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Maja Kristine Jåma	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Elisabeth Erke**	Guovddášbellodat

** Mikkel Eskil Mikkelsen geassádii Sámedikki ráđđelahttun skábmamánu, ja Maren Benedicte Nystad Storslett nammaduvvui odđa ráđđelahttun.

** Berit Marie P. E. Eira luobai Sámedikki ráđđelahttun borgemánu ja Elisabeth Erke nammaduvvui odđa ráđđelahttun.

Sámediggeráđis leat dát golbma politihkalaš ráđđeaddi:

Namma	Bellodat
Anne Henriette Nilut	Norgga Sámiid Riikasearvi
Nils Ante Eira	Guovddášbellodat
Sandra Márjá West	Norgga Sámiid Riikasearvi

Váiddalávdegoddi doarjaáššiid várás

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váiddaáššiid go ovttaskasmearrádusat leat guoddaluvvon hálddašanlága njuolggadusaid mielde. Sámedikki dievasčoahkkin nammada váiddalávdegotti mas leat 3 lahtu ja guokte várrelahtu. Lahtu eai dárbbat leat Sámedikki dievasčoahkkimii válljejuvvon. Váiddalávdegottis áigodagas 2021–2025 leat:

Lahtut	Várrelahtut
Kirsti Guvsám	Heaika Hætta
Lars Filip Paulsen	Ingvild Heimstad Iversen
Hagbart Grønmo	

Sámedikki hálddahus

Sámedikki kánturstruktuvra lea geográfalaččat lávdaduvvon 9 iešguđetge báikái. Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deaŋalaš sámi guovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirrasiid ja deaŋalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kánturstruktuvra dasa ahte lea álkit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besset válljet bargosaji.

Sámedikki hálddáhuslaš organiseren.

Sámedikki hálddahus lea okta stába ja gávccii ossodaga. Ossodagat leat juhkkjuvvon iešguđet fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimus jodiheddji lea direktivra Inger Marit Eira-Åhrén, gii lea virgáduvvon Sámedikki direktivran áigodahkii 01.09.2020–31.08.2026.

Muđui leat jođihangottis 31.12.2024 dát ossodatdirektevrrat:

Namma	Ossodat
Rávdná Buljo Gaup	Politiikkaš čállingoddi ossodaga direktvevra
Lisbeth Eira	Bajásšaddan- ja oahpahasossodaga direktvevra
Magne Svineng	Eáhus-, kultur- ja dearvvašvuodaossodaga direktvevra
Risten Turi Aleksandersen	Giellaossodaga direktvevra
Sten Olav Heahhta*	Kulturmuhto-, areála- ja birasossodagadirektevra
Hege Fjellheim	Vuoigatvuoda- ja riikkaidgaskasašossodaga direktvevra
Tommy Somby	Hálddahasossodaga direktvevra
Inger Elin Utsi**	Gulahallanstába direktvevra

* Sten Olav Heahhta lei gaskaboddosaččat virggis jagis 2024.

** Inger Elin Utsi virgáduvvui direktvevran jagis 2024.

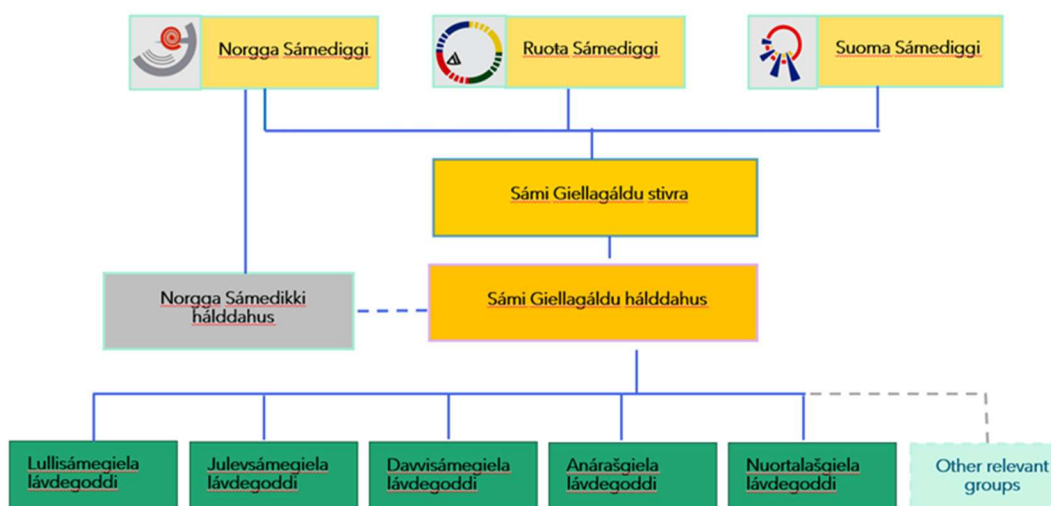
Sámi Giellagáldu

Direktevra Mika Sajets jođiha Sámi Giellagáldu hálddahaslaččat ja fágalaččat. Direktvevrras lea ovddasvástádus Sámi Giellagáldu siskkáldas organiseremis daid rámmaid siskkobeale maid Sámedikkis ja Sámi Giellagáldu stivra mearridit.

Sámi Giellagáldus lea hálddahas mii doaimá Norggas, Ruoŧas ja Suomas ja leat bargit buot golmma riikkas. Sámi Giellagáldu doaimá hálddahaslaččat Norgga Sámedikki oktavuodas ja orgána váldokantuvra lea Kárašjogas, Norggas. Norgga beale Sámedikkis lea bajimuš bargoadiovdasvástádus Sámi giellagáldui. Hálddaha resurssaide leat rehkenastojuvvon 12 virggi. Sámi Giellagáldus leat 2024:s oktiibuot 13 bargi, njeallje Ruoŧas, golbma Suomas ja guhŧta Norggas.

(Gč. Sámi Giellagáldu birra maiddái 3. oasis kap 8.2.2.)

Sámi Giellagáldu organisašuvdnakárta:

Sámi giellagáldu lea jagis 2024 ásahan sierra Bihtánsámi giellalávdegotti.

Namma	
Mika Saijets	Direktør Sámi Giellaáldu

Sámedikki hálddahusa jahkedoaimmat

Jahkedoaimmat DFØ dieđuid mielde*	Bissovaš bargit**
140,8	153

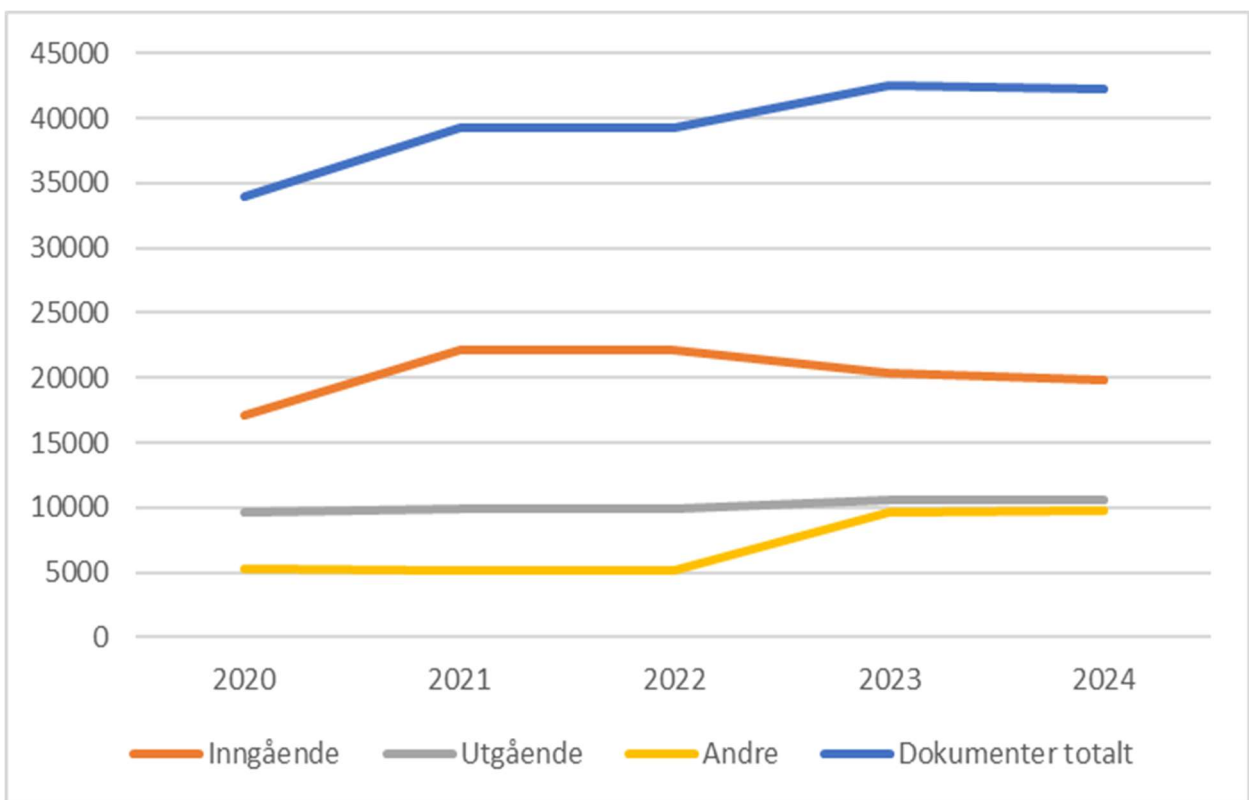
*Netto mannu maŋnel jávkamiid ja permišuvnnaid

**Virggiid lohku

Juolludusreivve mielde galget SSB logut bargošiehtadusaid várás geavahuvvot.

Dokumeantta statistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivavuogádahkii jagi 2015 rájes 2024 rádjái.

Govus 1: Dokumeanttat registrerejuvvon arkiivavuogádahkii ja gulahallan čálašemiid (korrespondanse) bokte.

Neahttasiidostatistihkka Sámedikkis

Neahttasiidostatistihkka 2024

2024 lei vuosttaš jahki go mis lei ođđa Google Analytics 4 reaidu miehtá jagi. Dan mihttemiid ii sáhte buohtastahttit Google Analytics ovddit veršuvnna mihttemiiguin, go dat eai mihtte seamma láhkai. Danne leat dušše jagi 2024 logut mielde statistihkas, eai ovddit jagiid logut.

Jagis 2024 čájehuvvui neahttasiidu 693 185 geardde (page_view, juohke háve go siidu rahppojuvvo dahje go aktiiva neahttasiidu rievdata neahttaloganlogga).

Mii oaidnit ahte sámi álbmotbeaivvi oktavuodas rahppojuvvo neahttasiidu mihá dávjjit go dábálaččat. Guovvamánu 6. beaivvi čájehuvvui neahttasiidu 13 848 háve, mii lea 303,5 % lassáneapmi. Eará beaivvit go neahttasiiddus leat ollu galledeamit leamaš leat njukčamánu 6. beaivi, skábmamánu 6. beaivi ja juovlamánu 9. beaivi. Njukčamánu 6. beaivi lei gaskavahkku dievasčoahkkinvahkus, dan beaivvi go Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporta meannuduvvui. Skábmamánu 6. beaivi ges lei dat beaivi go nammaduvvui ođđa ráđđelahttu, Maren B. N. Storslett. Juovlamánu 9. beaivi lei mánnodatbeaivi juovlamánu dievasčoahkkinvahku maŋŋel.

Govus 2: Siiddu čájehemiid bajilgovva 2024:s.

Siiddut mat eanemusat leat čájehuvvon:

☐	Sidetittel og skjermklasse	+	↓ Visninger
☐	Totalt		693 185 100 % av summen 1
☒	1 Sametinget		134 720
	2 (not set)		29 103
☐	3 Sámediggi		22 029
☐	4 Stipend og tilskudd - Sametinget		21 413
☐	5 Nasjonaldag og nasjonale symboler - Sametinget		20 923
☐	6 Kalender - Sametinget		17 960
☐	7 Om Sametinget - Sametinget		16 206
☐	8 Innføring i Sametingets valgmanntall - Sametinget		14 962
☐	9 Oversikt over tilskuddsordninger - Sametinget		12 363
☐	10 Søk - Sametinget		10 694

Galle dáhpáhusa 2024 (Dáhpáhussan meroštallojuvvo dihto oktavuoha (dár. interaksjon) mii geavaheaddjis lea neahttsiidduin, ovdamearkka dihte ahte lea video geahččan, liŋkkaide deaddilan, dahje sáhttet maid leat sirdindáhpáhusat (dár. transaksjoner)	1128 135
Galle geavaheaddji oktiibuot (Galle iešgudet geavaheaddji leat fievrridan neahttaloggii dáhpáhusa.)	160 501
Galle dáhpáhusa juohke aktiiva geavaheaddji nammii (Dáhpáhusaid, maid geavaheaddjit leat vuolgahan, gaskamearálaš lohku.)	7,07

Sánit mat eanemusat leat ohccojuvvon dábálaš ohcanvuogádagas, jagis 2024

Ohcansátni	Gallii ohccojuvvon
Ohcamat oktiibuot	15804
Tilskudd -	271
Budsjett-	246
Fosen-	231
Budsjett 2024-	194
Prosjekt-	160
Postliste-	143
Nyheter-	110
Plenum-	87
Ansatte-	84
Logo-	76

Ohcamat goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagas

Goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagas leat leamaš 762 ohcama neahttasiiddus dan rájes go reaidu almmuhuvvui juovlamánu 11. beaivvi. Mis lea dál guovtti mánu nuvtá geahččalanáigi goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagain.

Dan sadjái go dušše ohcat ovttaskas sániid, omd. «Mánáidgárdi», sáhttet geavaheaddjit dál jearrat jearaldagaid ja oažžut dárkilis čoačkáigeasu buot ohcanbohtosiin

Čoavddalogut

Čoavddalogut 2022-2024	2022	2023	2024
Juolluduvvon oktiibuot	577 684 000	618 621 000	669 941 000
Váikkuhangaskaomit oktiibuot	401 921 295	418 457 806	464 554 444
-Váikkuhangaskaomiid oassi buot juolludemiin	69,57 %	67,64 %	69,34 %

Čoavddalogut 2022-2024	2022	2023	2024
Politiikalaš ja hálddahaslaš dási doaibmagolut	183 790 316	191 219 401	207 452 863
Politiikalaš dási doaibmagolut	6,68 %	6,50 %	6,44 %
Hálddahaslaš dási doaibmagolut	25,14 %	24,44 %	24,42 %
Hálddahasla bálkáooassi hálddahasla doaibmagoluid ektui *	63,9 %	64 %	62,2 %

Volumalogut 2023-2024	2023	2024
Galle váidaga váiddalávdegoddi lea meannudan	17	17

* Bálkáoassi lea vižžojuvvon raporttas ekonomiijavuogádagas. Go mannan jagi ledje ollu vakánsat, de lea bálkáoassi veahá unnit jagis 2024 go 2023:s.

3. Oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat

Váikkuhangaskaoomit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušeahta ektui

Váldotabealla:

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	% erohus
Doaibmaboađut				
Departemeanttaid juolludusat	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %
Submi doaibmaboađut	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %
Doaibmagolut				
Politiikalaš dási doaibma	43 283 863	41 387 717	-1 896 147	-4,58 %
Hálddahaslaš dási golut	164 169 000	162 844 000	-1 325 000	-0,81 %
Submi doaidmagolut	207 452 863	204 231 716	-3 221 147	-1,58 %
Doaibmaboađus	462 488 137	465 709 284	-3 221 147	-0,69 %
Ekonomalaš vaikkuhangaskaoomit				
Njuolggodoarjja	300 593 000	303 453 000	2 860 000	0,94 %
Ohcanvuđot doarjja	115 015 794	113 186 000	-1 829 794	-1,62 %
Šiehtadus	27 613 032	33 524 000	5 910 968	17,63 %
Prošeakta	17 961 199	22 459 000	4 497 801	20,03 %
Konferánsa ja árvoštallan	3 371 420	3 100 000	-271 420	-8,76 %
Submi doaibmabijut	464 554 444	475 722 000	11 167 555	2,35 %
Boađus	-2 066 308	-10 012 716	7 946 408	-79,36 %
Jahkebohtosa geavaheapmi				
Eará iežas kapitálie	2 066 308			
Submi geavaheapmi	0			

Sámedikki hálddahas lea buolvamolsun, go penšuneremat sakka lassánedje jagis 2024. Muhtun virggit doalahuvvojedje deavddekeahhtá ođđasisorganiserema proseassa olis, man ulbmil lei nannet

organisašuvnna vai buorebut sáhttá dustet dan mii sámi servodagas dáhpáhuvvá ja sámi servodaga vuordámušaid Sámediggái ovddas guvlu.

Juolludusat departemeanttain

Departemeanttaid juolludeamit leat ná:

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	%
Gielda- ja guovlodepartemeanta - GGD	661 721 000	661 721 000	0	0,0 %
Máhttodepartemeanta - MD	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta - KDD	2 220 000	2 220 000	0	0,0 %
Submi	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %

2024 váikkuhangaskaoapmereketdoallu

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	%
Giella	119 809 464	120 372 000	562 536	0,5 %
Máhttu	62 209 700	68 950 000	6 740 301	9,8 %
Areála ja biras	5 189 800	4 706 000	-483 800	-10,3 %
Ealáhus	36 741 769	41 421 000	4 679 231	11,3 %
Kultuvra	204 065 027	201 028 000	-3 037 027	-1,5 %
Kulturmuutosuodjalus	3 188 436	5 300 000	2 111 564	39,8 %
Dearvašvuohta ja sosiála	5 774 750	4 325 000	-1 449 750	-33,5 %
Álgoálbmogiid vuoigatvuođat ja riikkaisgaskasa	11 466 804	13 047 000	1 580 196	12,1 %
Ovttasbargošiehtadusat	2 885 700	3 350 000	464 300	13,9 %
Eará doaibmajijut	13 222 995	13 223 000	5	0,0 %
Submi	464 554 444	475 722 000	11 167 556	2,3 %

Oktiibuot čájeha 2024 váikkuhangaskaoapmereketdoallu 11 167 556 ruvno badjebáhčaga. Badjebáza lea vuosttažettiin iežas proševttaid badjebáza ja ohcanvuđot doarjagiid ruovttoluotta geassin.

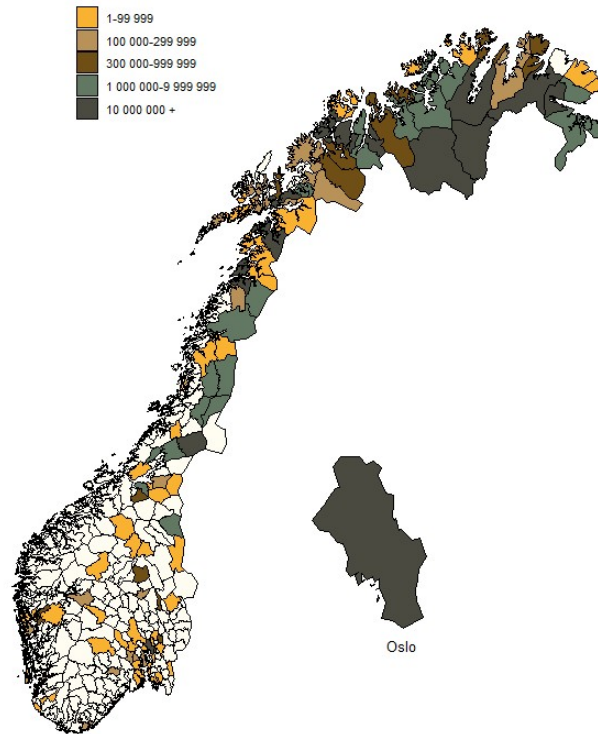
Sámediggeráđdi juohká ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid Sámedikki bušeahta siskobealde, earret váikkuhangaskaomiid mat leat biddjojuvvo dievasčoahkkinjodihangoddi geavahussii.

Jagis 2024 leat ođđasisjuohkima fápmudusain gokčan dihto doarjjapoasttaid vuolláibáhčaga eará doarjjapoasttaid ruđain main lei badjebáza. Dievasčoahkkimii lea diedihuvvon dan birra ráđi diedáhusa bokte juovlamánus 2024.

Ruhta lea sirdjuvvon mánggaide ohcanvuđot ortnegiidda, earret eará giellaproševttaid, stipeanddaid, mánáidgárddiid, mariidnaealáhusaid, juohkelágan ealáhusaid, kulturdoaimmaid ja ášahusovddideami ortnegiidda ja doarjjaortnegii sámi areála- ja resursavuogiatvuđat.

Sámediggi addá ollu ášahusaide ja organisašuvnnaide njuolggodoarjaga juohke jagi. Doarjagiid vuostáiváldit galget jahkásaččat raporteret jagi doaimmain ovdal juovlamánu 15. beaivvi. Sámediggi liikká lea oaidnán ahte mánga njuolggodoarjjavuostáiváldi eai raportere mearriduvvon áigemearrái. Dain oktavuodain go raporttat eai sáddejuvvo, sáhtá doarjjaoažžu šaddat máksit ruovttoluotta doarjaga dahje doarjja sáhtá unniduvvot.

Kárta váikkuhangaskaomiid juohkimis – njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat.

Govus 3: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat

Doarjja registrerejuvvo dan suohkanii gos organisašuvnna lea váldokantuvra. Mángga ášahusain lea doaimbavuovlu mángga suohkanin, ja kárta ii čájjet dan dimenšuvnna.

Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnain stáhta eiseválddiiguin 2024:s

Ášši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
Giella				
Konsultašuvdna sámelága giellanjuolggadusaid lánkaásahusaid gulaskuddannotáhta árvalusa birra	Digitálalaččat 08.5.2024	KDD	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta gulaskuddannotáhta árvalusa birra
Oahpahus				
Konsultašuvdna dálkkádaga ja birrasa, buresveadjima ja oahpahusa, ja dearvvašvuođa portfoliostivrraid miellahttočoahkkádusa id birra	Digitálalaččat	Dutkanráđdi	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Konsultašuvdna Dutkanráđi strategiija birra	Digitálalaččat	Dutkanráđdi	Loahpahuvvon	Sohppojuvvui ahte Dutkanráđi váldostrategiija ulbmil galgá leat čuovvulit Stuoradikki ja Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvna raportta meannudemiid.
Konsultašuvdna juolludusreivviid birra mat mannet Sámi allaskuvlii, Norgga ártkalaš universitehtii ja Nuortta universitehtii.	Digitálalaččat	Máhtodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Areála ja biras				
Konsultašuvdna NVE árvalusa birra Energijadepartementii eavttuid revišuvna birra Guolášjoga reguleremii	Digitálalaččat 12.2.2024 (hálddahusdásis)	NVE	Loahpahuvvon.	li lean ovttamielalašvuohta árvalusa hárrái. Meannudeapmi sirdojuvvo ED:i ja Sámediggi lea bivdán konsultašuvna ED:in.
Álgokonsultašuvdna lánkaásahusa Forskriftom	Digitálalaččat 6.6.2024	KLD/ KDD	Jođus.	Proseassa joatkašuvvá.

Äšši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
konsekvensutredning revisuvna birra	(hálddahus- dásis)			
Konsultašuvdna stáhta plánanjuolggadusaid birra areálageavaheami ja johtaleami várás ja stáhta plánanjuolggadusaid birra dálkkádaga ja energijja várás	Hálddahusdási s 9.9.2024 ja politiikkaččat 14.11.2024 (digitálalaččat)	KDD	Loahpahu vvo n.	li ovttamielalašvuohta.
Konsultašuvdna Davvi- Norgga mariidnasuodjalusa bargolávdegotti čoahkkádusa birra	Digitálalaččat 6.11.2024 (hálddahus- dásis)	Birasdirektoráhta	Loahpa- huvvon.	Sohppojuvvui heaittihit Davvi- Norgga oktasaš bargolávdegotti ja ášahit báikkálaš bargolávdegottiid dan golmma eará mearraguovllu várás mat leat suodjalusplánas.
Konsultašuvdna vuovdesuodjalanáššiid birra Trøndelágas.	Digitálalaččat 13.11.2024 (hálddahus- dásis)	KLD	Jodus	Vuovdesuodjalan- guovllut maid hárrái ledje váttisvuođat váldojuvvojedje eret gonagaslaš resolušuvna árvalusas ja daid hárrái joatká proseassa Sámedikki ja KLD gaskkas.
Konsultašuvnna Energijjalága rievdadeami birra (áššiid jođánit loahpahit / tidlig saksavslutning)	Digitálalaččat 1.10.2024 ja e- poastta bokte 18.11.– 20.12.2024 (hálddahus- dásis)	ED	Loahpa- huvvon.	li lean ovttamielalašvuohta láhkaproposišuvna ja ovdabargguid loahpalaš sátnádeami hárrái.
Konsultašuvdnačoahkk in – divrras luonddu seailuheapmi – álbmotmeahcci	Fysalaččat 4.1.2024 (hálddahusdásis)	Trøndelag stáhtahálddašeadji	Jodus.	Ovttamielalašvuohta proseassa joatkima birra.
Ođđa fuođđoláhka	Digitálalaččat 11.01.2024, fysalaččat 31.10.2024, digitálalaččat 06.12 ja digitálalaččat 19.12 (hálddahusdásis)	LMD/KLD	Loahpa-huvvon.	Ovttamielalašvuohta dihto eavttuiguin.
Čoahkkimat ođđa Stuoradiggediedáhusa birra	Digitálalaččat 13.08.2024, 27.08.2024 (hálddahus) ja	KLD	Loahpa-huvvon.	li ovttamielalašvuohta.

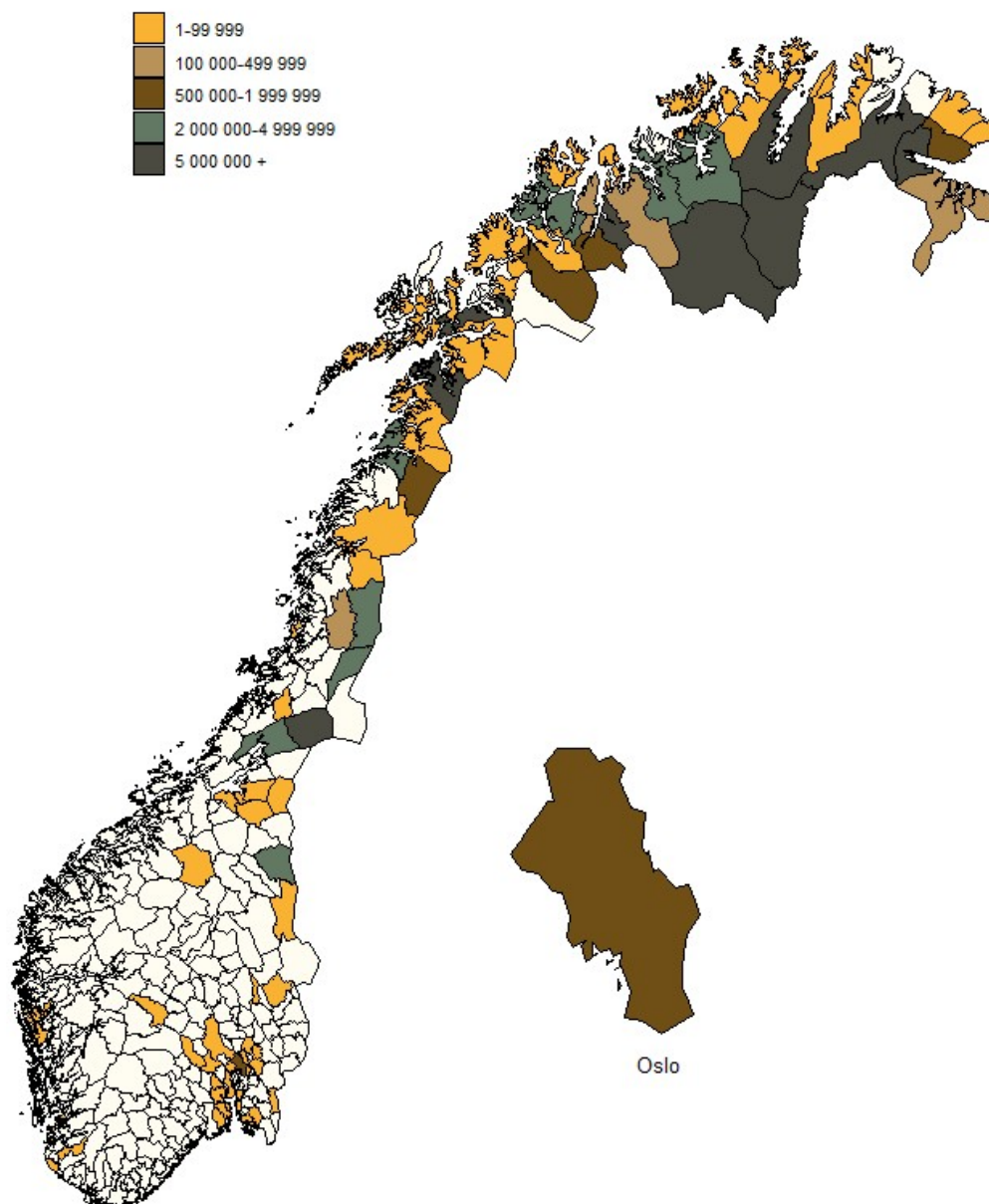
Ässi				
	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
Luonddušiehtadusa čuovvoleamis	29.08.2024 (politihkalaččat)			
Konsultašuvnnat Sámedikki vuostealkámuša birra Nord Gondol regulerenplánii	Álggahuvvui digitálalaččat 23.08.2024 (hálddahusdásis)	KDD	Jođus	. Proseassa joatkašuvvá.
Konsultašuvdna ođđa mohtorjohtolatlága birra	Álggahuvvui digitálalaččat 9.10.2024 (hálddahusdásis)	KLD	Jođus	Proseassa joatkašuvvá.
Ealáhus				
Konsultašuvnnat ođđa boazodoallolága birra	Digitálalaš ja fysalaš konsultašuvnnat miehtá jagi 2024.	LMD	Loahpahuvvon	Sohpe ođđa boazodoallo-láhkaárvalusa. Meannuduvvo Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu ja Stuoradikkis gidđasešuvnna.
Doaibmabidjopáhka boazodoalu ja energiija várás.	Njeallje čoahkkima. 29.04.2024 03.05.2024 21.05.2024 03.06.2024	KLD	Geargan.	Ollásit dahje muhtun muddui soahpan 23 doaibmabiju. Oktiibuot leat 27 doaibmabiju, ja njealji doaibmabiju hárrái ii leat ovttamielalašvuhta.
Doaibmabidjopáhka boazodoalu ja energiija várás. Bernkonvenšuvnna juridihkalaš árvvoštallan ja álbmotrievttálaš geatnegasvuodát.	19.09.2024	KLD ja KDD.	Geargan.	Ovttamielalašvuhta.
Ođđa lánkaásahus doarjaga birra boraspirevahágiid eastadandoaimmaide ja riidováidudeaddji doaimmaide (FKT-lánkaásahus).	20.09.2024	KLD	Geargan.	Ovttamielalašvuhta.
Kulturmuittut				
Eanandoalu kulturbirrašiid suodjalanstrategiija	11.04.24	Riikaantikvára	Joatkašuvvá	Sámediggi čujuhii ahte strategiijas lea dárbu buorebut oainnusmahttit boazodoalu kulturmuittuid ja dološ bivdokultuvrra. Riikaantikvára válddii dan diehtun.

Ässi				
	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
				Lágiduvvojit eambo konsultašuvnnat
Riikaantikvára giehtaduodjestategiija	12.04.24	Riikaantikvára	Loahpahuvvon	Sámediggi čujuhii dasa man dehálaš lea ahte sámi árbevirolaš máhttu fievrriiduvvo viidáseappot. Dan válde diehtun.
Eanandoalu kulturmuittuid suodjalanstrategiija:	21.08.24	Riikaantikvára	Loahpahuvvon	Sámediggi lea dan maŋŋel joatkán konsultašuvnnaid suodjalanstrategiija birra Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain
Eanandoalu kulturmuittuid ja riddoguovlluid kulturbirrašiid suodjalanstrategiija	30.10.24	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuvvon	Boađus: Álgoálbmogat ja nationála unnitlogut leat čađačuovvu áŋgiruššansuorggit strategiijain ja boazodoalloguovlluid kulturbirrasat leat sierra oassesuorgi eanandoalu suodjalanstrategiijas. Sámediggi guorrasa strategiijaide.
Álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaisgaskasaš bargu ja dásseárvu				
Ráđđehusa doaibmaplána sámiid cielaheami ja vealaheami vuostá	08.10.24 01.11.24 19.11.24 22.11.24	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	Loahpahuvvon.	Soahpan ođđa doaibmaplána sámiid cielaheami ja vealaheami vuostá

1 Giella

Servodatmihttu:

- Sámegielat leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat.

Govus 1 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat giellakapihttis leat juhkkovuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea jagis 2024 čađahan ollu doaimmaid sámegielaid geavaheami nannema ja ovddideami várás. Okta deháleamos rievdadusain leat sámelága ođđa giellanjuolggadusat mat gustogohte ođđajagimánu 1. beaivvi 2024. Rievdadusat mielddisbuktet ahte Sámedikkis lea válđi mearridit láhkaásahusaid guovttegielatvuodadoarjaga birra. Daiguin leat bargan jagis 2024 ja dat ovddiduvvojit gulaskuddamii jagi 2025 álggus.

Sámegielaid hálddašanguovllu suohkanat leat raporterren mánggaid doaimmaid birra main leat oainnusmahtán sámegielaid, maddái galbema, neahttasiidduid, almmolaš duodaštusaid birra sámegillii, ja

vel giellakurssaid birra bargiide. Ovdamearkka dihte lea Hábmere suohkan oaidnán positiivlaš ovdáneami sámegeilat mánáid ja nuoraid gaskkas, ja dat čájeha ahte gielladoaimmat váikkuhit dan láhkai go lea jurddašuvvon. Viejega AS ja Ájluovta Skåvllå álggaheamit leat leamaš dehálaččat giela ovddideapmái mánáidgárde- ja skuvlabirrasiin. Deanu gielddas ges lea gielddastivra mearridan bajit giellaplána, ja oassi gieldda almmolaš čoahkkimiin dulkojuvvojit sámegillii. Fylkkasuohkandásis lea ges Romssa fylkkasuohkan jorgalan 80–85 % neahttsiiddus sámegillii. Finnemárku fylkkasuohkan lea čađahan gielladoaimmaid nugo čállidturneaid ja eará girjerádjui guoskevaš doaimmaid. Nordlándda fylkkasuohkan lea bargan kampánnjain «Hele Nordland snakker» ja maiddá iešguđet gielladoaimmaiguin dihtorvuogádagain. Trøndelag fylkkasuohkan lea rievdadan sámi ráđi sámi lávdegoddin ja raportere buriid máhcahemiid guovttegielatvuoda doaimmain. Vaikko leat hástalusat resurssaid dáfus ja go váilot gelbbolaš bargit, de čájehit raporttat ahte doaibmajut leat bures váikkuhan sámegeilaid geavaheapmái ja oainnusmahttimii. Sámediggi áigu ain bargat sámegeilaid nannemiin ja ovddidemiin iešguđet doaimmaid bokte ja ovtas suohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin.

Sámi giellaguovddážit dieđihit ahte sin fáladagaide lassána beroštupmi, ja dollet kurssaid ja doaimmaid vaikko bušeahtta lea gárži. Sámediggi lágida juohke jagi giellaguovddášdeavvadeami vásáhusaid ja jurdagiid juogadeami várás ja maiddá ovddidan dihte giellaguovddážiid. Sámediggi lea mearridan odđa giellaguovddášstrategiija giellaguovddážiid nannema ja daid rolla čielggadeami dihte. Strategiija deattuha sámegeilaid seailuheami ja ovddideami, ja maiddá sámegeiela oahpahusa fállama. Sámediggi lea gulahallan Integrerings- og mangfoldsdirektoratetiin (IMDi) sámegillii dulkoma dárbbuid birra, ja dat lea addán buoret ipmárdusa hástalusain mat gusket dulkomii.

Giellavahkku lea jahkásaš dáhpáhus ja jagis 2024 ledje birrasii 200 lágideami giellavahku olis, ja dasa serve ollu iešguđet aktevrrat, mii veahkeha oainnusmahttit ja lasihit sámegeilaid geavaheami.

1.1 Áŋgiruššansuorggit - Giella

- Sámegeilaid geavaheapmi.
- Sámegeilaid ovdánahttin.
- NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi

1.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – giella

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámegeilaid geavaheapmi	51 614 000	51 704 000	90 000
Sámegeilaid ovdánahttin	67 494 857	65 068 000	-2 426 857
NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi	700 607	3 600 000	2 899 393
Submi	119 809 464	120 372 000	562 536

1.2 Sámegeielaid geavaheapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sii geat ássat sámegeiela hálddašan guovllus galget beassat geavahit sámegeiela go gulahallet almmolaš ášahusaiguin.

1.2.1 Čoahkketabealla - sámegeielaid geavaheapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Guovttegeielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodorajja	47 269 000	47 359 000	90 000
Guovttegeielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda vuodđodoarjja - njuolggodorajja	4 345 000	4 345 000	0
Submi	51 614 000	51 704 000	90 000

Sámelága goalmát kapihttala giellanjuolggadusaid rievdadusat gustogohte ođđajagimánu 1. beaivvi 2024. Sámelága rievdadusat mielddisbuktet ahte Sámedikkis lea váldi mearridit earret eará lánkaásahusaid guovttegeielatvuodadoarjaga birra. Sámediggi lea jagis 2024 bargan lánkaásahusain. Lánkaásahus sáddejuvvo gulaskuddamii jagi 2025 álggus.

Suohkansektora organisašuvdna KS lágidii jagis 2024 iskkadeami liigegoluin mat čatnasit sámegeielaid hálddašanguovllu guovttegeielatvuhtii, sihke oahpahusa olis ja geatnegasvuodaid olis mat suohkaniin leat go gullet sámegeielaid hálddašanguvlui. Raporta čájeha ahte suohkaniid liigegolut eai gokčojuvvo ollásit. Raporta ii earut daid goluid gaskkas mat gusket oahpahussii ja mat suohkaniin leat go gullet sámegeielaid hálddašanguvlui. Sámediggi mielas leat raportta gávdnosat dehálaččat, muhto go váilu čielga earuheapmi, de lea leamaš hástalus atnit raportta bohtosiid ođđa doarjjamodealla hábmenbarggus, mii heive sámelága ođđa giellanjuolggadusaide.

1.2.2 Guovttegeielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri – Guovttegeielatvuodadoarjja suohkaniidda:

- Suohkanat bálvalit sámegeillii ja čalmmustahttet sámegeiela.

Guovttegeielatvuodadoarjagii gullá vuodđo- ja bálvalanoassi ja vel giellaovddidanoassi. Suohkanat raporterejit iešguđet doaimmaid birra maiguin oainnusmahttet sámegeiela, earret eará galbema, neahttasiidduid ja almmolaš duodaštusaid birra sámegeillii. Ollu suohkanat maiddái leat fállan giellakursaid bargiide.

Ain leat stuora hástalusat go váilot gelbbolaš sámegeielat bargitresurssat, go leat stuora golut guovttegeielatvuoda olis, ja teknologalaš váttisvuodát sámegeiela sajáiduhttimiin digitála vuogádagaide.

Ođđajagimánu 2024 rájes gáibiduvvo suohkaniin, mat sámelága giellanjuolggadusaid mielde gullet giellaovdánahttima kategorijai, ahte dat siskkáldasat meannudit áššiid sámegeillii. Suohkanat eai leat ožžon buhtadusa dan gáibádusa ovddas. Sámediggi lea mángii ovddidan Gielda- ja quovlodepartementii ahte lea dárbu nannet ortnega, muhto dasa ii leat dássáži ožžon miediheami.

Liikká muhtun suohkanat, nugo Hábmara suohkan, leat diedihan positiivvalaš ovdáneami sámegeielat ja mánáid nuoraid gaskkas, mii bures sáhtá čájehita ahte gielladoaimmat leat váikkuhan dan lánkai go lea jurddašuvvon. Erenoamáš buorre lea go oahpahus gievrras giellamodeallaid vuodul lea deattuhuvvon, mii lea dehálaš giela ovddideapmái guoddevaš vuogi mielde. Viejega AS ja Ájluovta Skávllá álggaheamit orrot leame dehálaččat giela ovddideapmái mánáidgárde- ja skuvlabirrasiin.

Deanu gielddas lea gielddastivra mearridan bajit giellaplána. Buot gielddastivrra čoahkkimat ja vuolitlávdegottiid čoahkkimat dulkojuvvojit jus lea dárbu dasa. Oassi gielddastivrra áššebáhpiriin leat sámegeillii. Oassi gieldda almmolaš čoahkkimiin dulkojuvvojit sámegeillii.

1.2.3 Guovttegielalašvuodadoarjja fylkkagiellaide - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda:

- Fylkkasuohkanat bálvalit sámegeillii ja čalmmustahttet sámegeiela.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2024 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Trøndelagen fylhkentjielte.

Fylkkasuohkanat leat raporteren ahte doarjaga dihte leat sáhtán lágidit giellakursaid bargiide, Sámi giellavahku ja doarjut kulturdoaimmaid, juohkit stipeandaid ja jorgalahttit ja dulkot sámegeielaide. Fylkkasuohkanat raporterejit ahte doarjja lea veahkehan eambo oainnusmahttit sámegeielaide ja sámi kultuvrra. 01.2024 rájes juhkkjuuvvui Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan guovtti fylkkasuohkanii. Sámediggi ii ožžon liigeruđa Stuoradikkis goluid gokčamii Romssa ja Finnmárkku juohkima oktavuodas. Danne juogadii Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan dan submi mii meroštallannjuolggadusa vuodul lei rehenastojuvvon golmmain fylkkasuohkaniin

Romssa

Romssa fylkkasuohkan lea ánggirit čalmmustahtán sámegeiela sihke digitála lávddiin ja fysalaččat, ja lea jagis 2024 vuoruhán jorgalit iežaset neahttasiidduid ja Romssa fylkkajohtolaga bileahttačovdosa sámegeillii. Jagi 2024 loahpas lea 80–85 % neahttasiidduin jorgaluvvon sámegeillii.

Finnmárku

Ovdamearkka dihte leat jorgaluvvon čállosat bátnedearvvašvuoda birra, ja maiddái galbbat ja logot sihke ođđa ja boares fylkkasuohkanlaš ásašusain. Finnmárkku fylkkasuohkan dasto lea joatkán čalmmustahttima earret eará nu ahte lea lágidan guokte čáliliidturnea Finnmárkku Giellavahku oktavuodas, ja báikkálaš girjerádjui guoskevaš gielladoaimmaid mánáide ja nuoraide.

Nordlándda

Nordlándda fylkkasuohkan lea ánggiruššan iešguđet gielladoaimmaiguin jagis 2024. Fylkkasuohkan lea bargan kampánjain “Hele Nordland snakker”, man fáddá lea Nordlándda sámi báikenamat, ja mii galgá čájehit viđa iešguđet sámi giellaguovllu báikenamaid fylkkas. Dat almmuhuvvo guovvamánu 6. beaivvi 2025. Fylkkasuohkan maiddái lea álggahan giellakursaid, -doaimmaid ja -strategiijaid. Siskkáldasat fylkkasuohkan lea čuovvulan hálddahušbargguid nu ahte lea geahčadan bargovugiid ja bargan gelbbolašvuoda buoridemiin.

Trøndelag

Trøndelag fylkkasuohkan lea rievadan sámi ráđi sámi lávdegoddin. Dat rievdadus lea dahkan ahte lávdegotti jodiheaddji jámma doallá sáhkavuoruid fylkkadikkis, ja dat lea veahkehan buoridit fylkkapolitiikkáriid máhtu ja dieđu sámi diliid birra, ja maiddái dahkan ahte sápmelašvuolta lea eambo oidnosis.

Trøndelag fylkkasuohkan dasto raportere ahte leat ožžon buriid máhcahagaid maŋjelgo fylkkasuohkan jorgalahtii teavsttaid sámegeillii dihtorvuogádagain maid bargit ja oahppit atnet, ja maiddái leat dál sis bussekoarttat maid teavsttat leat guovtti gillii buot vuosttaš luohká ohppiide ja buot ohppiide hálddašansuohkaniin. Fylkkasuohkan lea álggahan proseassa oažžut bussevuordinvisttážiidda teavsttaid guovtti gillii dain suohkaniin main leat sámi suohkannamat.

1.3 Sámegeielaide ovdánahttin

Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Álbmot sámašta, oahppá ja ovdánahtta sámegeielaide.

Sámediggi lea jagis 2024 mearridan ođđa giellaguovddášstrategiija. Strategiija ulbmil lea nannet giellaguovddážiid ja čielggadit daid rolla. Sámediggi lea defineren ahte giellaguovddážiin lea čuovvovaš servodatdoaimma: Sámi giellaguovddážiid servodatdoaimma lea seailuhit ja ovddidit sámegeielaide ja bargat dan ovdii ahte eanet olbmot sihke ohppet ja geavahit sámegeiela. Giellaguovddážiid doaimma lea mielde ollašuhttimin Sámedikki giellapolitiikka.

Sámediggi háliida strategiija bokte nannet ja ovddidit sámegeielaid nu ahte fuolaha ahte sámi giellaguovddážiin leat buorit rámmaeavttut ja resurssat. Strategiija deattuha sámi identitehta ja kultuvrra nannema, sámegeielaid ovddideami ja sámi giellaoahpahusa fállama. Strategiija ánggiruššansuorggit leat;

- giellaguovddážiid servodatdoaimma
- giellaguovddážiid ruhtadeapmi
- fágalaš ovdáneapmi ja gelbbolašvuodálokten
- giellaguovddážiid organiseren
- geavaheddjiid dárbbut
- doaimmaguovllu viiddideapmi
- ođđa giellaguovddážiid ásaheapmi

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) lea bajimus fágaeiseváldi dulkoma várás Norggas. Sámediggi lea gulahallan IMDi:in Sámedikki dulkondárbbuin, sámegeielat dulkaid fidnemis, dulkoma kvalitehtas ja organisatoralaš ja tehnikkalaš čovdosiin. Gulahallama boadus lea dál vuos ahte IMDi dál diehtá eambbo sámi servodaga hástalusain dulkoma dáfus, ja IMDi atná dan muittus iežas barggus suorggi fágaeiseváldin.

Sámi báikenamat leat suddjejuvvon báikenammalágas (Lov om stadnamn), seamma ládje go buot eará báikenamat Norggas. Sámi nammanevvohat fállá buriid fágalaš arenaid báikenammaáššiid sihkkaris čuovvuleapmái báikenammalága ja dan láhkaásahusa vuodul. Sámi nammanevvohat maiddái atná olggobeale fágaoibmuid fágalaš doarjjan báikenammabargguin.

Ráđđehus lea vuolggahan báikenammalága láhkaásahusa rievadanbarggu mii galgá dahkat ahte láhkaásahus fátmasta ubmi- ja bihtánsámegeiela. Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Kulturdepartemeanttain áššis. Sámediggi lea ovddidan ahte lea dárbu sámi báikenamaid ja sámi čujuhnamaid galbaortnega rievdatit láhkaásahusas vai mearrádusat heivejit sámelága giellanjuolggadusaid rievadusaide, mat gustogohte 1.1.2024. Sámedikkis leat leamaš čoaččkimat ubmisámi ja bihtánsámi guovlluin láhkaásahusaid rievadusaid birra, ja doppe dat birrasat ovddidedje cealkámušaid. Sámi nammanevvohat lea bargan báikenammalága láhkaásahusa rievadanevttohusain

1.3.1 Čoaččketabealla - sámegeielaid ovdánahttin

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Suohkaniid giellaovdánahttinbargu - njuolggodorajja	16 412 000	16 412 000	0
Fylkkasuohkaniidda giellaovdánahttinbargu - njuolggodorajja	1 596 000	1 596 000	0
Sámi giellavuovddážat - njuolggodorajja	35 660 000	35 660 000	0
14501 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánssa	273 207	100 000	-173 207
12101 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 702 000	3 500 000	-202 000
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuodot doarjja	855 000	400 000	-455 000
12001 Giellaprošearvttat - ohcanvuodot doarjja (loahpahii ortnega)	-12 550	0	12 550
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuodot doarjja	408 000	1 200 000	792 000
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuodot doarjja	718 639	900 000	181 361
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuodot doarjja	4 978 400	3 300 000	-1 678 400
12040 Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuodot doarjja	2 904 161	2 000 000	-904 161
Submi	67 494 857	65 068 000	-2 426 857

1.3.2 Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu:

- Gielladoaimmaid bokte suohkanat láchčēt diliid nu ahte eambo ássit, erenoamážit sámegeielat mánát ja nuorat, besset atnit sámegeielaid.

Sámegeiela hálddašanguovllu suohkanat ožžot guovttegeielatvuodadoarjaga ja giellaovdánahttinbarggu. Giellaovdánahttinbarggu galgá suohkaniid 3-jagi giellaplánaid vuodul geavahuvvot nannet sámegeiela dili mánáidgárdiin ja skuvllain. Doarjja ii galgga mannat suohkana lágas geatnegahttojuvvon doaimmaide, muhto liigedoaimmaide suohkana sámi mánáid sámegeielaid nannemii ja ovddideapmái.

Sámegeiela hálddašanguovllu suohkaniin leat gielladoaimmat mánáide, nuoraide ja vuorasolbmuide. Mánát ja nuorat besset searvat iešguđet gielladoaimmaide, sihke astoáiggis ja skuvlaáiggis. Vaikko doaimmat lágiduvvojit skuvlaáiggis, de dat eai leat doaimmat maid skuvlaeaggát lea geatnegahttojuvvon lágidit lága vuodul.

Suohkanat raporterejit ahte giellaovdánahttinbarggu dahká ahte mánát, nuorat ja vuorasolbmot besset searvat iešguđet sámi doaimmaide. Ruđa haga suohkaniid livččii váttis čađahit plánejuvvon sámi doaimmaid ja aktivitehtaid dan dásis mii dain dál lea. Seammás váilot muhtun suohkaniin fágaolbmot guđet sáhttet čađahit buot plánejuvvon doaimmaid. Dat maiddái oidno das go muhtun suohkanat eai nagot atnit buot ruđa maid ožžot juohke jagi, ja dan dihte sirdet ruđa nuppe jahkái. Sámediggi oaidná ahte bargiid váilun lea hástalus maid suohkanat eai sáhte čađahit okto. Gelbbolaš bargiid váiluma hástalus fertte čađahit ovttrasáidid guovddáš eiseválddiiguin, oahppoásahusaiguin ja suohkaniiguin.

1.3.3 Fylkkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja:

- Fylkkasuohkanat nannejit ja ovddidit sámegeiela gielladoaimmaid bokte.

Sámegeiela hálddašanguovllu fylkkasuohkanat ožžot guovttegeielatvuodadoarjaga ja giellaovdánahttinbarggu. Giellaovdánahttinbarggu galget atnit liigedoaimmaide sámegeielaid nannemii ja ovddideapmái.

1.3.4 Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja:

- Sámi giellaguovddášat oainnusmahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ovddidit sámegeielaid ja doaimmahit sámi giellaoahpahusa gielladoaimmaid bokte.

Sámediggi juolluda njuolggodoarjaga čuovvovaš giellaguovddášiid: Sámi giella- ja kulturguovddáš, Giellasiida – Sámi giellaguovddáš, Árran Julevsáme guovdásj, Várdobáiki sámi guovddáš, Bárru giellabáiki, Isak Saba guovddáš, Deanu giellagáddi – Sámi ealáhus- ja guorahallanguovddáš (SEG), Gáisi Giellaguovddáš, Aajege - saemien giele- jiih maahtoejarnge, Lávgu AS (Álttá Sámi Giellaguovddáš), Ástávuona giellagoahtie, Gielem nastedh, Gieleaernie, Omasvuona giellaguovddáš, Giellagiisá, Sámi viessu Oslo, Návuona giellaguovddáš, Stoarmmo Sáme guovdásj ja Saemien giele- jiih kultuvrejarnge - Sijti Jarnge.

Sámediggi mearridii jagis 2024 ođđa giellaguovddášstrategiija – Ovttas ovddosguvlui. Strategiija ulbmil lea nannet giellaguovddášiid ja čielggasmahttit daid rolla. Strategiija deattuha sámegeielaid gáhttema ja ovddideami, ja sámegeielloahpahusa fáldaga.

Sámedikki reviderejuvvon bušehtas ožžo Lávgu AS ja Návuona giellaguovddáš liige ruđa mearrasámi giella- ja kulturbargguide. Lea virgáduvvon prošeaktabargi. Dasa lassin oaččui Stoarmmo sáme guovdásj 800 000 ruvno bihtánsámi giella- ja kulturbargguide várás. Stoarmmo bargá eará aktevrraiguin nihtánsámi guovllus ruđa geavaheami plánema oktavuodas.

Sámediggi attii jagis 2024 100 000 ruvno doarjaga Stoarmmo sáme guovdásjii Sámi giellavahku 2024 váldodoaluid plánemii ja lágideapmái. Sámi giellavahku rahppojuvvui golgotmánu 21. beavvi Stoarmmo sáme guovdásjii.

1.3.5 Sámi giellaguovddážit, aktivitehtadoarjja - njuolggodoarjja

Aktivitehtadoarjagat leat juogaduvvon aktivitehtaplánaid vuodul maid guhtege giellaguovddáš lea sádden.

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddážit, aktivitehtadoarjja:

- Sámi giellaguovddážit oainnusmahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ovddidit sámegeielaid ja doaimmahit sámi giellaoahpahusa gielladoaimmaid bokte.

Giellaguovddážiid doarjagis vuoruhuvvo báikkálaš giellakurssaid ja giellaarenaid lágideapmi. Sápmelaččat galget sáhttit searvat doaimmaide main ohppet sámegeiela ja main ohppet geavahit sámegeiela árrjalaččat buot servodatsurggiin. Giellaguovddážiin eai leat seamma mađe jahkásaš doaimmat. Aktivitehtaruhta lea juogaduvvon jagi 2024 aktivitehtaplánaid vuodul maid guhtege giellaguovddáš lea sádden, gulahallančoahkkimiid vuodul giellaguovddážiiguin jagi doaimmaid birra, ja mannan jagi raporttaid geahčadeami vuodul.

Sámi giellaguovddážit leat Sámedikki deháleamos ovtasbargoguoimmit giellaloktenbargguin, ja Sámi giellavahku lágideamis.

Giellaguovddážit diedihit ahte sis leat gáržžes bušeahat, muhto ahte liikká nagodit fállat kurssaid, doaimmaid ja veahkehit ealáskahttit sámegeielaid. Giellaguovddážit maid diedihit ahte sin fálladagaide lassána beroštupmi dadistaga.

1.3.6 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánssa

Sámediggi lágida okte jagis giellaguovddášdeaivvadeami ovtas giellaguovddážiiguin buot sámi giellaguovddážiidda. Deaivvadeami ulbmil lea juogadit vásáhusaid ja jurdagiid, juogadit gelbbolašvuoda ja viidáseappot ovdánahttit giellaguovddážiid.

Sámediggi lea ovtas Stoarmmo sáme guovdásjiin lágidan giellaguovddášdeaivvadeami Bådáddjos geassemánu 3.–4. beivviid 2024. Sámi giellaguovddážiid bealis dasa serve 37 oasseváldi.

Konferánssa fáttát ledje; hástalusat dan olis go áigu váldit ruovttoluotta eatnigiela maid lea massán, sámasižoahhtit rávesolmmožin, movt lihkestuvvat giellaoahpahusain, duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta čuovvuleapmi.

Fágalaš logaldallamat, joavkobarggut oktasaš hástalusaid birra, ja ideaid ja jurdagiid juogadeapmi, ja maddái sosiála doaimmat, dahket ahte sámi giellaguovddážiid bargiid besset oahpásnuvvat nubbi nubái ja čatnat oktavuodaid. Konferánssa evalueren čájehii ahte oasseváldiid mielas giellaguovddášdeaivvadeapmi lea dehálaš sadji ovtasbargui ja vásáhusaid juogadeapmái.

1.3.7 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12101 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 702 000	3 500 000	-202 000
Submi	3 702 000	3 500 000	-202 000

Ohcamat	Juolluvvon	Biehtalan	Hilgojuvvon
605	605	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide geain sámegeiella lea fágan joatkkaskuvllas:

- Joatkkaskuvllain ohppiin lea sámegeiella fágasuorggis.

Movttiidahttin dihtii nuoraid válljet sámegeiella fágan joatkkaskuvllas, juolluda Sámediggi stipeandda ohppiide geain lea sámegeiella fágasuorggis. Oahppit geat válljejit sámegeiella vuosttašgiellan vuoruhuvvojit bajimussii.

1.3.8 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	855 000	400 000	400 000	-455 000
Submi	855 000	400 000	400 000	-455 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	885 000	30 000	855 000
Submi	885 000	30 000	855 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
91	86	4	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Giellastipeanda alitohppui:

- Studeanttat válljejit alit oahpu iešguđetge sámegeielain.

Oččodan dihte eambo sámegeielat fágabargiid lulli-, julev- ja márkosámi guovlluin, juolluda Sámediggi stipeanda studeanttaide geat váldet alitohpu lulli- dahje julevsámegeielas, ja márkosámi guovllu studeanttaide geat váldet alitohpu sámegeielas. Jagi 2024 rájes maiddái lea addojuvvon stipeanda studeanttaide geat lohket nuortalašgiela Oulu universitehtas, ja dat čatnasa Sámedikki áigumuššii doarjut nuortalašgiela revitaliserema Norgga beale.

1.3.9 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	408 000	1 200 000	1 200 000	792 000
Submi	408 000	1 200 000	1 200 000	792 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	408 000	0	408 000
Submi	408 000	0	408 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
7	3	3	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Dokumenterendoaimmat:

- Organisašuvnnat čohkkejit ja almmuhit báikenamaid, sániid ja árbevirolaš dieđuid.

1.3.10 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	718 639	900 000	900 000	181 361
Submi	718 639	900 000	900 000	181 361

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	879 914	161 275	718 639
Submi	879 914	161 275	718 639

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
33	32	1	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellavahkkodoaimmat:

- Giellaberošteaddjit čalmmustit ja nannejit sámegejala geavaheami Sámi giellavahku áigge.

1.3.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	4 978 400	3 300 000	2 800 000	-1 678 400
Submi	4 978 400	3 300 000	2 800 000	-1 678 400

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	5 000 900	22 500	4 978 400
Submi	5 000 900	22 500	4 978 400

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
38	22	16	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Giellaovddidandoaimmat:

- Organisašuvnnat ovddidit ja oahpahit sámegejaid.

Čuovvovaš doarjagat leat juolluvvon giellaguovddážiid ásaheapmái jagis 2024: Málattuomi suohkanis leat dál goalmát jagi ásanmuttus. Ivgu suohkan, Hámmerfeastta suohkan ja Sálto bidumsáme guovttát leat ohcan doarjaga vuosttaš álggahanjahkái, ja álggahit giellaguovddážiid jagis 2025.

1.3.12 Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	2 904 161	2 000 000	1 200 000	-904 161
Submi	2 904 161	2 000 000	1 200 000	-904 161

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	3 113 000	208 839	2 904 161
Submi	3 113 000	208 839	2 904 161

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
15	12	3	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš- ja márkosámi guovlluide:

- Giellaguovddážit ja organisašuvnnat nannejit lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš- ja márkosámegiela.

1.4 NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi

1.4.1 Čoahkketabealla – NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállin 13701 strategiija - njuolggodoarjja Sámi Lohkanguovddažii	0	2 400 000	2 400 000
13704 Sámi giellavahku - prošeakta	681 944	800 000	118 056
13710 Sierra rekrutterendoaimbajjut mátta- ja julevsámegielas - prošeakta	18 663	400 000	381 337
Submi	700 607	3 600 000	2 899 393

Sámediggi mearridii Sámedikki strategijaid sámegeielaid várás juovlamánu 2018 - Giellalokten (060/18). Dat strategiija lea Sámedikki ollislaš čuovvoleapmi NAČ 2016: 18 Váibmogielas. Giellaloktemis leat sihke doaimmaevttohusat mat leat vižžon Váibmogielas, ja doaimmat mat lunddolaččat gullet Váibmogiela evttohusaide.

1.4.2 Giellafálaldat mánáide ja nuoraide

Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállinstrategiija - njuolggodoarjja Sámi lohanguovddáži

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáin ja nuorain lea buorre lohkan- ja čállingelbbolašvuohta sámegeielas.

Sámi lohanguovddáš lea gohččojuvvon atnit nationála strategiija giellabálgát vuodđun go hábmejit, heivehit ja jorgalit materiála sámegeielaide. Ráđđehus lea ráhkadan ja čadahán nationála lohkan- ja čállinstrategiija – Giellabálgát 2016-2019. Strategiija ulbmil lei nannet mánáidgárddiid giellabirrasa, oktavuoda mánáidgárddi ja skuvlla giellabarggu gaskka, oahpaheddjiid giella-, lohkan- ja čállingelbbolašvuođa, johtileappot fuomášit giellaváttisvuođaid, unnidit ohppiid meari geain leat fuones lohkan- ja čállingálggat, ja lasihit ohppiid meari geain leat hui buorit lohkan- ja čállingálggat.

Dan geažil go barggut manjonede, de sohpe Sámi lohanguovddáš ja Sámediggi ahte Sámediggi geassá ruovttoluotta jagi 2024 juolludusa. Prošeakta dattege ii leat loahpavuon ja joatkašuvvá jagis 2025 Sámedikki doarjagiin.

1.4.3 Oainnusmahttin ja ovttasbargu

Sámi giellavahku – prosjekt

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámegeielat oidnojit ja gullojit báikkálaččat, regionála ja nationála dásis Sámi giellavahkus.

Giellavahku 2024 lágiduvvui 43. vahkus. Almmolaš rahpan lei Bådåddjos, mánnodaga golggotmánu 21. beaivvi. Stoarmmo sáme guovdásj lágidii rahpandoaluid.

Giellavahku stuorra ja lea somá oaidnit go aktevrrat, organisašuvnnat, fitnodagat, searvvit ja priváhta olbmot ángiruššet sámegeielaid loktema ja oainnusmahttima ovddas. Giellavahku neahttasiidui ledje almmuhuvvon birrasii 200 lágideami miehtá Sámi. Sámediggi sáddii plakáhtaid giellaguovddážiidda, sámegeiela hálddašanguovllu suohkaniidda ja Giella- ja guovlodepartementii. Giellaguovddážit leat deattuhan sihke sámegeielaid ja Giellavahku iežaset báikkálaš guovlluin. Dain leat leamaš iešguđetlágan miellagiddevaš ja buorit prográmmat.

Sámediggi lea ávžžuhan stuora fitnodagaid searvat Giellavahkkui sámegeielaid loktema dihte. Earret eará lea AVINOR ángiruššan Giellavahkus. AVINORas ledje «jodánis kurssat» (dár. krasjkurs) julev-, lulli- ja davvisámegeielas šearpmain muhtun girdišiljuin ja togain miehtá vahku.

Sosiála mediain leat oidnon ollu lágideamit ja doaimmat sihke Norgga, Suoma ja Ruota beale. Earret eará leat Redd Barna Region Nord, Giella- ja guovlodepartemeanta, Kultur- ja dásseárvodepartemeanta, Sápmi Film, Trøndelag fylkkasuohkan, Sievju álbmotmeahcci, Ávvir ja NRK Sápmi sosiála mediain čájehan iežaset doaimmaid/lágidemiid/bargguid.

1.4.4 Rekrutteren ja gelbbolašvuođa buorideapmi

Sierra rekrutterendoaimbajut mátta- ja julevsámegeielas - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

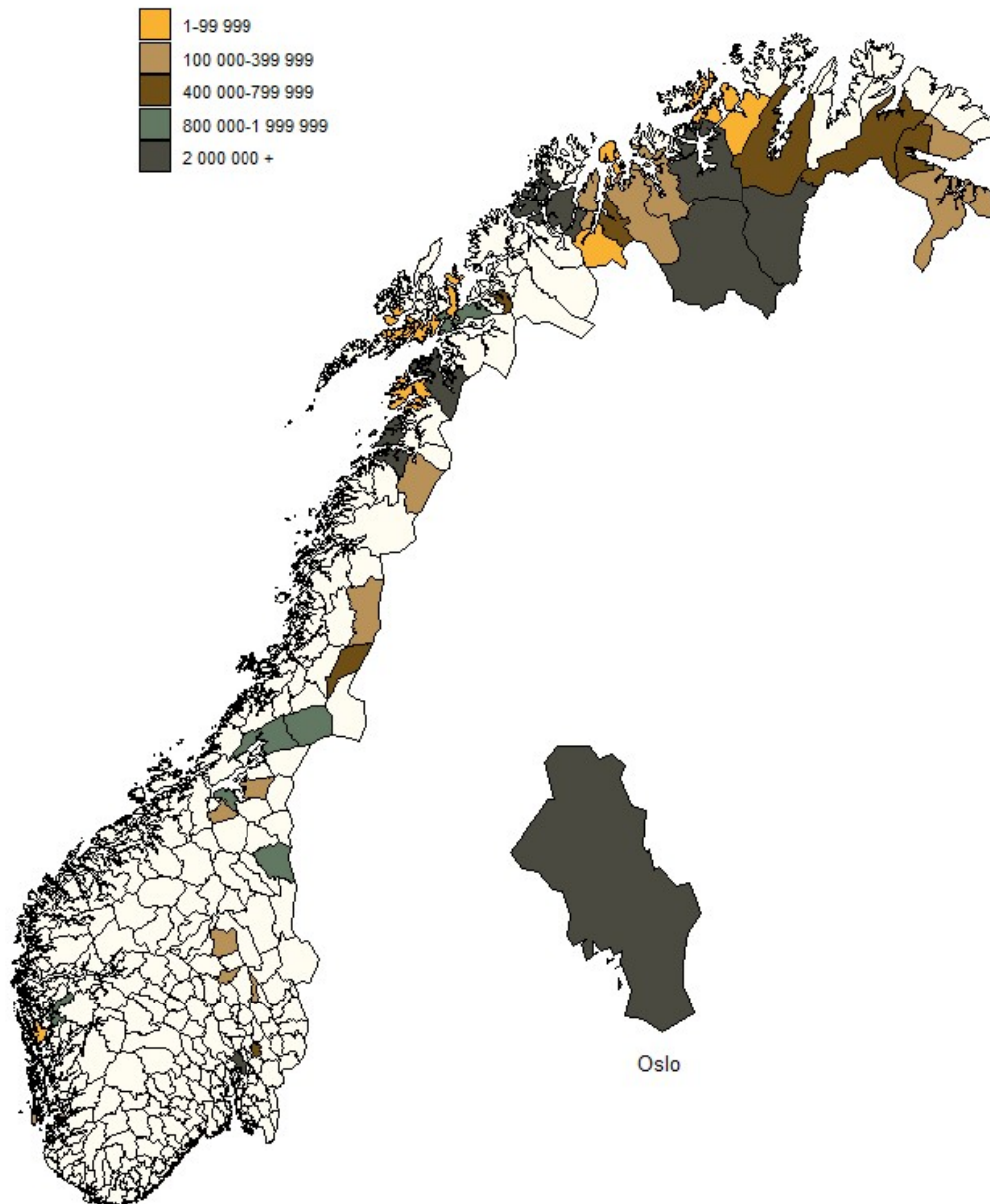
- Gávdno fierpmádat lullisámi ja julevsámi giellabargiide ja pedagogaide.

Prošeakta ii čadahuvvon jagis 2024.

2 Bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

Servodatmihttu:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuhta ja gálggat maiguin suodjala, sihkkarastá ja ovdánahtta sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Govus 2 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat bajásšaddama, oahpahusa, alitoahpu ja dutkama kapihttalis leat juhkkovuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea bargan sámi sisdoalu nannema ovdii gulahallama ja konsulteremiid bokte relevánta eiseválddiiguin mánáidgárdesuorggis, ja lea várrejuvvon ruhta áššedovdijovkui mii galgá árvalit doaimbajuid sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga buorideapmái. Sámediggi maiddái lea viiddidan nuvttá sámegeiel mánáidgárdeortnega mii gokčá váhnenmávssu, ja fállá mánáidgárddiide gelbbolašvuodaloktema ja

kvalitehtaovdánahttima. Mánáidgárddit raporterejit ahte lea hástalus oažžut sámegeielat bargiid, ja ahte lea hui dárbblaš ahte gávdnojit heivehuvvon giellakursat ja bagadallamat. Dan dárbbu dustema dihte lea Sámediggi lágidan fágaseminára mánáidgárddiide mat leat mielde ortnegis, mas gelbbolašvuodálokten ja kvalitehtaovdánahttin deattuhuvvojedje.

Skuvlasuorggis Sámedikkis lea leamaš guovddázis fuolahit ohppiide oahpahusa sámegeielas ja sámegeillii, mas lea buorre kvalitehta. Eksámenortnet ja oahppoplánat leat ođasmahttojuvvon, ja maiddái stuoradiggedieđáhusat ja strategijat sámegeioahpahusa buorideami várás leat čuovvoluvvon. Gáiddusoahpahus lea ain dehálaš gaskaoapmi mainna sihkkarastá ahte sámi oahppit ožžot sámegeioahpahusa, beroškeahtá gos orrot. Sámediggilea lágidan pedagogalaš fágabeivviid ja dorjon proševttaid mat ovddidit árbevirolaš máhtu vuodđooahpahasas.

Alitoahpu ja dutkama olis Sámedikkis leat leamaš máŋga čoahkkima Máhtdepartemeanttain ja Dutkanrádiin sihkkarastin dihte duohta válldi sámi alitoahpus ja dutkamis. Lea sohppojuvvon ahte Dutkanrádi váldostrategiija galgá čuovvolit Duohtavuodá- ja seanadankommišuvnna raportta. Sámediggi maiddái lea bargan sámegeielat studeanttaid rekrutteremiin mánáidgárde- ja oahpaheadjeoahpuide, ja eará oahpuide mat vástidit sámi servodaga gelbbolašvuodádrábbuide.

Sámedikkis lea ovddasvástáduš sámi oahpponeavvuid ovdánahttimis ja lea mearridan ođđa strategiiaplána sámegeiel oahpponeavvuid ráhkadeapmái 2025–2028. Lea lágiduvvon ohcciidseminára oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid buvttadeddjiide, ja leat dahkkojuvvon rámmašiehtadusat oahpponeavvuid lágideddjiiguin sihkkarastin dihte ahte sámi oahpponeavvut leat olámuttos.

2.1 Áŋgiruššansuorggit – Bajásšaddan, oahpahus, alitoahppu ja dutkan

Sámedikki áŋgiruššansuorggit bajásšaddamis, oahpahasas, oahpus ja dutkamis:

- Válldi, ovddasvástáduš ja rollat mánáidgárddiin
- Nuvtta sámegeielat mánáidgárddit
- Sámegeielat mánát otná servodagas
- Árbedieđut ođđa áiggis
- Máhttu ja gelbbolašvuota leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide
- Sámi sisdoalu skuvllas
- Psykososiála oahppanbiras
- Oahpponeavvut
- Alit oahpu ja dutkama válldái, ovddasvástádussii ja rollaide.
- Oahppo- ja dutkanfálaldat.
- Rekruteremii sámi alit ohppui ja dutkamii.

2.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – bajásšaddan, oahpahus, alitoahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Nuvtta sámegeielat mánáidgárddit	8 046 388	10 400 000	2 353 612
Sámegeielat mánát otná servodagas	8 639 730	7 599 000	-1 040 730
Árbedieđut ođđa áiggis	9 325 451	10 519 000	1 193 549
Sámi sisdoalu skuvllas	2 048 426	2 780 000	731 574
Psykososiála oahppanbiras	3 387 087	1 500 000	-1 887 087
Oahpponeavvut	26 526 167	30 501 000	3 974 833
Rekrutteren	4 236 451	5 651 000	1 414 549
Submi	62 209 700	68 950 000	6 740 300

2.2 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin gos leat sámi mánát lágaid ja láchkanjuolggadusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Sámedikki válddis mánáidgárddiin lea dadjamaš dasa movt dán suorggis áimmahuššojuvvojit sámi servodaga dárbbut sámi mánáidgárddiid ja mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, ovdánahttima ja rámmaid olis. Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi mánáid vuoigatvuodát oažžut sámegeielat mánáidgárdefálaldaga gievrras giellamodealla vuođu, ollašuttuovvojit.

Sámi mánáidgárddiid ja eará mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, sisdoalu nannema dihte áigu Sámediggi jagis 2025 joatkit barggu gulahallama ja konsultašuvnnaid bokte guoskevaš aktevrraiguin ja eará aktevrraiguin. Sámediggi áigu erenoamážit deattuhit sámi mánáidgárddiid ja eará mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, kvalitehta buorideami barggu ja gelbbolašvuođaloktema sámi mánáidgárdebargiide sin dárbbuid mielde.

Áššedovdijoavku sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga buorideami várás

Sámediggi oaivvilda ain ahte stuorámuš hástalus lea ahte mánáidgárdeláhka lea eahpečielggas nu go dat dál lea. Mánáidgárdelága mielde ii leat sámi mánáin riekti mánáidgárdesadjái sámegeielat mánáidgárddis, iige riekti sámegeielat mánáidgárdefálaldahkii gievrras giellaoahpahanmodeallaid vuođu, beroškeahtá gos riikkas orrot. Sámediggi oaivvilda ahte lága ferte čielggasmahttit vai sámegeielgelbbolašvuohta lea okta gáibádusain bargiide geat barget sámi mánáidgárddiin, seamma ládje go Norgga mánáidgárddiin lea dárogeielgelbbolašvuođa gáibádus. Dát hástalusat leat váldojuvvon ovdan Stuoradiggediedáhusas 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin. Diedáhusas leat Sámediggi ja Máhttodepartemeantta ovtta oaivilis mánáidgárdesuorggi dilleválddahallamis. Dilleválddahallan čujuha dasa ahte sámi mánáidgárdesuorgi rahčá iešguđet hástalusaiiguin go sámi mánáidgárddiid rámmat eai leat čielgasat mánáidgárdelágas ja dan láchkaásahusas Mánáidgárddi rámmaiplána. Dan dihte árvalii Sámediggi Stuoradiggediedáhusas 13 (2022-2023) ahte departemeantta ásaha lávdegotti man bargun lea árvoštallat mánáidgárdelága rievdeamei, vai mánáidgárdeláhka oainnusmahttá ja čielggasmahttá sámi sisdoalu ja sámegeielgelbbolašvuođa gáibádusa sámi mánáidgárddiid bargiide.

Doaibmabidju lea čuovvoluvvon, ja 2025 stáhtabušeahas lea várrejuvvon ruhta áššedovdijoavkku ásaheapmái buoridan dihte sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga. Sámedikkis ja Máhttodepartemeanttas lea lagas ovttasbargu áššedovdijoavkku mandáhta ja čoahkkádusa hábmemis.

2.3 Nuvtta sámegielaht mánáidgárdit

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Mánáidgárdit mat leat olggobealde ráđđehusa geográfalaš vuoruheami leat sámegielaht ovdal 2026.

2.3.1 Čoahkketabealla – Nuvtta sámegielaht mánáidgárdit

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
18510 Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, bagadanruđat - prošeakta	1 442 302	1 100 000	Bušeahhta 2024
17060 Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, váhnenrefušuvdna – ohcanvuđot doarjja	4 204 086	6 700 000	6 700 000
17061 Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, ovddidanruđat – ohcanvuđot doarjja	2 400 000	2 600 000	2 600 000
Submi	8 046 388	10 400 000	10 400 000

Sámedikki nuvttá sámegielaht mánáidgárdeortnet lea oassi Beaveálgu-julggaštusa doaimmain. Dát doaimma maiddá lea SámOS ovdánahttinprošeavtta joatka.

Ortnega ulbmiljoavku leat mánáidgárdit mat njuolggadusain leat mearridan ahte leat sámegielaht mánáidgárdit ja ossodagat, ja mat leat olggobeale ráđđehusa geográfalaččat vuoruhuvvon guovllu.

Mánáidgárdeortnegis leat guokte oasi; vuosttaš oassi lea nuvttá váhnenmáksu ja nubbi oassi lea gelbbolašvuodaloktema ja kvalitehtaovdánáhttima šiehtadus. Váhnemat ožžot gokčojuvvot váhnenmávssu sámegielaht mánáidgárdiin ja ossodagain main lea šiehtadus Sámedikkiin kvalitehtaovdánáhttima birra. Mánáidgárdit mat leat soahpan ovdánahttinšiehtadusa Sámedikkiin ožžot gelbbolašvuodaloktema ja kvalitehtaovdánáhttima bagadallama bokte mánáidgárdiid báikkálaš dárbbuid vuodul. Šiehtadus geatnegahtá čadahit ovdánahttin doaimmaid gievrras giellaoahpahanmodeallaid ja sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul.

Ortnegis lea golmma jagi prošeaktaáigodat, ja dat árvvoštallojuvvo jagis 2026 manjel go prošeaktaáigodat lea nohkan..

2.3.2 Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, bagadanruđat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mánáidgárdit atnet gievrras giellaoahpahanmodeallaid ja sámi pedagogalaš prinsihpaid

Nuvttá sámegielaht mánáidgárdeortnega ulbmil lea ahte dat mánáidgárdit mat leat mielde ortnegis šaddet sámegielaht mánáidgárdin ovdal go jagi 2026 loahpa. Bagadallamiid ulbmil lea ahte mánáidgárdit bargagohtet gievrras giellamodeallaid ja sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul ovdal go jahki 2026 nohká.

Sámedikki vásáhus bagadallanbargguin lea ahte mánáidgárdiin leat iešguđet vuolggasajit giellabargguide. Gielladilli ii leat seammalágan buot guovlluin, ja buot guovlluin lea váttisvuohtha fidnet sámegielaht bargiid. Danne lea dán ortnega mihttomearri allaulbmillaš, eaige buohkat náke olahit ulbmila ovdal go prošeaktaáigodat nohká. Mánáidgárdit liikká ožžot buriid vejolašvuodaid joatkevaččat ja systemáhtalaččat bargat giellamodeallaid sajáidduhttimiin, ja bargagohtit sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul. Sámediggi oaidná ahte mánáidgárdit leat bures jođus ovdánahttinbargguin. Dat mii lea oktasaš buohkaide lea ahte buot mánáidgárdit deatuhit dađistaga buorideami.

Bagadallamiin lea okta fáttáin leamaš mánáidgárdiid sámi profiila, danne go dat čielggasmahtá giellabargguid ja pedagogalaš sisdoalu, ja doaimmá láidehussan daid olis. Čielga profiila dahká ahte lea álkit čilget mánáidgárdi mihtuid ja árvvuid váhneimida ja eará berošteddjiide. Dakkár profiillat maiddá

doibmet láidehussan pedagogalaš bargguin vai sámi mánáidgárddit olahit servodatbargamušaid mat dain leat.

Mánáidgárddiid bargiid gelbbolašvuodálokten lea guovddáš oassi ovdánahttinbarggus. Mánngga mánáidgárdái lea leamaš váttisvuhtan oažžut sámeielat bargiid. Danne leat muhtun mánáidgárddit válljen vuoruhit sámeielkurssaid bargiide, ovdamearkka dihte leat oallugat leat searvan ja čađahan SAAL 1 ja 2 kurssaid Sámi allaskuvllas Guovdageainnus dahje sámeielkurssaid E-skuvllas. Liikká leat muhtun mánáidgárddit mat dovdet ahte sis ii leat vejolašvuhta searvat kurssaide, go kurssat eai leat heivehuvvon sin bargobeivái. Ávžžuhit sámi giellakursaid lágideddjiid váldit ovddasvástádusa ja heivehit iežaset kurssaid mánáidgárdebargiide.

Mánngga mánáidgárddi bargit ohcalit bagadallamiid, kurssaid ja lassi- ja joatkkaoahppofálaldagaid sámeielat, sámi mánáid giellaovdáneami, gievrras giellaoahpahanmodeallaid, sámi mánáidgárdepedagogihka ja árbevirolaš máhtu birra, ja jođihanoahpu sámi mánáidgárddiid jođiheddjiide. Dál eai gávdno fálaldagat mat dustejit daid dárbbuid. Sámediggi oaivvilda ahte dál lea dárbu álggahit gelbbolašvuodáfálaldaga mii veahkeha buoridit sámi mánáidgárddiid kvalitehta. Dan oktavuodas lea dehálaš ahte bagadallamat, kurssat ja lassi- ja joatkkaoahput fálljuvvojit sámeielat, ja ahte daid vuodđun leat sámi giella ja kultuvra.

Sámi mánáidgárddiid fierpmádat leadehálaš, danne go dat mánáidgárddit mat leat mielde nuvttá sámeielat mánáidgárdeortnegis, vásihit ahte sii leat okto bargguin mat gusket sámi gillii ja sámi pedagogalaš sisdollui ja daid ovdánahttimis. Mánáidgárddit leat dadjan ahte fierpmádat duddjo arenaid main mánáidgárddit besset ovttas smiehttat, oahppat ja juogadit jurdagiid ja vásáhusaid, go barget gievrras giellaoahpahanmodeallaiquin ja pedagogalaš prinsihpaquin.

Sámediggi lea lágidan fágaseminára mánáidgárddiide mat leat mielde Sámedikki nuvttá sámeielat mánáidgárdeortnegis. Seminára lei Osloves geassemánu 18.-19. beivviid. Seminára fáddá lei sámi mánáidgárddiid gelbbolašvuodálokten ja kvalitehtaovdánahttin. Fáddá lei válljejuvvon vásáhusaid vuodul ja diedihuvvon dárbbuid vuodul. Seminára čohkkii 60 oasseváldi buot 12 mánáidgárddis mat leat mielde ortnegis.

2.3.3 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuvdna – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17060 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuvdna – ohcanvuđot doarjja	4 204 086	6 700 000	6 700 000	2 495 914
Submi	4 204 086	6 700 000	6 700 000	2 495 914

	Juolluđuvvon 2024	Vuoliduđuvvon	Rehketdoallu
17060 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuvdna – ohcanvuđot doarjja	4 609 608	405 522	4 204 086
Submi	4 609 608	405 522	4 204 086

Ohcamat	Juolluđuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
27	27	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuvdna:

- Eanet mánat sámi mánáidgárrdiin ja sámi ossodagain ožžot nuvtá sámegielaht mánáidgárrdesaji.

2.3.4 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17061 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanvuđot doarjja	2 400 000	2 600 000	2 600 000	200 000
Submi	2 400 000	2 600 000	2 600 000	200 000

	Juolluđuvvon 2024	Vuoliduđuvvon	Rehketdoallu
17061 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanvuđot doarjja	2 400 000	0	2 400 000
Submi	2 400 000	0	2 400 000

Ohcamat	Juolluđuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
12	12	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – – Nuvttá sámegiela mánáidgárddit, ovddidanruđat:

- Sámi mánát ožžot oahpahusa gievrras giellamodeallaid vuodul.

2.4 Sámegielat mánát otná servodagas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánát besset oahppat, nannet ja ovdánahttit sámegiela mánáidgárddis.

Buot mánáidgárddit Norggas galget Mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid rámmafálána (2017) vuodul vuodduvuvot vuoddoárvui mii lea mearriduvvon mánáidgárdelágas ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain maid Norga lea vuolláičállán, nugo ON skábmamánu 20. beaivvi 1989 konvenšuvdna mánáid vuoigatvuodaid birra (mánáidkonvenšuvdna) ja ILO-konvenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain.

Sámediggi čuovvula dán nuvttá sámegiela mánáidgárdeortnega bargguid bokte, ja Sámedikki doarjjaortnegiid, mat leat oaivvilduvvon sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegiela fálaldat, reviderema bokte. Dat čuovvuluvvoviidáseappot gulahallama bokte Máhtodepartemeanttain ja Oahpahusdirektoráhtain strategijaid ja doaimmaid birra mat gusket sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegiela fálaldat.

Sámedikki mielas lea dehálaš bargat dan ala ahte sámi giellabargu systematiserejuvvo ja ahte mánáidgárddit váldet atnui gievrras giellaoahpahanmodeallaid. Mánáidgárddis leat diđolaš giellageavadat dehálaččat, dat mearkkaša ahte dain leat gielladiđolaš bargovuogit. Go váikkuha dasa ahte eambo mánát ohppet sámegiela vuosttašgiellan mánáidgárddis, de das lea hui ollu dadjamuš mánáid sámegiela oahppamii viidáseappot.

2.4.1 Čoahkketabealla - Sámegeilat mánát otná servodagas

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	144 985
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 044 060	3 405 000	360 940
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	3 086 655	1 540 000	-1 546 655
15001	Julevsáme sámastahtte - Viejega AS - njuolggodorajja	809 000	809 000	0
Submi		8 639 730	7 599 000	7 599 000

2.4.2 Sámi giellaoahpahušii mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985
Submi		1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985

		Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	2 174 545	474 530	1 700 015
Submi		2 174 545	474 530	1 700 015

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi giellaoahpahuš mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit oahpahit sámegeiela sámi mánáide.

2.4.3 Prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17010 Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 044 060	3 405 000	2 705 000	360 940
Submi	3 044 060	3 405 000	2 705 000	360 940

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17010 Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 648 958	604 898	3 044 060
Submi	3 648 958	604 898	3 044 060

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
21	21	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Prošeavttat ja ovddidanbarggut mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit ožžot buoret kvalitehta sámi gielas ja kulturbarggus.

2.4.4 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	3 086 655	1 540 000	1 540 000	-1 546 655
Submi	3 086 655	1 540 000	1 540 000	-1 546 655

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	3 327 293	240 638	3 086 655
Submi	3 327 293	240 638	3 086 655

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
8	4	2	2

Doarjjaortnega mihttomearri - Pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmi mánáidgárddiide:

- Mánáidgárddiide, mánáidgárdeohpaheddjiide ja oahpahusásahusaide galgá leat álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu sámegeielaide.

2.4.5 Julevsáme sámastahtte – Njuolggodoarjja Viejega AS:i

Njuolggodoarjaga mihttomearri - Njuolggodoarjja Viejega AS:i:

- Mánáidgárdemánát ohppet julevsámegiela.

Sámediggi addá njuolggodoarjaga Viejega AS:i sámastahtte/giellabargiid váste nannen dihte julevsámegiela ovddideami mánáidgárddis. Doarjja addá mánáidgárdái buoret vejolašvuoda vuoruhit julevsámegiela nannema. Mánáidgárdái giellabargguin leat buorit bohtosat. Dat čájehaman dehálaš lea ahte mánáid mánáidgárdeárgabeaivvis leat máŋga sámegiela. Sámastahtte dihte mánáidgárddis leat resursat implementeret gievrras giellamodeallaid.

2.4.6 Gievrra giellaoahpahus modeallat - prošeakta

Sámi lohkanguovddáš lea Sámedikki bargogohččuma mielde almmuhan raportta bagadallanortnega ásaheami birra oahpahusa várás gievrras giellaoahpahanmodeallaid mielde. Raporttas čilgejuvvo árvalus bissovaš bagadallanortnega modellii mánáidgárdiide ja skuvllaide gievrras giellaoahpahanmodeallaid birra sámegielloahpahas. Raporttas boahtá ovdan ahte jus galgá oažžut áigái ja doaimmahit bissovaš ortnega, de dasa ferte leat bissovaš ruhtadeapmi. Jahkásaš ruhtasupmi sturrodát mearrida galle ásaheami sáhtá bagadallat oktanaga.

Buori bagadallanortnega ásaheapmái ja doaimmaheapmái adnojuvvo ruhta fágavirggiide maid virggehasat fágalaččat bagadallet iešguđet skuvllaid ja mánáidgárdiide. Bissovaš ortnegis maiddá lea dárbu ráhkadit materiála maid mánáidgárdiide ja skuvllat sáhttet atnit. Doarjjaresursat ja bagadallanmateriála ferte ráhkadit juogo golmma gillii dahje jorgalit giellaid gaskkas. Raportta dasa lassin čujuha čuoлмаide maid ferte čoavdit eará ortnegiid bokte vai bagadallamiiguin giellabargguid olis lihkestuvvet mánáidgárdiide ja skuvllain, ja ahte ferte nannet mánáidgárdemánáid vuoigatvuoda oažžut sámegiela bargiid mánáidgárdiide. Dasa lassin daddjojuvvo ahte dárbbasuvvo ruhta skuvllaide ja mánáidgárdiide vai dat sáhttet virgádit sámegiela lassiresursan. Lea dárbbaslaš oažžut eret dan gaskka mii lea lágaid, njuolggadusaid ja ulbmiliid ja praktihkalaš politihka gaskkas mii fievrriiduvvo sápmelaččaid ja nationála unnitloguid hárrái. Nuoraid ja rávesolbmuid sámegielfálaldaga ferte nannet ja lea dárbu lassi- ja joatkkaoahpu vuogádhkii sámi bargiid várás.

Sámediggi oaivvilda ahte mánáidgárdiide giellabargu lea mearrideaddji dehálaš mánáid sámegiela oahppamii vuosttašgiellan mánáidgárddis, ja dasa ahte go mánát álget skuvllii, de sis lea vejolašvuoda oažžut oahpahusa sámegiela ja sámegillii vuosttašgiellan. Sihkkarastin dihte ahte mánát ožžot buori vuolggasaji iežaset sámegiela ovdáneapmái, ja sámi identitehtii, lea dárbbaslaš ahte soamis váldá ovddasvástádusa ruhtadit dakkár bissovaš bagadallanortnega boahhteáiggis. Dakkár bagadallanortnet sáhtáii doarjut mánáidgárdiide ja skuvllaid bargiid ja oahpaheddjiid vai sáhttet systemáhtalaččat bargat giellaovdánahhtimiin.

2.5 Árbedieđut ođđa áiggis

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdi lea guovddáš sámi giella- ja kulturguoddi.

Sámediggi lea mánáidgárdiide muitalan sámi mánáidgárdiide pedagogalaš prinsihpain, main lea sáhka das movt mii fievrriid árbevirolaš máhtu dálá mánáidgárdiide.

Sámediggi áigu bargat váikkuhangaskaoapmeortnegiid ovdánahhtimiin mat dorjot árbevirolaš máhtu ja kultuvrralaš ceavzilvuoda. Doarjja mánáidgárdiide galgá váikkuhit dasa ahte árbevirolaš sámi doaimmat vuoruhuvvojit ja čađahuvvojit mánáidgárdiide.

2.5.1 Čoahkketabealla - Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17030 Sámi mánáidgárddit ja mánáidgárddit main leat sámi ossodagat - ohcanvuđot doarjja	9 325 451	10 519 000	1 193 549
Submi	9 325 451	10 519 000	1 193 549

2.5.2 Sámi mánáidgárddit ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17001 Sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985
Submi	1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17001 Sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	2 174 545	474 530	1 700 015
Submi	2 174 545	474 530	1 700 015

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
31	31	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi mánáidgárddit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárddiin ja sámi ossodagain norgalaš mánáidgárddiin ohppet sámi mánát sámegeiela ja sámi kulturvieruid ja árbevieruid birra.

Boksa 2.5.1 Oahppomátki mearrasámiid guvlui

Sámediggi juolludii jagis 2024 70 000 ruvno Guovdageainnu suohkanii prošektii Oahppomátki mearrasámiid guvlui, doarjjaortnega «Árbevirolaš máhttu vuodđooahpahusas» bokte. Prošeakta lei Guovdageainnu vuodđoskuvlla, Ráissa skuvlla ja Návuona giellaguovddáža gaskasaš ovttasbargu. Prošeavtta ulbmil lei ovddidit ipmárdusa ja ovttasdoaimbama mearrasámi ja siseatnama guovlluid ohppiid gaskkas, seammás go prošeakta nannii sámi giela ja kultuvrra. Dat mielddisbuvttii ahte Ráissa skuvlla oahppit besse sámástit Guovdageainnu skuvlla ohppiiguin, ja goappašat joavkkut besse oahppat nubbi nuppi báikkálaš kultuvrra ja árbevieruid birra. Prošektii serve 17 4. jahkeceahki oahppit.

Prošeavttas ledje doaimmat Guovdageainnu skuvlla ja Ráissa skuvlla 4. luohkaid ohppiid, ja Návuona giellaguovddáža gaskkas mas guovddážis ledje giella, kultuvra ja báikkálaš máhttu. Prošeakta nanne sámegeiela geavaheami ja kultuvrralaš ipmárdusa, hukse oktavuodaid iešguđet sámi báikegottiid gaskkas

ja váikkuha giela ja árbevieruid seailuheapmái máhtu ja vásáhusaid juogadeami bokte. Dat ovddida gullevašvuoda ja sámi kultuvrra árvvus atnima nuoraid gaskkas. Prošeakta čađahuvvui jagis 2024.

2.6 Máhttu ja gelbbolašvuolta leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet máhttu ja gelbbolašvuolta mánáidgárdesuorggis.

Sámi mánáidgárddi bargu lea ovdánahttit mánáid sámi giela, kultuvrra ja sámi identitehta. Sámi servodat vásiha gelbbolašvuodakriisa sámi mánáidgárdesuorggis. Unnán sámegeilat bargit mánáidgárddiin dagaha ahte sámi mánát dávjá eai oaččo dohkálaš mánáidgárdefálaldaga mii vuodđuduvvo sámi gillii ja kultuvrii. Sámediggi áigu bargat rievademiiguin struktuvrra, lága ja sisdoalu dáfus mat leat dárbbaslaččat čoavdin dihte gelbbolašvuodakriisa. Dat mearkkaša ahte lea dárbu geahččalit eará čovdosiid. Nu go geahčadit movt sáhtášii buoridit ja ovdánahttit dálá rekruterenstruktuvrra. Jus dás galgá leat ávki, de dárbbasuvvojit konkrehta doaimmat rekrutteret sámegeilat studeanttaid mánáidgárdeoahpahussii ja sámegeilat bargiid mánáidgárddiide.

Sámediggi lea bagadallanortnega bokte bargan loktet daid mánáidgárddiid, mat leat mielde nuvtá sámegeilat mánáidgárdeortnegis, bargiid gelbbolašvuoda. Dat lea leamaš dan mađe gáibideaddji bargu ahte Sámediggi ii leat sáhtán vuoruhit gelbbolašvuodaloktema eará mánáidgárddiin.

Sámedikkis lea leamaš ovtasbargu mas lea čielggadan odđa nationála ovtasbargoforuma čoahkkádusa ja hálddašeami sámi giela ja kultuvrra várás dálá gelbbolašvuodaloktema ortnegiid siskkobealde. Bargu lea Stuoradiggediedáhusa 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – gelbbolašvuolta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđoahpahusas ja alit oahpus čuovvoleapmi, mas daddjojuvvo ahte galgá ásahuvvot oktasaš ovtasbargoforum nationála dásis nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid dálá báikkálaš gelbbolašvuodaloktema ortnegiin. Čielggadeamis NOU 2022:13 - Med videre betydning - Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole árvaluvvui oktasaš ovtasbargoforuma ásaheapmi nationála dásis nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid. Bargojoavku maiddái árvalii ásahit ovtta dahje mánga fágafierpmádaga suokan- ja fylkarájiid rastá ja mánáidgárddiid ja skuvllaid gaskkas nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid. Oahpahusdirektoráhtta lea ožžon dán barggu čuovvoleapmái ja lea daddjojuvvo ahte bargu galgá doaimmahuvvot nu ahte gulahallá Sámedikkiin. Dan boađus lea dássáži oktasaš nationála sámi ovtasbargoorgána čoahkkádusa, mandáhta ja organiserema ráhkadeapmi.

2.7 Sámi sisdoalu skuvllas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Oahppit geain lea sámegeiloahpahus ožžot oahpahusa sámegeilas/sámegeillii mas lea buorre kvalitehta.

Eksámenortnet lea reviderejuvvo jagis 2024. Sámediggi čuovvu proseassaid. Earret eará lea árvoštallojuvvo ahte sámegeila čálalaš eksámenis maid Oahpahusdirektoráhtta ovdánahtá, bisuhuvvo ráhkkananoassi. Lea árvoštallojuvvo ahte dat oassi sihkkujuvvo dárogiefágas.

Mearkagiella

Sámediggi lea ovddidan gulaskuddancealkámuša čielggadeapmái NOU2023:20 Tegnspråk for livet. Forslag til en helhetlig politikk for norsk tegnspråk. Cealkámušas deattuhuvvui ahte sápmelaččain geat leat bealjeheamit, lea riekti oažžut sámegeiloahpahusa mearkagillii. Danne ferte galggašii ásahuvvot lassii-/joatkkaohppu mearkagielas sámegeillii mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheddjiide, ja eará fágabargiide geat barget sámi mánáiguin ja sápmelaččaiguin geat leat bealjeheamit.

Jagis 2023 sáddii Sámediggi oahppoplánaárvalusa sámi ohppiid várás geain lea lossa gullu ja geain lea mearkagiella. Departemeantta ii leat vuos dohkkehan oahppoplána vaikko Sámediggi lea mángii jagis 2024 ohcalan vástádusa. Sámi ohppiin geain lea lossa gullu lea riekti sámegeiloahpahussii, ja dan lea váttis organiseret ja čađahit go ii leat sierra oahppoplána fágas iige heivehuvvo diibmojuohku. Sámedikkis lea ovddasvástádus ráhkadit sámegeiefágaid oahppoplánaid, muhto bargu lea dan duohken ahte departemeantta dohkkeha rámmaid.

Meld.St. 24 (2023-2024) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn

Ráđđehus almmuhii čakčamánu 2024 stuoradiggedieđáhusa Meld. St. 34 (2023-2024) En mer praktisk skole - Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn. Dieđáhusa váldoulbmil lea guorahallat ja čilget movt skuvla buorebut sáhtta fuolahit ja ovddidit ohppiid bargomovtta, gelbbolašvuođa, oahppama ja ovdáneami. Dieđáhus earret eará galgá guorahallat movt skuvla sáhtta šaddat praktihkalaččabun ja mánggabealageabbon, vai oahppit buorebut ohppet ja loktet.

Sámediggi lea ovddidan cealkámuša dieđáhussii man vuodđun anii Sámedikki dievasčoahkkinmearrádusa áššis 012/22 – Boahhteáiggi skuvlla kvalitehta – fágalaš ja sosiálalaš birgejummi/bierggim/bierkenidh, mii earret eará čájeha ahte lea unnán diehtu sámi ohppiid fágalaš ja sosiálalaš ovdáneamis, ja ahte lea dárbu fuolahit ahte gávdno diehtu sámi ohppiin nationála kvalitehtaárvoštallama vuogádagas. Okta dieđáhusa ángiruššansurggiin lea buorre joavku oahppi birra, ja Sámedikki mielas lea dehálaš ahte dan joavkkus lea buorre gelbbolašvuohta sámegeielas, sámi kultuvrras ja servodateallimis. Joavkkus mii lea máná birra lea sáhka ovttasbarggus ja heiveheamis mánáid dáfus geain leat mánggabealat doaimavádjitvuođat. Dasa gullá lagas ovttasbargu váhnemiid, mánáidgárddi ja skuvlla, PPT, suohkaniid dearvvašvuođabálvalusa ja olggobeale aktevrraid gaskkas. Lea plánejuvvon ahte stuoradiggedieđáhusa čuovvleapmi álggahuvo ođđajagis 2025, ja Sámediggi áigu dárkilít čuovvut proseassa.

Stuoradiggedieđáhusa 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđoskuvllas ja alit oahpus

Sámediggi lea gulahaladettiin Máhttodepartemeanttain geahčadan mat eavttuid fertejit leat sajis vai vejolaš ođđa vuoigatvuođaid, mat gusket sámi mánáide, sáhtta nannet oahpahuslágas. Dat proseassa lea jođus ja joatkašuvvá jagis 2025.

Dieđáhusa čuovvleami oassin leat Máhttodepartemeanta (KD) ja Sámediggi soahpan álggahit čielggadanbarggu sámi oahpponeavvodiilis. KD:s dat lea ovddasvástádus čielggadeamis.

Dasa lassin lea oahpahusdirektoráhtta ožžon bargamuššan čielggadit ja árvalit doaimabijuid mat sáhttet buoridit gáiddusoahpahusa kvalitehta ohppiide geat ožžot sámegeieloahpahusa. Sámediggi lea veahkkin barggus.

Åarjelsaemien Vierhtiesáafoe mandáhtta

Sámediggi lea jagis 2024 konsulteren Máhttodepartemeanttain sierra mandáhtas máhttopárkii Åarjelsaemien Vierhtiesáafo ja dan sisdoalus. Máhttopárkkas lea dál sierra mandáhtta. Mandáhtas boahat ovdan ahte máhttopárkkas Åarjelsaemien Vierhtiesáafo galgá leat váldoovddasvástádus lullisámi ohppiide. Máhttopárka galgá fállat giellaoahpahusa gáiddusoahpaheami bokte, giella- ja kulturčoagganemiid ja bargobájiid dan giellajoavkku ohppiide, geain ii leat vejolašvuohta oazžut báikkálaš sámegeieloahpahusa fálladaga iežaset suohkanis.

Dievasmahtti raporta 2024 ON mánáidvuoigatvuođaid lávdegoddái

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii juovlamánu 2023 Sámedikki 2024 dievasmahtti raporta ON mánáidvuoigatvuođaid lávdegoddái. Raporta sáddejuvvui njukčamánu 2024 sihke Máhttodepartementii ja Mánáid- ja bearašdepartementii, ja maidái organisašuvnnaide nugo Vuodđooahpahusa váhnenlávdegoddái (fug), Mánáidgárddiid váhnenlávdegovddái (fub), Redd Barnai ja earáide. Raporta sáddejuvvui ON:i CRC:i - Committee on the Rights for the Child.

2.7.1 Čoahkketabealla - Sámi sisdoallu skuvllas

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
18701	Oahppoplánaid revideren - prošeahta	749 146	1 000 000	250 854
17101	Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	219 280	700 000	480 720
15201	Fierpmádat sámegieloahpahussii - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	880 000	880 000	0
19502	Erenoamášpedagogalaš fágabeaivvit - konferánssa	200 000	200 000	0
Submi		2 048 426	2 780 000	731 574

2.7.2 Oahppoplánaid revideren - prošeahta

Prošeahtta mihttomearri:

- Guoddevaš perspektiivvas lea ohppiin árbevirolaš ja boahhteáiggeguvllot máhttu sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis sámi árvvuid vuodul.

Raporta dárbbu birra sámi parallealla seammaárvosaš oahppoplánii matematihkas

Sámediggi ásahii matematihka fágajoavkku man bargun lei árvvoštallat galgá go ráhkaduvvot sierra sámi oahppoplána matematihkas. Fágajoavku geigii raportta ođđajagimánus 2024, ja lea gávnahan ahte dárbbášuvvo sámi parallealla seammaárvosaš oahppoplána matematihkas. Raporttas čujuhuvvo mángga dehálaš beallái sámi oahppoplána dáfus matematihkas, earret eará ahte sámi oahppoplána sáhtá veahkehit nannet sámi ohppiid identitehta ja kulturgulleašvuoda. Dasa lassin sáhtá oahppoplána veahkehit ohppiid ovdánahttit sámegiela matematihkalaš fágagiellan.

Sámi allaskuvla lea Sámedikki vehkiin lágidan seminára álgoálbmotmatematihkas golggotmánus. Seminára ulbmil lei buoridit gelbbolašvuoda ja ángiruššama sierra sámi matematihkka oahppoplána ráhkadeami olis. Sámediggi lea ásaheame oahppoplánajoavkku man bargun lea ovdánahttit seammaárvosaš oahppoplána matematihkas sámi ohppiide.

Fágaođasmahttin evaluerejuvvo jámma. Evaluerenraporta mii guoská sámi oahppoplánaide lea dohkkehuvvon jagis 2024. Dárbbášuvvojit eambo dákár LK20S evalueremat buoridan dihte dieđuid ođđa oahppoplánaid sisafievrrideami hástalusain.

Sámediggi barggai oahppoplánaid doibmiibidjamiin maiddá jagis 2024. Oahpahusdirektoráhtta lágidii jagis 2024 guokte konferánssa maid ulbmil lei álkidit ođđa oahppoplánaid geavaheami. Giđa 2024 konferánssa fáddán ledje hástalusat mat gusket LK20:i (nationála oahppoplánadahkosii). Maŋgel konferánssa čielggai ahte dárbbášuvvo sierra konferánssa LK20S (sámi oahppoplánadahkosa) doibmiibidjama birra. Dan konferánssa lágidii Oahpahusdirektoráhtta 2024 čavčča, Sámedikki vehkiin. Konferánssas man fáddá lei LK20S bođii ovdan ahte erenoamážit dárbbášuvvojit doarjjaávdnasat fágaođasmahttima ja ođđa sámi oahppoplánadahkosa olis. Sámediggi čuovvola dárbbuid mat bohte ovdan konferánssas ja lea árvvoštallame guđiin fáttáin Sámediggi galgá vuoruhit doarjjaávdnasiid. Doarjjaávdnasat fuolahit ahte oahppoplánadahkosa bajitoasi sámi árvvut váldojuvvojit mielde.

Sámediggi jámma bargá ođastit ja heivehit doarjjateavsttaid mat gusket sámi oahppoplánaide.

Gáiddusoahpahus

Sámi ohppiin geat háliidit dan, lea riekti sámegieloahpahussii skuvllas, beroškeahhtá gos riikkas orrot. Dan geažil go leat unnán sámegieloahpaheaddjit, dájvja fállujuvvo sámegieloahpahus gáiddusoahpahusa bokte. Fágaođasmahttin 2020 dahká áigequovdiin ahte lea dárbu ođđa bargovugiide mat nannejit sámegieloahpahusa kvalitehta, ja hevejit LK20S sámegielfága mihtuide. Sámegeala 1 ja 2 ođđa

oahppoplánain, fága relevánssa vuolde, čuožžu ahte: Fága galgá addit buot ohppiide, maiddá ohppiide geain lea gáiddusoahpahas, gelbbolašvuoda gievrras giellamodeallaid vuodul.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegielgáigii (oahpahasláhka kap. 3 ja 6), ja Sámedikki mihttomearri lea veahkehit doibmiidijat gievrras giellamodeallaid skuvllas, ja áigu geahčadišgoahtit dálá gáiddusoahpahasmodealla ja áigumuš lea buoridit dan kvalitehta. Rekrutteren, beavttálmahttin ja digitaliseren fáillet ollu odđa vejolašvuodaid ja leat dehálaččat boahhteáigásaš gáiddusoahpahasmodealla árvoštallamis.

Stuoradiggediedáhusa 13 Sámi giela, kultuvrra ja servodateallima (2022-2023) čuovvleapmin árvala Máhtdepartemeanta 3 miljovna ruvno Oahpahasdirektoráhttii nátionála prošeavtta várás mii sihke buorida gelbbolašvuoda ja láchčá buoret teknihkalaš infrastruktuorra, vai gáiddusoahpahas kvalitehta buorrána. Dan olis leat Sámedikkis leamaš márga čoaikkima ráđđehusain ja fáddá čuovvuluvvo viidáseappot jagis 2025.

2.7.3 Pedagogalaš fágabeaivvit - konferánssa

Konferánssa mihttomearri:

- Erenoamášpedagogihka fágalaš deaivvadanbáiki

Sámi pedagogalaš fágabeaivvit galget ovddidit sámegielaid, sámi kultuvrra ja sámegieloahpahas. Ulbmiljoavku leat mánáidgárddiid, skuvllaid ja joatkkaskuvllaid pedagogat. Fágabeaivvit leat áidna deaivvadansadji sámi erenoamášpedagogihka fágaolbmuide. Konferánssa lágiduvvo juohke nuppi jagi.

2024 konferánssa fáddá, mii lágiduvvui Bådádjos cuoŋománus, lei sámi giella ja odđa vejolašvuodát. Eará fáttát ledje oahpponeavvut, gáiddusoahpahasdárbu, hospiteren, ja mánáidgárdeoahpaheddjiid ja oahpaheddjiid rekrutteren, Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna barggu olis mii guoská oahpahussii.

2.7.4 Árbodiehtu vuodđooahpahas - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17101 Árbodiehtu vuodđooahpahas - ohcanvuđot doarjja	219 280	700 000	700 000	480 720
Submi	219 280	700 000	700 000	480 720

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17101 Árbodiehtu vuodđooahpahas - ohcanvuđot doarjja	610 887	391 607	219 280
Submi	610 887	391 607	219 280

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
9	6	2	1

Doarjjaortnega mihttomearri - Árbevirolaš máhttu vuodđooahpahas:

- Skuvllain main leat oahppit geain lea sámegieloahpahas, leat doaimmabijut mat čatnasit sámi árbevirolaš máhttui.

Doarjja juolluduvvui 6 iešgudet doarjjaožžui, miehtá riikka. Galget lágiduvvot prošeavttat iešgudet skuvllain main prošeavttat deattuhit earret eará duoji, bivdima ja guolásteami, biebmárbievieruid, birgejumi, meahcásteami, njálmmálaš muitalanárbevieruid, luodi ja boazodoalu.

2.7.5 Sámegeioahpahusa fierpmádat/ NetSam - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Aktiiva oahpaheaddjifierpmádat oahpahusa vástte sámegeielas ja sámegeillii.

Fierpmádaga ulbmiljoavku leat oahpaheaddjit, skuvlajodiheaddjit, studeanttat ja ásahusat mat barget sámegeioahpahusain. NetSam galgá ovddidit ja ovdánahttit sámegeioahpahusa diehtujuokhima, gelbbolašvuodaovdánahttima, vásáhusaid juogadeami ja fierpmádathuksema bokte. NetSam áigumuš lea ovddidit buori ovttasbarggu ja juogadit máhtu sámi oahpahusa birra áigges áigái gustovaš sámi oahppoplánaid ja sámegeiela oahppoplánaid vuodul Norggas.

NetSam:s lei 10-jagi ávvudeapmi jagis 2024. Dan olis Sámediggi attii 300.000 ruvdnosaš ovttageardejuolludusa NetSamii organisašuvnna ovdánahttimii. Barggu jotket 2025:s.

2.8 Psykososiála oahppanbiras

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat skuvllain, ja maiddá buoret máhttovuođdu givssideami eastadeamis mánáid ja nuoraid gaskkas.

Givssideapmi ja loavkašuttin leat duođalaš servodatváttisvuodát ja gáibidit oktasaš ángiruššama. Oassin dan ulbmilis ahte skuvllas ja mánáidgárddis lea buorre ja oadjebas, ovttasbargá Sámediggi guoskevaš oasálaččaiguin buori ja oadjebas oahppanbirrasa olaheami ovdii mii lea nu buorre go vejolaš mánáid ja nuoraid oahppamii. Vuodđooahpahusa váhnenlávdegoddi / FUG ja Mánáidgárddiid váhnenlávdegoddi / FUB lea Sámediggi veahkkin sihkkarastime sámi ovddasteami og nammada lahtu stivrii. Dasa lassin Sámediggi nammada ja oassálastá Benjaminprisen ja Dronning Sonjas skolepris juryi, ja lea mielde nationála ángiruššamis ja ovttasbarggus Partnerskap mot mobbing / PMM (searvevuolta givssideami vuostá).

Ohppiidskadeami ortnega ođasmahttet 2024 rádjái. Barggus háliida Sámediggi dieđuid sámi ohppiid loaktima birra ja ahte álggahuvvojit dárbbášlaš doaibmabijut.

Jagis 2023 ovddidii nationála lávdegoddi skuvlla kvalitehtaárvoštallanvuogádaga geahčadeami vástte, raportta. Dán barggus lea dehálaš bearráigeahččat ahte logut ja dieđut sámi ohppiid skuvlafálaldaga kvalitehta birra bohtet ovdan. Sámedikki mielas maiddá lea dehálaš ahte máhttovuođdu givssideami birra sihke sámi ohppiid gaskkas ja sámi ohppiid vuostá bohtá ovdan. Dan barggu olis lea Sámediggi jagis 2024 bargan eiseválddiiguin beassan dihte aidnit loguid ja diehtoanalysaid mat gusket ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvllas. Dainna bargojuvvo jagis 2025.

Sámediggi lágidii ovttas Partnerskap Mot Mobbingiin (Searvevuolta givssideami vuostá) panelaságastallama Arendalsukas 2024 man namma lei: Riekti oadjebas ja buori skuvlabirrasii – maiddá go leat sápmelaš. Sámediggi háliidii oainnusmahttit ahte leat ollu sámi mánát geat vásihit ahte sis ii leat oadjebas ja buorre skuvlabiras, ja geat gillájit sámiid cieleamei.

2.8.1 Čoahkketabealla - psykososiála oahppanbiras

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
18801 Bargu eastadit givssideami - prošeakta	496 087	500 000	3 913
17401 Givssideami ja sámiid cieleamei eastadeapmi - ohcanvuodot doarjja	2 891 000	1 000 000	1 000 000
Submi	3 387 087	1 500 000	1 003 913

2.8.2 Bargu eastadit givssideami - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi mánáin ja nuorain lea buorre ja oadjebas oahppan- ja astoáigebiras

Jagis 2011 ásahii Sámediggi mánáidforuma vuosttaš geardde. Áigumuš lei ovddidit mánáid ja nuoraid jiena áigequovdilis politihka ovdánahttima vuodđun. Dainna lihkostuvaimet bures, ja dan dihte ásaheimmet ođđa ohppiidforuma jagis 2024. Ohppiidáirasat válljejuvvojit ohppiidforumii beannot jahkái hávális.

Skábmamánus lágidii Sámediggi sámi ohppiidforuma, deaivvadanbáikki sámi mánáide ja nuoraide 5. jahkeceahki rájes 10. jahkeceahkkái. Ohppiidforumis leat 5.-10. jahkecehkiid oahppit, geat leat iešguđet sajiin riikkas eret – Leavnnjas, Tråantes, Loabágis ja Kárášjogas.

Sámediggi áigumuš ohppiidforuma hárrái lea nannet sámi mánáid ja nuoraid jiena buriid bajásšaddaneavttuid ja oadjebas oahppanbirrasiid sihkkarastinbarggus.

Sámediggi lea váldán badjelasas geatnegasvuoda searvvahit sámi mánáid ja nuoraid iežas politihka ovdánahttimii. Ohppiidforum lea dehálaš arena gos mánát ja nuorat ožžot vejolašvuoda ovddidit iežaset oaiviliid ja searvat aktiivvalaččat.

Sámedikkis lea ovttasbargu nationála áŋgiruššamiin Partnerskap mot mobbing. Ulbmil lea ahte buot mánáin ja nuorain lea vuogitvuotta oahppanbirrasii gos ii leat givssideapmi. Dan olis Sámediggi lei bovdejuvvon doallat sáhkavuoru riikkaidgaskasaš konferánssas givssideami birra, INTERNATIONAL CONFERENCES, Bullying, mii lágiduvvui Vilniusas cuoŋománus 2024 – ja lea davviriikkaid ja Litauena gaskasaš ovttasbargu. Sámedikki sáhkavuorus lei sáhka das movt Sámediggi bargá sámiid cielaheami ja givssideami hárrái. Birrasii 3000 fágaaktevrra suorggis serve konferánsii.

2.8.3 Eastadit givssideami ja sáme cielaheami - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17401 Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi - ohcanvuđot doarjja	2 891 000	1 000 000	1 000 000	-1 891 000
Submi	2 891 000	1 000 000	1 000 000	-1 891 000

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17401 Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi - ohcanvuđot doarjja	2 891 000	0	2 891 000
Submi	2 891 000	0	2 891 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
19	17	0	2

Doarjjaortnega mihttomearri - Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi:

- Sámi mánáin ja nuorain lea gullevašvuotta ja leat oassi oadjebas ja buori searvevuodas.

2.8.4 Mánáid mielváikkuheami

Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat ovddidit oahppama, ohppiid oadjebasvuoda ja hutkáivuođa. Sámedikki mielas lea dehálaš, ja bargá dan ovdii ahte sámi mánáin lea oadjebas ja buorre psykososiála oahppanbiras, mii láchčá buori oahppamii ja mas ii leat givssideapmi ja vealaheapmi.

Lea dehálaš nannet sámi mánáid ja nuoraid jiena ja Sámediggi lea dan dihte ásahan mánáidforuma arenan gos ovddida sin jiena. Sámi mánáidforum galgá leat váikkuhanorgána mii buktá buriid cealkámušaid politihkkáriidda, ja mii sihkkarastá ahte sámi mánát ja nuorat gullojit. Sámi mánáidforumis buktet cealkámušaid vásáhusaideaset vuodul, ja dain sáhttá leat dehálaš rolla báikegotti hábmemis mii lea buoremussan mánáide. Seammás lea dehálaš oadjudit sámi mánáid ja nuoraid dihtomielašvuoda rájaid bidjamis ja das movt hálddašit vuortnuheami, vealaheami ja givssideami. Mánáidforum galgá lágiduvvot juohke nuppi jagi, ja plánejuvvo digitála deaivvadeapmi dakko gaskkas.

Mánáidforum lea rievadan nama nu ahte namma dál lea Saemien learohkeforume/Sáme oahppijforum/Sámi ohppiiformum/Samisk elevforum. Nama rievdadeapmi dahkkojuvvui ohppiid iežaset sávaldaga vuodul.

Ođđa áigodahkii leat válljejuvvon ohppiidáirasat skuvllain Tråantes, Loabágis, Leavnnjas ja Kárášjogas. Vuosttaš čoaikkim lei skábmamánus 2024 Romssas, ja eará čoaikkimat dán áigodagas dollojuvvojit Teams bokte. Sámi ohppiiformum ovddida cealkámušaid áššiin mat gusket sin árgabeaivái; buori ja oadjebas oahppan- ja astoáigebirrasa váste.

Boksa 2.8.1 Eambo ángiruššan rasismma vuostá – buoret fátmasteapmi

Sámediggi juolludii jagis 2024 150 000 ruvno doarjaga Innlandet fylkkasuohkanii prošeaktii Økt innsats mot rasisme – bedre inkludering (Eambo ángiruššan rasismma vuostá – buoret fátmasteapmi). Doarjja juolluduvvui givssideami ja sámiid cialaheami eastadeami doarjjaortnegis. Prošeavtta ulbmil lea buoridit ipmárdusa das movt sámiid cialaheami ja vealaheadji guottut sáhttet vásihuvvot servodagas, ja ovddidit antirasisttalaš ja antivealaheadji guottuid, erenoamážit sámi joavkkuid dáfus. Jagis 2024 lea diehtujuohkin Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raporttas erenoamážit deattuhuvvon, ja maiddá doaimbajuid álggaheami eastadan dihte sámiid cialaheami Innlandetis.

Prošeavttas leat mánga dehálaš doaimma:

- Jahkásaš konferánsa mas sámiid cialaheami ja searvvaheami leat fáddán.
- Regionála čoaikkaneami ovddidan dihte gulahallama ja ovttasbarggu sámiid cialaheami ja vealaheami birra, mii lea heivehuvvon iešguđet dárbbuide Innlandetis.
- Gulahallan ja kulturprošeavttat maid vuodđun lea Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raporta dáruiduhttinpolitihka ja dan guhkesáiggi váikkuhusaid birra sámi álbmogii.
- Ovdánahttit oahppanmodulaid maid skuvllat ja organisašuvvnnat sáhttet atnit buoridan dihte diđolašvuoda sámiid cialaheamis, ja máhtu sámi kultuvrras ja vuoigatvuodain.

Prošeakta lea dehálaš go dat oainnusmahttá sámiid cialaheami, mii ain lea duodalaš váttisvuohka servodagas. Go buoridit diđolašvuoda ja máhtu sámiid cialaheami birra, de sáhttit leat mielde hábmeme dorvvoleabbo ja eambo fátmasteaddji servodaga sápmelaččaide. Prošeakta addá dehálaš reaiduid vealaheadji guottuid ja vieruid hástaleami várás, ja nanne barggu dan ovdii ahte buohkat, beroškeahhtá duogáži, sáhttet dovdat ahte sii leat oadjebasat ja searvvahuvvon servodagas. Lea plánejuvvon ahte prošeakta bistá golgotmánui 2025.

2.9 Oahppuneavvut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi oahppit ja oahppit geat ožžot sámegeiloahpahusa fidnejit sámi oahpponeavvuid buot golmma sámegeillii buot fágain mat leat vuodđoskuvlla oahppoplánaid mielde.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámi oahpponeavvuid ovdánahttimis. Oahpponeavvoráhkadeami doaimbaplána 2025-2028 ja bajilgovva dálá sámi oahpponeavvuin, leat vuodđun go Sámediggi meannuda oahpponeavvoohcamiid.

Sámegeiel oahpponeavvuid ráhkadeami strategiiaplána 2025-2028

Sámediggi lea mearridan ođđa strategiiaplána sámegeiel oahpponeavvuid ráhkadeami várás 2025-2028. Strategiija ráhkadeami olis Sámediggi sáddii digitála jearahallaniskadeami Norgga suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda. Jearahallaniskadeami ulbmil lei kártet sámi oahpponeavvuid geavaheami, geavaheddjiid vásáhusaid, buoridanmuni oahpponeavvuid hárrái, ja mat ja guđiin oahpposurggiin leat stuorámus dárbbut. Cealkámušat váldojuvvojedje mielde strategiiaplána ráhkadeapmái.

Ohcciidwebinára

Sámediggi lágidii njukčamánu digitála ohcciidseminára oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeddjiide. Ohcciidsemináras lei diehtujuohkin Sámedikki bargguid birra oahpponeavvosuorggis ja mánáidgárdejuhkosa bargguid birra pedagogalaš ávdnasiiguin mánáidgárddiid várás. Semináras oanehaččat muitaluvvui Sámedikki ohcanportála geavaheami birra ja dasto ohcanvuđot doarjjaortnegiid birra pedagogalaš ávdnasiid várás mánáidgárddiide ja oahpponeavvoráhkadeami várás. Čoahkkima ulbmil lei ahte sámi oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeaddjit ožžot buori álggu ja dieđuid ođđa ohcanvuoru ovdal.

2.9.1 Čoahkketabealla – oahpponeavvut

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	21 142 119	20 460 000	-682 119
18901 Rámmašiehtadusat sámi lágádusain	4 375 000	9 000 000	4 625 000
15301 Ovttas Aktan Aktasne - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	891 000	891 000	0
19001 Rádjerasttildeaddji sámi oahpahus - prošeakta	118 048	150 000	31 952
Submi	26 526 167	30 501 000	3 974 833

2.9.2 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	21 142 119	20 460 000	18 460 000	-682 119
Submi	21 142 119	20 460 000	18 460 000	-682 119

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	22 710 919	1 568 800	21 142 119
Submi	22 710 919	1 568 800	21 142 119

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
41	11	30	0

Doarjjaortnega mihttomearri – oahpponeavvuid ráhkadeapmi:

- Sámediggi ovddida buot fágain sámegiel oahpponeavvuid mat heivejit vuodđooahpahusa oahppoplánaide.

2.9.3 Oahpponeavvuid rámmašiehtadus

Sámediggi lea almmolaš gilvofálaldaga bokte dahkan rámmašiehtadusa sámi oahpponeavvuid oastimis vuodđooahpahussii.

Sámediggi lea dahkan guokte rámmašiehtadusa oahpponeavvoráhkadeamis. Nubbi lea Davvi Girji AS:in ja nubbi LearnLab AS:in.

2.9.4 Ovttas|Aktan|Aksesne - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolgadoarjaga mihttomearri:

- Neahttabáiki mas leat čohkkejuvvon ođastuvvon dieđut sámi oahpponeavvuid birra, ja gos aktiivvalaččat juogaduvvojit oahppomateriálat ja geavahuvvojit digitála oahpponeavvuid buvttadanreaidut.

Ovttas|Aktan|Aksesne lea neahttabáiki gos leat čohkkejuvvon dieđut sámi oahpponeavvuid birra, ja gos lea vejolaš oahpponeavvuid luoikkahit ja lea juogadanarenan iežas buvttadan oahppanresurssaide/oahpponeavvuide. Neahttabáikkis leat maid buvttadanreaidut digitála oahppanresurssaid/oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Portála lea golmma sámegillii ja dárogillii. Doarjja galgá sihkkarastit ahte doaibma joatká ja ahte neahttaportála viidásat ovdána.

2.9.5 Rádjerasttildeaddji sámegieloahpahus

Prošeavtta mihttomearri:

- Skuvlaovttasbargu Sámis.

Sámediggi lea čuovvolan prošeavtta «Oktasaš árvovuodđu ja bajit doaibmaprinsihpat mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii miehtá Sámi 2021». Dat lea oktasaš sámi árvo- ja prinsihppajulggastus mii mearrida standárdda sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaide mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii. Jagis 2024 dat jorgaluvvui dáro-, ruoŋa- ja suomagillii ja dat galgá maid jorgaluvvot julev- ja lullisámegillii.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkinn Suoma beale Sámedikkiin ja Ruoŧa sámeskuvlastivrrain dokumeantta čuovvleamis. Lea dehálaš ahte mánáidgárde- ja skuvlaeaiggádat, ja maiddáid dáid riikkaid oahpaheaddjit, oahpástuvvet dokumentii, ja ahte dat besset máhcahit oaiviliid dokumeantta sisdoalu hárrái.

Lea sohppojuvvon proseassa oktasaš sámi árvo- ja prinsihppajulggastusa čuovvoleami hárrái.

Boksa 2.9.1 SnapCoreFirst – davvisámegillii

Sámediggi attii jagis 2021 678 000 ruvno doarjaga StatPedii prošeaktii SnapCoreFirst davvisámegillii (gulahallanapplikašuvdna mas leat symbolat), ja doarjja juolluduvvui oahpponeavvuid ráhkadeami doarjjaortnegis. Prošeakta gárvvistuvvui jagis 2024. Prošeavttas jorgaledje ja heivehedje Snap Core First davvisámegillii go ulbmil lei oažžut Alternativ og supplerende kommunikasjonsområdet (ASK) / Molssaevttolaš ja lassii gulahallanvuogi (MLG) olámuddui sámegillii.

Prošeavtta dihte fidnejit sápmelaččat dál gulahallanreaidduid seamma láchkai go dáčča álbmot, nu ahte olbmot geain leat gulahallanválttut sáhttet gulahallat iežaset eatnigillii. Sámegiel veršuvna sisdoalus leat badjel 13 000 symbola, ja badjel 250 PCS-symbola čatnasit sámi kultuvrii ja gillii. Juohke symbola lea čadnojuvvon sátnái, frásii dahje cealkagii. Dat addá geavaheddjiide vejolašvuoda beaktilit gulahallat gráfalaš symbolaid bokte davvisámegillii. Prošeakta lea sihkkarastán gielalaš dásseárvvu ja nanne kultuvrralaš identitehta go fállá sámi ASK/MLG-veahkkeneavvuid. Dat lea váikkuhan fáttmasteapmái ja ahte olmuin geat dárbbasit ASK/MLG leat seammalágan vejolašvuodát gulahallat. Seammás prošeakta doarju davvisámegiela seailluheami ja geavaheami.

2.10 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi alit oahpus ja dutkamis lágaid ja láchkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Sámedikkis leat 2024:s leamaš mánga čoahkkima Máhtodepartemeanttain alitohppui sisaváldima ođđa láchkaásahusa birra, sisaváldinlávdegotti raportta čuovvleapmin. Sámediggi lea árvalan ahte sámegiella vuosttašgiellan addá lassičuoggáid, ahte sámi kvohtat gustojit doaimbi sámegielagiidda vuosttaš- ja nuppi giela dásis, ja maiddáid oažžut rievdaduvvot sisaváldinortnega kvohtaid. Láchkaásahus mearriduvvo 2025:s.

Sámedikkis leat jahkásaččat konsultašuvnnaid Sámi allaskuvlla, Norgga árkatalaš universitehta (UiT) ja Nuortta universitehta juolludusreivviid ja ovdánahttinšiehtadusaid birra. Konsultašuvnnaid boadus lea ahte namuhuvvon oahpahasáhusat eambo ovttasbarget alitohppu ja dutkama hárrái.

Sámediggi lea Dutkanrádiin konsulteren golmma portfoliostivrra miellahttočoahkkádusa birra áigodahkii 2024–2027: dálkkádaga ja birrasa portfoliostivrra, buresbirgema ja oahpahusa portfoliostivrra ja dearvašvuoda portfoliostivrra. Sámediggi ja Dutkanráđdi sohpe borgemánus 2024 ahte sámi portfoliostivrra nammadanáigodat galgá čuovvut eará portfoliostivrraid nammadanáigodaga. Dat mearkaša ahte dálá stivraáigodat muhtun muddui guhkiduvvo 2026:i ja 2027:i, dálá ja ođđa miellahtuiguin. Boahhte nammadanáigodagas portfoliostivrras lea seamma áigodat go eará stivrrain.

2.11 Oahppo- ja dutkanfálaldat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Alitohppu ja dutkan gokčá gelbbolašvuoda- ja máhtolašvuodadárbbu sámi servodagain ja muđui servodagas sámi gielaide, sámi kultuvrra ja servodateallima birra.

Sámediggi lea jagis 2024 konsulteren Dutkanrádiin Dutkanrádi strategiija birra.

Sohppojuvvui ahte Dutkanrádi váldostrategiija ulbmil galgá leat čuovvolit Stuoradikki ja Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudemiid. Strategiija lea čuovvuluvvon nu ahte lea almmuhuvvon ahte fágaidrastideaddji dutkama rámma jahkái 2025 lea 82 miljovna ruvno, sámi, kvena/norggasuopmelaš ja vuovdesuopmelaš kultur- ja servodatovdánahttima dutkama várás, mii gokčá

máhttodárbbuid mat identifiserejuvvojit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporttas. Sámediggi oaidná ahte dat lea stuora ruhtasubmi dutkamii mii veahkeha buoridit sámi servodaga gelbbolašvuoda ja gelbbolašvuoda sámi servodaga birra.

2.12 Rekrutteren

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

2.12.1 Čoahkketabealla - Rekrutteren

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 458 300	3 651 000	1 192 700
18604 Rekrutteren - prošeakta	1 778 151	2 000 000	221 849
Submi	4 236 451	5 651 000	1 414 549

2.12.2 Stipeanda alit ohppui - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 458 300	3 651 000	3 651 000	1 192 700
Submi	2 458 300	3 651 000	3 651 000	1 192 700

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17301 Stipeanda alit ohppui	2 486 800	28 500	2 458 300
Submi	2 486 800	28 500	2 458 300

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
121	112	9	0

Doarjjaortnega mihttomearri - stipeanda alitohppui:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

Vuoruheamit – Stipeanda alitohppui:

Oahppu	Juollu- demiid lohku	Juolluduvvon
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu.	13	310 600
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu - heivehahti - oasseáiggis.	3	64 200
Sámi vuodđoskuvla- oahpaheaddjeoahppu 1-7.	23	555 000
Sámi vuodđoskuvla- oahpaheaddjeoahppu 5-10.	36	900 000
Lektoroahppu 8-13 studeanttaide geain lea sámegiella fágasuorggis mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	3	75 000
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 1-7 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 30 oahppočuoggá.	0	0
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 5-10 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	0	0
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 1-7 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela nubbingiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	13	325 000
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 5-10 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela nubbingiellan,	2	50 000

Oahppu	Juollu- demiid lohku	Juolluduvvon
unnimusat 60 oahppočuoggá.		
Dábálaš mánáidgárdeoahpaheaddje-oahppu studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegeielas vuosttaš- dahje nubbingiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	11	110 000
Lektoroahppu 8-13 studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegeielas vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	6	60 000
Fágaoahpaheaddjeoahput studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegeielas vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	0	0
Geavatlaš-pedagogalaš oahput studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegeielas vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	0	0
Dábálaš mánáidgárdeoahpaheaddje-oahppu mas lea sámi profiila.	2	37 000
Juolludemiid submi	112	2 486 800

2.12.3 Rekrutteren - prošeaakta

Prošeaavtta mihttomearri:

- Eanet studeanttat geain lea sámegeielgelbbolašvuohta mánáidgárdeoahpaheaddji-, vuodđoskuvlaoahpaheaddji-, ja lektoroahpu ja sámi giela siskkobealde.

Sámi servvodat dárbbáša eanet oahppan fágaoibmuid geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta, geat sáhttet deavdit virggiid gos dat gelbbolašvuohta dárbbášuvvo. Hástalus lea erenoamáš gáibideaddji mánáidgárdeoahpaheddjiid ja oahpaheddjiid dáfus vuodđo- ja joatkkaskuvllas, erenoamážit danne go oahpaheddjiid váilun váikkuha nu garrasit sámi servodahkii sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuođa dáfus,

sihke dál ja boahhteáiggis. Oahpaheaddjeoahpuid lassin leat sámegeieloahput dehálaččat mánga jagi ovddasguvlui lasihan dihte rekrutterenvuođu.

Danne áigu prošeakta geahččalit nannet rekrutterenvuođu. Guhkit áigge mihttomearri lea lasihit sámegeiela geavaheddjiid logu. Oanehis áigái orru čoavddus leamen buorebut ávkkástallat potenciálain mii juo gávdno. Ulbmiljoavku leat oahppit geain lea sámegeiella vuosttaš- dahje nubbingiellan vuodđo- dahje joatkkaskuvllas, ja sámegeielat rávisolbmot geat sáhttet šaddat fágaolbmot vuodđo- ja joatkkaoahpuid bokte. Prošeaktabargi lea bargan nu ahte lea ohcan vejolaš ohcciid, ja lea doallan diehtajuohkinčoahkkimiid ja deaivvadan vejolaš ohcciiquin sámi oahpaheaddje-, mánáidgárdeoahpaheaddje- dahje giellaoahpuide.

Samordna opptak 2024 logut čájehit ahte riikka dásis njeiejai ohcciidlohku 4,2 proseanttain diimmá rájes sin gaskkas geat ohppui ohcamis leat oahpaheaddjeoahpu válljen bajimussii. Mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu ohcciidlohku ii leat rievdan 2023:s 2024:i, nu ahte leat eará oahpaheaddjeoahput mat njeidet ohcciidlogu vel eambo dán jagi.

2024:s lea dahkkojuvvon šiehtadus Visjonain alitoahpu stipeandaortnega evalueremis. Evalueren galgá leat gárvvis cuoŋománus 2025.

3 Areálat, biras ja dálkkádat

Servodatmihttu:

- Árbevirolaš sámi guovlluid areálat ja luondduresurssat hálddašuvvojit dainna jurdagiin ahte sihkkarastojuvvo boahhtevaš sohka buolvvaide eallinvuođu ja vejolašvuohta bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima.

Sámediggi lea leamaš dehálaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnaoasálaš areálaid hálddašeamis. Bargui gullá vuostecealkámušaid ovddideapmi regulerenplánaid vuostá mat eai doarvá vuhtiiváldde sámi beroštumiid.

Jagis 2024 lei Fovse-ášši dehálaš. Sámediggi deattuhii duohta konsultašuvnnaid dehálašvuođa ja sámi oassebeliid kapasitehta nannema sihkkarastin dihte sin searvama areálaplánaproseassaide. Dan boadus lea ahte ráđdehus lea kritihkalaččat árvoštallan iežas daguid dan olis go ii leat doarvá vuhtiiváldán areálariiddu olmmošlaš beliid.

Sámediggi lea dovddahan fuolastumi bieggafápmohukseamiid dihte Sámis go dakkár prošeavttat dávjá čuhcet sámi kultuvrii ja árbevirolaš ealáhusaide, ja oahppu Fovse-áššis ii vuos leat áibbas váldojuvvon vuhtii. Ovdamearkka dihte Hammerfest LNG elektrifiserema olis Muolkkuin, oaiivilda Sámediggi ahte ráđdehus ii lean čuvvon konsultašuvdnageatnegasvuođa iige váikkuhusguorahallama gáibádusa. Sámediggi lea danne stevdnen Energiijadepartemeantta, ja gáibidan ahte ollislaččat guorahallojuvvo movt elektrifiseren váikkuha sámi kultuvrii ja ealáhusaide. Sámediggi gáibida vuđolaš váikkuhusguorahallamiid ja konsultašuvdnaproseassaid fuolahat dihte ahte sámi vuoigatvuođat ja beroštumit váldojuvvojit vuhtii. Sámediggi lea fállan doarjaga vuoigatvuođalaččaide geaidda ášši guoská ja searvan čoahkkimiidda ja báikediđostallamiidda. Sámediggi addá doarjaga dasa doarjaga bokte mii manná Protect Sápmi vuođđudussii, mii veahkeha gozihit sámi vuoigatvuođalaččaid areálaberoštumiid, eanan- ja resursavuoigatvuođaid ja ovdánavejolašvuođaid. Protect Sámi bargu lea váikkuhan dasa ahte huksejeaddjit fuolahit proseassakapasitehta ja álgoálbmotgelbollašvuođa árat proseassas. Dasa lassin Sámedikkis lea sierra doarjjaortnet sámi areála- ja resursavuoigatvuođaid váste man ulbmil lea ahte sámi beroštumiin ja vuoigatvuođalaččain lea duohta vejolašvuohta oažžut konsultašuvnna vai sáhttet ovdagihtii dieđuid vuodul friija miedihit plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálddašeami oktavuodas.

Sámediggi lea bargan sihkkarastit ahte sámi guovlluid luondduresurssaiguin ávkkástallan dáhpáhuvvá dakkár vuogi mielde mii vuhtiiváldá sámi vuoigatvuođalaččaid ja báikegottiid beroštumiid. Sámediggi lea ovddidan mánga cealkámuša fuođđolága revideremii ja bargan dan ala ahte suodjaluvvon guovlluid hálddašeapmi dahkojuvvo árbevirolaš sámi ávkkástallama ja sámi álgoálbmotmáhtu vuodul. Sámediggi lea searvan Luonddušiehtadusa čuovvolemái ja ovddidan ollu doaibmabidjoárvalusaid stuoradiggedieđáhussii 35 Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold for å styrke samenes rettigheter, kunnskaper og deltakelse til fortsatt bærekraftig bruk av naturmangfoldet.

Luonddupanela (IPBES) almmuhii juovlamánus 2024 71 ođđa doaibmabiju dálkkádat- ja luondduroasu čoavdima várás, ja vihtta strategiija luonddu gáhttema várás. Earret eará lea dárbbalaš nannet álgoálbmogiid gelbollašvuođa geavaheami, ja álgoálbmogiid searvama geavaheapmái ja hálddašeapmái, ja doarjut álgoálbmogiid biebmovuogádagaid. Raporta dadjá oktan sivvan dan rossui maid máilmmis dál vásihit luonddu dáfus lea go olbmot leat gáidan das, ja ráđdegohtán dan. Luondu lea objeavttat maid mii sáhttit geavahit. Raporta váldá ovdan earret eará doahpaga birgejupmi/bierggim/bierkenidh eallinfilosofiijan ja eallinvuohkin maid sáhtta čuovvut jus háliida rievdadit doali ja bissehit luonddu billahuvvama. Birgejupmi-doaba veahkeha ipmirdit min gullevašvuođa lundui ja dan ahte luondu ieš ođasmuvvá jus mii áimmahuššat ja árvvus atnit dan.

Sámediggi joatká barggu sihkkarastit ahte sámi guovlluid areálat ja luondduresurssat hálddašuvvojit dakkár vugiin mii vuhtiiváldá sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima, gulahallamiid, konsultašuvnnaid ja ovttasbarggu bokte relevánta aktevrraiguin. Vaikko leat leamaš hástalusat ja stuora deaddu areálasabahkkemiid dáfus, de doaibmabijut leat bures váikkuhan sámi beroštumiid suodjaleapmái ja ovddideapmái.

3.1 Áŋgiruššansuorggit – Areálat, biras ja dálkkádat

Sámedikki areálii, birrasii ja dálkkádahkii guoski áŋgiruššansuorggit:

- Areálaid hálddašeapmi.
- Luondduresurssat,
- Luonddušláddivuohta.

3.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - Areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Areálahálddašeapmi	4 679 204	4 356 000	-323 204
Luondduvalljodat	510 596	350 000	-160 596
Submi	5 189 800	4 706 000	-483 800

3.2 Areálahálddašeapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deatalaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

3.2.1 Čoahkketabealla - Areálahálddašeapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
20001 Protect Sápmi vuođđudus - njuolggodorajja	1 237 000	1 237 000	0
22001 Sámi areála- ja resursavuogiatvuođat - ohcanvuođat doarjja	3 392 204	2 860 000	-532 204
23501 Geahččaleapmi mohtorjohtalusas meahcis - prošeaktat	0	209 000	209 000
20100 Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla - njuolggodoarjja	50 000	50 000	0
Submi	4 679 204	4 356 000	-323 204

Industrialiseren ja fápmohuksemat miellidbuktet eanet ja eanet sisabahkkemiid areálaide, ja nu maiddáid bartahuksemat ja turisma. Árbevirolaš sámi ealáhusat, boazodoallu, guolásteapmi, eanadoallu ja meahcásteapmi vásihit dáid hástalusaid iešgudege láhkai. Areálat hálddašuvvojit eanaš báikkálaččat gielddain, plána- ja huksenlága vuođul mii lea dehálemos stivrenreaidu. Buot plánain galgá lága vuođul sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuođosa. Sámedikki bargu veahkeha buoridit ipmárdusa sámi luonddugeavaheapmái ja árvovuđđui, ja dat maiddáid veahkeha fuolahit ahte dohkálaš váikkuhusguorahallan- ja konsultašuvdnageatnegasvuohta sámi beroštumiiguin čuvvojuvvo.

Hinnøya vannverk Andøy suohkanis

Sámediggi ovddidii njukčamánu 2021 vuostecealkámuša Hinnøya vannverk detálljaregulerenplánii Andøy suohkanis. Vuostecealkámuš ovddiduvvui danne go Hinnøya vannverk detálljaregulerenplána ii doarvái bures sihkkarastán sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuođosa. Plánaguovlu lea hui dehálaš guovlu linnásullo/Kanstadfjord/Vestre Hinnøy orohakkii. Sámedikkis ja Andøy suohkanis lei soabahallančoahkkin njukčamánu 2023, muhto čoahkkimis eai soahpan čovdosa. Stáhtahálddašeaddji ávžžuhusa vuođul Andøy suohkan doalai konsultašuvnnaid orohagain. Suohkana ja orohaga konsultašuvnnain sohpe váidudeaddji doaimbajuid. Dan dihte Sámediggi sáhtii geassit vuostecealkámuša ruovttoluotta.

Joma gruver detálljaregulerenplána, Raarvihken tjjelte

Sámediggi ovddidii jagis 2023 vuostecealkámuša Joma Gruver detálljaregulerenplánii Raarvihken tjjeltes. Suohkanstivra lea mearridan regulerenplána ja soabahallamis eai šaddan ovttá oavvili. Sámediggi lea

bisuhan vuostecealkámuša go čielggadeapmi boazodoalu dáfus ii leat mielde plánaproseassas, ja oaivvilda ahte konsultašuvdnageatnegasvuohtha Tjåehkere sijte boazodoaluin ii leat čuvvojuvvon. Ášši sáddejuvvui Gielda- ja guovlodepartementii, ja skábmamánus dollojuvvui čoahkkin ja fitne geahčadeame báikki. Departemeanta áigu konsulteret boazodoaluin. Sámediggi ovddida viiddiduvvon čálalaš kommentára Sámedikki vuostecealkámušii ovdal go departemeanta loahpalaččat mearrida áššis.

Fovse-ášši

Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Stáhtaministara kantuvrrain Fovse-áššis. Gulahallama boadus lea ahte ráđđehus lea kritihkalaččat árvvoštallan iežas daguid. Stáhtaministara kantuvra mieđihii ahte ii leat doarvái bures vuhtiiváldán areálavuostálasvuodaid olmmošlaš beliid ja ahte soabahallamiid lei galgat árabut álggahit Fovse-ášši duomu čuovvuleamis. Go Sámediggi lea gulahallan Stáhtaministara kantuvrrain, de lea deattuhan ahte jus konsultašuvnnat galget doaibmat, de stáhta ferte duodas dáhttu olahit soabadeami iige dušše dadjat ahte formálalaččat ii gáibiduvvo soabadeapmi. Ráđđehusa doaibmabidjopáhka boazodollui ja energijai lea almmuhuvvon almmá konsultašuvnnaid čađaheami haga ovdagihtii, ja dan dihte lea hui váttis čuovvolit dan konstruktiivvalaččat.

Sámediggi lea deattuhan ahte sámi oassebeliid kapasitehta ferte nannet vai dain duodai lea vejolašvuohtha searvat areálaplánaproseassaide. Stáhta bealis fertejit dáhttu gávdnat ođđa areálaid sadjái / lassi areálaid čoavddusin, nannet árvvoštallaneavttuid njuolggadusaid SP artihkkala 27 vuodul, nannet konsultašuvdnaortnega ja dutkanfágalaš máhtu boazodoalu ja areálasabahkkemiid birra. Ii leat konkluderejuvvon mihkkege namuhuvvon čuoggáid dáfus. Sámediggái lea sirdojuvvon 5 000 000 ruvdno, ja dat lea oassin šiehtadusas mii lea sohppojuvvon Noerhte-Fovsen sijte ja Roan Vind gaskkas, ja ruhta galgá adnojuvvot lullisámi kultuvrra nannemii. Sámediggi lea vurken ruđa jahkái 2025 ja áigu proseassas ovtas lullisámi servodagain mearridit movt ruhta buoremusat sáhtta veahkehit servodatovdánahttimii guovllus.

Áhkánjargga suohkana ja Evenášši suohkana riddoavádatplána

Sámediggeráđdi searvvai soabahallamii vuosttaldemiid birra mat ain leat Evenášši suohkana ja Áhkánjargga suohkana riddoavádatplánii. Soabahallan miellidibuvttii ahte Áhkánjargga suohkan sihku akvakulturguovllu Ráppáluovttas riddoavádatplánas. Ollislaš árvvoštallama vuodul, sáhtii Sámediggi geassit ruovttoluotta vuostecealkámuša akvakulturguovllu hárrái Skálltjonjarggas, dainna lágiin ahte gáibiduvvo regulerenplána areálii. Áhkánjargga suohkan ja Sámediggi eai lean ovtta oaivilis das gustojit go Sámedikki vuostecealkámušat Bergkråa ja Grønnstranda hárrái. Danne áššit sáddejuvvojedje Gielda- ja guovlodepartementii mii loahpalaččat mearrida áššis. Sámediggi ja Evenášši suohkan jotket gulahallama váidudeaddji doaimmaid birra akvakulturareála hárrái Fornesas sámi kulturmuittuid dáfus.

Bieggafápmohuksen

Sámediggi lea fuolas bieggafápmohuksemiid dihte Norggas go dat dávjá čuhcet sámi kultuvrii ja árbevirolaš ealáhusaide nugo boazodollui ja meahcásteapmái. Sámediggi deattuha ahte bieggafápmoproševttaid galggašii ovdánahtti ovtasráđiid sámi báikegottiiguin, ja friija ja diehtovuđot ovdagihtii miehtama prinsihpa (FPIC) vuodul. Sámediggi lea jagis 2024 iešguđet ládje bargan sihkkarastin dihte ahte sámi vuoigatvuodát ja beroštumit vuhtiiváldojuvvojit bieggafápmohuksemiid olis, ja lea gáibidan vuđolaš váikkuhusguorahallamiid ja konsultašuvdnaproseassaid.

Sámediggi diehtá dan issoras stuora deattu birra maid orohagat vásihit, erenoamážit daid ollu bieggafápmoproševttaid oktavuodas maid Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta dál lea árvvoštallame. Sámediggi maid lea searvan čoahkkimiidda ja geahčademiide go máŋga siidda, orohaga ja boazoeaiggáda, geaidda áššit čuhcet, leat ávžžuhan dan dahkat.

Nord-Gondol regulerenplána Vefsn suohkanis

Sámedikkis lei soabahallančoahkkin Vefsn suohkaniin jagis 2023, proševtta Nord-Gondol regulerenplána birra. Lea plánejuvvon ahte Gondola manná Mussere guovddážis bajás Øyfjelletii. Vuosttaldeapmi ovddiduvvui danne go plána ii doarvái bures vuhtiiváldán boazodoalu johtima guovllu čađa. Nu guhká go johtingeainnuid dáfus ii leat čielggaduvvon Øyfjellet bieggafápmorusttega konsešuvnnas, de šaddá vel okta liige doaibma guovllus noadđin boazodollui. Áššis eai leat soabadan iige leat leamaš vuoddu geassit ruovttoluotta Sámedikki vuosttaldeami plánii. Ášši sáddejuvvui Gielda- ja guovlodepartementii (KDD) viidáseappot meannudeapmái. Jagis 2024 lea KDD gulahallan Sámedikkiin áššis, muhto ášši leat ain meannudeame.

Skarvberget bieggafápmorustet

Fortum Nordkraft Vind DA lea plánen guokte bieggafápmorusttega Skuohtanjárgii. Skarvberget bieggafápmorusttega Porsánnggu gildii ja Reinelva bieggafápmorusttega Davvinjárgga suohkanii. Sámediggi ii leat systemáhtalaččat kárten kulturmuittuid guovllus, muhto atná hui jáhkehahttin ahte guovllus gávdnojit automáhtalaččat ráfáidduhttojuvvon sámi kulturmuittut.

Hammerfest LNG elektrifiseren Muolkkuin

Ráđđehus mearridii jagis 2023 elektrifiseret Muolkkuid. Sámediggi oaivvilda ahte ráđđehus ii leat čuvvon konsultašuvdnageatnegasvuoda dán áššis. Sámediggi bivddii ráđđehusa, áššis 042/23, geassit mearrádusas, vai sáhtta ollislaččat guorahallat dan váikkuhusaid sámi kultuvrii ja ealáhusaide. Ráđđehus ii čuovvolan dan. Dan geažil lea Sámediggi stevdnen Energiijadepartemeantta. Stevdnen guoská huksema ja doaimma (PUD) ja rusttega ja doaimma (PAD) rievdaduvvon plánaid mearrádusa dohkálašvuhtii, maid Energiijadepartemeanta lea mearridan 08.08.2023 Hammerfest LNG elektrifiserema oktavuodas Muolkkuin, Hámmerfeastta suohkanis..

3.2.2 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Protect Sápmi vuodđudus galgá bargat dan ala ahte sámi vuoigatvuodaoamasteaddjit sáhttet friija mieđihit huksenáššiin ovddalgihtii addojuvvon dieđuid vuodul.

Protect Sápmi lea oažžugohtán eanet doarjaga dasa ahte huksejeaddji galgá árabut go dan mii lea leamaš dábálaš, fuolahit álgoálbmotbeali proseassakapasitehta ja gelbbolašvuoda, ja lea maŋimus áiggiid eanet lihkostuvvan sámiid prosessuála rivttiid implementeremiin. Huksejeaddjit fuolahišgohtet dál álgoálbmogiid proseassakapasitehta ja gelbbolašvuoda árat proseassas. Liikká leat ain hástalusat, erenoamážit aktevrraid hárrái nugo Statnett, mii biehttala máksimis goluid boazodoallofágalaš veahki ovddas.

Jagis 2024 leat leamaš golbma váldotreandda areálasabahkkemiid dáfus: bieggafápmohuksema Finnmarkkus, ruvkedoaimmat lulli- ja davvisámi guovlluin, ja militearadoaimmat Romssas ja Finnmarkkus leat lassánan. Protect Sápmi lea koordineren golbma prošeavtta orohagaid doarjuma várás go dat deaivvadit stuora huksenaktevrraiguin. Ovtta daid prošeavttaid, kV420 Skáidi-Áttánjohka, boadus lei ahte váikkuhusguorahallan (KU) árvvoštallojuvvo ođđasit maŋnel go čujuhuvvui ahte das leat váilevašvuodát.

Bieggafámu oktavuodas čálle Protect Sápmi ja Gávccii AS raportta bieggafápmohuksemaid ođđa váikkuhusain, maiddá das movt dat čuhcet sápmelaččaid dearvvašvuhtii ja movt dat čuhcet bassi báikkiide. Raporttas leat ávžžuhusat eiseválddiide ja huksejeddjiide.

Protect Sápmi lea maiddá ráhkadišgohtán ođđa ruovttusiiddu, mii galgá gárvvistuvvot jagis 2025, ja lea leamaš quovddážiis quoddevaš alumiinna industriijastándárddaid ásaheamis.

3.2.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
22001 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodot doarjja	3 392 204	2 860 000	1 900 000	-532 204
Submi	3 392 204	2 860 000	1 900 000	-532 204

	Juolluvvon 2024	Vuoluduvvon	Rehketdoallu
22001 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodot doarjja	4 201 342	809 138	3 392 204
Submi	4 201 342	809 138	3 392 204

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
24	18	6	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát:

- Sámi berošteddjiin ja vuoigatvuodaoamasteddjiin lea duohta vejolašvuohta beassat konsultašuvnnaide vai besset ovdagihit dieđuid vuodul addit friija mieđiheami plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálddašeami oktavuodas.

3.2.4 Geahččaleapmi mohtorjohtalus meahcis - prošeakta

Sámediggi oaččui geahččaleami loahpalaš raportta geahččalanlága vuodul mohtorjohtolaga hárrái meahcis, ja prošeakta lea dasto loahpahuvvon. Raporta lea mielddusin áššis NAČ 2024:10, Mohtorjohtolálgalávdegotti ođđa mohtorjohtoláhkkaárvalus. Prošeavttas maiddái lea hábmejuvvon árvalus geahččalemiid ohcamii geahččalanlága vuodul. Ohcama galgá dat ovttaskas oassálasti suohkan meannudit ja dohkkehit, ovdal go dat vejolaččat sáddejuvvo departementii. Buot suohkanat leat meannudan ja dohkkehan ohcama.

Sámediggi meannudii čakčamánuš ášši 045/24 Sámedikki cealkámuš NAČ 2024:10:i: - Ođđa mohtorjohtoláhkka, mas Sámediggi bajitdásis oaivvilda ahte mohtorjohtaleapmi meahcis ja čáziin ferte dáhpáhuvvat ceavzilis vuogiin mii fuolaha luonddu, birra ja ealliid eallima. Seammás mohtorjohtaleapmi lea dehálaš sámi kulturdoaimmaheapmái, earret eará meahcásteapmái, dannego mohtorjohtaleapmi sihkkarastá beassama luondduresurssaide. Sámediggi lea duhtavaš go kulturdoaimmaheapmi lea árvaluvvon váldjuvot vuhtii ulbmilparagráfas..

3.2.5 Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla - njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Geahčadit vejolašvuođa ásaht kursafálaldaga mii Protect Sámi metoda vuodul oahpaha guorahallat sisabahkkemiid/huksemaid váikkuhusaid boazoguohtuneatnamiin.

Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla galgá čielggadit leago vejolaš álggahit kursafálaldaga boazodoallonuoraide mas ohppet Protect Sámi metodihka vuodul guorahallat sisabahkkemiid/huksemaid váikkuhusaid boazoguohtuneatnamiin, ja movt bargat areálaáššiiguin boazodoalloomáhtu vuodul. Raporta galgá čujuhit rámmafáktoriidda kurssa plánemis ja čadaheamis.

3.3 Luondduressurssat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi guovlluid luondduressurssaid ávkkástallan dáhpáhuvvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid ja báikegottiid beroštusaid ja vuoigatvuođaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái.

Sámedikki vuolggasadji lea sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodatovdánahhtima luondduvuođosa sihkkarastin. Dan sihkkarastá nu ahte meannuda huksenohcamiid, ja konsultere daid hárrái energiija ja minerálaid roggama oktavuodas. Sámediggi atná iežas vuosttaldanválddi sámi kultuvrra ja ealáhusovdánahhtima luondduvuođosa sihkkarastimii boahttevaš buolvvaide.

Bagadus bieggafápmorusttegiid plánemii ja konsešuvdnameannudeapmái

Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Energiijadepartemeanta leat borgemánus 2024 almmuhan bagadusa bieggafápmorusttegiid plánemii ja konsešuvdnameannudeapmái. Bagadusa ráhkadeami proseassa oktavuodas. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea válljen ahte ii ane lálkaásahusa reaidun bieggafápmoáššiid meannudeami oktiiheiveheapmái dan guovtti lága vuodul. Sámediggi oaivvilda dan hedjonahttit sámi aktevrraid sajádaga. Nu movt proseassaid dál plánejit, de fertejit suohkan ja NČE ovttastahttit proseassa. Dasto sámi áššebealit geaidda áššit njuolga gusket, deaivvadit suohkaniin man doarju stáhta aktevra mas lea olles áššemeannudanappárahtta iežas duohken. Sámediggi maiddá lea ohcalan jođánis čovdosa sámi vuoigatvuođalaččaid kapasitehta hárrái, geaidda juste planejuvvon bieggafápmorusttegat sáhttet čuohcat.

Fuodđolága revideren – ođđa fuodđoresursaláhka

Enadoallo- ja biebmodepartemeanta ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta sáddejedje geassemánu loahpas 2024 ođđa fuodđobivdolóhkaárvalusa gulaskuddamii. Ođđa lálkaárvalus biddjojuvvo gustovaš fuodđolága, mii lea beaiváduvvon miessemánu 29. beaivvi 1981 nr. 38, sadjái.

Sámediggi lea ovddidan máŋga cealkámuša lálkabargui. Sámediggi oaivvilda ahte lea buorre go ođđa fuodđoresursaláhka vuhtiiváldá boazodoalu bivdinuoigatvuođaid, ja ahte loddemii giddejuvvo erenoamáš fuomášupmi ja biddjojuvvo sierra paragrafii ođđa lágas. Sámediggi dattege deattuha ahte dat ii galgga ipmirduvot sámi kulturdoaimmaheami gáržžideapmin, go sámi kulturdoaimmaheapmi ii leat váldojuvvon mielde lálkaárvalussii, ja kulturdoaimmaheami vejolašvuođat maiddá eai leat digaštallojuvvon doarvái gulaskuddannotáhtas. Sámediggi lea deattuhan ahte kulturdoaimmaheami ja sámi árbevirolaš doaimmaid vejolašvuođaid boahtteáigis, ovdamearkka dihte gárduma, monnema ja loddema, galggašii digaštallat sierra kapihttalas, ja čatnat sihke álbmotrievtti njuolggadusaide álgoálbmogiid várás, Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportii ja luondušiehtadusa doibmiidjamii, maid olis fuodđoresursalága ferte geahččat.

3.4 Luonduvulljodat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Luonduvulljodaga suodjaleapmi bidjá nana vuodu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái.

3.5 Čoahkketabealla – Luonduvulljodat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
24501 Suodjalanstivrrat - seminára	510 596	350 000	-160 596
Submi	510 596	350 000	-160 596

Sámiin lea nana oktiilášvuohta meahcásteamis doloža rájes dássáži. Sámedikki ulbmil lea ahte dan movt báikegottiid olbmot ja boazodoallu geavahit iežaset resursaguovlluid bisuhuvvo maiddá guovlluin mat dál leat suodjaluvvon luonduvulljovuodálágas. Suodjalanguovlluid hálldašeami vuodđun galgá leat árbevirolaš sámi geavaheapmi.

Luonddušiehtadusa čuovvoleapmi – ođđa stuoradiggedieđáhus luondduvalljivuodas

Ođđa stuoradiggedieđáhus Luonddušiehtadusa birra biddjojuvvui ovdan Stuoradiggái 2024 čavčča. Sámedikki oaivil ja vuordámušat stuoradiggedieđáhusa hárrái leat čilgejuvvon golmma dievasčoahkkináššis jagis 2023 ja 2024; Saemiedigkien veanhtadimmieh nasjonaale sjihtesjæmman Eatnemelatjkoste, Vaarjelidh - Gorredimmie eatnemen gellievoeteste ja Saemien aalkoeåålmegeadaajroe areaale- jih byjresereeremisnie. Liikká ii leat ráđdehus váldán vuhtii Sámedikki cealkámuša stuoradiggedieđáhusas..

3.5.1 Suodjalanstivrrat - seminára

Seminára mihttomearri

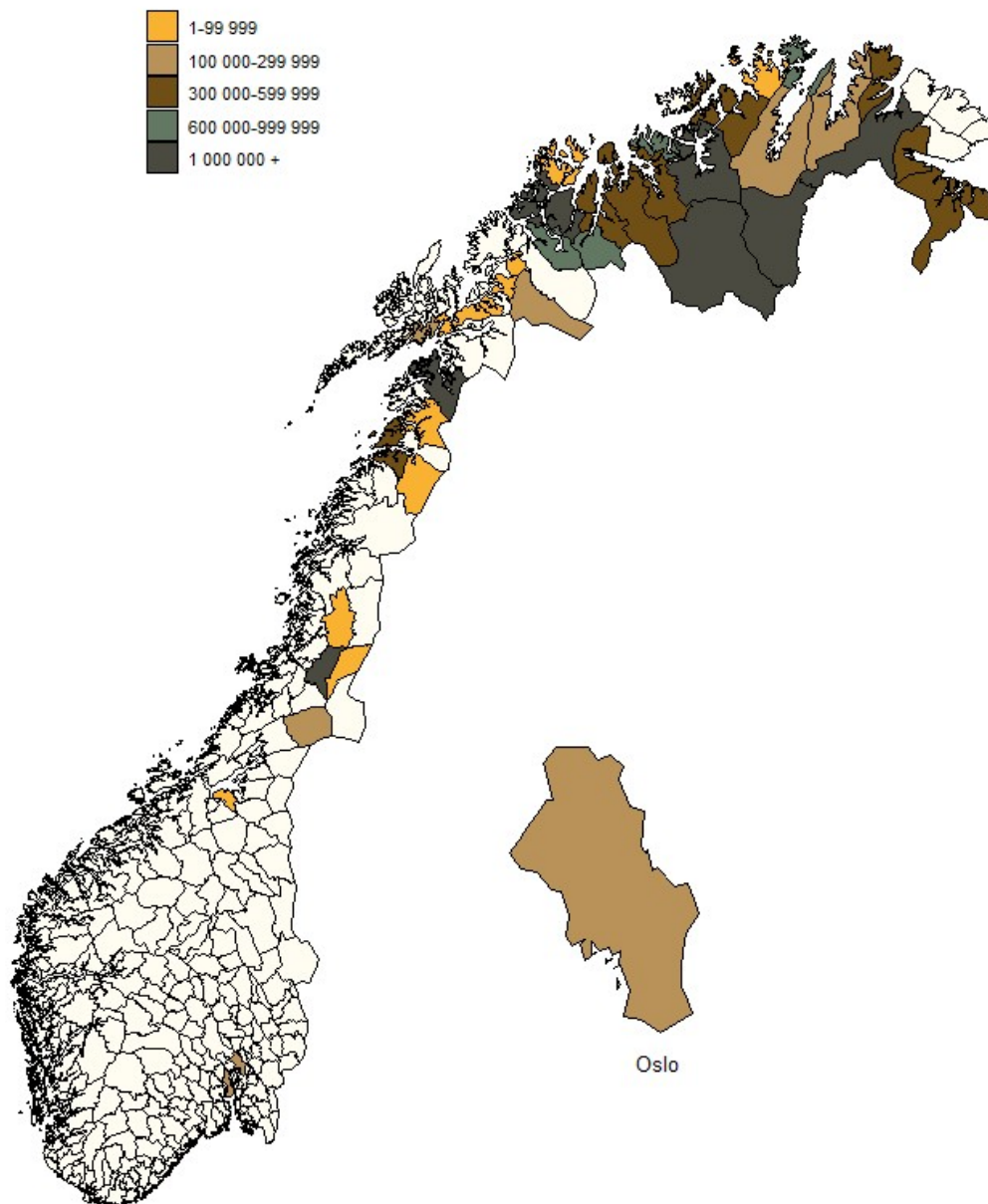
- Suodjalanguovlluid hálddašepmi váldá vuodu árbevirolaš geavaheamis ja dahká vejolažžan joatkit dakkár geavaheami.

Sámediggi meannudii čakčamánuš ašši 045/24 Sámedikki cealkámuš NAČ 2024:10:i: - Ođđa mohtorjohtolatláhka, mas Sámediggi bajitdásis oaivvilda ahte mohtorjohtaleapmi meahcis ja čáziin ferte dáhpáhuvvat ceavzilis vuogiin mii fuolaha luonddu, birrasa ja elliid eallima. Seammás mohtorjohtaleapmi lea dehálaš sámi kulturdoaimmaheapmái, earret eará meahcásteapmái, dannego mohtorjohtaleapmi sihkkarastá beassama luondduresurssaide. Sámediggi lea duhtavaš go kulturdoaimmaheapmi lea árvaluvvon váldojuvvot vuhtii ulbmilparagráfas.

4 Ealáhusat

Servodatmihttu:

- Sámi guovlluin leat nana ealáhusat mat ovddidit ja doalahit elešis sámi servodagaid.

Govus 3 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat ealáhuskapihttalis leat juhkkjuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea deattuhan ealáhusaid nannema sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi geađgejuolgin. Sámediggi lea bargan mearrasámi vuoigatvuodaid sihkkarastimiin Borjjadat-prošeavtta bokte, man ulbmil lea lágas nannet mearrasámi guolástusvuoigatvuodaid ovdal 2030. Sámediggi lea aktiivvalaččat oassálastán guolástuspolitiikkii konsultašuvnnaid bokte, regulerenproseassaide oassálastima ja ovttasbarggu bokte guolástusealáhusa organisašuvnnaiguin. Boađusin leat ožžon Lodegiid ja Dieiddanuori suohkaniid riddoguolástusortnega doaibmaguvlui.

Guovddážiis 2024:s lea leamaš Sámedikki ovttasbargu Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttain hábmet sámi ealáhuseallimii geaidnokártta. Geaidnokárta galgá leat máhttovuođu sámi servodaga ealáhushutkamii, innovašuvdnii ja ođđasiid hutkamii, ja galgá maid válljet strategiijaid ealáhusovddideapmái sámi guovlluin. Sámediggi lea dárkilit čuvvon geaidnokártta hábmema, mii galgá nannet ja ovddidit sámi ealáhusaid. Sámediggi vurddii juolludusa Jagi 2025 Stáhtabušehtas geaidnokártii, ja sávvá buoret signálaid 2025 reviderejuvvon bušehtas.

Sámediggi lea maiddá bargan nannet sámi mátkeealáhusaid, hutkás ealáhusaid ja sámi borramuša. Sámediggi lea oassálastán Grüne Woche prográmmii sámi borramuša čalmmustahttima várás ja lea ovttasbargan beliiguin ovddidit báikkálaš borramuša. Sámediggi lea maid dorjon proševttaid mat nannejit sámi mátkeealáhusaid fierpmáduhuksema ja mat čalmmustahttet sámi biebmóárbevieruid.

Boazodoalu hárrái lea Sámediggi bargan ođđa boazodoallolága evttohusain ja lea konsulteren Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain. Sámediggi lea oassálastán dárkojeaddjin boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiin ja lágidan boazodoalloseminára buoridan dihtii ipmárdusa boazodoalu areálaide, guohtoneatnamiidda ja vuoigatvuođaide.

Duoji hárrái lea Sámediggi bargan ovddidit duoji boahhteáigásaš ja geasuheadji ealáhussan. Sámediggi lea dorjon Duodjeinstituhta ja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrra, vai sii oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin ja fálllet viidáset oahpu boazodolliide ja duojáriidda. Sámediggi lea dahkan ealáhusšiehtadusa duoji váste masa gullet doaibmadoarjja, investeren- ja ovddidandoarjja, ja čálgoortnegat.

4.1 Áŋgiruššansuorggit – Ealáhusat

Sámedikki áŋgiruššansuorggit ealáhusaid siskkobealde:

- Vuodđoealáhusat.
- Juohkelágan ealáhusat.
- Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš.
- Duodji.

4.1.1 Váikkuhangaskaomit áŋgiruššansuorggit - Ealáhusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Vuodđoealáhusat	11 714 885	11 682 000	-32 885
Juohkelágan ealáhusat	4 635 960	7 956 000	3 320 040
Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu	6 152 443	6 261 000	108 557
Duodji	14 238 481	15 522 000	1 283 519
Submi	36 741 769	41 421 000	4 679 231

Ekonomalaš váikkuhangaskaomiide mat juolluduvvojit ealáhus kapihttala bokte, gusto ealáhusovddideami doarjagiid doaibmaguovlu (SED-guovlu). Jus háliidat geahččat guđet geográfalaš guovllut gullet SED-guovlui, geahča kapihttala 7.6.

4.2 Vuodđoealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Vuodđoealáhusat leat sámi kultuvrra, sámegeielaid ja eallinvuogi guoddit.

Vuodđoealáhusat leat hui dehálaččat stuorra osiin sámi guovlluin, ja dat leat dehálaš oassin barggolašvuodas ja ássamis dáin guovlluin. Dasa lassin leat vuodđoealáhusat hui dehálaččat giella- ja kulturguoddin. Danne lea vuodđoealáhusain dehálaš doaibma sámi servodagas.

4.2.1 Čoahkketabealla - Vuodđoealáhusaide

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28801 Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat - prošeakta	0	500 000	500 000
27001 Primærnæringer (utgått ordning)	-66 600	0	66 600
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja	4 040 050	2 700 000	-1 340 050
25501 Deanuinstituhtta - njuolggodoarjja	732 000	732 000	0
25601 Bivdu - njuolggodoarjja	500 000	500 000	0
29504 International Gathering of Indigenous Salmon Peoples – seminára	1 250 344	1 000 000	-250 344
28803 Deanučázádaga báikkálaš hálddašanmodeallat - prošeakta	200 000	200 000	0
28802 Luossaprošeakta - prosjekt	-1	0	1
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	600 650	1 850 000	1 249 350
27030 Boazodoallu - ohcanvuodot doarjja	3 306 520	1 750 000	-1 556 520
27040 Lassealáhusat boazodoalus - ohcanvuodot doarjja	554 000	1 500 000	946 000
29503 Boazodoalloseminára	597 922	800 000	202 078
29502 Boraspireseminára	0	150 000	150 000
Submi	11 714 885	11 682 000	-32 885

4.2.2 Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mearrasámi vuoigatvuodát nannejuvvojit lánkaásahusas ovdal 2030.

Guolástanvuoigatvuodát gullet sápmelaččaid kultursuodjalussii ON konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra. Lánka galgá nanusmahttit sámi guovlluid olbmuid vuoigatvuodaid guolástit dohkálaš ekonomalaš dietnasiin, ja sihkkarastit vuosttašvuoigatvuoda go resurssaid gáržžidit.

Leat šiehtadan UiT- Norgga árktalaš universitehtain ahte sii leat veahkin máhttoháhkamis dálá máhttovuodu čoahkkáigeassimis sámi guolástusvuoigatvuodain, ja ávžžuhit movt viidáseappot galgá bargat

olahit sámi mearraguolástanvuogitvuodaid lága bokte nannema ulbmila. Čoahkkáigeassu galgá leat gárvvis ovdal njukčamánu loahpas 2025:s.

4.2.3 Mariidnaealáhusat

Dan rájes go Sámediggi ásaheavvui, lea Sámediggi bargan bivdovuogitvuodaid sihkkarastimiin sámi guovlluid olbmuide. Doarjja fatnasa háhkamii ja geavaheapmái, ja infrastruktuorra ásaheapmi gáddái earret eará guliid vuostáiváldimii, leat leamaš dehálaččat Sámedikki váikkuhangaskaomiid geavaheamis. Lea ollu mii čájeha ahte dát áššit leat váikkuhan positiivvalaččat sámi guovlluid guolásteami ovdáneapmái. Sihkkarastin dihte ahte árvoháhkkan dáhpáhuvvá báikkálaččat ja sáhttá leat vuodđun dássedis ássamii ja ealli mearrasámi kultuvrii, lea dehálaš ahte Sámediggi joatká sámiid guolástanvuogitvuodaid sihkkarastimiin.

Sámediggi váikkuha guolástuspolitihkkii go aktiivvalaččat geavaha konsultašuvdnaortnega, searvá areála- ja guolástusregulerenproseassaide, čuovvola Vuotnaguolástuslávdegotti (Fjordfisknemda) barggu, ja ovttasbargá ja gulahallá guolástusealáhusa organisašuvnnaiguin. Sámediggi lea 2024:s searvan prosessii mearridit guolástusreguleremiid jahkái 2025. Guolástusealáhusat leat hástalusat go earit njidjet. Sámediggi lea liikká nagodan doalahit 3000 tonna várrejumi riddoguolástusortnegii.

Sámediggi lea 2024:s bargan dan nala ahte Lodegiid ja ođđa Dielddanuori suohkan besset riddobivddu earreortnega doaibmaguovlun.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu guolástusorganisašuvnnain "Hun Fisker," ásaheapmi dihte bálkkašumi guolásteddiide geat leat nissonolbmot. Áigumuš lea čalmmustahttit ja deattuhit guolásteddiid, geat leat nissonolbmot, barggu, ja nannet sin sajiid ja dohkkeheami guolástusbirrasis.

Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja	4 040 050	2 700 000	2 700 000	-1 340 050
Submi	4 040 050	2 700 000	2 700 000	-1 340 050

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon		Rehketdoallu
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja	4 912 900	872 850	0	4 040 050
Submi	4 912 900	872 850	0	4 040 050

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
40	21	9	10

Doarjjaortnega mihttomearit – Mariidna ealáhusat:

- Bisuhit ja nannet barggolašvuoda mearrasámi guovlluin mas leat buorit rámmaeavttut unnimus bivdofatnasii.

4.2.4 Luossa

2021:s mearriduvvui Sámediggedieđáhus luosa birra. Sámedikki politihkka luossabivddus lea vuodđuvuvvon sámi árvvuide maid vuodđu lea lagasvuohhta lundui, máhttu ja luondu árvvus atnin. Sámedikki mihttomearri lea árbevieru atnit seamma dásis go dutkama ja dainna lágiin sihkkarastit báikkálaš ja ceavzilis hálldašeami, de sáhttá luossabivdu seailut sámi kultuvrra guovddáš oassin. Sámediggi háliida ahte dát resurssat hálldašuvvojit dainna jurdagiin ahte sihkkarastit min boahhtevas buolvvaide birgenlági guhkesáiggi perspektiivvas.

Sámedikkis lea leamaš aktiivvalaš rolla ovttasbargin "Sharing Our Knowledge" prošearvttá sámi oasis. Prošeakta deattuha álgoálbmotmáhtu ja vásáhusaid juogadeami luossabivddu ja luossahálldašeami

oktavuođas. Golggotmánus lágíduvvui dutkan- ja álgoálbmotmáhtto-symposia Ohcejogas, manjel go Kárášjogas dollui luossaálgoálbmogiid nubbi riikkaidgaskasaš čoahkkin. Sámedikki oassálastin prošehtii "Sharing Our Knowledge" čájeha geatnegasvuoda ovddidit álgoálbmogiid perspektiivaid ja nannet oktasaš ángiruššama luossanáliid ceavzima hálddašeamis.

Sámedikkis lea proseassa čađahuvvomin ráđdehusain Deanučázádaga regulereimiid birra. Sámedikkis leat jahkásaš konsultašuvnnat bivdonjuolggadusaid birra. Sámediggi ii leat ožžon gáibádusaidis dohkkehuvvot og danin go ii leat ovttaoaivilvuolta luosa mearkkašumis sámi johkakultuvrras.

4.2.5 DeanuInstituhtta - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Deanuinstituhtta:

- Deanuinstituhtta ovddida ja veahkeha buoridit máhtu luossabivddu ja johkasámi kultuvrra birra.

Deanuinstituhtta lea luossabivddu ja johkasámi kultuvrra máhttoquovddáš. Dehálaš fágasuorgi lea sámi árbevieruid ja árbevirolaš máhtu dutkan ja dokumenteren sihkkarastin dihte ahte dát máhttu sirdašuvvá mánáide ja nuoraide. Dat lea dehálaš seailuhan ja ovdánahttin dihte luossabivddu ja johkasámi kultuvrra.

4.2.6 Bivdu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Bivdu:

- Nannoset mearrasámi vuoigatvuodat.

Bivdu lea ideála ja politihkalaččat sorjjasmeahttin riikaviidosaš ealáhusorgána. Bivdu áimmahuššá buot mearrasámi guovllu ássiid rivttiid mat leat čadnon mariidna resurssaid (maiddá luosa) ávkkestallamii ja geavaheapmái.

Sámedikkis leat maid leamaš mánja čoahkkima Bivdduin, mii ovddasta sámi guolástusberoštumiid, oktiiheivehan dihte proseassa cealkámušaiquin ja jahkásaš guolástusregulereimilága ásahusaid mearrideami bohtosiidda váikkuheapmái. Dat bargu lea leamaš dehálaš vai sihkkarastit ahte sámi perspektiivvat ja dárbbut leat oidnosis dain muddemiin mat váikkuhit báikkálaš guolástusaide.

4.2.6.1 International Gathering of Indigenous Salmon Peoples – seminára

Seminára mihttomearri:

- Juogadit vásáhusaid ja vejolašvuodaid álgoálbmotvuodot luossanállehálddašeapmái álgoálbmotguovlluin.

Sámediggi lea ovttas Sámiráđiin čađahan nuppi riikkaidgaskasaš čoagganeami luossaálgoálbmogiidda. Čoagganeapmi lei Kárášjogas 40. vahkus. Seminára lea dehálaš dáhpáhus álgoálbmogiid luossahálddašeapmái. Luossaálgoálbmogiid riikkaidgaskasaš čoagganeami leat vuodđun viidáset ovttasbargui ja máhtolašvuoda lonohallamii álgoálbmotjoavkkuid gaskkas, geain oktasaš beroštupmi lussii, dat miellidibuktá oktavuođaid nanusmahttima ja buorida áddejumi álgoálbmogiid luossahálddašeapmái.

Riikkaidgaskasaš čoagganeami ulbmil lei čohkket davviguovvluid luossaálgoálbmogiid juogadan dihte máhtu, vásáhusaid ja ságastallat daid erenoamáš hástalusaid ja vejolašvuodaid birra mat gusket álgoálbmogiid luossahálddašeapmái. Das ledje mielde sihke árbevirolaš ja odđáiigásaš perspektiivvat.

Seminára boađus lei ahte ráhkaduvvui resolušuvdna mii lea vuodđun dievasčoahkkináššái 058/24 2nd International Gathering of Indigenous Salmon Peoples, mii ovddiduvvui Sámedikki dievasčoahkkinii juovlamánus.

Kárášjoga resolušuvnnas leat rávvagat mot nannet álgoálbmogiid mearridanproseassain luossanáliid hástalusaid gieđahallamis davviguovlluin Julggaštus galgá doaibmat rámmán šiehtadallamiidda, politihkkii ja luossahálddašeapmái. Resolušuvdna nanne álgoálbmogiid vuoigatvuoda iešmearrideapmái ja iehčanavuhhtii, mas deattuhuvvo friddja, ovdagihtii dieđihuvvon miehtan áššiin mat gusket lussii ja luosa eallinbirrasii. Álgoálbmogiid njuolggadusat ja vierut galget leat vuodđun luossahálddašeapmái. Dearvvasvuolta ja buresveadjin luosa dáfus lea lea mávssolaš álgoálbmotservodagaide.

4.2.6.2 Deanučázádaga báikkálaš hálldašanmodeallat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čielggadit vejolaš málliid movt duohta báikkálaččat, ollislaččat ja rájaidrasttideaddji hálldašit Deanučázádaga.

Prošeavttas guorahallojuvvojit mállet mat heivešedje Deanučázádaga ollislaš rájaidrasttideaddji báikkálaš hálldašeapmái. Dat dahkkojuvvo ovttas Suoma beale Sámedikkiin.

4.2.7 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi

Sámediggi áigu politihkalaččat ja doarjagiiguin váikkuhit dasa ahte buvttaduvvo eanet biebmui ja lasihit rekrutterema vuodđoealáhusaide ja lotnolasealáhusaide Sámis. Vaikko doalut eanadoalus geahppánit, de ii unno árvoháhkkan vásttolaččat. Dán sáhttá čilget nu ahte šaddet sihke stuorát ovttagat eanadoalus ja buvttadeapmi ovttagat nammii stuorru. Sámediggi áigu váikkuhit dan ovdánahttimii gulahallama ja konsultašuvnnaid bokte guovddáš eanadoalloeiseválddiiguin, addit cealkámušaid eanandoallošiehtadussii, ovttasbargat ja gulahallat eanadoalloorganisašuvnnaiguin, ja sihkkarastit ođasmahtton máhtu ja ovttastahtton politihkkahábmema ealáhusa siskkobealde. Sámediggi áigu maiddá movttiidahttit nuoraid bargagoahtit eanandoaluin.

Sámediggi lea mielde searvevuodas Partnerskap for landbruk. Searvevuoda ulbmil lea ovddidit ja nannet eanandoalu.

Sámediggi gulahallá Boanddaidservviin ja Smávvadálolaččaid servviin sihke báikkálaččat ja guovddáš dásis. Oassi dán ságastallamis lea Sámedikki cealkámuša birra jahkásaš eanandoallošiehtadallamiidda. Sámedikki cealkámuš eanandoallošiehtadallamiidda meannuduvvo jahkásaččat Sámedikki dievasčoahkkimis juovlamánus. 2024:s meannuduvvui ášši juovlamánu dievasčoahkkináššis 057/24. Cealkámušas ovddida Sámediggi 12 vuoruhusa.

Oanehaččat daddjon, háliida Sámediggi sihkkarastit nanu biebmovuogádagaid, doaluid lassáneami, ja nannet nissonolbmuid saji eanadoalus, ON guoddevašvuoda mihttomeriid mielde. Evttohuvojit earret eará mánga doaibmabiju nu go rekrutterendoarjja, investerendoarjja, ja earenoamážit deattuhit mielke- ja sávzabuvttadeami. Vuostálasvuodát boraspiriid dáfus ja gearggusvuodadárbbut maiddá leat váldojuvvon ovdan.

Eahpesihkarvuotta eanandoallopolitihkas deattuha ahte lea dárbu searvat eanandoallošiehtadallamiidda, bargat dan ovdii ahte mielkearri ii unniduvvo, ja doaibmabijuid boraspirevahágiid vuostá. Dasto Sámediggi doarju doaibmabijuid báikkálaš biebmobuvttadeami várás, álgoálbmogiid árbevieruid várás ja praktihkalaš ortnegiid várás maid bokte fas álggahuvvo ruovttus njuovvan árbevirolaš máhtu ja kultuvrra seailuheami dihte.

Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	600 650	1 850 000	1 850 000	1 249 350
Submi	600 650	1 850 000	1 850 000	1 249 350

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	957 000	356 350	600 650
Submi	957 000	356 350	600 650

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
11	5	4	2

Doarjjaortnega mihttomearri – eanandoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu:

- Bisuhit dáláš barggolašvuoda ja doallostruktuvrra eanadoalus.

4.2.8 Boazodoallu

Sámi boazodoallu lea ealáhus ja eallinvuohki ollugiidda Sámis. Boazodoallu lea leamaš gievra heivehallat ja lea čuđiid jagiid addán birgejumi ollu sámiide. Sámediggi nanne iešguđet váikkuhangaskaomiid bokte boazodoalu riektivuoda, ja áigu váikkuhit boazodoallu ovddideapmái ja bisuheapmái árbevirolaš máhtu guoddiin.

Ollu nuorat háliidit boazodollui, muhto dat lea hástaleaddji rámmaeavttuid geažil mat gusket earret eará siidaosiide, boazolohkui ja areálaide. Guohtonareálat gáržžidit boazodoalu ovdánanvejolašvuoda, man oktavuodas guohtoneatnamiid massin lea áittan ealáhusa stuorrumii. Lea maiddá hui stuorra dárbu sihkkarastit daid guohtonareálaid mat leat vel báhcán boazodollui bisuhan dihtii ceavzilis ealáhusa. Dáid hástalusaid vuodul lea Sámediggi ovtas NBR:in bargan viidáseappot ođđa boazodoalloláhkkaevttohusain maid Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii 2022:s.

Evttohus geigejuvvui Ráđđehussii ođđajagimánus 2023:s ja Ráđđehus lea ođasmahttigoahtán boazodoallolága. Sámedikkis leat 2024:s leamaš ollu konsultašuvnnat Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain dán áššis. Ráđđehus áigu ovddidit evttohusas 2025:s. Sámedikkis lea leamaš jámma ja buorre gulahallan NBR:in lálkarietvadanproseassa birra. Lea maiddá lágiduvvon Boazodoalloseminára mas earret eará dát ášši lei fáddán.

Sámediggi searvá jahkásaččat dárkojeaddjin boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiidda. Sámedikki cealkámuš boazodoallošiehtadussii 2025 lea meannuduvvon dievasčoahkkináššis 052/24. Cealkámušas leat doaibmajijut dálkkádatrivdamiid vuostá, DBS(HMS)-bálvalusaid nannen buoridan dihtii boazodoalu psykososiála bargobirrasa, ja roassogearggusvuodafoandda mearkašahtti lálkai nannen. Cealkámušas deattuhuvvo maiddá dárbu oažžut buoret proseassaid mat sihkkarastet boazodoalu areálageavaheami ja evttohusaid doaibmajijuide mat eastadit boazodoalloareálaid massima, Protect Sámi ruhtadeapmi veahkehan dihte orohagaid, árbevirolaš máhttofievrrideami vuoruheapmi ja desentraliserejuvvon njuovahatstruktuvrra sihkkarastin, ja maiddá eanet fokus nissoniid, mánáid ja nuoraid rekrutteremii boazodollui searvamii. Sámediggi deattuhii cealkámušas ahte lea dárbu ođđa boazoguohtunkonvenšuvnnii gaskal Norgga ja Ruođa, ja ahte lea dárbu ollislaččat ođasmahttit boazodoallolága.

4.2.8.1 Boazodoalloseminára

Seminára mihttomearri:

- Boazodoalloealáhus oázžu eanet ipmárdusa areálaid ja guohtuneatnamiid birra ja boazodolliid vuoigatvuođaid birra.

Sámediggi lágidii Boazodoalloseminára Álttás. Seminára ulbmiljoavkun ledje boazodoallit. Seminára fáttát ledje kurssat, konsultašuvnnat, logaldallamat guohtuneatnamiidda sisabahkkemiid birra, ja movt daid galgá dustet vai buoremus lági mielde gáhtte guohtuneatnamiid, vásáhusaid lonohallan boazodoalloealáhusas ja digaštallamat mo joatkit viidásat.

Seminára oasseváldiin ledje buorit máhcahagat seminára birra. Ollu oasseváldit dadje ahte ohppe ollu, muhto ahte lea dárbu eambo dakkár semináraide, main lea dárkileappot diehtjuohkin iešguđet fáttáid birra.

Viidásat barggu dáfus, sávve oasseváldit ahte Sámediggi sáhtta váikkuhit dasa ahte fáttát eambo čuovvuluvvojit, ahte lágiduvvojit seminárat jahkásaččat main leat ollu fáttát ja joavkobarggut ja ahte fierpmádathuksen nannejuvvo.

Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27030 Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja	3 306 520	1 750 000	1 750 000	-1 556 520
Submi	3 306 520	1 750 000	1 750 000	-1 556 520

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27030 Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja	3 328 600	22 080	3 306 520
Submi	3 328 600	22 080	3 306 520

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
62	43	18	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Boazodoallu:

- Sihkkarastit ja nannet árbevirolaš bearašvuđot boazodoalu, ja buoridit dietnasa ja vuolidit massinlogu boraspiriide.

Lassealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27040 Lassealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	554 000	1 500 000	1 500 000	946 000
Submi	554 000	1 500 000	1 500 000	946 000

	Juolluvvon 2024	Vuoluvvon	Rehketdoallu
27040 Lassealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	554 000	0	554 000
Submi	554 000	0	554 000

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
8	5	1	2

Doarjjaortnega mihttomearri: – lassiealáhusat boazodoalus:

- Eanet fitnodagat ja eanet dienas doaimbajuiin maid vuodđun lea boazodoallu.

4.2.9 Boraspiret

Boraspirepolitihkas lea ollu dadjamaš vuodđoealáhusaid mihttomearrii. Sámedikki ulbmil lea ahte boraspirepolitihka lea dakkár dásis ahte ii áitte sámi guođohanealáhusaid ceavzima. Vásáhusvuđot ja árbevirolaš máhttu guođohanealáhusaid ja boraspiriid birra lea oassi máhttovuodus go mearrádušat dahkkojuvvojit boraspirepolitihkas ja -hálddašeamis.

Sámedikki mielas lea dehálaš bures gulahallat ja čuovvilit lahtuid ja várrelahtuid maid Sámediggi lea nammadan boraspirelávdegottiide. Danne Sámediggi čuovvola sin jahkásaččat. 2024:s miellahtut leat muitalan iežaset vásáhusaid birra bargguin maid barget boraspirelávdegottiin, ja Sámediggi lea muitalan áššiid birra mat leat jođus ja boahttevaš áššiid birra, ja maiddái konsultašuvnnaid birra eiseválddiiguin.

Sámediggi lea gulahallan Norgga Boanddaidserviin boraspiredili birra. Lea ovttamielalašvuhta das ahte boazodoalus ja eanadoalus leat oktasaš hástalusat vahágiid hárrái maid boraspiret dagahit ealáhusaide. Lea ovttamielalašvuhta das ahte lea vuodđu bargat ovttas hástalusaid dáfus, ja go ealáhusat ovttasbarget, de lea stuorát váikkuhanvejolašvuhta eiseválddiid ektui.

Sámedikkis lea leamaš konsultašuvdnačoahkkin Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain maŋŋel go ođđa lálkaásahusevttohus doarjaga birra boraspirevahágiid eastadandoaimmaide ja riidováidudeaddji doaimmaide (FKT-lálkaásahus) lei gulaskuddamis. Evttohusas ledje 19 mearrádusa ja šadde ovtta oaivili buot mearrádusaid hárrái.

Boraspireseminára

2024:s ii lágiduvvon boraspireseminára.

4.3 Mánngabealat ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Gánnáhahti fitnodagaid lohku lassána

Ealáhushutkan, innovašuvdna ja ođđaháhkkan leat dehálaččat sámi servodaga ođasmahttimii ja ovdáneapmái.

Sápmi Business Conference konferánssas guovvamánus almmuhii dalá ealáhusministtar Jan Christian Vestre ahte Ráđđehus áigu bargagoahtit geaidnokárttain sámi ealáhusaid várás, ja dat lea Ráđđehusa čoahkkáigeassu mii muitala mot galgá searvat sámi ealáhusaid loktemii. Ealáhus- ja Guolástusdepartemeanta eaiggáduššá dokumeantta, muhto Sámediggi lea leamaš mielde hábmeme geaidnokártta. Sámediggi doalai rabas, digitála gulaskuddančoahkkima sámi ealáhusaide cuoŋománus. Geaidnokárta lea gárvvistuvvon ja Sámediggi vuordá ahte ráđđehus várre reviderejuvvon stáhtabušehtas 2025 ruđa čuovvoleapmái.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea álggahan gilliid ovdánahttima šiehtadusprográmma (dár. Bygdevestavtaler). Sámediggi galgá doaibmat gulahallanguoibmin prográmmas. Sámi guovlluin leat dahkkojuvvon mánnga dakkár šiehtadusa. Earret eará Oarje-Várjjagis ja Gaska-Finnmárkkus.

4.3.1 Čoahkketabealla – Mánngabealat ealáhusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27101 Mánngabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	3 179 960	4 500 000	1 320 040
25001 Sápmi Ealáhussiida - njuolggodorajja	1 158 000	1 158 000	0
25101 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja	298 000	298 000	0
28630 Sámi investerenfoanda – prošeakta	0	2 000 000	2 000 000
Submi	4 635 960	7 956 000	3 320 040

4.3.2 Doarja mánggabealat ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27101 Mánggabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	3 179 960	4 500 000	4 500 000	1 320 040
Submi	3 179 960	4 500 000	4 500 000	1 320 040

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27101 Mánggabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	4 447 500	1 267 540	3 179 960
Submi	4 447 500	1 267 540	3 179 960

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
35	19	9	7

Doarjjaortnega mihttomearri – Mánggabealat ealáhus:

- Fitnodatahtanuššan lahkana 2 % sámi guovlluin.

4.3.3 Sápmi Ealáhusiida - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sápmi ealáhusiida fállá fierpmádaga, gelbbolašvuoda ja beaktillis doarjaga ealáhuseallimii iežas doaibmaguovllus.

Sámedikkis ja Sámi Ealáhusiida lei gulahallančoahkkin njukčamánu 2024:s. Lassin gulahallančoahkkimiida lea Sámedikkis jahkásaš čoahkkin Sápmi Ealáhusiida eaiggátgielddaiguin guovllu ealáhusovddideami birra. 2024:s digaštalle maidái sámi ealáhusaid geaidnokártta birra, Sámediggedieđáhusa sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima birra, álgoálbmogiid biebmovuogádagaid ja dan fáddái gullelaš biebmonkonferánssa birra, ja riikkaidgaskasaš čoagganeami birra álgoálbmogiidda gain leat luossaberoštumit ja eará áigequovdilis ángiruššamiid ja proseassaid birra.

4.3.4 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nuorra ealáhushutkamis lea earenoamáš fokus ovdánahttit mánáid ja nuoraid hutkáivuoda, ráhkadanilu ja jáhku alcceseaset sámi guovlluin Romssas ja Finnmárkkus.

Nuorra ealáhushutkan bargá sierra oahppoáigumušaiguin konkrehta bargo- ja prošeaktabargamušaiguin mat earret eará loahpahuvojit gilvvuiguin. Doarjaga bokte áigu Nuorra Ealáhushutkan erenoamážit deattuhit sámi guovlluid.

Nuorra ealáhushutkan juohká jahkásaččat mánga bálkkašumi. Sámediggi lea bálkkašumi eaiggát ja juohká bálkkašumi jord-fjord-bord-prisen kategorijjas. Bálkkašupmi addojuvvui Ungt Entreprenørskap lágideamis Romssas njukčamánu 2024.

Nuorra ealáhushutkan dieđiha ahte sis leat leamaš eambo oahppit go goasse ovdal geat serve sin doaluide 2024:s. Mii lea sihkarastán ahte sámi joatkkaskuvllaid oahppit leat ožžon fáldadaga ja čuovvoleami Nuoraidfitnodat-prográmmas. Viidáseappot lea Ungt Entreprenørskap válbmen jorgalanprošeavtta SMART (gaskadássi) ja Ohppiifitnodat (nuoraidskuvla) sámegeallii mat ilbmet jagi 2025 álggus.

4.3.5 Sámi investerenfoanda – prošeakta

Oassin sihke Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta ja Sámedikki ealáhusdieđáhusa bargguid oktavuodas daddojuvvo ahte kapitálaváilun caggá Sámi viidásetovdánahttima. Danne lea Sámediggi guhkit

áiggi geahčadan vejolašvuođaid ásahit sámi investerenfoandda mii muhtun muddui buhtadivččii dán kapitálaváiluma.

Dakkár foandda hálddašeapmi ii leat čielggas, muhto Sámedikki bealis lea áibbas guovddáš eaktun ahte sámi servodat ieš stivre foandda ja ahte dat lea sámi servodahkii buorrin investeremiiddis bokte.

Sámediggi várrii 2 000 000 ruvno prošehtii 2024 bušeahtas, ja vurdojuvvui ahte ráđdehus várre ruđa investerenfondii 2024:s. Dat ii dahkkojuvvon, go ráđdehus ii meannudan válmmasin Sámi ealáhusaid geaidnokártta, mas investerenfoanda lea okta doaibmabijuin. Sámediggi vuordá ášši válmmasin meannuduvvot 2025:s.

4.4 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dálá ja ođđa aktevrrat hutkás ealáhusain ja sámi mátkeealáhusat ráhkadit nanu ja gánnáhahtti fitnodagaid maid vuoddu lea sámi kulturovdanbuktimis mii speadjalastá Sámi girjáivuoda.
- Sámi bibmui eanet árvvu hukset.

Hutkás ealáhusaide gullet mánggalágan doaimmat, main sámi kultuvra ja kulturčájehheapmi leat guovddážiis doaimmas. Sámediggi meroštallá hutkás ealáhusa dakkár ealáhusan mas sámi kulturelemeanttat leat váldoassin doaimmas.

Mátkealáhusa ovddideapmi lea čalmmustuvvon sakka sihke našuvnnalaččat ja regiovnnalaččat. Sámi mátkeeallinealáhusa vuoruheamis galget leat albma ja jáhkehahtti sámi mátkeeallinealáhusbuktagat vuoddu. Sámediggi bargá dan nala ahte mátkeealáhusovddideapmi oppalaččat nanne sámegeiela, sámi kultuvrra ja eallinvuogi positiivvalaš ja etihkalaččat dohkálaš vugiin.

Sámi dáidda ja kultuvra leat manjimus jagiid bures loktejuvvon, sihke našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Sámediggi čatná dan positiivvalaš fámu ja ovdáneami mii dáidda- ja kultursuorggis lea mátkeealáhusii.

Grüne Woche lágiduvvui ođđajagimánus 2024. Grüne Woche leat stuorra, riikkaidgaskasaš borramuš- ja eanadoalomeassut Berlinas. Doppe deaivvadit miehtá máilmmi borramušfitnodagat. Norgga borramušbuvttadeddjiide leat meassut leamaš dehálaš deaivvadanbáiki, čájáhus- ja geahččalanarena badjel 30 jagi. 2024:s profilerejuvvui sámi borramuš ollu. Danne searvvai Sámediggi veahkehit vel eanet profileret ja hukset fierpmádagaid sámi lágideddjiiguin/čájeheddjiiguin.

Sámediggi searvá Romssa ja Finnmárkku báikkálaš borramuša searvevuhtii. Searvevuhtii servet maiddá Stáhta hálddašeaddji, Romssa fylkkasuohkan, Finnmárkku fylkkasuohkan, NIBIO ja Innovasjon Norge. Dát lea oassin Sámedikki barggus sámi borramuša ovddideamis. Ovttasbargu lea buvttihan ollu oktasaš prošeavttaid.

4.4.1 Čoahkketabealla - Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28602 Sámi mátkeealáhusčoahkkaneamit ja innovašuvdnaf	1 031 708	750 000	-281 708
28603 Sámi borramuš - prošeakta	904 034	750 000	-154 034
27201 Samisk reiseliv (utgått ordning)	-257 000	0	257 000
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuodot doarjja	3 835 400	4 000 000	164 600
27301 Kreative næringer (utgått ordning)	-122 700	0	122 700
25201 Dáiddadállu - njuolggodoarjja	761 000	761 000	0
Submi	6 152 443	6 261 000	108 557

4.4.2 Sámi mátkeealáhusčoahkkaneamit ja innovašuvdnafierpmádat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet sámi mátkefitnodagaid fierpmádaga.

Prošeavtta vuodđun leat earret eará Johtit 1 ja 2. Prošeakta čadahuvvo ovttasrádiid mátkeealáhusbirrasiiguin ja gelbbolašvuodabirrasiiguin dego UiT Norgga ártalaš universitehta, ja daid bagadallamiin. Nationála mátkeealáhusstrategiija 2030 ja Sámedikki ealáhusdieđáhus, Šattolaš Sápmi, rávvejit vuoruhit ealáhusčohkiid ja Johtima evalueren čájeha ahte sámi ealáhusčoahkit dárbbášuvvojit mátkeealáhusas.

Prošeavtta ulbmil lea nannet sámi mátkeealáhusaid fierpmádathuksema mii veahkeha fágalaččat nannet mátkeealáhusfitnodagaid ja lasihit daid gálvojođu.

Sámi mátkeealáhusa ovdaprošeaktastrategiija álggahuvvui 2023 čavčča ja loahpahuvvui 2024:s. Proseassačoahkkimat ja jearahallamat leat čadahuvvon ja digitála evttohusat leat boahtán sámi mátkeealáhusain, hutkás ealáhusain ja áigequovdilis servodatdoaimmahedjjiin sámi iešguđetge giellaguovlluin dárogillii. Ovdaprošeakta lei váldoprošeavtta vuodđu. Strategiijas leat čielggadan strategiijasurgiid; "Koordineren ja ovttasbargu", "Sámi mátkeealáhusveahkki", "mearkagálvu ja historjjáid muitaleapmi", "máhttu" ja "árvohákan" oktan váldoprošektii gullelaš doaibmabijuiguin ja goluiguin. Barggu ulbmil lea ráhkadit rámmaid mat sihkkarastet heivehuvvon vuodu ceavzilis álgoálbmotturisma ovddeapmái boahteáigái.

4.4.3 Sámi borramuš - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Fitnodagat atnigohtet ja čalmmustahttet sámi borramušvieruid.

Prošeavtta mihttomearri lea ahte fitnodagat atnigohtet ja čalmmustahttet sámi biebmovieruid, mii dagaha eanet gálvojođu nu ahte ealáhus ceavzzášii ja atášii birrajagi ollesáiggi barggu.

Prošeakta lei jurddašuvvon fitnodagaide ja Visjona AS välljejuvvui fálaldatgilvu maŋjel prošeaktajodiheddjin. Prošeakta loahpahuvvui juovlamánus 2024:s. 14 fitnodaga ledje mielde prošeavttas. Prošeakta lea earret eará bargan sámi borramuša gálvomearkkain, ja dan oktavuodas ledje oasseváldit oahppomátkkis Rørosas geahččame Røros mat gálvomearkka vásáhusaid barggus. Fitnodagat leat soahpan bargat viidáseappot iežaset gálvomearkkaiguin sámi borramuša várás. Leat earret eará ráhkaduvvon sierra eavttut gálvomearkka várás. Sámediggi áigu viidáseappot bargat Sámirádiin odđa gálvomearkka ásaheamiin sámi borramuša várás.

Dasa lassin lea prošeakta váikkuhan fierpmádagaid huksemii ja fitnodagaid gelbbolašvuoda loktemii.

4.4.4 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	3 835 400	4 000 000	4 000 000	164 600
Submi	3 835 400	4 000 000	4 000 000	164 600

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	4 078 900	243 500	3 835 400
Submi	4 078 900	243 500	3 835 400

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
40	26	4	10

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš:

- Oktiičatnat, nannet ja oktiiheivehit sámi mátkeealáhusa, hutkás ealáhusaid ja sámi borramušbuvttadeddjiid/- lágideddjiid.

4.4.5 Dáiddadállu - njuolggodoarjja

Njuolgadoarjaga mihttomearri:

- Dáiddadállu lea loktegoahtán kollektiivva miellahtuid dáiddalaš gaskkusteami nationálalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Dáiddadállu lea sámi dáiddárkollektiiva Guovdageainnus. Dál leat kollektiivvas 21 dáiddára iešguđet šáŋrain nu go earret eará filmmas, dánsumis, visuála dáidagis ja girjjálašvuodas. Dáiddadállu lea aktevra riikkaidgaskasaš dásis mas leat fierpmádagat miehtá máilmmi. Sámediggi lasihii doarjaga Dáiddadállu 2024:s sihkkarastin dihte resurssaid ja láchčin dihte eanet vuovdima ja dienasvejolašvuodaid.

Losses jagi maŋnel 2023:s lei 2024 buorre jahki Dáiddadállui (DD) ja sii leat nagodan olahit buriid bohtosiid. 2024:s oaččui Dáiddadállu vuosttaš geardde einnotahtti ruhtadeami stáhtabušehtas, mii lea leamaš čoavddan eambo prošeaktaruđaid sihkkarastimis, earret eará EU Horizon -prográmma bokte. Sámi kultursuorggi dovdomearka lea dávjá gaskaboddosašvuoha, oanehisáiggi ruhtadeapmi ja dat ahte ii leat diehtevašvuoha. Stáhtabušehta fásta vuodđoruhtadeamiin lea einnotahttivuoha sajis ja Dáiddadállu lea nagodan virgádit fásta beaivválaš jodiheadji ja dáiddafágalaš jodiheadji.

4.5 Duodji

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhussan.

Sámedikkis lea áigumuš ovddidit duoji boahhteáiggeguvllot ja geasuheadji ealáhussan. ležas dujiid eanet vuovdin stuorát márkaniidda lea guovddázis Sámedikki ángiruššamis. Dainna oaivvilduvvo ahte duodjeealáhus nagoda heivehit rievdadusaide ja hástalusaid ealáhussan, ja ahte ámmátlašvuoha, sisaboahu ja gánnáhahttivuoha ealáhussan buorránit.

Duoji ealáhusšiehtadus lea Sámedikki deataleamos gaskaoapmi dán ealáhusa ovddideamis. Ealáhusšiehtadusas leat earret eará doaimmadoarjjaortnet duojáriidda, investeren- ja ovddidandoarjja, ásaandoarjja, čálgoortnegat, vuovdima ovddideaddji doaimmabijut ja doarjja organisašuvnnaide.

Suoma ja Norgga sámedikki leat ožžon Interreg Auroras ruhtadeami prošeaktii Sámi handicraft and academy (Sámi duodjeakademiija). Prošeavtta ulbmil lea ovttahttit duodjeáŋgiruššama riikkarájiid rastá. Suoma beale Sámediggi lea válđoovttasbargoguoibmi, ja Norgga beale Sámediggi lea prošeaktaoasálaš. Prošeaktajodiheadji virgáduvvui miessemánu 2024:s.

4.5.1 Čoahkketabealla - Duodji

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
25301 Doarjja Duodjeinstituhttii - njuolggodorajja	6 138 000	6 138 000	0
25401 Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra - njuolggodorajja	2 184 000	2 184 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus	5 916 481	7 200 000	1 283 519
Submi	14 238 481	15 522 000	1 283 519

4.5.2 Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Duodjeinstituhtta ovddida ja veahkeha duodjefitnodagaid eanet bargat buvttabagademiin ja buvttaovddidemiin, ja dasto fierpmádathukseimiin.

Duodjeinstituhtta lea guovddáš aktevra duoji siskkobealde ja dan doaimman lea ovddidit ja veahkehit fágagelbboalašvuodain duoji siskkobealde, addit veahki buvttaovddideapmái ja buvttadanbagadusa, vuolgahit geahččalan- ja ovddidanbargui searvama. Bagadeaddjivirggit gullet doarjagii.

4.5.3 Ovddideapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra oahpaha nuoraid čeahpes fágabargin, ja addá joatkkaoahpu boazodolliide ja duojáriidda.

Oahpahuskantuvrra ulbmilin lea addit oahpu nuoraide šaddat čeahpes fágabargin, ja fállat viidáset oahpu boazodoalu ja duodjebargiide dainna áigumušain ahte váldit fágareivve fágaoahpahušlága mielde. Sámedikki doarjja geavahuvvo duoji fidnooahppiortnegii ja kantuvrra duodjebarguide.

Sámedikkis ja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrras lei gulahallančoahkkinn njukčamánu 20. b. 2024:s.

Oahpahuskantuvra lea duhtavaš 2024 ulbmilolahusain, ja oaidná ahte beroštupmi duoji fágaoahpahušii lassána. Dat oidno das go eambbogat álge fidnooahppin go maid ovdeš jagiid leat dahkan. 2024:s lasihuvvui maiddá duodjefidnoohppiid bálkádorjja 9 258 ruvnnus 11 110 ruvdnui mánnui.

4.5.4 Duoji ealáhusšiehtadus

Duoji gustovaš ealáhusšiehtadus gusto jagiide 2024 ja 2025. Danne eai čađahuvvon šiehtadallamat 2024:s. Daid jagiid go eai leat ealáhusšiehtadallamat, dollet bealit gulahallančoahkkimiid earret eará dan birra ahte ollašuvvet go Sámedikki mihttomearit ja strategijat ealáhusšiehtadusa olis. Ealáhusšiehtadusas 2024 várrejuvvui maid 400 000 ru. fitnodat- ja gávpeovddideapmái. Sámediggi lea oanehis áigodaga maŋŋel válljen Sápmi næringshage proševtta jodiheadjin.

Duoji ealáhusšiehtadusas 2024-2025 gáibiduvvo ahte doaimmadoarjjaortnega ohccit galget leat sertifiserejuvvon ođđa duodjemearkkain. Vaikko sertifiseren ásahuvvui, de leat goitge mánggas ohcan doaimmadoarjaga. 24 ohcci 25 ohccis ožžo doaimmadoarjaga 2024:s.

4.5.5 Čoahkketabealla - Duoji ealáhusšiehtadus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 427 400	2 800 000	372 600
Investeren.- ja ovdánahtttindoaimmat, DBS			
28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	-262 300	800 000	1 062 300
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	190 000	-45 000
28004 Buresbirgenortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	120 000	81 319
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahus, kurssat - ohcanvuđot d	1 038 800	250 000	-788 800
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) - ohca	354 300	600 000	245 700
28030 DuojárIID Ealáhus Searvi - njuolggodoarjagat	630 000	630 000	0
28031 Sámiid Duodji - njuolggodorajja	1 310 000	1 310 000	0
28008 Duodjebádji - ohcanvuđot doarjja	144 600	100 000	-44 600
28042 Veahkki fitnodat- ja gávpeovdánahttimii	0	400 000	400 000
Submi	5 916 481	7 200 000	1 283 519

Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Doaibmadoarjja:

- Buoridit iežas duddjon árbevirolaš buktagiid gávpejođu.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 427 400	2 800 000	2 800 000	372 600
Submi	2 427 400	2 800 000	2 800 000	372 600

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 577 400	150 000	2 427 400
Submi	2 577 400	150 000	2 427 400

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
27	25	0	2

Investeren. ja ovdánahtttindoaimmat, konsuleanttaveahkki ja álggahandoarjagat

Doarjjaortnega mihttomearri- investeren. ja ovdánahtttindoaimmat, konsuleanttaveahkki ja álggahandoarjagat:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuotta ja sisaboahu buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Investeren.- ja ovdánahttindoaimmat, DBS 28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	-262 300	800 000	800 000	1 062 300
Submi	-262 300	800 000	800 000	1 062 300

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Investeren.- ja ovdánahttindoaimmat, DBS 28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	709 600	971 900	-262 300
Submi	709 600	971 900	-262 300

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
9	5	1	3

Duodjestipeanda

Doarjjaortnega mihttomearri- Duodjestipeanda:

- Eanet olbmot geain lea formála gelbbolašvuotta duoji siskkobealde.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	190 000	190 000	-45 000
Submi	235 000	190 000	190 000	-45 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	0	235 000
Submi	235 000	0	235 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
17	16	0	1

Čálgoortnegat

Doarjjaortnega mihttomearri- Čálgoortnegat:

- Buorit čálgoortnegat daid duojáriidda geat leat dohkkehuvvon duodjeregistaris.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	120 000	120 000	81 319
Submi	38 681	120 000	120 000	81 319

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	0	38 681
Submi	38 681	0	38 681

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
5	4	0	1

Gelbbolašvuhta, oahpahas ja kurssat

Doarjjaortnega mihttomearri - Gelbbolašvuhta, oahpahas ja kurssat:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuhta ja gelbbolašvuhta buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28005 Gelbbolašvuhta, oahpahas, kurssat - ohcanvuđot doarjja	1 038 800	250 000	250 000	-788 800
Submi	1 038 800	250 000	250 000	-788 800

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28005 Gelbbolašvuhta, oahpahas, kurssat - ohcanvuđot doarjja	212 300	-826 500	1 038 800
Submi	212 300	-826 500	1 038 800

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
10	6	2	2

Márkanheiveheapmi/márkanfievrrideapmi

Doarjjaortnega mihttomearri - Márkanheiveheapmi/márkanfievrrideapmi:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuhta ja sisabohtu buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) - ohcanvuđot doarjja	354 300	600 000	600 000	245 700
Submi	354 300	600 000	600 000	245 700

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) - ohcanvuđot doarjja	354 300	0	354 300
Submi	354 300	0	354 300

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
5	2	1	2

Duodjebádji

Doarjjaortnega mihttomearri- Duodjebádji:

- Láhčit oktasaš duodjedoaaimmaide.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28008 Duodjebádji - ohcanvuđot doarjja	144 600	100 000	100 000	-44 600
Submi	144 600	100 000	100 000	-44 600

	Juolluvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28008 Duodjebádji - ohcanvuđot doarjja	144 600	0	144 600
Submi	144 600	0	144 600

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
7	3	3	1

Veahkki fitnodat- ja gávpeovdánahttimii

Veahkki gávpe- ja fitnodatovdánahttimii - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Bajidit duodjefitnodagaid gánnáhahttivuođa

Lágiduvvo prošeakta mas duodjefitnodagat main lea áigumuš ovdánahttit iežaset fitnodagaid, ožžot veahki gávpe- ja fitnodatovdánahttimii. Ráddjejuvvon fáladatgilvvu manjel oáččui Sápmi næringshage barggu. Prošeakta galgá gárvvistuvvot 2025:s.

4.6 Ealáhusovddideami doarjaga doaibmaguovlu (SED-guovlu)

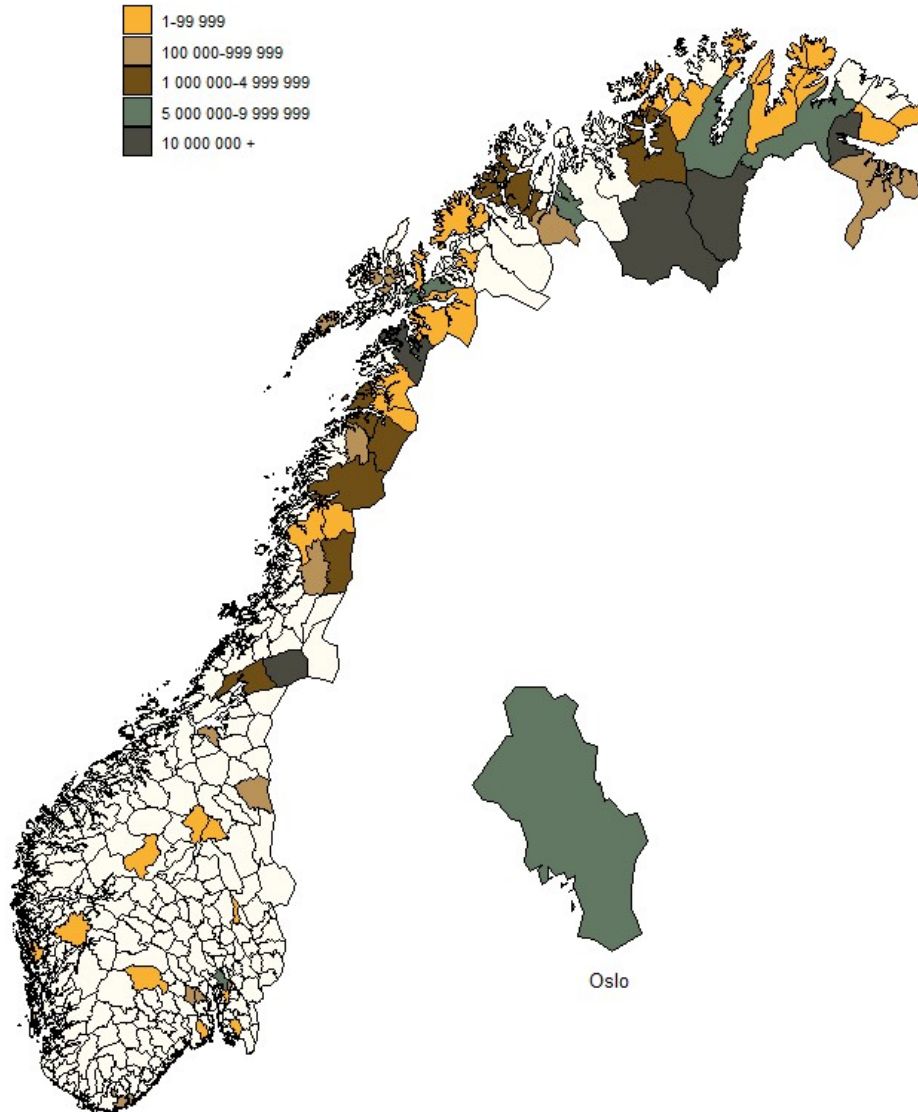
Lassin geográfalaš doaibmaguvlui sáhhtá doarjja addojuvvot ealáhusovdáneapmái dáidda:

- Duodjái miehtá riikka
- Boazodollui ja boazodoalu lassiealáhusat main sámi kulturoasit leat dehálaš oassin doaimmas
- Hutkás ealáhusaide main sámi kulturoasit leat guovddáš oassin lullisámi, bihtánsámi ja julevsámi guovlluin
- Mátkealáhusaide main sámi kulturoasit leat dehálaš oassin lullisámi, bihtánsámi ja julevsámi guovlluin

5 Kultuvra

Servodatmihttu:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.

Govus 4 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat kulturkapihttalas leat juhkkovuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea mánga jagi ulbmillaččat ovddidan ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallima. Cuonmánus 2024 Sámediggi, Sámiráđđi ja Kulturdirektoráhtta almmuhedje raportta "Kartlegging av arbeid med samisk kunst og kultur i kulturvirksomheter i Norge". Raporta čájehii ahte kulturásahusat Norggas hui sakka beroštit ja ángiruššet sámi dáidaga ja kultuvrra ovddas. Sámediggi lea gulahallan iešguđet aktevrraiguin raportta čuovvoleami birra ja áigu joatkit barggu 2025:s.

Okta olahus 2024:s sámi kultuvrra gaskkusteamis ja vásiheamis ollašuvai Bådåddjos, mii dán jagi lei Eurohpalaš kulturoaivegávpot. Sámediggi lea ovttasbargan Bådåddjo2024:in čielga sámi profiilla ja sisdoalu ovddidemiin, ja dat lea čalmmustahttán sámeziela, sámi dáidaga ja kultuvrra sihke sisriikkalaččat ja

riikkaidgaskasaččat. Sámi gullevašvuoha lea leamaš guovddážiis olles kulturoaivegávpotjagi, erenoamážit rahpandoaluin.

Eará olahus jagis 2024 lei ahte Sámi Našunálateáhtera Beaivváža ođđa teáhtervisti, mas maiddái Sámi joatkkaskuvla- ja boazodoalloskuvla lea, válbmanii ja rahppojuvvui borgemánus. Ođđa teáhtervisti nanne sámi identitehta, giela ja kultuvrra sámi muitalan- ja lávdedáidaga seailuheami ja ovdánahttima bokte.

Sámediggi lea vuoruhan sámi museaid ja nannen buot museasiiddaid resurssaiguin, ja dorjon ollu huksenprošeavttaid. Sámi Vuorká-Dávviriid ođđa museavistti ja dáiddamuseaplánen Kárášjogas ovdána. Lea válljejuvvon konseapta ođđa Savio museii Girkonjárdgas ja dan leat viidáseappot planeme. Árran julevsáme guovdásj rievdaduvvui oasusearvin. «Dávvirat Duiskas» prošeavttas, mas kártejit sámi dávviriid Duiskkas, leat bures ovdánan ja gávnahan miellagiddevaš áššiid.

Sámi girjjálašvuoha lea hirmadit beaggán mañemus jagiid. Dan čájehit prošeavttat mat leat ožžon doarjaga girjjálašvuodaortnegis. 2024 čavčča Göteborg girjemeassu čalmmustahtii man girjái sámi girjjálašvuoha lea. Čuovvolan dihtii mediadieđáhusa "Dijreguedtie" lea Sámediggi gulahallan iešguđet aktevrraiguin doaimbajuid birra mat nannejit sámi mediaid. Dasto lea Sámediggi dorjon mángga prošeavtta mat ovddidit sáme giela, sámi dáidaga ja kultuvrra iešguđet mediain ja vuodđovuogadagin.

Valáštallamis lea Sámediggi ovtasbargan Sámi Valáštallan Lihtuin (SVL) sihkarastit mánggabearlat valáštallandoaimmaid ja ovddidit sámi kultuvrra ja identitehta valáštallamis. Sámediggi lea maiddái juohkán kultur- ja valáštallanstipeandaid movttiidahttin dihte sámi nuoraid viidáset bargat dáidagiin, kultuvrrain ja valáštallamiin.

5.1 Ángiruššansuorggit - Kultuvra

Sámedikki ángiruššansuorggit kultuvrra siskkobealde:

- Sámi dáidaga ja kultuvrra láchčima, ovtasbarggu ja eavttuid ovddideapmi.
- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda.
- Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan.
- Sámi girjjálašvuoha.
- Sámi mediat.
- Sámi valáštallan.

5.1.1 Váikkuhangaskaoamit ángiruššansuorggit – kultuvra

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	21 189 806	17 597 000	-3 592 806
Sámi kulturásahusat	151 970 683	152 254 000	283 317
Sámi girjjálašvuoha	19 698 538	19 671 000	-27 538
Sámi mediat	6 223 000	6 523 000	300 000
Sámi valáštallan	4 983 000	4 983 000	0
Submi	204 065 027	201 028 000	-3 037 027

5.2 Sámi dáidaga ja kultuvrra láchčima, ovtasbarggu ja eavttuid ovddideapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet oainnusmahttit sámi dáidaga ja kultuvrra ja máhtu daid birra.

Lea stuorra beroštupmi sámi dáidagii ja sámi dáiddáriidda, sihke Sámis ja riikkaidgaskasaččat. Sámediggi galgá bidjat eavttuid sámi dáidaga ovdánahttimii. Lea dehálaš oažžui sadjái rámmaeavttuid ja buriid

ekonomalaš ortnegiid. Ovttasbargu eará almmolaš aktevrraiguin kultursuorggis lea dehálaš ulbmila olaheamis.

Kulturdirektoráhtta, Sámediggi ja Sámiráđđi almmuhedje raportta "Kartlegging av arbeidet med samisk kunst og kultur i kulturvirksomhet i Norge" cuoŋománus 2024:s. Raporta čájeha ahte lea olu beroštupmi ja áŋgiruššan sámi dáidagiin ja kultuvrrain, muhto maiddá ahte sámi kulturdoaimmain leat ráddjejuvvon rámmat ja resurssat, ja unnán kapasitehta bargat ráđdeaddin ja gelbbolašvuoda aktevran. Raporta ávžžuha mánga gánnáhahtti doaibmabiju. Bealit leat raportta almmuheami maŋnel gulahallan raportta čuovvoleami birra. Sámediggi áigu čuovvolit dán barggu 2025:s.

Sámediggi meannudii njukčamánu dievasčoahkkinašši 009/24 Saetniesvoete j̄h likteme – Tsegkie 3: Kultuvre j̄h kultuvremojhtesh oassin Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudeamis. Dievasčoahkkinašši lea oktan doaibmabidjoevttohusaiguin ovddiduvvon ráđdehussii, Stuoradiggái ja Kulturdirektoráhttii. Dasa lassin dat leat ovddiduvvon čoahkkimiin báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin, ja ollu kulturaktevrraiguin ja nationála ásausaiguin ja Kulturráđiin.

Kulturráđđi ja Sámediggi leat digaštallan movt čuovvolit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta. Earret eará Sámediggi lea háliidan ahte Kulturráđđi viiddida girjjálašvuoda oastima ortnega nu ahte dat sisttisdoallá ja ovddida sámegeielat girjjálašvuoda. Ovttasbarggu boadus lea ahte Kulturráđđi lea ovddidan ollu doaibmabijuid ja dárbbuid Duohtavuoda- ja seanadeami olis iežas bušeahttaárvalusas Norgga 2026 kulturfoandda várás, ja odđa oastinortnega sámi girjjálašvuoda várás (15 miljovna ruvno), ja lea jurddašuvvon ahte dat galgá fátmastit buot girjjálašvuoda mii lea almmuhuvvon buot sámegeielaide, ja ahte álbmotgirjerádjosat ja skuvllat galget sáhttit oastit ja juohkit girjjiid Kulturráđi skuvlagirjerádjooortnega bokte.

Sámedikkis lei golggotmánus gulahallančoahkkinn Davvi-Norgga kultuvrra riikkaoasseráđiin. Gulahallan lea maiddá Riikaoasseráđi cealkámuša čuovvoleapmi fáttáin "Nannet áŋgiruššama sámi dáidagii ja kultuvrii". Fáddán lea earret eará leamaš Davvi-Norgga kulturšiehtadusa ođasmahttin, ja regionála kulturfoanddat maid sáddejit gulaskuddamii.

Kulturráđi musihkkalágideaddji- ja festiváldoarjaga lávdegottis lea 2024:s leamaš oktavuoha Sámedikkiin ja sámi musihkkabirrasiguin, earret eará háhkan dihte dieđuid Sámedikki kulturpolitihkalaš višuvnnaid birra dán suorggis ja boahhteáiggi plánaid birra. Sii háliidedje oazžut árvalusaid mot Kulturráđđi sáhtášii buorebut bargat sámi suorggis.

Ráđdehus lea ásahan lávdegotti 2023:s mii galgá ollislaččat geahčadit musihkkasuorggi. 2024:s leat sii čalmustahtán sámi musihka ja juoigama. Dan oktavuodas leat lávdegoddi ja Sámediggi gulahallan, ja Sámediggi lea ovddidan cealkámušaid hástalusain, dárbbuin, vejolašvuodain ja dárbbuin maid Sámediggi oaidná musihkkasuorggis leat.

Stuoradiggi meannudii Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta skábmamánus. Okta čuoggáin maid Stuoradiggi mearridii, lei ahte ráđdehus galgá máhccat Stuoradiggái árvalusain movt čuovvolit jagi 2026 stáhtabušehtas 3. pilára – kultuvra. Kommišuvnna raporttas bohtet ovdan mánga doaibmabiju sámi dáidaga ja kultuvrra nannema várás.

5.3 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáiddáriin leat buorit vejolašvuoddat ovdánit dáiddalaččat.

Sámedikki ja Sámi dáiddárráđi gaskasaš ovttasbargošiehtadus lea vuodđun jahkásaš dáiddáršiehtadussii. Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi leat ásahan bargojoavkku mii geahčada ja ođasmahttá ovttasbargošiehtadusa mii gusto 2025 rájes 2029 rádjai.

Ráhkanettiin jahkásaš dáiddáršiehtadallamiidda lea Sámediggi gulahallan sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin mat leat oassin Sámi dáiddárráđis. Organisašuvdna lea leamaš dehálaš šiehtadusa viidáset bargui. Gulahallama bokte leat šiehtadanbealit gullan nubbi nuppi hástalusaid birra, mii lea leamaš mávssolaš.

Dáiddáršiehtadusas 2024 lasihuvvui ruhta sámi dáiddáriid stipeanddaide ja čájehanbálkkáide, ja maiddá SDR doaibmadoarjagii, danne go dasa gullet dál čieža dáiddárorganisašuvnna. 2025 Dáiddáršiehtadusa hárrái leat soahpan lasáhusaid doaibmadoarjagii ja bargostipendii, ja dan leat maid SDR

miellahttoorganisašuvnnat čielgasit signaliseren. Sámedikki dievasčoahkkin loahpalaččat dohkkehii 2025 Dáiddáršiehtadusa ekonomalaš rámma, mii lea 11 830 000 ruvno.

5.3.1 Čoahkketabealla - Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
33001 Sámi dáirddáršiehtadus - njuolggadoarjja Sámi dáiddárráđđái	10 891 000	10 891 000	0
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 981 433	2 500 000	-1 481 433
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 317 373	4 206 000	-2 111 373
Submi	21 189 806	17 597 000	-3 592 806

5.3.2 Sámi dáiddáršiehtadus

Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaimbaseaset.

Sámi Dáiddárráđi (SDR) ja Sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadus sisttisoallá mihttomeriid sámi dáiddapolitiikkii ja njuolggadusaid dasa mo šiehtadallan sámi dáiddáršiehtadusas galgá čadahuvvot. Dáiddáršiehtadussii gullá ekonomalaš rámma ortnegiidda maid bealit sohpet.

Bealit leat šiehtadan dáiddáršiehtadusa, ja sohpe 2024 geassemánus ekonomalaš rámma jahkái 2025. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii sámi dáiddáršiehtadusa čakčamánu 2024.

5.3.3 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 981 433	2 500 000	2 500 000	-1 481 433
Submi	3 981 433	2 500 000	2 500 000	-1 481 433

	Juolluvuvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	4 313 000	331 567	3 981 433
Submi	4 313 000	331 567	3 981 433

Ohcamat	Juolluvuvon	Biehttan	Hilgojuvvon
42	31	3	8

Doarjjaortnega mihttomearri - Luohti ja sámi musihkka:

- Sámi musihkkariin ja artisttain leat buorit eavttut ovddidit ja vuovdalit sámi musihka.

5.3.4 Kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 317 373	4 206 000	3 806 000	-2 111 373
Submi	6 317 373	4 206 000	3 806 000	-2 111 373

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 859 220	541 847	6 317 373
Submi	6 859 220	541 847	6 317 373

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
161	115	22	24

Doarjjaortnega mihttomearri – Kulturdoaimbajijut:

- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddabuvttademiide ja kulturvásihusaide.

Duohtavuoda- ja seanadankommišuvdna almmuhii raporttas geassemánu 1. beaivvi 2023. Kultursuorggis lea leamaš dárbu deaivvadiit ja ságaškuššat movt suorggi bealis sáhtášii čuovvolit raportta. Dan geažil biddjui 2024:s ođđa vuoruheapmi doarjjaortnegii mii lea čadnon čoahkkananbáikkiide ja arenaide gos digaštallet raportta sisdoalu.

5.4 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ásahusat mat hálldašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra, kulturárbbi ja historjjá.

Sámi kultur- ja kulturgaskkustanásahusat leat mávssolaš arenat main sámi dáidda, kultuvra ja kulturárbi gozihuvvo, ovddiduvvo ja čájehuvvo álbmogii iešguđet vugiiquin. Sámi kulturásahusat ja festiválat leat dehálaččat sámi servodaga ovddideamis. Ásahusat leat geađgejuolgin servodatorganiseremis.

5.4.1 Čoahkketabealla - Sámi kulturásahusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
33903 Ásahusovddideapmi - gealbolokten - prošeakta	368 750	500 000	131 250
31001 Bådåddjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodorajja	551 000	551 000	0
30001 Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodorajja	2 075 000	2 075 000	0
30101 Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodorajja	5 878 000	5 878 000	0
Festiválat - njuolggodorajja	8 750 000	8 750 000	0
Teáhterat - njuolggodorajja	42 428 000	42 428 000	0
Museat - njuolggodoarjja	78 624 000	78 624 000	0
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat - njuolggodoarjja	10 498 000	10 498 000	0
Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 022 933	2 000 000	-22 933
33904 Nuortalašsámi kulturjahki - prošeakta	200 000	200 000	0
33905 Kártet, hálldašit ja suodjalit ávnnaskeahtes kulturárbbi - prošeakta	150 000	150 000	0
33906 Bargjoavku ásahit ásahuslaš ruovttu vueliei/luohtái/vuollei - prošeakta	125 000	300 000	175 000
31200 Saami Council Headquarters - njuolggodoarjja	300 000	300 000	0
Submi	151 970 683	152 254 000	283 317

5.4.2 Ásahusovddideapmi - gealbolokten - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Buoridit daid ásahusaid, mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikki bušeahtas, gelbbolašvuoda stivrabarggus, jođiheamis ja ekonomiiastivremis

Prošeakta lea jotkojuvvon seamma hámis go ovdal, mas sámi ásahusaid stivrabargu deattuhuvvo. Gelbbolašvuodaloktema ulbmiljoavku leat sámi kulturásahusat mat leat Sámedikki vuolde.

2024:s ii čađahuvvon makkárge gelbbolašvuoda buorideami doaibmabidju, muhto Sámedikkis lea 2024:s leamaš háhkanproseassa mas KPMG válljejuvvui lágideaddjin. Kursaráidu galgá čađahuvvot 2025 vuosttaš jahkebealis.

5.4.3 Bådåddjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bodø2024:s lea čielga sámi profiila ja sámi sisdoallu mii dahká sámi giela, dáidaga ja kultuvrra dovddusin Bådåddjos, Norlánddas, Norggas ja Eurohpás.

Báddáddjo šattai Eurohpa kulturoaivegávogin 2024:s. Sámevuotta lei guovddáš sisdoallu ja dehálaš oassi ohcamis beassat kulturoaivegávogin. Sámedikkis ja Báddáddjo2024:s leat ovttasbargan sámi profiilla, sámi sisdoalu ja čielga sámi dovdomearkkaid ovddideamis Báddáddjos 2024:s.

Sámediggi lea addán doarjaga sámi ángiruššama koordináhtora várás. Sámediggi lea maid kulturdoaimmaid doarjjaortnegis vuoruhan proševttaid mat dorjo Báddáddjo eurohpá kulturoaivegávogin 2024:s. Sámi sisdoallu lea leamaš čielggas ja lea deattuhuvvon olles kulturoaivegávopjagi, erenomážit rahpamis.

5.4.4 Internašunála Sámi Filbmainstituhtii (ISFI) - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja Internašunála Sámi Filbmainstituhtii:

- Internašunála Sámi filbmainstituhtta ovdánahtá ja ovddida sámi filmmaid.

Internašunála Sámi Filbmainstituhtta (ISFI) ášahuvvui 2007:s, ja 2014:s dat dohkkehuvvui riikkaidgaskasaš sámi filbmainstituhttan. Instituhtta galgá nannet sámi filbmabuvttadeami ja buoridit sihke gelbbolašvuoda ja ekonomalaš vejolašvuodaid buvttadit sámi filmmaid. Dasa lassinn galgá ISFI ovddidit ja nannet ovttasbarggu álgoálbmot filmmaservviid gaskka riikkaidgaskasaččat.

Arctic Indigenous Film Fund ášahuvvui 2018:s man duogábealde ledje Internašunála Sámi Filbmainstituhtta, Canada Media Fund, Nunavut Film Corporation Kanádas, Sundance Institute USA:s, Film Greenland Ruonáeatnamis ja Sahka-Film Ruošša bealde. Foandda mihttomearriin lea nannet riikkaidgaskasaš dáiddalaš ja kulturovttasbarggu eará sirkumpolára álgoálbmogiiguin. Foanda lea ášahuvvon ISFI vuolde.

2024:s oaččui ISFI measta 110 ohcama ja attii doarjaga sullii 70 prošektii, oktiibuot čieža doarjjaortnegis. ISFI ášahii maid odđa doarjjaortnega dubbema várás. ISFI lea ovttas Sámedikkiin rahpan odđa ohcanportála.

ISFI ovttasbarggai mánggain filbmafestiválain 2024:s, earret eará Tromsø International Film Festival, Skábmagovat, Raasten Rastah Film, Cannes Film Festival (Marche du Film), Toronto International Film Festival, Nuuk International Film Festival ja mánga eará. Dáin festiválain dávjá čájehuvvojit filmmat ovdal go filmmat ilbmet kinoin.

2021 rájes lea ISFI ovttasbargan Netflixain. 2024:s lei ovttasbarggu boađus "STOLEN / STÖLD" filbma, man Elle Márjá Eira lea režisseren. Filmma leat badjel 30 miljovna olbmo geahččan Netflixas miehtá máilmmi. "Stolen" lea vuosttaš sámegeielat filbma maid Netflix lea buvttadan, ja lea boktán beroštumi sámegeillii ja sámi kultuvrii miehtá máilmmi.

Sámedikki eaiggátoassi ISFI:s lea 47 % (geahča 6. oasi Jahkerekketdoalu, 9. nohta).

5.4.5 Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi Dáiddaguovddáš:

- Sámi Dáiddaguovddáš gaskkusta dáidaga viiddis nationála ja riikkaidgaskasaš publikummii.

Vuođđudus Sámi Dáiddaguovddáš ášahuvvui 1986:s ja galgá leat njunuš riikkaidgaskasaš guovddáš sámi odđáiiggi dáiddáriid várás. Ášahusa ulbmil lea doarjut, gaskkustit ja čalmmustahttit dáláiiggi sámi dáidaga Eurohpás, álgoálbmotguovlluin ja máilmmi stuorámuš dáiddaarenain. Dehálaš ulbmil lea gaskkustit ja boktit beroštumi ja ipmárdusa dálá dáidaga ovdanbuktimiidda ja seammás láchit saji odđa ja geahččaladdi dáiddalaš práksisiidda ja váikkuhit dáiddalaš ovdanbuktinfriddjavuhtii. Earret eará lea Sámi Dáiddaguovddáš čađahan čájáhusprográmma, live-doaluid ja dáiddaguovddáš lea ovddastuvvon guovtti stuorra dáiddameassus Davvi-Eurohpás.

5.4.6 Festiválat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Festiválat:

- Festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

Sámi festiválat leat juohkelárganat ja čájeha man govdadit dáidda ja kultuvra čalmmustuvvo ja gaskkustuvvo. Dat leat seammás dehálaš arenat sámi musihka ja luodi ovdánahttimis, odasmahttimis ja profileremis, muhto maidái sámi dáidagii ja kultuvrii muđui.

Sámediggi lasihii doarjaga Beaskan Luossa rockii sihkkarastin dihte ovdánanvejolašvuodaid gaskkustanarenan sámi dáiddáriidda ja musihkkariidda.

Sámi musihkaávvovahku Álttás oaččui lasi 2024:s sihkkarastin dihte viidasit ovdánanvejolašvuodát.

Márkomeanus ledje 2024:s 25-jagi ávvudeamit. Márkomeannu lea festivála mii lea mearkkašan ollu márkosámi guovllu identitehta huksemii ja ealáskahttimii, ja lea dehálaš festivála sihke báikkálaččat, regiounnalaččat ja olles Sámis. Sámediggi juolludii reviderejuvvon bušeahdas liigeruđa nuvttá festiválabeaivvi lágideapmái ávvudeami oktavuodas.

Romssa Sámi vahkku lágidii ovttas Gáisi sámi giellaguovddážiin ja Perspektivet museain doaimmaid mat gaskkustedje Romssa fylkka vássánáiggi čihkkojuvvon boazodoalu ja ovddeš sámi ássanbáikkiid. Dat lei hui bivnnuhis prográmmaoassi masa oallugat serve.

5.4.7 Teáhterat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Teáhter:

- Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtá sámegeielaid.

Sámediggái lea dehálaš ahte sámi teáhteriin leat rámmat sámi dáidaga ovdanbuktima ja gaskkusteamii várás viidát ja alla dásis.

Sámi Našunálateáhtera Beaivváža ođđa teáhtervisti huksenprošeavtta servodatmihttu lea leamaš nannet sámi identitehta, giela ja kultuvrra sámi muitalan- ja lávdedáidaga bisuheami ja ovdánahttima bokte. Beaivváš lea 2024:s ovddidan teáhtera strategiijaplána, mas rekrutteren maid lea oassin. Ođđa teáhtervisti álge hukset miessemánus 2021:s ja visti válbmanii 2024 geasi. Vistti almmolaš rahpan lei borgemánus. Visti huksejuvvui áigeplána ja bušeahda siskobealde. Dat mielddisbuvttii ahte Sámedikki liigedoarjja geavaheaddjidávviirid loana máksimii ii dárbbášuvvon dán ulbmilii. Dan sadjái go geassit ruovttoluotta juolludusa, mearridii Sámediggi reviderejuvvon bušeahdas ahte ruđat galget geavahuvvot teáhtera doaimma nannemii. Dasa lassinn oaččui Sámi Našunálateáhter Beaivváš, liigejuolludusa rahpamii.

Sámi mánáidteáhter Deanus lea 2014 rájes ožžon njuolggodoarjaga Sámedikkis. Teáhter lea dehálaš arena mii ovddida ođđa taleanttaid ja čalmmustahtá sámegeiela lávdegiellan mánáide ja nuoraide.

Sámi teáhteriin lea oppalaččat leamaš alla doaimmadási ollu čájálmásain mat leat geasuhan mángga duhát geahččiid. 2024 lea maiddái leamaš dat jahki go Beaivváš Sámi Našunálateáhter (SNTB) ja Deanu Sámi Mánáid Teáhter (SMT) leaba formaliseren ovttasbarggu.

Sámi teáhteriin leat oppalaččat leamaš ollu doaimmat ja leat čájehan ollu čájálmásaid mat leat geasuhan mángga duháha geahčči. 2024 lei maiddái dat jahki og Sámi Našunálateáhter Beaivváš ja Deanu Sámi Mánáid Teáhter leat formaliseregoahtán ovttasbarggu

Årjelhsaemien teatere AS čájehii stuora buvttadeami kulturoaivegávpotjagis Bådåddjo 2024, teáhtertriologiija «Biegeke Bietheme – vindens svik». Triologiija lea lullisámi kultuvrra ceavzima birra dálkkádatroasu ja Norgga ruoná molsuma plánaid olis. Teáhter ovttasbargá ollu eará teáhteriiguin, ja dat lea mielddisbuktán ahte sii leat ollu buvttadan ovttas.

Sámedikkis lea eaiggátoassi Sámi Našunálateáhteris Beaivvážis, 40 %, ja Årjelhsaemien teatere AS:s 55 %. (geahča 6. oasi Jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.8 Museat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Museat:

- Sámi kulturárbbi eaiggáduššet ja hálldašit fágalaččat nana sámi museat sámi servodaga beales.

Sámi museain lea áibbas guovddáš rolla sámi kulturárbeberggus. Lea maid dárbu nannet museaid rolla servodahkii guoskevaš ja aktiivvalaš fágaásahussan digaštallan- ja demokratiijaarenan, mii gaskkusta iešguđetlágan geahččiidjoavkkuide.

Árran julevsáme guovdásj AS

Árrana rievdatišgohte vuodđudusas oasusearvin 2024:s. Sámediggi, Hábmara suohkan ja Nordlándda fylkkasuohkan vuodđudedje ođđa searvvi cuoŋománus 2024. Árran lea gaskkustan sámi dáidaga, kultuvrra ja historijá mángga arenas, erenoamážit Bådåddjo2024 oktavuodas.

Sámi museasearvi - Saemien Sijte

Sámediggi nannii sámi museaid gaskasaš fágalaš koordinerenbarggu man Sámi museasearvi vuolggahii. 2024 rájes lea Saemien Sijtes leamaš ovddasvástádus koordinerenbarggus. Dan oktavuodas attii Sámediggi

Saemien Sijtii 900 000 ruvdnosaš liigedoarjaga 2024:s Sámi museasearvvi jođiheapmái ja ovddideapmái. Koordináhtor lea virgáduvvon.

RiddoDuottarMuseat

RiddoDuottarMuseat leat sámi dáidaga hálddašeami ja gaskkusteami guovddáš arena. 2021:s ja 2022:s oste ollu eambo dáidaga go ovddeš jagiid. Sámi dáiddamusea galgá huksejuvvot oassin Sámi Vuorká-Dávviin Kárášjogas, ja dat šaddá de RiddoDuottarMuseaid museasiiddas oassin. Dál barget ovdaprošeavttain ođđa musea huksema várás Kárášjohkii maid Statsbygg lágida. Ođđa museavisttis galgá leat sihke ođđa dáiddamusea ja sámi čoakkáldagat. Stuoradiggi lea juolludan dárbbášlaš rámmaid dan bargui, ja čuovvolan dan 10 000 000 ruvnnuin stádabušehtas 2025. Sámedikkis lea sámi museaid hálddašanovdasvástádus ja lea ovttas museain ja Kultur- ja dásseárvodepartemeanttain guovddáš eavttuidbiddji huksenproseassas. Sámediggi lea nannen museasiidda resurssaid ođđa vistti plánema olis.

RiddoDuottarMuseat leat Sámedikki bargogohččuma vuodul háhkan duođastusaid Álttá – Guovdageaineanu buođu huksema dehálaš historjjás. 2024:s musea lea bargan johttičájáhuseain mas čájehit duođastusaid.

Deanu ja Várjjat museasiida

2024:s lasihii Sámediggi doarjaga Deanu ja Várjjaga museasiidii 1 000 000 ruvnnuin nannen dihte nuortalaš giella- ja kulturbarggu Á'vv- Saa'mi museas. Á'vv- Saa'mi mu'zei lea nanusmahtán barggu nuortalašgielain ja kultuvrrain. Deanu ja Várjjat museasiida ii leat, virgelobiid ja guoros virggiid geažil, olahan dan maid lei plánen. Liikká leat čađahan váldodoaimmaid, ja erenoamážit vuoruhan mánáid ja nuoraid.

Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan ášši 042/24 Konseptaválljen Saviomusea ođđa lanjaide. Ášši mearrádusa čuovvoleapmin lea sohppojuvvon šiehtadus Statbyggiin ođđa vistti čielggadeami hárrái. Čielggademiin galget geargat 2025 čakčii.

Dávvirat Duiskkas – Norges museumsforbund

Dávvirat Duiskkas -prošeavttas ovttasbarget duiskka ja sámi museat sámi dávviriid kártemiin duiskkalaš čoakkáldagain ja lonohallet dieđuid daid birra. Prošeakta lea Sámi museasearvvi ovddasvástádus.

2024:s čađahuvvui prošeavtta njealját kártenmátki, mas gallededje iešguđet museaid Duiskkas, main leat sámi dávvirat čoakkáldagain. Sámediggi searvvai delegašuvdnii ovttas sámi museasiiddaid, prošeavtta ja Kultur- ja dásseárvodepartemeantta ovddasteddjiiguin. Leat kártemiin gávdnan mánnga duiska dávvirvuorkká main leat sámi dávvirat. Dat lea buktán buriid bohtosiid sámi museaid ja duiskka museaid ovttasbargui. Earret eará čađahuvvui oahppomátki Sápmaí válljejuvvon duiska museaid ovddasteddjiide skábmamánus 2024:s.

Sámediggi oamasta 49 % Árran julevsáme guovdásja ossosiin, 30 % Davvi álbmogiid guovddáša ossosiin, ja 48 % Várdobáiki sámi guovddáša ossosiin (geahča 6. oasi, Jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.9 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat:

- Sámi kulturviesut ja kulturásahusat geasuhit deaivvadanbáikin ja sámi dáidda- ja kulturgaskkustanarenan.

Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat leat iešguđet sturrodagain ja dain leat iešguđet dásis lágideamit ja fágalaš doaimmat. Seammas galget doaimmahit servodatbarggu mii lea čilgejuvvon njuolggaduseain. Dat galget fállat mánnggabealat sámi kulturfálaldagaid ja kulturhistorjjá báikkálaš ja regionála perspektiivvas, ja dat galget jeavddalaččat doallat ásaheahkaid rabas ja lágidit iešguđetlágan doaluid, kurssaid ja prošeavttaid, ja gulahallat álbmogiin doaimmafálaldagaid birra.

Romssa Sámi Viessu AS

Sámediggi, Romssa suohkan ja Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan vuodđudedje Romssa Sámi Viessu ASguovvamánu 16. beaivvi 2023:s, ja almmolaš rahpan lei geassemánus 2024:s. Romssa Sámi Viessu lea lágidan ollu doaimmaid ja leamaš geasuheadđi deaivvadansadji. Romssa Sámi Viessu lea hápmanterminála báikkis, Prostnesetis Romssas. Dát lea jurddašuvvon gaskaboddosaš latnjan dassážiigo gávdno vuogas guhkitáiggi čoavddus.

Lásságámmi

Jagis 2024 leat bargan vuodđudusa stuora viessodivvunprošeavttain ja dan jotket 2025 lohppii. Viesus leat orron olbmot nugo lei šiehtaduvvon, ja Lásságámmi lea meannudan ollu ohcamiid boahttevaš jagiide.

Máze gilisearvi – Golle Máze

Máze gilisearvi - Golle Máze - 500 000 ru. Máze Dokumenterenguovddáži. Golle Máze As vuodđuduvvui sierra searvin. Dokumenterenguovddáža ovdaprošeaktabargu álggahuvvui 2024:s. Ovdaprošeakta galgá gárvejuvot 2026:s.

Sámediggi oamasta 49 % Sámi viessu Oslo AS ossosiin, ja 33,3 % Romssa Sámi Viessu AS ossosiin (geahča 6. oasi jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.10 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 022 933	2 000 000	2 000 000	-22 933
Submi	2 022 933	2 000 000	2 000 000	-22 933

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 066 450	43 517	2 022 933
Submi	2 066 450	43 517	2 022 933

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
17	13	2	2

Doarjjaortnega mihttomearri - Ásahusovddideapmi:

- Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja institušuvnnalaččat.

5.4.11 Nuortalašsámi kulturjahki – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čalmmustahttit nuortalašsámi kultuvrra Norgga, Suoma ja Ruošša rádjjegeassima oktavuodas jagis 1826

2026 kulturjagis galgá váldofokus leat nuortalaš kultuvra Máttá-Várjjagis Norgga bealde, ja Anár gielddas Suoma bealde. Dán jagi galget lágiduvvot ollu iešguđetlágan doaimmat ja doalut. Prošeavtta ruhtadit mánggas. Dása lea šiehttojuvvon olgguldas prošeaktajodiheadji.

5.4.12 Immateriála kulturárbbi kárten, hálddašeapmi ja gáhtten - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahit ollislaš sámi strategiija immateriála sámi kulturárbbi ja árbevirolaš máhtu hálddašeami várás UNESCO-konvenšuvnna vuodul immateriála kulturárbbi gáhttema birra.

Dasa lea bálkáhuvvon olgguldas prošeaktajodiheadji. Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkat leat sádden oktasaš doarjjaohcama Nordic Culture Pointii ja Nordic Culture Fundii rájiidrasttideaddji ovdaprošektii immateriála kulturárbbi birra.

Váldoprošeavtta mihttomearri lea ásahit ollislaš sámi strategiija immateriála sámi kulturárbbi ja árbedieđu hálddašeapmái UNESCO-konvenšuvnna vuodul.

5.4.13 Bargojoavku ásahit ásahuslaš ruovttu vueliei/luhtái/vuollei – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ráhkadit vuodu ásahuslaš luoteruktui.

Sámediggi ráhkadahtii 2018:s raportta čilgehusaiguin ja rávvagiiguin dan birra mii institušuvnnalaš ruovttus dahje luohteguovddázis sáhtášii leat, ja makkár organisašuvdnahápmi das sáhtášii leat. Raporta buktá rávvagiid dasa makkár organisašuvdnamále galgá leat dakkár organiseremis ja doaibmaplána dasa mot institušonealla ruoktu galgá ásahuvvot.

Sámediggi áigu ođasmahttit raportta ja ásahit bargojoavkku mii evttoha doaibmabijuid raportta čuovvoleapmái ja luohtearkiivva digitaliseremii ja olahmuđui buktimii. Leat dahkan šiehtadusa olggobeale prošeaktajodihedjjiin.

5.4.14 Saami Council Headquarters – njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Čadahit KulturSápmi 2024 Ruota bealde Jáhkâmáhkkes.

KulturSápmi lea dehálaš kulturarena ja deaivvadanbáiki sihke Sámis ja riikkaidgaskasaččat. KulturSápmi lágiduvvui Johkamohkis čakčamánu.

5.5 Sámi girjjálašvuota

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kvalitatiiva girjjálašvuoda almmuhuvvo, gaskkustuvvo aktiivvalaččat ja buktovuvvo olámuđui.

Sámedikki girjeráđu

Sámedikki girjerájus galgá leat dievaslaš sámi girjjálašvuodačoakkáldat ja eará sámegeiel ávdnasat sámi diliid birra beroškeahtá gielas. Čoakkáldat galgá leat olámuttos ja dovddus eará girjeráđjosiidda ja luoikkaheddjiide. Sámedikki girjeráđu ovttasbargá eará girjerájuiiguin ja ásahusaiguin sámi girjjálašvuoda ovddidemiin ja gaskkustemiin. Girjerájus oastá mánga seammalágan girjji, vai eará girjeráđjosat sáhttet luoikkahit girječoakkáldagaid ja luoikat daid geavaheddjiidasaset.

Girjeráđu luoiká girjjiid jámma. Ollu girjjiid girjeráđu luoiká eará girjerájuide, ja dasa lassin girjerájus luoikkahit ollu studeanttat girjjiid. Birrasii 1100 háve leat girjjiid luoikkahuvvon.

Girjjálašvuoda gaskkusteapmi lea čalmmustahttit sámi girječálliid ja girjjálašvuoda, obbalaččat servodagas, ja erenomážit sámi servodagas. Sámedikki girjeráđu lea dán jagi lágidan mánggaid doaluid ja álggahan mánga gaskkustandoaimma. Jahkásaččat lágiduvvojit sámi girjjálašvuodabeaivvit, ja leat leamaš girjjálašvuodaeahkedat Stormen girjerájus, mánáidgirjeseminára Osloves ovttas Mánáidgirjeinstituhtain, girjekafea, girjeeahket, lohkanboddu ja girječálliid galledeamit. Oktiibuot leat leamaš badjel 25 lágideami lulli-, julev- ja davvisámi guovlluin.

5.5.1 Čoahkketabealla - Sámi girjjálašvuoha

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
31101 Čális fal - Njolggoarjja Sámi Allaskuvlii	0	500 000	500 000
Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodorajja	12 453 000	12 453 000	0
32301 Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 445 895	2 850 000	-595 895
Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi - njuolggodoarjja	2 668 000	2 668 000	0
Sámi girjjálašvuoda beaivvit - konferánssa	310 451	300 000	-10 451
33601 Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus - njuolggodoarjja Romssa fylkasuohkanii	300 000	300 000	0
33701 Loga munnje! Loga munnje! - prošeakta	521 192	600 000	78 808
Submi	19 698 538	19 671 000	-27 538

5.5.2 Čális fal – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Sámedikki prošeavtta čuovvuleapmin lea Sámi allaskuvla ásahan oahpu golmma oasis: Čális fal I, II ja III. Juohke oassi vástida 10 oahppočuoggái nu ahte dat oktiibuot addá 30 oahppočuoggá. Sámediggi ja Sámi allaskuvla leat ovttas ruhtadan Čális fal -prošeavtta. Prošeavtta boađus lea ahte Sámi allaskuvla lea ásahan oahpi golmma oasis: Čális fal I, II ja III. Juohke oassi vástida 10 oahppočuoggái nu ahte dat oktiibuot addá 30 oahppočuoggá.

Sámediggi lea mearridan geassit ruovttoluotta Čális fal -prošeavtta jagi 2024 njuolggodoarjaga, danne go Sámi allaskuvla ii leat álggahan Čális fal -oahpu 2024 čavčča, iige leat áigume álggahit dan 2025 giđa ge.

5.5.3 Sámi girjjálašvuoda ovddideapmi ja ovdánahttin - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi girjjálašvuoda ovddideapmi ja ovdánahttin:

- Sámi girjjálašvuoha ovddiduvvo, buvttaduvvo ja gaskkustuvvo.

Njuolggodoarjjaortnet viđa sámi lágádussii álggahuvvui 2018:s golmmajagi geahččalanortnegin. Ulbmil lei addit lágádusaide stuorát ovddasvástádusa, ja einnostonvejolašvuoda sámi čáppa- ja fágagirjjálašvuoda almmuheamis. Vuordámuš lei ahte lágádusat iežaset almmuhanpolitihkas váldet ovddasvástádusa almmuhemiin buot guoskevaš sámegielaide, ja ahte sámegielat almmuhusat galget leat olámuttos maiddá e-girje- ja jietnagirjehámis. Ortnet lea evaluerejuvvon, ja dát evalueren galgá leat vuodđun Sámedikki viidásat ángiruššamii ja obbalaš ángiruššamii dán áššesuorggis.

Čáliidlagádus lea almmuhan 13 almmuhusa ja IDUT lea almmuhan 7.

5.5.4 Sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjja - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32301 Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 445 895	2 850 000	2 850 000	-595 895
Submi	3 445 895	2 850 000	2 850 000	-595 895

	Juolluvvon 2024	Vuoluvvon	Rehketdoallu
32301 Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 258 050	-187 845	3 445 895
Submi	3 258 050	-187 845	3 445 895

Ohcamat	Juolluvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
14	13	0	1

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjja – ohcanvuđot doarjja::

- Sámi girjjálašvuota mii lea olámuttus sámegillii.

5.5.5 Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi:

- Sámi girjjálašvuota lea geavaheddjiid olámuttus ja dovddus.

Sámi girjjálašvuoda guovddážiis lea dehálaš ulbmil sámi girjjálašvuoda gaskkusteamis ahte geavaheaddjit olahit sámegielat girjjiid. Gaskkusteapmi ja promoteren dahkkojuvvon ovttas girječálliiguin, lágádusaiguin, girječálliidorganisašuvnnaiguin, girjerájuiguin, giellaguovddážiiguin, skuvllaiguin ja earáiguin.

5.5.6 Sámi girjjálašvuoda beaivvit - konferánsa

Sámediggi lágida jahkásaččat sámi girjjálašvuodabeivviid. Sámi girjjálašvuodabeaivvit leat bures sajáiduvvan lágideapmin sámi girjjálašvuoda- ja girječálliidbirrasis, ja oallugat servet lágideapmái.

Sámediggi lei mielde pláneme ja čađaheame seminára sámi mánáidgirjjálašvuoda birra Nášunálagirjerádjosa auditorias Osloves cuoŋománus 2024:s ovttas Juoigiid Servviin ja Norgga mánáidgirjeinstituhtain. Birrasii 120 olbmo serve seminárii. Semináras čilgejuvvui movt sámi mánáidgirjjálašvuota lea sámi muitalanárbevieru lunddolaš joatkka, árbevierru mii sisttisdoallá sihke luođi ja iešguđetlágan muitalusaid mat leat muitaluvvon buolvvas bulvii. Sámi mánáidgirjjálašvuoda ulbmil lea nannet sámi mánáid ja nuoraid máilmmiipmárdusa, giela ja identitehta. Sámi mánáidgirjjálašvuota galgá fállat sámi muitalusaid maid sámi girječálliit leat čállán sámegillii dakkár hámis maid mánát háliidit.

5.5.7 Nannet gaskkusteamis davvisámi guovllus – njuolggodoarjja Romssa fylkkagieldii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámediggi ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda ovttasbarget sámi girjjálašvuoda gaskkustemiin.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda ja Sámediggi leat ásahan ovttasbarggu gaskkustit sámi girjjálašvuoda davvisámi guovllus. Ovttasbargosuorggit čadnojuvvot sierra ovttasbargošiehtadussii. Birrasii 25 % fylkkasuohkana sámi bibliotekabálvalusas háliidit ovttasbarggu.

5.5.8 Loga munnje! Loga munnje! - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámediggi vuolggaha ovddasmani prošeavtta movttiidahttin dihtii lohkanmiela ja nannen dihtii beroštumi girjjálašvuhtii.

Loga munnje-prošeakta lea giellamovttiidahttindoaima, mas movttiidahttet sámi váhnemiid lohkat mánáiguin fárrrolaga unnivuođa rájes.

Sámediggi oaččui riikkaidgaskasaš fuomášumi ja bálkkašumi Library of Congress Literacy Awards-programmas, Loga munnje -prošeavtta ovddas. Prošeakta lea erenoamáš go fállá erenoamáš, ođđa ja guoddevaš strategijaid lohka ja lohkandáiddu ovddideapmái. Sámediggi áigu ain ovdánahttit prošeavtta ja ulbmil lea movttiidahttit stuora bearrašiid ja áhkuid ja ádjáid searvat dasa.

Sámediggi lea jorgalahttán Sommerles-kampánnja mii lea bures sajáiduvvan nationála lohkankampánnja 1.-7. luohkaid mánáide davvi-, julev- ja lullisámegillii. Dá lea buorre vuohki movttiidahttit mánáid ja nuoraid lohkat girjjálašvuoda, ja veahkeha nannet sámi mánáid ja nuoraid giela ja lohkanmovtta.

5.6 Sámi mediat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Girjás sámi mediat mat oainnusmahttet sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

5.6.1 Čoahkketabealla - Sámi Mediat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi mediat - njuolggodoarjja	6 223 000	6 223 000	0
33801 Dìjreguedtije – Sámediggedieđáhus sámi mediaid birra – prošeakta	0	300 000	300 000
Submi	6 223 000	6 523 000	300 000

5.6.2 Sámi mediat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi mediat :

- Sámi mediat mat buvttihit servodatáŋgirdeami.

Mediat leat dehálaš oassin servodagas ja servodatdigaštallamis. Sámediggái lea deatlaš ahte sámi giella, dáidda ja kultuvra leat olámuttus iešgudege mediain, sierra sajiin ja ahte buvttadeames ja gaskkusteames lea alla kvalitehta.

Sørsamisk Kirkeblad lea gaskamearálaččat nagodan almmuhit 19 % teavsttainis sámegillii dan njealji almmuheamis maid bláđđi lea almmuhan.

5.6.3 Dìjreguedtije – Sámediggedieđáhus sámi mediaid birra – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čuovvulit mediadieđáhusa doaimabijuid ja hábmet dárbašlaš máhttovuođu.

Sámedikki dievasčoahkkinn meannudii dieđáhusa sámi mediaid birra – Dìjreguedtie geassemánus 2023. Dieđáhus bidjá vuodu Sámedikki bargui dán suorggis.

Prošeakta ii álggahuvvon nugo lei plánejuvvon 2024:s go lei dárbu dárkileappot meroštallat prošeavtta sisdoalu. Sámedikkis lea dattetge leamaš gulahallan guoskevaš oasálaččaiguin Dìjreguedtie strategijaid birra.

5.7 Sámi valáštallan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Juohkelágan valáštallandoaimmat.

Vai oažžut mánggalágan valáštallandoaimmaid, de lea ovttasbargu sámi valáštallanorganisašuvnnaiguin, sin sierra servviiguin, ja báikkálaš joavkkuiguin ja servviiguin dehálaš. Deháleamos váikkuhangaskaoapmi dán barggus lea valáštallanšiehtadus maid Sámediggi lea hábmen ovttas Sámi Valáštallanlihtuin (SVL). Šiehtadus galgá sihkkarastit ahte sámi valáštallamis leat resurssat ja gelbbolašvuohta láchčit dilálašvuođaid valáštallandoaimmaide báikkálaččat, ja oassálastit ja ovddidit arenaid oppasámi oktavuodas. Dasa lassin galgá sis leat vejolašvuohta ovddidit ovttasbarggu eará eamiálbmogiiguin ja álbmogiiguin eará ártalaš guovlluin. Valáštallandoaimmaid láchčin lea maid dehálaš álbmotdearvvašvuođa perspektiivvas.

5.7.1 Čoahkketabealla - Sámi valáštallan

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi valáštallan - njuolggodorajja	4 883 000	4 883 000	0
34701 Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	4 983 000	4 983 000	0

5.7.2 Sámi valáštallan - njuolggodoarjagat

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi valáštallan:

- Sámi valáštallama leat juohkelágan valáštallandoaimmat.

2022:s ásahuvvui šiehtadallaninstituhtta Sámi Valáštallan Lihtuin (SVL). Šiehtadus galgá leat arena mas ovddidit ja digaštallet valáštallanpolitihkalaš doaimbajuid ja hástalusaid.

2024:s leat leamaš ollu doaimmat ja SVL hálddahaslaš kapasitehta lea nannejuvvon go 2024 Valáštallanšiehtadusa bokte oaččui 1,2 miljovna ruvno lasáhusa. Earret eará leat leamaš olahusat Arctic Winter Games oktavuodas, ja FA Sápmi nissoniid joavku vuittii Conifa Womens World Football Cup Bådåddjos.

Sámediggi ja SVL leat maid ovttas oainnusmahttán Kultur- ja dásseárvodepartementii ahte lea dárbu ángiruššat sámi valáštallama ovddas ja ahte dárbbasuvvo eambo speallanruhta. Sámediggi ja SVL deattuhedje man dehálaš lea oažžut eambo doarjaga vai sáhttet nannet sámi mánáid ja nuoraid valáštallandoaimmaid, ja ovddidit sámi kultuvrra ja identitehta valáštallama bokte. 2024:s lei tihppenruhta 3 500 000 ruvno.

Sámediggeráđdi ovddidii sierra árvalusa 2025 valáštallanšiehtadussii go šiehtadallamat botkejuvvojedje geassemánus go lei sierramielalašvuohta ekonomalaš dárbbuid hárrái. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii čakčamánus 2025 valáštallanšiehtadusa rámma mii lea 5 683 000 ruvno, áššis 041/24 Valáštallanšiehtadus, mas earret eará dárbu nannet heargevuodjima SHL – Sámi Heargevuodjin Lihtu bokte. Sámedikkis lea erenoamáš ovddasvástádus dan erenoamáš sámi valáštallamii ja háliida joatkit sámi valáštallama rádjehethtehusaid jávkadanbargguin. Dat lea 800 000 ruvno lasáhus 2024 rájes.

5.7.3 Kultur- ja valáštallanstipeanda - stipeanda

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
34701 Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	100 000	100 000	0

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
25	4	18	3

Doarjjaortnega mihttomearri - Kultur- ja valáštallanstipeanda:

- Movvtidahttit nuorra valáštalliid ángiruššat valáštallat.

Sámedikki kultur- ja valáštallanstipeanda galgá movvtidahttit sámi nuoraid ánggirdit dáidaga, kultuvrra ja valáštallama siskkobealde. Sámediggi juohká jahkásaččat njeallje stipeandda nuoraide geat ánggirdit musihka, dáidaga, kultuvrra ja valáštallama siskkobealde.

Sámediggeráđđi attii juovlamánus valáštallanstipeanddaid Karin Alida Boinii, Elisa Götch Iversenii ja Daniel Ailo Sakshaug Bærii, ja kulturstipeandda Linus Johnsenii.

6 Kulturmuittosuodjalus

Servodatmihttu:

- Sámi kulturmuittut lea deađalaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja dat bidjet eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Sámi kulturmuittut leat min máttuid luottat eatnamiid geavaheamis ja sin ássamis. Dat duođaštit eallineavttuid, birgenstrategiijaid, resursageavaheami, oskku ja heiveheami duovdagiidda. Duovdagat maidđái gaskkustit máhtu ja dieđu resursavalljodaga ja guhkesáiggi ássama birra. Oasit árbevirolaš máhtus geavahuvvojit ain árijjalaččat sámi servodagain, buohtalaga ođđa máhtuin. Kulturmuittuid fuolaheapmi ja máhttogaskkusteapmi daid birra lea dehálaš vai sámi kulturárbi fievrriduvvo boahteáigái. Máhttu ja diehtu duovdda- ja resursaheiveheami birra, mii boahtá ovdan sámi kulturbirrašiin, lea mávssolaš maidđái viidát olggobeale sámi servodaga. Dálkkádatrievdamat čuhcet sámi kulturmuittuide, danne go vesáluvvan eatnamat dagahit ahte arkeologalaš kulturmuittut mat eai leat merkejuvvon ja dokumenterejuvvon eai šat oidno nu bures. Dasa lassin sáhtá dat, go eambbo arvvit leat, dagahit ráfáiduhhtojuvvon sámi visttiid ovdii.

Sámediggi lea čađahan ollu prošeavttaid ja doaibmabijuid iešguđet guovlluin Sámis, duođaštan, hálldašan, divvun, heivehan ja gaskkustan dihte sámi kulturárbbi. Sámediggi lea ovtasbargan relevánta instánsaiguin nugo Riikaantikvárain, fylkkasuohkaniiguin, suohkaniiguin, museaiguin, universitehtaiguin ja báikkálaš aktevrraiguin. Ulbmil lea nannet ja oainnusmahttit sámi kulturárbbi. Dás sáhtá namuhit prošeavttaid mat leat lágíduvvon eanandoalu válljejuvvon kulturbirrašiid -prográmma (UKL) ja kulturhistorjjálaš birrašiid main lea nátionála beroštupmi (KULA) olis, ja Sámedikki iežas prošeavttaid sámi kulturmuittuid heiveheami várás.

Viestterállasis, lullisámi guovllus ja Davvesiidda gielddas leat čađahuvvon viiddis barggut sámi kulturmuittuid registreremis. Leat maidđái jearahallan árbediehtoguddiid Álddesjávrrí guovllu sámi duovddageavaheami ja kulturmuittuid birra.

Sámedikki diedáhus sámi kulturmuittosuodjaleami birra – Áimmahuššan (2021) čájeha sámi kulturmuittuid girjái vuoda. Dat láidesta movt Sámediggi bargá kulturmuittuiguin ja čájeha strategalaš áŋgiruššamiid mávssolašvuoda kulturmuittosuorgi iešguđet surggiid mihtuid olaheapmái. Sámediggi čuovvola strategiijaid mat leat kulturmuittodieđáhusas. Sámi kulturmuittuid registreren ja daid áimmahuššan lea dehálaš vai Sámedikki servodatmihtut olahuvvojit. Dasto leat maidđái ráhkaduvvon siskkáldas njuolggadusat bassi báikkiiid duođašteami várás ja lea maidđái ráhkaduvvon bajilgovva Sámedikki kulturmuittuheiveheamiin. Sámi olbmobázahusaid hálldašeami suorggis lea okta prošeakta álggahuvvon. Áimmahuššama leat revideregohtán ja dat ovddiduvvo dievasčoahkkimii geassemánu 2025.

Sámediggi lea jagis 2024 bargan sierra prošeavttaiguin nugo «Sámi kulturbirrašiid revitaliseren, Fotefar mot Nord -prošeavttas», «Sää'msijdd/Skoltebyen – deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbbi gaskkustanarena, «dovddus ja dohkkehuvvon – áŋgiruššan lullisámi kulturárbbi ovddas» ja prošeavttain «Kulturmuittut areálavuogiatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun». Prošeavttat gullet sámi kulturárbbi heiveheami áŋgiruššansuorgái, man ulbmil lea ahte sámi kulturmuittut leat vuodđun máhttobuvttadeapmái sámi leahkima ja eallinvuogi birra.

6.1 Áŋgiruššansuorggit – Kulturmuittosuodjaleapmi

Sámedikki áŋgiruššansuorggit kulturmuittosuodjalusas:

- Kulturmuittuid hálldašeapmi.
- Sámi kulturmuittosuodjalusa rámmaeavttut.
- Sámi kulturárbbi láchčin ja gaskkusteapmi.
- Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi.
- Sámi bázahusaid hálldašeapmi.

6.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - Kulturmuitosuodjaleapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Kulturmuittuid hálddašeapmi	1 531 630	3 100 000	1 568 370
Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi	1 181 082	1 600 000	418 918
Sámi huksen- ja fanasárbbi hálddašeapmi	128 901	100 000	-28 901
Sámi bázahusaid hálddašeapmi	346 823	500 000	153 177
Submi	3 188 436	5 300 000	1 958 387

6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi

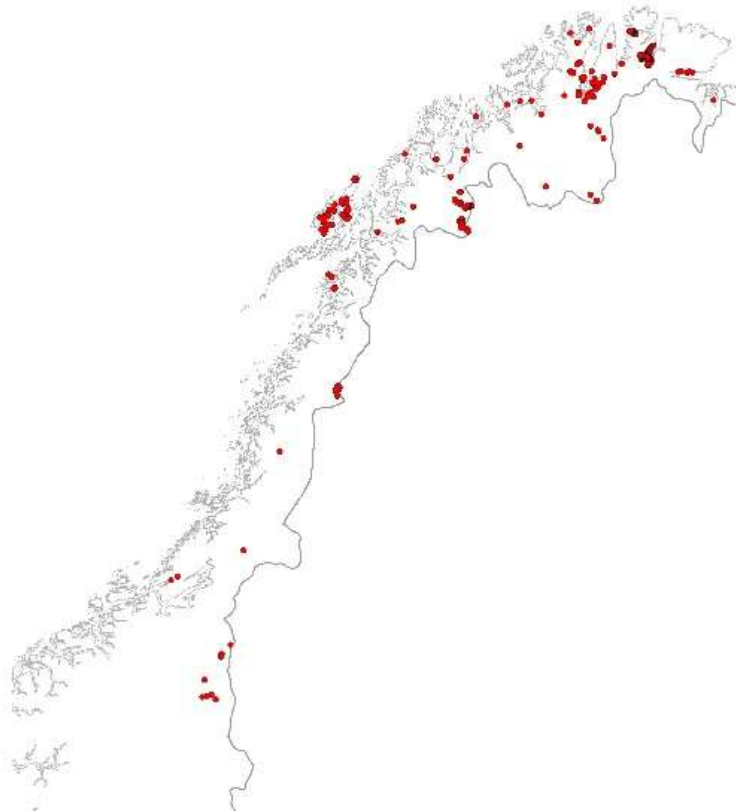
Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežamet historjjá ja árvvuid vuodul.

Kulturmuittolága vuodul leat buot sámi kulturmuittut 1917 rájes dahje dan boarráset, automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon. Sámedikkis, sámiid bajimus politihkalaš eiseváldin, lea ovddasvástádus hálddašit sámi kulturmuittuid ja mearrida váldoeavttuid bargui. Dat maddái čuovvu álbmotrievttis.

Sámedikki bargu galgá váikkuhit eambo sámi kulturmuittuid registreremii ja divodeapmái. Bargu nanne máhtu sámi árbevieruid ja historjjá birra, ja maddái sámi kulturmuittuid seailuheami ja suodjaleami vuoddu. Buorre máhtovuoddu lea mearrideaddji mávssolaš Sámediggái vai sáhtta ovddidit nana cealkámušaid areálaššiin ja meannudit áššiid kulturmuittolága ja plána- ja huksenlága vuodul.

Nye kulturminneregistreringer 2024:
Totalt 1225 kulturminner

Jagi 2024 arkeologalaš geahčademiid oktavuodas registrerejuvvojedje 1225 sámi kulturmuittu.

Leat registrerejuvvon unnán arkeologalaš automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuittut, ja registrerenprošeavttaid olis leat oaidnán ahte lea hui jáhkehahti ahte ollu guovlluin Sámis gávdnojit kulturmuittut. Areálaáššiid olis lea hástalus dat go máhttovuođu ja arkeologalaš kulturmuittuid merken kártii váilot. Jagi 2024 arkeologalaš geahčademiid oktavuodas registrerejuvvojedje 1225 sámi kulturmuittu. Registrerenbargguin 420kV guovllus Skáiddis Davvesiidii, bieggafápmorusttega guovllus Lágesvuonas ja ođđa 132 kV linnjá guovllus Viestterállasis, registrerejuvvojedje erenoamáš ollu kulturmuittut. Lullisámi guovllus Sámediggi lea searvan suorgedivat-prošeavttaide regulerejuvvon čázádagain Røssvatnetis Nordlánddas ja Holsvassdragetis Buskerudas.

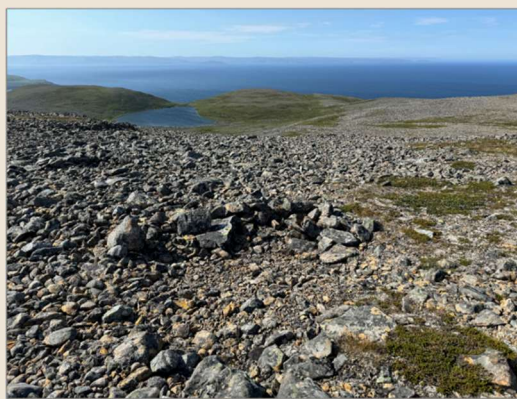
Áimmahuššan - Sámediggedieđáhus sámi kulturmuittosuođjaleami birra

Áimmahuššamis – sámediggedieđáhusas sámi kulturmuittuid birra, daddjojuvvo ahte Sámediggi galgá hábmet oktasaš metodihka sámi bassibáikkiid duođašteapmái ja ulbmil lea ahte dat hálddašuvvojit ollislaš ja einnotahtti vugiin. Áimmahuššama čuovvoleapmin, lea Sámediggi jagis 2024 ráhkadan siskkáldas njuolggadusaid sámi bassibáikkiid hálddašeapmái.

Boksa 6.1 Kulturmuittoproševttat - 420kV Skáidi-Davvesiida, registreren:

Dán jagi geahčademiin registrerejuvvojedje 97 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittu ja 16 kulturmuittu maid stáhtus ii leat čielggas. Oktiibuot 2023-2024:s ja proševttas ollislaččat registrerejuvvojedje 253 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittu ja 47 maid stáhtus ii leat čielggas.

Fápmolinnjá ja rusttetgeainnuid guovllus registrerejuvvojedje eanas boazodoalu kulturmuittut, nugo orrunsajit main leat árranat, lávvosajit, čiegát, ommanat, gárddit, bohčingárddit, borat, urat/mearkageađggit, hávddit, bieggasuojit ja bálvvosgeađggit, muhto maiddá dakkár kulturmuittut nugo geađgeráhkadusat, čilat, goahtesajit, rávttut, bihkkahávddit ja árra metállaiggi duktásajit. Dál leat árvoštallame movt doaibmabidju váikkuha sámi kulturmuittuide ja kulturbirrasiid.

GB: Bálvvosgeađgi, Čuollugeađgi, registrerejuvvui 420kV Skáidi-Davvesiida guovllus. Sieidi čatnasa njálmmálaš árbevrrui. Duodaštuvvui ahte doppe leat boares čoarvvit, ja oddaset dávvirat, mii čájeha ahte bálvvosbáiki ain lea anus. Govva: Sámediggi. O.B.: Leat ollu odđa čilat registrerejuvvon Lágesvuonas, ja dá lea okta dain. Govven: Thor-Andreas Basso, Sámediggi, Laksefjorden vindkraftverk kulturmuittokadeami olis.

Laksefjorden vindkraftverk, kulturmuittokadeapmi

Kulturmuittokadeamit leat čađahuvvon sihke álgoálgosaš plánaguovllus, ja maiddá bieggafápmorusttega viiddiduvvon plánaguovllus. Leat viidát registreren goddebivdima kulturmuittuid, ja dan olis leat gávdnan mánga čuođi kulturmuittu, eanas čilaid, muhto maiddá eará kulturmuittuid mat gullet bivdimii, ja soames boazodoalu kulturmuittuid. Jagis 2025 válbmana árvoštallan das movt doaibmabidju váikkuha sámi kulturmuittuide ja kulturbirrasiid.

Suorgedivatiskadeapmi, Álddesjávri, Beardu suohkan, Romsa

Dát prošeahta bistá mánga jagi, dan ruhtada stáhta ja dat lea Norgga árttalaš universitehtamusea ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovtasbargoprošeahta regulerejuvvon čázádaga kulturmuittuin. Sámediggi lea iskkademiid olis čađahan jearahallamiid Sárevuomi ja Dálmma čearuin, ja báikkálaččat Beardus. Čearuid resursaolbmot leat Sámedikki veahkehan kvalitehtasihkkarastimiiguin ja jearahallamiiguin, ja addán iežaset boares jearahallanmateriálaid prošektii. Jearahallamiin bohtet ovdan dieđut boazosámi ássamis ja geavaheamis viidát Álddesjávri guovllus, ja dárkilis dieđut dulvaduuvvon sámi kulturmuittuin. Sámediggi maiddá lea viežžan dehálaš dieđuid jávri reguleremis jagi 2025 gieddebargguid/diđoštambargguid plánema olis. Jearahallamat dasa lassin váikkuhit dasa ahte čearut dihtet proševtta birra.

Árvohákan kulturmuittosuorggis – «oktasáš kulturárbi davvin»

Sámediggi sáddii Riikaantikvárii doarjjaohcama kulturmuittosuorggi árvohákamii jagis 2024, ja oaččui 800 000 ruvnno. Dasa lassin prošeahta lea ovdagihit ožžon lohpiduvvot 500 000 ruvnno viidáseappot ángiruššamii jagis 2025. Proševtta muhttu lea ráhkadit buriid rámmaid bissovaš, báikkálaš rávvenbálvalusaid várás eaiggáidida, suohkaniidda ja earáide geat hálddašit kulturbirrasiid ja visttiid. Prošeahta lea ráhkadan neahttasiiddu Davvi-Norgga kulturárbbi birra. Proševtta álgin čalmustahttojuvvui Várdobáiki museas miessemánus 2024. Árvohákanprošeahta fállá nuvtá báikediđoštallama ja rávvaigiid ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvosaš visttiid eaiggáidida Lulli-Romssas. Várdobáiki musea lea prošeahtabarggu olis lágidan loavddagoađi ceggema kurssa. Oktasaš davvi

kulturárbbi árvoháhkaprošeakta lea mielddisbuktán eambo doarjjaohcamiid Davvi-Romssas. Neahttasiidu www.kulturarvnord.no hábmejuvvo diehtujuohkinkanálan olles Davvi-Norgii.

Loavddagađi ceggema kursa. Govva: Thomas Ole Andersen.

6.2.1 Čoahkketabealla - Kulturmuittuid hálldašepmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Sámi kulturmuittosuođjalus - ohcanvuđot doarjjaortne	1 446 614	2 900 000	1 453 386
38501 Doarjja Ceavccegeađgi kulturmuittogovllu dikšun - ja gasskustanbargui - prošeakta	14 061	200 000	185 939
37020 Eaktodáhtolašvuoda jahki - Olgguldass juolludus	0	0	0
386 Kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - BARK (Riksantikvára olggobeale ruđat)	70 955	0	-70 955
Submi	1 531 630	3 100 000	1 568 370

6.2.2 Sámi kulturmuutosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Sámi kulturmuutosuodjalus - ohcanvuđot doarjjaortnet	1 446 614	2 900 000	2 400 000	1 453 386
Submi	1 446 614	2 900 000	2 400 000	1 453 386

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
37001 Sámi kulturmuutosuodjalus - ohcanvuđot doarjjaortnet	1 781 000	334 386	1 446 614
Submi	1 781 000	334 386	1 446 614

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
22	15	1	6

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi kulturmuutosuodjalussii:

- Sámi kulturmuittut daidda gullevaš árbevieruiguin oainnusmahttojuvvojit duođašteami, gaskkusteami ja dikšuma bokte.

Ohcanáigemearrái mii lei guovvamánu 15. beaivvi bohte 20 ohcama, ja 13 ohcamii juolluduvvui doarjja. Vihtta doarjaga juolluduvvojedje lullisámi guvlui (Trøndelag ja Innlandet), golbma bihtánsámi guvlui (Bådåddjo-guovlu) ja vihtta davvisámi guvlui (Romsa ja Finnmarku)

Sámedikki reviderejuvvon bušeahas addojuvvoi lassijuolludeapmi ortnegii ja dasa biddojuvvoi ođđa ohcanáigemearri, ođđa mihttomearri ja ođđa vuoruheamit.

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi kulturmuutosuodjaleapmi:

- Sámi kulturmuittut daidda gullevaš árbevieruiguin oainnusmahttojuvvojit duođašteami, gaskkusteami ja dikšuma bokte.

Vuoruheamit čatnasedje sámi fanas ja fanasárbevieruide.

Bohte guokte ohcama, ja goappašat ohcamiidda juolluduvvui doarjja.

6.2.3 Doarjja Ceavccegeađgi kulturmuittoguovllu dikšun - ja gaskkustanbargui - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Viidáset ovddidit Ceavccageađgi/Mortensnes kulturmuittoguovlun.

Ceavccageađgi kulturmuittoguovlu ráfáiduhthtojuvvoi jagis 1988 ja dan hálddaša Sámediggi. Kulturmuittoguovllu dábálaš dikšunbarguid bargá Várjjat Sámi Musea ja ruhta dan várás sirdojuvvo Deanu ja Várjjat museasiidii sámi museaid njuolggodoarjaga bokte.

Sámediggi lea bargan viidáseappot oažžut Várjjat siidda čálihuvvot UNESCO kulturárbelistui. Sámediggi lea dadjan ráđđehussii ahte vuordá dán ášši čuovvoluvvot dárbbášlaš doaimbabiiguin. Riikaantikvára lea sierra čoaikkimis dadjan dan golmma suohkana sátnedođiheddjiide, main leat lokalitehtat mat gullet Várjjat siidii ja guoskkahuvvon geavaheaddjit, ahte Riikaantikvára lea ávžžuhan dan čálihit tentatiiva listui.

6.3 Sámi kulturmuittosuođjalusa rámmaeavttut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formála hálddašnaváldi sámi kulturmuittuin kulturmuittolága mielde.

Nationála doarjjaortnegat ja suodjalanstrategiijat fertejit dustet daid dárbbuid ja hástalusaid maid Sámediggi vásiha sámi kulturbirrasiid hálddašeamis. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat Riikaantikvárain ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain nationála suodjalanstrategiijaid struktuvrra ja sisdoalu birra. Guokte odđa suodjalanstrategiija doaimagohtet odđajagimánu 2025 rájes ja álgoálbmogat ja nationála unnitlogut leat mielde das čađamanni ángiruššansuorgin. Boazodoalloguovlluid kulturbirrasat leat biddjojuvvon sierra oassefáddán eanandoalu kulturmuittuid suodjalanstrategiijas.

6.4 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuodđun máhttobuvttadeapmái sámi oasálastima ja eallinvuogi birra..

Sámi kulturmuittuid oainnusmahttin mielddisbukta eambo máhtu sámi historjjá ja eallinvuogi birra. Sámediggi bargá dan ala ahte sámi kulturbirrasiid birra gaskkustuvvo njálmmálaččat ja čálalaččat, ja kulturmuittuid heiveheami ja geavaheami bokte. Sámi kulturmuittut duođaštit ressursaid ja eatnamiid geavaheami, ja sáhttet veahkehit nannet sámi báikegottiid. Sámediggi galgá bidjat eavttuid sámi kulturmuittuid gaskkusteapmái, ja mihttu lea gaskkustit daid birra viidát sihke temátiha dáfus ja geográfalaččat. Sámediggi lea Áimmahuššama - sámediggedieđáhusa sámi kulturmuittosuođjaleami birra čuovvoleapmin ráhkadan bajilgova heivehuvvon sámi kulturbirrasiin. Dat doaimá reaidun heivehuvvon kulturbirrasiid čuovvoleamis ja áimmahuššamis.

Sámediggi maiddái lea doallan logaldallamiid sámi kulturárbbi birra earret eará Lufuohtás, Viestterállasis, Málavuomis, Sáččas ja Romssas. Dasa lassin Sámediggi lea leamaš veahkin TV-ráiddu olis mii buvttaduvvo NRK ovddas, Norgga álbmotmehciid birra. Sámediggi mitalii sámi kulturhistorjjá birra ja kulturmuittuid birra mat leat Dieváidvuovddi álbmotmeahci guovllus. Seamma ládje lea Sámediggi, nu ahte válddii vuolggasaji Smuk-dálu Mátta-Várjagis, leamaš veahkin NRK-dokumentáras kulturárbbi birra.

Sámediggi lea gaskkustan boazosámi kulturmuittuid birra Dieváidvuovddi álbmotmehciin. Beardu skuvlla oahppit girddihuvvojedje álbmotmeahccái ja besse searvat boazosámi kulturmuittuid registreremii.

Riikaantikára lea ráhkadeame registara kulturhistorjjálaš duovdagiin main lea nationála beroštupmi (KULA). Sámedikkis lea leamaš ovddasvástáduš válljet sámi KULA-duovdagiid. KULA-stáhtus sáhtta mielddisbuktit eambo deattu sámi kulturhistorjjái iešguđet Sámi guovlluin, ja lea erenoamáš dehálaš guovlluin gos sámi historjjá ja sápmelaččaid ássama birra ii leat bálljo mitaluvvon. Sámediggi lea earret eará registreren kulturmuittuid KULA-duovdagiin lullisámi guovllus. Sámediggi maiddái lea searvan Riikaantikvára suodjalanprográmmii válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuin (BARK), (geahča maiddái kapihttala prošeavtta «Dovddus ja dohkkehuvvon – ángiruššan lullisámi kulturárbbi ovddas»).

6.4.1 Čoahkketabealla - Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
39102 "Dovddus ja dohkkehuuvon" - lullisámi kulturárbbi áŋgiruššan - prošeakta	314 651	400 000	85 350
39103 Toárig prosjekt finansiert fra Riksantikvaren	-216 662	0	216 662
39104 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"as - prošeakta	504 908	500 000	-4 908
39201 Säämsijdd/Skoltebyen - deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbi gaskkustanarena - prošeakta	353 536	350 000	-3 536
39002 Kulturmuittolánat gielddain - (Riksantikvára olggobeale ruđat)	-28 083	0	28 083
39105 Kulturmuittut areálavuoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun - prošeakta	252 732	350 000	97 268
Submi	1 181 082	1 600 000	418 918

6.4.2 "Dovddus ja dohkkehuuvon" - lullisámi kulturárbbi áŋgiruššan - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Dahkat lullisámi kulturárbbi dovddusin ja dohkálažžan

Lullisámi guovllus lea erenoamáš dárbu bargat sámi kulturmuittuid oainnusmahttimiin, registreremiin, duodaštemiin ja čuovvolemiin. Dat guoská sihke ráfáiduhthtojuvvon arkeologalaš kulturmuittuide ja ráfáiduhthtojuvvon visttiide. Eará fáktor lea ahte sámi kulturárbi dán guovllus ii leat nu dovddus almmolašvuodas ja ahte dan eahpidit, dan birra unnán mitaluvvo ja Norgga kulturhistorjá dávjá «čiehká» dan. Dat lea maid hástalus areálaplánaáššiid olis. Ođasmahttojuvvon ja nannejuvvon máhttuvuođđu lullisámi kulturmuittuid birra, lea maid dehálaš reaidu go Sámediggi searvá areálaplánaproseassaide dain guovlluin.

Sámediggi lea heivehan lullisámi lokalitehtaid Valdresis. Lokalitehtaide leat ceggejuvvon kulturhistorjjálaš galbbat main leat QR-kodat Sámedikki neahttasiiui, mas leat filmmat ja dárkileappot dieđut. Nubbi lokalitehta lea Rensenn: sámi orrunsadji ruovdeáiggi rájes. Nubbi ges lea Lussi Kant orrunsadji Smådalenis, Vangas, mii lea hui mávssolaš sámi nissonolbmuid historjái. Dál leat bargame láchit eambo kulturbirrasiid lullisámi guovllus, guokte dain leat Rana suohkanis, Ruovagis ja Dalgrendas. Lokalitehtat láchčojuvvojit ovttas Rana sámi servviin.

Sámediggi lea registreren ja gaskkustan sámi kulturmuittuid birra Indre Fosen suohkanis. Bargu dahkkojuvvui ovttas suohkaniin, báikkálaš informánttain ja eananeaiggádiiguin. Suohkanis eai leat ovdal registrerejuvvon automáhtalaččat ráfáiduhthtojuvvon sámi kulturmuittut nátionála kulturmuittodiehtovuđđui. Leat maid dái dárkkistan kulturmuittodieđuid registrerema Namsos ja Oppdal suohkaniin ja árvvoštallan rašes kulturmuittuid dili Nedalsklompenis.

Muđui Sámediggi lea mielde prošeavttain ja bargojoavkkuin lullisámi guovllus, mat ovddidit ja oainnusmahttet lullisámi kulturárbbi.

6.4.3 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"as - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet ja bisuhit sámi identitehta ja gullevašvuoda ja leahkit resursan báikkálaš ealáhuseallimii.

Prošeakta galgá revitaliseret ja ođasmahttit daid kulturbirrasiid mat 1990-logus heivehuvvojedje Landsdelsutvalget ángiruššama «Fotefar mot Nord» bokte. Dasa gulai ovttá kulturbirrasa heiveheapmi guđege suohkanis. Oktiibuot 17 fotefar-báikki 103 báikkis gaskkustit sámi kulturhistorjja. Prošeakta lea Sámedikki, Trøndelag, Nordlándda, Romssa ja Finnmárku fylkkasuohkaniid ja suohkaniid gaskasaš ovttasbargu. Barggu koordinere prošeaktajodiheadji geas lea kántursadji Nordlándda fylkkasuohkanis, ja son doaibmá oktavuodoalmmožin ovttasbargooasálaččaid gaskkas. Fotefar-báikkiid oppalaš ulbmil lea nannet báikkálaš identitehta ja gullevašvuoda, ja doaibmat resursan báikkálaš ealáhusdoaimmaide. Buot čálalaš gaskkusteapmi lea sámegeallii, lassin eará gielaide. Jagis 2024 Sámediggi lea erenoamážit deattuhan fotefar-báikkiid Skiervvá suohkanis, Kárášjogas gielddas ja Evenášši suohkanis.

6.4.4 Sää'msijdd - deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbi gaskkustanarena - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sää'msijdd lea nuortalašččaid kulturárbbi deaivvadanbáiki ja oahppan- ja gaskkustanarena.

Prošeakta čađahuvvo ovttasráđiid nuortasámi museain, Á'vv Saa'mi Mu'zei, ja nuortalaš servviin Norrõs. Sámediggi lea soahpan šiehtadusa olggobeale aktevrraiguin «Hallonen-dálu» viidáseappot čuovvleapmái ja divodeapmái Sää'msijddas. Bargu Sää'msijdd olis dahkkojuvvo maiddái ovttas nationála ángiruššamiin Eanadoalu välljejuvvon kulturbirrasat (dár. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)) mii čuovvola Sää'msijdd divvunbarguid ja eanandikšunbarguid.

6.4.5 Kulturmuittut areálavuoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi kulturárbi bidjá eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Go váilot resurssat sámi kulturmuittuid hálddašeami oppalašččat, de lea hui váttis oažžut dohkálaš hálddašeami. Prošeakta dahká ahte sámi kulturmuittut registrerejuvvojit ja digitaliserejuvvojit, mii váikkuha areálahálddašeami máhttovuodđui. Prošeakta lea veahkehan nannet sámi kulturmuittuid hálddašanbarggu sihke sámi kulturmuittoregisteremiid digitaliseremiin ja kapasitehta buoridemiin. Oktiibuot leat dieđut 107 kulturmuittu birra ovdeš dutkanprošeavttas Deanu gielddas dál vurkejuvvon nationála kulturmuittodiehtovuodđui Askeladdenii. Seamma láchkai leat 275 kulturmuittu Málavuomi ja Beardu suohkaniin vurkejuvvon seamma diehtovuodđui.

6.5 Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorre kvalitehta ja dohkálaš máđasatnin sámi huksenárbbis ja gáhttenárvasaš sámi fatnasiin.

Riikaantikvára juolludii jagis 2024 3 950 000 ruvno Sámediggái poastta 71 “ráfáiduhttojuvvon priváhta vistit ja kulturbirrasat” bokte. Sámediggái bohte 34 ohcama. Juolluduvvui oktiibuot 4 600 000 ruvno. Dat submi maid doarjja ii gokčan, máksojuvuvui ruđain mii lea gessojuvvon ruovttoluotta ovdeš jagiid.

Doarjagat leat geográfalašččat juolluduvvon ná:

Geográfalaš guovlu	Giellaguovlu	Galle
Finnmárku	Davvisámegeallii	9
Davvi-Romsa	Davvisámegeallii	1
Gaska/Lulli-Romsa-Áhkánjarga	Davvisámegeallii	16
Hábmer - Divtasvuodna	Julevsámegeallii	0
Bådáddjo ja Bådáddjo guovlu	Bihtánsámegeallii	5
Sálltuduoddara lulábealde	Lullisámegeallii	3
SUBMI		34

Sámediggi lea geassejahkebeali didoŧtan valljejuvvon ovdalis registrerejuvvon automhtalaat rfaiduhttojuvvon visttiid ollu suohkaniin, vai ozžu dieduid visttiid birra, ja seamms dat lea buorre vejolaŧvuohhta deaivvadit min oktasaŧ kulturrbbi eaiggdiiguin. Smediggi lea maid veahkehan kurssaiguin ja muitalan antikvrlaŧ divodeami birra Mtta-Vrjjaga joatkkaskuvlla huksejeaddjesuorggi ohppiide.

Smediggi lea sthta kulturhistorjjlaŧ portfolio smi oasi kulturmuitoisevldi. Leat sahuvvon sierra ovttasbargoforumat fylkkaid ja Smedikki gaskkas dn suorggis.

Fanasrbi

Riikaantikvára juolludii Sámediggái 1 090 000 ruvno doarjjaortnegis «poasta 71 fanassuodjaleapmi». Ruhta adnojuvvo Divtasvuona «Sjgutten» nammasaŧ fatnasa divvumii.

Sámediggi lea jagi 2020 rjes ozon sámi fanassuodjaleami hlldaŧanovddasvstdusa. Sámediggi lea jagis 2024 ulbmillaat bargan sámi fanassuodjalemiin/fanasrbbiin. Earret ear leat jagis 2024 geahadan vejolaŧvuodaid ásahit smi fanassuodjalanguovddza.

Dan vuodul lea dahkkojuvvon stuora bargu ohkket buot suorggi gelbbolaŧvuoda ovtta fierpmdahkii. Dan dahke earret ear digitalalaŧ fierpmdatohkkaneami ja fysalaŧ ohkkaneami bokte Hrsttin skábmamánus. ohkkaneapmi serve 30 oasseváldi.

Dan vuodul lea dahkkojuvvon stuora bargu ohkket buot suorggi gelbbolaŧvuoda ovtta fierpmdahkii. Dat dahkkojuvvui earret ear sihke digitalalaŧ fierpmdatohkkaneami ja fysalaŧ ohkkaneami bokte Hrsttin skábmamánus. ohkkaneamiide serve 30 oasseváldi, geain lea measta buotlgan gelbbolaŧvuohhta mii Norggas gvndno smi fatnasiid ja fanasduddjoma birra, ja lei stuora beroŧtupmi fttide maid birra hubmojuvvui.

Sámediggi maidái lea ásahan erenoamŧ doarjjaortnega jagis 2024 smi fanassuodjaleapmái, ja dasa lassin juolludan doarjagiid fanasrbeproŧeavttaide Smedikki kulturmuitosuodjaleami doarjjaortnegis jahki 2024. Dan lea dahkan vai ozžu buoret bajilgova ghttenrvosaŧ smi fatnasiin.

Fierpmdatohkkaneamiid ja doarjjaproŧeavttaid bohtosat adnojuvvojit viidseappot barggus smi fanasrbbiin ja viidseappot barggus mas geahadit mlliid smi fanasrbbi gaskkusteami vrs. Leat bargame ruhtadit proŧeavtta mii galg gvnnahit bissovaŧ ovdosa smi fanasrbbi immahuŧŧamii ja gaskkusteapmi.

6.5.1 ohkketabealla – Smi huksen- ja fanasrbbi gaskkusteapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budŧ. 2024	Boadus. rev. budŧ. ektui
39501 Fierpmdatohkkaneapmi – fanasghtten	128 901	100 000	-28 901
Submi	128 901	100 000	-28 901

6.5.2 Fierpmdatohkkaneapmi – fanasghtten

ohkkaneami mihttomearri:

- Hhkat synergiija ja vikkuhit dasa ahte igequovdilis fgabirrasat ozot vejolaŧvuoda ovttasbargat ja searvat smi fanassuodjalusa bargui.

Smediggi lea lgidan sierra fierpmdatohkkaneami smi fanassuodjaleami birra (geaha maidi kapihttala smi kulturmuitosuodjaleami doarjaga birra). Smi ja ear museat ja ollu fgabirrasat serve. ohkkaneapmi lea leamaŧ dehlaŧ Smedikki mhttovuđui sámi fanasárbbi hlldaŧeamis.

6.6 Sámi bázahusaid hlldaŧeapmi

ngiruŧŧansuorggi mihttomearri:

- Sámediggi dahje dat orgána maid Sámediggi nammada, lea rivttes vldi hlldaŧit sámi bázahusaid ja hvddusvndnasiid

Sámediggái lea dieđihuvvon ahte Universitetet i Oslo lea rievddadan virgeresurssaid organiserema bioantropologalaš čoakkáldagas (ovddeš schreinerlaš čoakkáldagat). Bargojoavku mii čielggada máhcahangáibádusa mii guoská Gravholmen nammasaš báikki bázahasaide Báhčaveajis, lea doallan čoahkkimiid. Maŋisbohttiid mielváiikkeamei proseassaid oktavuođas lea Sámediggi doallan álbmotčoahkkimiid Njávdamis/Njauddâmis ja Njeä'Illemis (Nellim), Suomas. Dasa lassin lea nuortalaš searvi Norrõs ságaškuššan ođđasis hávdádemiid sierra čoahkkimis ja gávnahan ahte Norgga beale nuortalaččat háliidit ođđasis hávdádit daid ja ahte bázahasat eambo guorahallojuvvojit vassis áigemeari siste.

6.6.1 Čoahkketabealla – Sámi bázahusaid hálddašepmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
39301 Sámi bázahusaid hálddašepmi – prošeakta	346 823	500 000	153 177
Submi	346 823	500 000	153 177

6.6.2 Sámi bázahusaid hálddašepmi – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahit rámmaid mat sihkkarastet sámi olmmošlaš bázahusaid ehtalaš, máhtovuđot ja dohkálaš hálddašepmi.

Sámediggi lea reviderejuvvon bušehtas juolludan ruđa 3-jagi prošeaktii «sámi olbmobázasaid hálddašepmi». Prošeavtta ulbmil lea ásahit rámma mii fuolaha ahte sámi olbmobázasat hálddašuvvojit ehtalaččat ja máhtu vuodul dohkálaš vuogi mielde. Prošeaktii lea virgáduvvon prošeaktajođiheaddji, ja prošeakta álggahuvvui 2024 čavčča.

7 Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

Servodatmihttu:

- Sámi álbmogis lea buorre dearvvašvuohta ja oažžu ovttárvosaš bálvalusaid mat leat láchčojuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogáža, ja sin vuoigatvuođaid vuođul go lea álgoálbmot.

Sámedikki mihttu lea ahte sápmelaččain leat buorit ja ovttárvosaš dearvvašvuođabálvalusat mat leat heivehuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogážii, ja sin vuoigatvuođaide álgoálbmogin. Sámediggi lea deattuhan mángga ánggiruššansuorggi, maiddá spesialistadearvvašvuođabálvalusaid, dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa, álbmotdearvvašvuođa, mánáidsuodjalusbálvalusa ja sosiála diliid ja buresbirgenortnegiid.

Sámedikkis lea leamaš mávssolaš ráđdeaddirolla go ráđdehus lea bargan stuoradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra: Stuoradiggedieđáhus 12: Dieđ. Sd. 12 (2023–2024) – Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – Sámi álbmoga álbmotdearvvašvuohta ja eallindilit. Sámediggi lea čujuhan ahte dieđáhusas leat váilevašvuođat ja ovddidan hástalusaid mat gusket sámi ealáhusaide, árbevieruide, boraspiriide, dálkkádahkii ja dearvvašvuođafálaldagaid sentraliseremii. Sámediggi lea ovddidan cealkámuša stuoradiggedieđáhusii buhcciviessostruktuuvrra birra Meld. St. 9 (2023–2024) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027 – Vår felles helsetjeneste. Sámediggi čuovvolii dan Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain, ja boadus lei ahte ásahuvvui lávdegoddi mii galgá čielggadit doaibmabijuid sihkkarastin dihte geatnegasvuođaid mat stáhtas leat sámi álbmoga guovdu.

Sámediggi lea leamaš mielde Davvi Dearvvašvuođa barggus mii guoská «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» čuovvoleapmái. Konkrehta boadus das lea ahte dehálaš fálaldagat sámi álbmogii leat bisuhuvvon. Sámediggi maiddá lea leamaš mielde barggus stuoradiggedieđáhusain sosiála erohusaid dássema ja mobilitehta birra, man ráđdehus almmuha jagis 2025. Sámediggi lea čujuhan ahte dieđáhus ferte čilget sámi álbmoga álbmotdearvvašvuođahástalusaid ja árvalit konkrehta doaibmabijuid.

Mánáidsuodjalusa dáfus Sámediggi lea bargan sihkkarastit ahte sámi mánáid vuoigatvuođat ja dárbbut vuhtiiváldojuvvojit go deaivvadit mánáidsuodjalusain. Dán barggus leat gulahallan Bufdiriin, Bufetat Davvi regiovnain ja Nationála sámi gealboquovddážiin sámi mánáid vuoigatvuođaid birra, cielaheami ja rasismma birra mánáid ja nuoraid vuostá, ja maiddá gárrenmirkkuid ja lobihis ávdnasiid birra.

7.1 Ánggiruššansuorggit – Dearvvašvuohta, fuolahus ja mánáidsuodjalus

Sámediggi háliida juksat váldomihttomeari dearvvašvuođa ja sosiála ektui čuovvovaš ánggiruššansurggiid deattuhemiin:

- Spesialistadearvvašvuođa bálvalusat
- Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa
- Álbmotdearvvašvuohta
- Mánáidsuodjalus.
- Sosiála dili ja čálgobálvalusat

7.1.1 Váikkuhangaskaoamit ánggiruššansuorggit - Dearvvašvuođa, fuolahus ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa	5 774 750	3 825 000	-1 949 750
Álbmotdearvvašvuohta	0	500 000	500 000
Submi	5 774 750	4 325 000	-1 449 750

7.2 Spesialistadearvvašvuoda bálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ožžot spesialistadearvvašvuoda bálvalusaid mas sin gielalaš ja kultuvrralaš duogášis lea lunddolaš sadji, ja sámegiela sáhtá geavahit dikšuma oktavuodas.

Davvi dearvvašvuoda čielggadeapmi «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» (Davvi Dearvvašvuoda ceavzilvuodadoaimbajut)

2023–2024:s álggahii Davvi Dearvvašvuoha čielggadanbarggu «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» (Davvi Dearvvašvuoda ceavzilvuodadoaimbajut), mii lei Davvi Dearvvašvuoda doaibma- ja bargujuohkima birra. Sámedikki mielas čuhce máŋga árvalusa, maid Davvi Dearvvašvuoha lei árvalan doaibma- ja bargujuohkima hárrái, sámi álbmoga dearvvašvuodabálvalusaide. Buot Sámedikki politihkalaš joavkkut leat leamaš searvvahuvvon áššái. Sámediggi konsulterii Davvi Dearvvašvuoha RHF:in sámi pasieanttaid dearvvašvuodabálvalusaid birra. Konsultašuvnnaid boađus lea ahte DPS Deanu jándordikšu ja DPS/Psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendilledivššu guovddáš Davvi-Romssas eai heaittihuvvo. Fágaidrasttiedeaddji spesialiserejuvnon gárrendilledikšu (Tverrfaglig Spesialisert rusbehandling) joatká dábalaš doaimma Álttás, ja spesialistadearvvasvuodafálaldat Álttás viiddiduvvo, earret eará heahtegarggusvuodain ja riegdáhtinfálaldagain.

Davvi Dearvvašvuoha lea konsultašuvnna maŋŋel mearridan heaittihit Psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendilledivššu guovddáša jándordivššu Davvi-Romssas, Ráissas (Senter for psykisk helse og rusbehandling Nord-Troms, Storslett). Sámediggi áigu bargat áššiin viidáseappot.

Sámedikki mielas lea ovttasbargu Davvi Dearvvašvuodain ja dan vuollásaš doaimmahagaiguin buorránan maŋimus jagi. Dan boađus lea ahte Sámediggái dál mitaluvvo jođáneappot ja buorebut proseassaid birra maid Davvi Dearvvašvuoha ja dan vuollásaš doaimmahagat álggahit.

Pasieantamátkkiid lánkaásahus

Sámi pasieanttat orrot miehtá riikka, muhto oallugat orrot báikkiin gos leat guhkes gaskkat ja guhkes mátki spesialistadearvvašvuodabálvalussii. Geográfalaš erohusat ja stuora erohusat almmolaš johtalusfálaldaga olis váikkuhit iešguđet lánkai iešguđet osiide riikkas. Dan vuodul lea Sámediggi ovddidan cealkámuša pasieantamátkkiid lánkaásahusa rievdadeapmái (Endringer i pasientreiseforskriften - forenkling og forbedring av regler for pasientreiser). Sámediggi deatuhii ahte sámi pasieanttain lea vuoigatvuohta oažžut dearvvašvuodabálvalusa sámegillii maiddá go gulahallá pasieantamátkkiid birra. Sámediggi dasto mitalii hástalusaid birra ja vejolaš doaimbajuid birra gaskkaid ja ássama, kollektiivvalaš johtalusfálaldagaid ja daid váiluma ja sámegielaid dáfus, maiddá Pasieantamátkkiid HF giellagelbbolašvuoda dáfus. Lánkaásahus lea mearriduvvon almmá stuora rievdadusaid haga. Dat mii lánkaásahusas lea rievdaduvvon ii guoskka daidda čuoggáide maiddá Sámediggi ovddidii árvalusa, ja dasto ii leat Sámedikki cealkámuš váldojuvvon mielde rievdadeamis.

Psyhkalaš dearvvašvuoha ja gárrenmirkkut

Ráđđehus ovddidii stuoradiggediedáhusa gárrendillereformma (rusreformen) birra. Meld.St. 5 (2024-2025) - Trygghet, fellesskap og verdighet (Dorvvolašvuoha, searvevuoha ja olmmošárvu. Sámediggi lea ovddidan cealkámuša stuoradiggediedáhusii mas čilge ahte buresbirgenvuogádat ii fála dearvvašvuodabálvalusaid mat leat heivehuvvon sámi pasieanttaide, ja ahte go buorida ipmárdusa ja gelbbolašvuoda, de oažžu vejolašvuoda sihkkarastit kultuvrra vuodul heivehuvvon dikšunvugiid ja implementeret kultursensitiiva eastadanstrategiijaid. Sámi perspektiiva ii leat namuhuvvon diedáhusas, muhto diedáhus čujuha dasa ahte geavaheddjiide, pasieanttaide ja lagasolbmuide, geain lea eará gielalaš dahje kultuvrralaš duogáš, lea erenoamáš dehálaš oažžut heivehuvvon dieđuid, maiddá olbmuide geain lea sámi duogáš.

7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ja geavaheaddjat, beroškeahhtá gos orrot, ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahusbálvalusa.

Fuolahusbálvalusa fágalaš ovdánahttin ja gelbbolašvuodalokten

Dehálaš lea ahte fágabirrasiin mat ovdánahttet bálvalusfálaldaga sámi pasieanttaide, lea vuoddomáhttu ja gelbbolašvuotta sámi diliid birra, ja danne ferte bisuhit ja nannet dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalusa fágalaš ovdánahttima ja gelbbolašvuodaloktema geavaheddjiid várás geain lea sámi giella- ja kulturduogáš. Sámediggi ja Dearvvašvuodadirektoráhtta gulahallet das movt fágalaš ovdánahttima ja gelbbolašvuodaloktema ain sáhtta ovddidit viidáseappot. Maŋŋel go lea gulahallan Sámedikkiin, de Dearvvašvuodadirektoráhtta lea juolludan doarjaga dán golmma sámi fágabirrasii; Åarjelsaemien healsoeviermie, Hábmera suohkan ja Várdobáiki sámi guovddáži prošehtii Sámi geavaheddjiid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid fágalaš ovdánahttin ja gelbbolašvuodalokten.

7.3.1 Čoahkketabealla - Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
40001 Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter - njuolggodorajja	720 000	720 000	0
40101 Sámi doavttersearvi - njuolggodorajja	453 000	323 000	-130 000
40201 Åarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodorajja	438 000	438 000	0
40301 Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Oslo sámi viessu - njuolggodorajja	491 000	491 000	0
40401 Dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára- njuolggodorajja Aajege:ii - Trøndelága fylkkasuohkan	153 000	153 000	0
42001 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	3 519 750	1 700 000	-1 819 750
Submi	5 774 750	3 825 000	-1 949 750

7.3.2 Geavaheaddjivuđot fálaldat sámi álbmogii, eallingearde- ja álbmotdearvvašvuodaperspektiivvas - njuolggodorajja Várdobáiki

Doarjjaortnega mihttomearri - Geavaheaddjivuđot fálaldat sámi álbmogii, eallingearde- ja álbmotdearvvašvuodaperspektiivvas:

- Rávvet ja bagadallat olbmuid ja organisašuvnnaid geat/mat háliidit čađahit eaktodáhtolaš geavaheaddjivuđot doaimbajuid sámi vuorasolbmuid.

Dán ortnega bokte Várdobáiki bagadallá ja rávve olbmuid ja organisašuvnnaid geat/mat háliidit lágidit eaktodáhtolaš doaimmaid sámi vuorasolbmuid.

Várdobáikkis leat doaimmat dearvvašvuodaossodagas nugo dearvvašvuodaivvadeami lágideapmi, ja ovttasbargá sihke suohkaniiguin ja eará aktevrraiguin mat barget sámi dearvvašvuodaážiiguin, ja bagadallá ja gaskkusta dieđuid sámi dearvvašvuoda birra olbmuid. Várdobáiki lea rávven dearvvašvuodaivvadeamiid álggaheami ja lágideami birra sámi vuorasolbmuid várás eará báikkiin Sámis.

Várdobáikki dearvvašvuodaossodat lea earret eará searvan ovttasbargoforumii; Veahkaváldi ja illasteapmi sámi guovlluin, man RVTS lágidii. Várdobáiki maiddái lea searvan nationála sámi dearvvašvuodafierpmádaga jáhkásaš čoahkkimii, man Dearvvašvuodadirektoráhtta doallá. Dat leat vuolggahan doaimmaid main sámi biepmuid ja biepmoárbevieruid oainnusmahttet buhcciidruovttuin ja eará ásašain, ja doallan kurssaid sámi árbevirolaš biepmuid ráhkadeamis Evenášši fuolahusguovddáži prošeavtta «styrket omsorgstilbud til

brukere i markesamisk område» (nannejuvvon fuolahusfálaldat márkosámi guovllu geavahedjjiide) oktavuodas, man Dearvvašvuodadirektoráhtta lea ruhtadan, ja mas Várdobáiki lea mielde. Várdobáiki lea lágidan mángga seminára ja maiddái searvan mángggaide lágidemiide ja konferánssaide, ja doallan logaldallamiid mánggga eará čoahkkimis iešguđet aktevrraiguin.

7.3.3 Sámi doaktáriid searvi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi doaktáriid searvi:

- Ahte sámi doaktáriid searvi fágalaš veahki ja diehtjuohkkindoaimma bokte sáhttá váikkuhit dan ahte sámi álbmogis lea dearvvašvuoda fálaldat mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.

Sámediggi attii jagis 2024 doarjaga Sámi doaktáriid searvá lágidit konferánssa duohtavuoda- ja soabadeami birra dearvvašvuodaperspektiivvas Romssas, geassemánus. Konferánssa lei Sámi doaktáriid searvvi ja SÁNAG / Sámi klinihka gaskasaš ovttasbargu, main lei 40-jagi ávvudeapmi. Konferánssa ulbmil lei čuvget viidáseappot geainnu sámi álgoálbmotguovddáža ásaheapmái. Sámediggi lea váldán mielde cealkámušaid mat bohte konferánssas buohcciviesostruktuurra bargui.

Sámi doaktáriid searvi lea mielde fágalaš forumiin main gaskkusta dieđuid sámi pasieanttaid birra ja sámi álbmoga dearvvašvuodafálaldagaid dili birra, ja searvi maiddái lea mángii oidnon medias áššiid birra mat gusket sámi álbmotdearvvašvuhtii / dearvvašvuodabálvalusfálaldagaide. SDS lea sádden fuolastusdieđu Finnmárkku buohccivissui, Sámediggái, Davvi Dearvvašvuhtii ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartementii Finnmárkku buohcciviesu HF ođđasis organiserema birra ja dan váikkuhusain SÁNAG:i – Sámi klinihkkii. SDS bargá Sámi klinihka ođđasis organiseremiin, ja oaivvilda ahte dat ii galggašii leat Finnmárkku buohcciviesu vuollásaš, ja lea almmolaččat cealkán ahte lea eahpeluohttámuš Sámi klinihka jodihedjjiide, mánggga dilálašvuoda geažil, mat leat guhká bistán. SDS maiddái lea lágidan seminára doarjun dihte sin geat leat rahčan olmmošvuogitvuodaid ovddas Fovse-áššis. Stivrras leat leamaš čoahkkimat Sámis, sihke Suoma bealde ja lulli Sámis. Searvi lea nannen ovttasbarggu Sámi psykologaserviin ja sámi sosiálabargiid serviin, earret eará gulaskuddancealkámušaiguin mat guoskkahit daid oktasaš fágasurgiid, ja lea bargan rekrutteremiin searvá.

7.3.4 Áarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Áarjelsaemien healsoeviermie:

- Váikkuhit ja nannet barggu ovttárvosaš dearvvašvuoda bálvalusaid ektui sámi álbmoga várás máttasámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuodafierpmádat, Áarjelsaemien healsoeviermie, lea jagis 2024 bargan sámi dearvvašvuodajoavku -prošeavttain. Áarjelsaemien healsoeviermie lea jagi 2025 rájes mielde stáhtabušehtas, ja ulbmil lea ahte sámi álbmot oažžu ovttárvosaš bálvalusaid. Dasto lea Áarjelsaemien healsoeviermie oahpahan iešguđet suohkaniidda ja oahpahasáhusaide sámi kulturipmárdusa ja sámi dearvvašvuoda birra. Organisašuvdna lea maid bargan Nuortta universitehta čuoovvumušduktama láchčimiin sámi dearvvašvuoda-vuorasolbmot ja sámiid cielaheami ja vealaheami eastadanbargguid olis Vefsnis, Grane suohkanis, ja maiddái dorjon VIVAT iešsorbmemiide eastadanbarggu lullisámi guovllus. Áarjelsaemien healsoeviermie lea mielde lágideame jahkásaš lullisámi dearvvašvuodakonferánssa.

Dasa lassin Áarjelsaemien healsoeviermie lea searvan álbmotdearvvašvuoda konferánssii Tønsbergas – mas lei sámi dearvvašvuodaperspektiiva, ja eurohpálaš kulturgávppoga Bådåddjo álgoálbmotkonferánssii (NAISA), mas oahpahii sámi dearvvašvuoda birra ja oainnusmahtii fáttá.

7.3.5 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide - njuolggodoarjja Oslo Sámi vissui

Doarjjaortnega mihttomearri: – Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide:

- Ovddidit geavaheaddjiguvllot fálaldaga sámi vuorasolbmuid várás guovlluin gos sámit leat unnitlogus.

Gulahallančoahkkimis Sámedikkiin, mitalii Oslo sámi viessu dearvvašvuodadeaivvademiid birra sámi vuorasolbmuid ja unnamánážiideaivvadeami birra sámi váhnemiidda.

Oslo sámi viessu lea doallan sáhkavuoruid ja logaldallamiid fágaseminárain, konferánssain, čoahkkimiin jna., ja ovddidan gulaskuddancealkámušaid, searvan referánssajoavkkuide ja bargajoavkkuide. Leat dollojuvvon 10 dearvvašvuodadeaivvadeami sámi vuorasolbmuid Osloves ja Oslove lahkosiin, maid fáttát leat guoskan dearvvašvuhtii, leat leamaš oahppanmátkkis Plaassjas, mánggga mátkkis lagas guovlluin, ja fitnan čájáhusain. Oslo sámi viesus maiddái leat leamaš ovttasbargočoahkkimat Oslo suohkaniin. Prošeaktajodihedjji dasa

lassin bargá sámi dearvvašvuoda- ja sosiálfierpmádaga ásaheami prošeavttain Oslove guvlui. Dasto leat searvan nationála álbmotdearvvašvuodakonferánsii ja sis lei čájáhusbeavdi konferánssas.

7.3.6 Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa - njuolggadoarjja

Konferánssa mihttomearri – Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa:

- Eanet gelbbolašvuotta dearvvašvuoda ja eallineavttuid birra, ja sámi pasieanttaid hástalusat ja dárbbut máttasámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuodakonferánssa lágduvvui Stjærdalas skábmamánu 17.-18. beivviid. Dan guovtti seminárabeavvi fáttát ledje «Samisk folkehelse - hva skaper det gode liv?» (Sámi álbmotdearvvašvuotta – mii duddjo buori eallima?) ja «Helsetjenester til samisk befolkning» (Dearvvašvuodabálvalusat sámi álbmogii). Dán jagi serve konferánsii 83 olbmo ja sii máhcahedje buriid dieđuid konferánssa birra. Sámedikki doarjja lei mearrideaddji dehálaš lullisámi dearvvašvuodakonferánssa lágideapmái.

7.3.7 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja 42001 mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	3 519 750	1 700 000	1 700 000	-1 819 750
Submi	3 519 750	1 700 000	1 700 000	-1 819 750

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja 42001 mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	4 298 000	778 250	3 519 750
Submi	4 298 000	778 250	3 519 750

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
23	12	7	4

Doarjjaortnega mihttomearri: – Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttaide:

- Buorre dearvvašvuotta ja ovttáárvosaš dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusbálvalusat.

7.4 Álbmotdearvvašvuotta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi álbmogis buorre dearvvašvuotta ja loaktin.

Sámediggi lea ráđdehusain ovttasbargan jahkásaš stuoradiggedieđáhusa olis sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra, mii jagis 2024 lei sámi álbmoga álbmotdearvvašvuoda ja eallindiliid birra. Sámediggái lea leamaš dehálaš ahte stuoradiggedieđáhus identifisere ja váldá ovdan álbmotdearvvašvuodahástalusaid sámi servodagain. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii dieđáhusa áššis 028/24 Dieđ. St. 12 (2023-2024) Dieđáhus Stuoradiggái. Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – sámi álbmoga álbmotdearvvašvuotta ja eallindilit.

Vaikko Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporta galggai leat dehálaš máhttovuoddu odđa stuoradiggedieđáhusii, de leat máŋga dehálaš suorggi mat eai leat váldojuvvon ovdan dieđáhusas. Earret eará stuora dearvvašvuodáhástalusaiddohkkeheapmi maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan ja ain dagaha. Sámediggi maiddái ohcala buoret čuvgejumi das movt eatnamiidda sisabahkkemat čuhcet erenoamážit sámi nuoraide. Go Dearvvašvuoda- ja fuolahuslávdegoddi meannudii dieđáhusa, de čujuhii Sámediggi dieđáhusa váilevašvuodaide, ja dasa lassin ovddidii hástalusaiddo mat gusket sámi ealáhusaide, árbevieruide, boraspiriide, dálkkádahkii, dearvvašvuodafálaldagaid ja oahpahusfálaldagaid sentraliseremii, ja rájiidrasttideaddji bargui.

Dieđáhus signalisere ahte álbmotdearvvašvuodabargguide galgá fuolahit eambbo sámi váikkuheami, earret eará nu ahte nammadit álbmotdearvvašvuoda politihkalaš ráđđái ja álbmotdearvvašvuodadoaimmaid vuoruheami lávdegoddi lahtu geas lea sámi duogáš. Anne Toril Eriksen Balto lea jagis 2024 nammaduvvon ráđđehusa álbmotdearvvašvuodadoaimmaid vuoruheami lávdegotti sámi lahttun. Dasto ráđđehus maiddái galgá heivehit dearvvašvuodadieđuid sápmelaččaide, ja iešguđet bálvalusat galget eambbo oahppat sámiid birra. Sámi nuorat ožžot diehtosiiddu veahkkebálvalusaiddo birra mii čatnasa unq.no:i, ja dál galget árvvoštallat leago dárbu ásahtit veahkketelefovna mánáide ja nuoraide geain lea sámegeiel duogáš, geat leat gillán veahkaválddi.

7.4.1 Čoahkketabealla - Álbmotdearvvašvuota

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
43701 Eastadit iešsorbmemma Sámis – prošeakta	0	500 000	500 000
Submi	0	500 000	500 000

7.4.2 Eastadit iešsorbmemma Sámis – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi suohkaniin ja guovlluin eanet máhttu iešsorbmemma birra ja iešsorbmemma eastadeapmi.

Sámediggi searvvai kampánjii Selvmordsforebygging i Nord-Norge (iešsorbmemma eastadeapmi Davvi-Norggas) ovtta RVTs:in. Dasto leat dollojuvvon máŋga čoahkkima dán barggu oktavuodas, earret eará fierpmádatčoahkkii álbmotčuvgehuskampánja guvllolaš heiveheami birra iešsorbmemmiid eastadeami várás.

Sámediggi lágidii seminára iešsorbmenváttisvuodaid birra Sámis go Sámedikkis ledje lávdegoddečoahkkimat miessemánus. Seminára lea čuoovvuluvvon konferánssain man fáddá lei iešsorbmemmiid eastadeapmi. Girku SOS oaččui doarjaga konferánssa lágideapmái. Ruoŋa, Suoma ja Norgga beale Sámi fagaolbmot juogadedje vásáhusaid ja geahčadedje vejolaš ovtta bargovugiid iešsorbmemmiid eastadeami várás Sámis. Ulbmil lei čoahkket buohkaid geat barget iešsorbmemmiid eastademiin Sámis oktasaš davviriikkalaš-sámi fierpmádahkii álbmotdearvvašvuoda várás Sámis.

7.5 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáid vuoigatvuodát ja dárbbut leat sihkarastojuvvon deaivvadeamis mánáidsuodjalusain.

Sámediggi lea jagis 2024 juohkán dieđuid ángiruššansurggiin mat gusket mánáide ja nuoraide, ja Sámedikki vuoruhemiid birra hástalusaiddo ja doaimbajuid olis mat váikkuhit sámi mánáide ja nuoraide. Dan lea earret eará bargan gulahaladettiin Bufdiriin, Bufetat Davvi regiovnain ja Nasionála sámi gealbovuodddážiin (NASÁG). Fáttát maid lea ovddidan gulahallamis leat sámi mánáid vuoigatvuodát go leat mánáidsuodjalusa hálddus, mánáid ja nuoraid cielaheapmi ja rasisma sin vuostá, ja gárrenmirkkut.

7.6 Sosiála dilli ja čálqobálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buresveadjinbálvalusat leat heivehuvvon sámi geavaheddiide.

Sámediggi lea searvan stuoradiggedieđáhusbargui sosiála erohusaid dássema ja mobilitehta birra, man ráđđehus almmuha jagis 2025. Sámediggi lea ovddidan cealkámušaid das ahte dieđáhus ferte oanehaččat čilget sámi álbmoga álbmotdearvvašvuoda hástalusaid ja resurssaid, ja ahte fertejit álggahuvvot konkrehta doaibmajut. Dát Stuoradiggedieđáhus geahčaduvvo oktan jahkásaš Stuoradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra 2025.

8 Álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

Servodatmihttu:

- Vuoigatvuodát mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggaštusas leat implementerejuvvon láhkadahkosii ja geavatlaš politihkkii.

Jagis 2024 lea ollu dáhpáhuvvon álgoálbmotvuoigatvuođaid, dásseárvvu ja solidaritehta dáfus. Sámediggi lea searvan mángga ON mekanismii nugo ON Álgoálbmotáššiid bissovaš forumii ja COP16 biologalaš mánggabealatvuođa konvenšuvdnii, ja ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismii. Sámediggi lei maid mielde Norgga delegašuvnnas ON nissonkonferánsas, Sámediggi lea čuovvolan ON riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi (IDIL2022-2032), ja Sámediggi lea geahččalan nannet álgoálbmogiid biebmovuogádagaid nu ahte lea searvan álgoálbmogiid biebmovuogádagaid lihtu (FAO) stivrenjovkui.

Riikka dásis Sámediggi lea searvan earret eará Arctic Frontiers -konferánsii Romssas, gos Sámediggi lágidii «side event» (oalgelágideapmi) oahpahusa ja ruoná molsuma birra, ja álgoálbmogiid vuostáiváldima ovttas Olgoriikadepartemeanttain. Sámediggi lea sádden gulaskuddancealkámuša Bargo- ja searvadahttindepertemeantta NOU:i 2024:3 ekstremismma birra. Sámediggi lea maid deattuhan ekstremismma vašálaš quottuid ja daquid hámis hearkkes joavkkuid vuostá, maiddái sápmelaččaid.

Davviguovlluid guoddevaš ovdáneami sihkkarastima dihte lea Sámediggi gulahallan Olgoriikadepartemeanttain, Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja golmmain davimus fylkkasuohkaniin davviguovlopolitihka birra. Sámediggi maiddái lea váldán ovdan dálkkádatkriisa, olmmošvuoigatvuođaid ja álgoálbmogiid aktiivvalaš searvama birra olgoriikaministariin.

Sámi vuoigatvuođaid ja riektesihkarvuođa goziheami sihkkarastima dihte, lea Sámediggi ovddidan Duopmostuollohálddahussii ahte lea fuolas duopmáriid, geain lea boazodoallogelbbolašvuohta, bealátkehtesvuođaárvoštallama hárrái.

Dásseárvvu olis Sámediggi lea čuovvolan dásseárvodieđáhusa ja doaibmaplána sámiid cielaheami vuostá. Sámediggi lea gulahallan fylkka givssidanáittardedjiiquin ja ohppiid- ja fidnoohppiid áittardedjiiquin, ja álmмуhan doarjjaortnega sámiid cielaheami eastadeami várás. Sámediggi maiddái lea searvan ráđđehusa bargui nátionála doaibmaplánain sámiid cielaheami vuostá ja almmuhan neahttasiiddu samehets.no.

8.1 Ángiruššansuorggit - álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu

Sámedikki ángiruššansuorggit álgoálbmotvuoigatvuođaid, riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ja dásseárvvu siskkoale:

- Sámi ovttasbargu.
- Davviguovllut,
- Álgoálbmotvuoigatvuodát.
- Ovttaárvosášvuohta ja solidaritehta.
- Dásseárvu.

8.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Sámi ovttasbargu	5 255 551	5 258 000	2 449
Álgoálbmotvuoigatvuodát	5 767 680	6 039 000	271 320
Dásseárvu	443 574	1 750 000	1 306 426
Submi	11 466 804	13 047 000	1 580 196

Sámediggi searvá juohke jagi Arctic Frontiers -konferánsii Romssas. Jagis 2024 Sámediggi lágidii oalgelágideami ovttas Romssa fylkkasuohkaniin oahpahusa ja ruoná molsuma birra, ja dasa lassin searvvai máŋgga panelaságastallamii.

Sámediggi maiddáii lágidii álgoálbmotvuostáiváldima Nordnorsk kunstmuseumis, ovttas Olgoriikadepartemeanttain. Dohko bovdejuvvojedje buot Arctic Frontiers -konferánsa álgoálbmotoasseváldit.

Sámediggi lea jagis 2024 váldán ovdan fáttáid Davviriikkalaš sámeconvenšuvdna, Davviriikkaid ráđđi, Ruošša beale sámit ja seremonijalaš dávviriid máhcaheapmi olgoriikaministariin Espen Barth Eidein. Dasa lassin Sámediggi lea ovddidan iežas fuolastumi Local Communities ja Indigenous Peoples seaguheami hárrái riikkaidgaskasaš čoahkkimiin.

8.2 Sámi ovttasbargu

8.2.1 Čoahkketabealla - Sámi ovttasbargu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
48001 Sámi Giellagáldu - šiehtadus	5 255 551	5 258 000	2 449
Submi	5 255 551	5 258 000	2 449

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nationála stáhta siskkobeaide ja stáhtarájáid rastá.

8.2.2 Sámi Giellagáldu

Sámi Giellagáldu lea sámi álbmoga oktasaš ja seammás bajimus davviriikkalaš fágaorgána sámi giellaáššiin. Fágaorgánas lea ovddasvástádus giela seailluheamis ja daid sámegeielaid, mat hubmojuvvojit davviriikkain, čállingiela normeremis. Davviriikkalaš dásis fágaorgána bargá dakkár barguid go maid ovdamearkka dihte Norgga Giellaráđđi (Språkrådet) ja Ruoŋa Giellaráđđi (Språkrådet Isof), ja Senter for nasjonale språk i Finland (KOTUS), ja main lea ovddasvástádus seailluhit giela ja normeret riikkaid váldogielaid.

Norgga beale Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Suoma ja Ruoŋa beale sámedikkiiguin Sámi Giellagáldu ruhtadeami hárrái. Dan golmma sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadusas Sámi Giellagáldu hárrái, lea sohppojuvvon ahte sámedikkiit ruhtadit Sámi Giellagáldu ovttas, nu ahte juohkehaš máksá seamma made.

Norgga beale Sámediggi unnidii iežas juolludeami jahkái 2025 Sámi Giellagáldu ovddit jagiid badjebáhcagiid dihte. Ruoŋa beale Sámediggi lea jagis 2024 diedihnan ahte fertejit unnidit doarjaga maid addet Sámi

Giellagáldui, danne go sin iežaset ruhtadeapmi lea geahpeduvvon. Ovddit jagiid dat lea juolludan 330 000 euro. Suoma beale Sámediggi lea iežas bušehtas juolludan 220 000 euro Sámi Giellagáldui jahkái 2025. Ruoŋa bealde lea Sámi Giellagáldu ruhtaduvvon stáhtabušehtas. Jagi 2025 ruhtadeapmi sihkkojuvvui. Ruoŋa beale Sámediggi lea mearridan ruhtadit Sámi Giellagáldu iežas bušehtas, muhto juolludeapmi lea unniduvvon.

Dan boadus lea ahte Sámi Giellagáldu ruhtadeapmi geahpeduvvo jahkái 2025. Bistevaš geahpedemiid váikkuhus sáhtta guhkit áiggi vuollái mielddisbuktit ahte Sámi Giellagáldu doaimmat unnat.

Norgga, Ruoŋa ja Suoma beale sámedikkat lea jagi 2024 juolludusreivii čállán čuovvovaš gáibádusaid bohtosiidda, vuoruhemiide ja vuordámušaide Sámi Giellagáldui:

- Sámi giellagáldu galgá háhkagoahtit giellabargiid buot dan golmma riikkas ja hálddahušvirggiide maidda dárbbášuvvojit bargit.
- Sámi Giellagáldu galgá maid vuoruhit juohkit dieđuid, rávvat ja bagadallat giellageavaheddjiid sámegeielaid geavaheamis.
- Sámi Giellagáldu galgá álggahit dárbbášlaš doaimmaid vai sámegeielaid terminologija- ja normerenbarggu, ja eará bargguid mat Sámi Giellagáldu njuolggadusain leat mearriduvvon, sáhtta álggahit farggamusat.
- Álgoálbmotgeielaid lojijagis 2022–2032 lea sámegeiel giellateknologalaš reaiduid ráhkadeapmi dehálaš mihttu. Danne galggašii ovtasbargu Divvumiin – Sámi giellateknologija guovddážiin vuoruhuvvot.

Fágaorgána jodiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu. Stivra lea Sámi Giellagáldu bajimus orgána ja das lea válodoovddasvástádus Sámi Giellagáldu doibmii. Stivrras leat guhitta lahtu ja guhitta várrelahtu. Guhtege Sámediggi nammada guokte stivralahtu ja guokte várrelahtu. Stivrra barggu stivre stivrabagadus, man Sámedikkat leat ovtas mearridan. Sámi Giellagáldu ovddit stivrra doaimmanáigodat nogai golgotmánu loahpas.

Sámi Giellagáldu hálddahusa birra lea čilgehus 2. oasis.

Sámi Giellagáldu stivra ásahii jagis 2023 lulli-, julev- ja davvisámegeiela lávdegottiid, ja anáraš- ja nuortalašgiela lávdegottiid, ja nammadii daidda lahtuid ja várrelahtuid čuovvovaš njealji jagi áigodahkii (2023–2027). Stivra lea dán jagi ásahan bihtánsámi lávdegotti ja bihtánsámegeiela normerenbargu lea álggahuvvon. Dat lea historjjálaš ja dehálaš lávki ovddasguvlui bihtánsámegeiela ovdánahttinbarggu.

Sámi Giellagáldu stivrras leat leamaš guhitta čoahkkima. Stivra välljejuvvo njealji jahkái hávális. Danne lea jagis 2024 välljejuvvon ođđa stivra áigodahkii 2025–2028. Ođđa stivra vuodđuduvvui juovlamánus 2024, ja Ann-Mari Thommasen lea stivrajodiheadji ja Nilla Tapiola nubbijodiheadji.

Sámi Giellagáldu stivra (2020 – 2024) deaivvadedje njelljii jagis 2024, ja mearridedje 12 áššis. Stivra ásahii earret eará áššis 30/24 bihtánsámi giellalávdegotti ja nammadii čuovvovaš lahtuid lávdegoddái áigodahkii 2024 – 2027: Inger Fjällås, Peter Steggo, Olve Utne ja Joshua Wilbur.

Jagis 2024 Sámi Giellagáldu lea ain bargan bargoproseassaid ásahemiin ja ovdánahttimiin. Leat virgádan čieža ođđa bargi. 2024 čavčča rájes Sámi Giellagáldus ledje dasto buot virggiin bargit.

Giellabargu

Sámi Giellagáldu lea vástidan oktiibuot 1124 giellagažaldaga dán jagi. Máilmmis leat ovcci iešguđet sámegeiela. Muhtun meroštallamiid mielde dáid gielaid hupmet birrasii 20 000–30 000 olbmo miehtá máilmmi. Giellagažaldagaid mearri lea hui stuoris giellageavaheddjiid ektui, ja dat čájeha ahte lea hui dárbbášlaš bargat sámegeielaid seailuhemiin.

Sámegeielaid normeremiin leat bargan miehtá jagi, dušše eai anárašgiela, man olis bargu álggahuvvui easka čakčamánu álggus, go dalle virgáduvvoi anárašgiela ráđdeaddi. Sámi Giellagáldu giellalávdegottit leat normeren oktiibuot 1141 sámegeiel tearpma jagis 2024. Dain sáhtta namuhit earret eará dálke- ja bieggatearpmad, muohtovuoiddas-tearpmad, dihtorprogrammerensymbolaid ja vearjoosiid.

Giellalávdegottit leat normeren iešguđet fágasurggiid fágatearpmad, ja dan lassin dat leat maid normeren dahje ovddidan giellafágalaš áššiid digaštallamiid. Julevsámegeiela riektačállingirjii njuolggadusat normerejuvvojedje golgotmánus 2023. Geassemánus meannudii julevsámegeiela lávdegoddi riektačállingirjii ođđasit, ja rievdadii mearrádusa. Olles báikenammakapihttal sihkkojuvvui, go Sámi Giellagáldus ii leat mandáhtta mearridit báikenammaáššiin. Davvisámegeiela lávdegoddi lea viiddidan

difftonganjuolgama norpma njuolggadusa, mii ovdal gustui dušše dahkkinomeniidda. Anárašgiela lávdegoddi deaivvadii guktii jagis 2024 ja normerii oktiibuot 19 ođđa anárašgiela tearpmaid. Dasa lassin lávdegoddi geahčadii passiivva geavaheami.

Nuortalašgiela lávdegoddi lea normeren guhtta evangelalaš-luteralaš girkoteavstta dahje rohkosa, go sátnádeapmi spiehkasta ortodoksa girku teavsttain. Leat ovddidan ođđa ávžžuhusaid mánuid namaid ja daid geavaheami birra. Leat maiddái ovddidan ođđa ávžžuhusaid adjektiivvaid attribuhttahámiid olis.

Sámi Giellagáldu lea ovttasbargan ollu iešguđet ásahusaiguin, earret eará UiT Norgga árkatalaš universitehta Sámi giellateknologiija guovddážiin, Giellateknoin ja Divvumiin. Mii leat ovttas ovdánahtán earret eará digítála sátnebánkku sámegeleide <http://satni.org> masa buot ođđa normerejuvvo sániit almmuhuvvojit. Sámi Giellagáldu lea fierpmádaga Nettverket for nordiske språknemdene (NSN) lahttu ja searvvai fierpmádaga jahkečoahkkimii Reykjavikas, Islánda, borgemánu loahpas. Sámi Giellagáldu lea davviriikkalaš giellalávdegottiid bokte ásahan dehálaš ovttasbargooktavuođaid earret eará Norgga Giellaráđiin (Språkrådet), Senter for morsmålspråk i Finland (Kotimaisten kielten keskus) ja Ruota Giellaráđiin (Språkrådet) ja eará davviriikkaid giellaráđiiguin. Sámi Giellagáldu hágai girjjálašvuodačoakkáldaga mas leat iešguđet diehtočállosat sámegeleaid birra Norggas, Ruotas ja Suomas, mii almmuhuvvui jagis 2023 áigečállagii Språk i Norden 2024. Áigečállagis leat buot diehtočállosat mat gusket sámegeleide sámegeillii, suomageillii, dárogeillii ja ruotaheillii.

Sámi Giellagáldu lea dán jagi joatkán ovttasbarggu suoma nátionálgirjerájuin davvisámegeleida tearpmaid normeremis suoma almmolaš ontologiijai (YSO). YSO:s leat birrasii 30 000 suomageleida tearpma. Sullii bealli dain leat jorgaluvvo davvisámegeillii.

Oulu universitehta Giellagas-instituhtta fállá sosiála- ja dearvvašvuodaohpahusa, mas fágaolbmot lohket davvisámegeleida, anárašgiela ja nuortalašgiela, ja das leat kurssat sámi kultuvrra birra. Studeanttat leat giellakurssain čohkken sosiála- ja dearvvašvuodaáfágalaš tearpmaid mat eai vuos leat normerejuvvo. Sámi Giellagáldu barggai ovttas Giellagas-instituhtain tearpmaid ovddideamis boahhtevaš normeremii. Davvisámegeleida sátnelisttus leat sullii 170 tearpma.

Diehtjuohkin ja čalmusteapmi

Sámi Giellagáldu guovddáš diehtjuohkin sámegeleaid birra dahkkojuvvo nu ahte njuolga gulahallá giellageavaheddjiiguin, go sii váldet oktavuoda giellagažaldagaid birra. Giellaorgánas lea dán rádjái leamaš Facebook-siidu man birrasii 2100 olbmo čuvvot. Čakčamánu álggus maiddái ráhkaduvvui Instagram-siidu, gosa leat almmuhuvvo dieđut Sámi Giellagáldu doaibma birra. Sosiála mediain leat juohkán dieđuid giellaorgána barggu, giellaseminárid, julevsámegeleida riektáčállingirjji, ja eará normerenáššiid birra ja sámi giellavahku birra nu ahte leat juogadan artihkkaliid ja filmmaid. Instagram-siidu čuvvot 327 olbmo.

Eahpesihkarvuoda dihte boahhtevaš ruhtadeami hárrái leat čakčamánu álggu rájes dihtomielaččat vuoruhan diehtjuohkin- ja čalmmustanbarggu eambo go ovdal. Dan ulbmil lei olbmuid oahpásnuhttit giellaorgánii ja buoremus lági mielde fuolahit ahte Sámi Giellagáldu doaibma joatká. Dan boadus lei ahte miehtá máilmmi čálle mediat Sámi Giellagáldu bargguid, dili ja boahhtevaš hástalusaid birra. Čakčamánu álggu rájes leat Sámi Giellagáldu birra muitalan unnimusat 15 iešguđet mediakanála: Ávvir, 3CAT, Euractiv, Fempers Nyheter, Lapin Kansa, NRK Sápmi, NRK Nordland, RCI – Radio Canada, Ságat, SR Sameradio, SVT Sápmi, The Arctic Century, YLE Sápmi, The Guardian ja Newspaper Global.

Dán jagi lágidii Sámi Giellagáldu, ovttas iešguđet ovttasbargoguimmiiguin, oktiibuot guhtta stuora gielladeaivvadeami, gos digaštalle áigequovdilis fáttáid: njeallje giellaseminára ja guokte konferánssa. Lágidemiid ulbmil lei čohkket giellačehpiid ja muitalit áigequovdilis ja miellagiddevaš áššiid birra sámi giellabirrasiid, ja seammás doaibmat kanálan mas olbmot ožžot dieđuid fágaorgána birra, ja vai lea álkit váldit oktavuoda fágaorgánain. Lágidemiide serve sullii 1302 olbmo. Dat leat hui stuora lohku, sámegeleagiid logu ektui. Dat čájeha ahte lea hui dárbašlaš bargat sámegeleaid seailuhemiin.

8.2.3 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámit leat sihke álbmot ja álgoálbmot sin árbevirolaš guovlluin Suoma, Norgga, Ruota ja Ruošša stáhtarájiid siskkobealde. Oktavuoha sámiid gaska riikarájiid rastá lea mearrideaddji deatalaš árbevieruid bisuheapmái ja sámi oktasašvuoda ja girjái vuoda ovddideapmái. Dát bargu dahkkojuvvo earret eará Sámi Parlamentáralaš Ráđđi (SPR) bokte mii lea parlamentáralaš sámi jietna riikkaidgaskasaččat ja mii galgá gozihit sámiid beroštumiid riikarájiid rastá. Mihttomearrin lea ahte Sámi Parlamentáralaš Ráđdis galgá lea institušuvnnaš ovttasbargu áššiin mat gusket sámiide mángga riikkas, dahje sámiide go lea okta álbmot. Norgga beale Sámedikkis leat čieža delegáhta ráđis.

8.3 Davviguovllut

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Ceavzilis ahtanuššan davvi ássi álbmogiidda.

Sihkkarastin dihtii ceavzilis ahtanuššama davviguovlluin lea dehálaš bargat ovttas sihke álgoálbmotásahusaid, beroštupmiorganisašuvnnaid, ealáhuseallima ja almmolaš eiseválddiid gaska. Danne lea Sámediggi árrjalaš arenain main lea sáhka davviguovlopolitihkas, sihke nationála dásis ja riikkaidgaskasaččat, earret eará davviguovloforumii ja riikkaidgaskasaš konferánssaide searvama bokte main fáddán lea davviguovlopolitihkka.

Davviguovlopolitihka báikkálaččat ja guvllolaččat

Sámediggi lea gulahallan Olgoriikadepartemeanttain, Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja golmma davimus fylkkasuohkaniin davviguovlopolitihkas báikkálaš ja guvllolaš perspektiivvas. Sámediggi lea dan oktavuodas ovddidan ahte Sámi parlamentáralaš ráđđái dárbbášuvvo čállingoddi, ja ahte lea dárbu hukset luohttámuša olbmuid gaskkas davvin. Dat fáddá lea Sámedikki mielas dehálaš sámi vejolašvuođaid ovddideapmái oassálastit davviguovlopolitihkkii.

Sámediggi lea maiddái gulahallan olgoriikaministariin Espen Barth Eidein. Sámediggi lea dan oktavuodas váldán ovdan dálkkádatkriisa, olmmošvuoigatvuođaid ja álgoálbmogiid aktiivvalaš searvama, ja dálkkádatvuoigatvuođaid. Dasa lassin váldojuvvojedje ovdan hástalusat mat gusket dasa ahte energiija lea ráddjejuvnon resursa, ja ferte vuoruhit guđiide ulbmiliidda dan atná, davviriikkalaš ovttasbarggu NATO:s, ja ahte Sámediggi ferte searvvahuvvot ráđiide go militearadoaimmaid plánejit. Dasto lei maid sáhka Husbankena mearkkašumis eambo viessohuksemiidda láchimis boaittobeale guovlluin.

8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggastus lea heivehuvvon láchkadahkosiin ja geavatlaš politihkas.

Álgoálbmogiin lea iešmearridanriekti. Dán rievtti olis mearridit sii friija sin politihkalaš sajádaga ja ovdánahttet friija sin ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš ahtanuššama. Sámedikki bargá earret eará dan ala ahte oččodit dan ahte álgoálbmogiid ovddastuša iešstivrenorgánat beasašedje iešheanalit searvat ON-čoahkkimiin mat gusket álgoálbmotáššiide ja ON álgoálbmogiid 2014 máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta čuovvuleapmi.

Konsultašuvnnat ođđa minerálaš birra

Sámediggi lea konsultašuvnnain ođđa minerálaš birra. Bargu čuovvola NOU 2022: 8 Ny minerallov (Ođđa minerálaš) árvalusaid maid Sámediggi meannudii áššis 052/22. Ráđđehusas lea áigumuš ovddidit láchkaproposisuvnna 2025 giđa, ja dat mearkkaša ahte Sámediggái ferte ovddiduvvot válmassin konsulterejuvnon láchkaárvalus dievasčoahkkimis njukčamánu 2025. Fáttát maid birra leat digaštallan ráđđehusain leat doaibmaguovllu njuolggadusat, áššemeannudeapmi, konsultašuvnnat, buhtadus / árvosirdin, šiehtadusgáibádusat, deattuheapmi, sisabakkemiid ráđji ja ulbmil. Sámediggi lea deattuhan dan movt láchkaásahus ollislaččat váikkuha sámi kultuvrii ja servodateallimii.

ON golbma álgoálbmotmekanisma

Guovvamánu 2024 ledje ON Bissovaš álgoálbmotáššiid foruma, ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanisma ja ON álgoálbmotvuoigatvuođaid erenoamášdieđiheddjiid bovden álgoálbmotjođiheddjiid digaštallat dan ON doabageavaheami álgoálbmogiid ja báikegottiid hárrái. Sámediggi válddi ovdan ahte álgoálbmogiid ja báikegottiid hárrái eai leat seammalágan riikkaidgaskasaš geatnegasvuođat. Danne ii galggašii doahpágiid seaguhit. Dán čoahkkima raporttas čilgejuvvojit gávcci ávžžuhusa ON:i. Raporttas leat čuovvovaš ávžžuhusat: 1. Álgoálbmogiid vuoigatvuođaid árvvus atnin, gudnejahttin ja ollislaš geavahus. 2. Bargovuogiid ođasmahttit dan mielde. 3. Dat vuođđuduvvá dárkilis dieđuide ja áššái guoskevaš dieđuide. 4. Ii leat vealaheapmi. 5. Atnit ON álgoálbmotvuoigatvuođaid julggastusa unnimusstandáran. 6. Bargovuohenjuolggadusaid ferte ođasmahttit. 7. Ferte mearridit njuolggadusaid main doahpágiid geavaheami earuheapmi bohtá ovdan. 8. Ferte atnit dakkár giela mas álgoálbmogiid ja báikegottiid earuheapmi bohtá ovdan.

ON Álgoálbmotáššiid bissovaš forum 2024

Sámediggi searvvai ON Álgoálbmotáššiid bissovaš foruma jahkásaš sešuvdnii. Dán jagi erenoamáš fáddá lei iešmearridanvuoigatvuohta ON álgoálbmotjulggastusa konteavstta olis, ja mii deattuha álgoálbmotnuoraid jiena.

Sámediggi čujuhii ovdamearkkaide Sámis das movt industrialiseren áitá boazodoalu ja eará sámi birgenlágiid, ja ahte ruoná molsun sáhttá čuohcat sámi gillii ja kultuvrii.

Sámediggi lea searvan Arktisk Caucusii, Global Indigenous Youth Caucusis, doppe ledje bilaterála čoahkkimat Ecuadorain ja Australiain, beaiveboradeapmi Norgga ON ambassadevrra luhtte, čoahkkin Ruota parlamentarihkáriiguin, čoahkkin ON biebm- ja eanandoalloorganisašuvnnain (FAO) álgoálbmogiid biebmovuogádagaid birra, ja doppe searvvai panelaide ollu oalgelágidemiin, álgoálbmotgielaid birra. Hindou Oumarou Ibrahim válljejuvvui Bissovaš foruma ođđa jodiheaddjin, ja Ture Laiti SuomaSámiNuoraid bealis lei okta dan golbmasis geat válljejuvvojedje Global Indigenous Youth Caucus mieljodiheaddjin (eng. co-chair).

ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismma riikaáŋgiruššan

ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanisma lea fitnan Norgga beale Sámis, ja Osloves, njukčamánu 2024. Riikaáŋgiruššama raporta ii leat vuos válmmas. Riikaáŋgiruššanbargu čadahuvvui Sámiráđi ávžžuhusa vuodul, ja Sámediggi doarjjui dan. Riikaáŋgiruššan guoskkai sápmelaččaid vuoigatvuođaide Norggas, ja das erenoamážit deattuhuvvojedje eanan-, territoria- ja resursavuoigatvuođat ja friija, ovdagihtii dieđihuvvon miehtama sihkkarastin. EMRIP-lahtut deaivvadedje ja láchce gulahallama eiseváldolbmuid, sámi birrasiid ovddasteddjiid, boazodolliid, mearrasámi organisašuvnnaid, priváhta fitnodagaid, Norgga olmmošvuoigatvuođaásahusa (NIM) ja eaktodáhtolaš organisašuvnnaid gaskkas.

Biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvnna (CoP16) 16. oasálaščoahkkkin

Biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvnna (CoP16) 16. oasálaščoahkkkin lágiduvvui Calis, Colombias, golggotmánu 21. beavvis skábmamánu 2. beavái 2024. Sámediggi searvvai sorjjasmeahttun dárkojeaddjin nu ahte ii leat mielde Norgga stáhta delegašuvnnas. Oasálaščoahkkimis meannudedje áššiid mat maiddáid ledje áigequovdilát álgoálbmogiidda, nugo maiddáid; Luondušiehtadusa čuovvoleapmi, ovdáneami indikáhtorat, boahktevaš bargoprográmma ja árbevirolaš máhtu barggu organiseren vrd. konvenšuvnna artihkkaliin 8J. Suoma ja Norgga beale Sámedikkitt ovddidedje oktasaš oaivila COP16:s, das ahte ohcalit dan ahte biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvdna galggašii čuovvolit UNPFII ávžžuhusa ja čielgaseappot dohkkehit álgoálbmogiid vuoigatvuođaid maiddáid CBD:s, ja maiddáid čielgaseappot earuhit doahpagaidd Indigenous Peoples ja Local Communties geavaheami.

Oasálaščoahkkima boadus lei ahte ásahuvvui bissovaš orgána mii bargá árbevirolaš máhtuin ja eará áššiiguin mat gusket álgoálbmogiidda. Dat lei stuora vuoitun álgoálbmogiidda. Bissovaš orgána miellidibuktá einnostahtti rámmaid viidaseappot bargui álgoálbmotmáhtuin mii guoská luonddualljivuhtii riikkaidgaskasaččat, ja seammás sihkkarastojuvvo álgoálbmogiid searvanvejolašvuohta.

Duopmostuollohálldahus

Sámedikkis lea buorre gulahallan Duopmostuollohálldahusain (DA). Duopmostuollohálldahus lea álggahan sámi foruma. Sámediggi lea ovddidan fuolastumi duopmáriid, geain lea boazodoallogelbbolašvuohta, bealátkeahtesvuođaárvoštallama hárrái. Sámi servodagas dan vásihit nu, ahte dat man vuodul lea dábalaš árvoštallat leago gelbbolašvuohta bargui, adnojuvvo ággan dadjat ahte mielliduopmárat leat bealálaččat, dása guoská maiddáid gelbbolašvuohta sámi giela, kultuvrra ja boazodoalu birra. Dat fuonida sámi servodaga luohttámuša duopmostullui ja nanne dan ipmárdusa ahte duopmostuollu lea eanetloguálbmoga várás.

Sámedikki mielas lea dehálaš ahte Sis- ja Nuorta Finnmárkku diggegoddi oažžu doarvái áššiid meannudeapmái, ja ahte gustojeaddji dikki njuolggadusaid ferte rievdatit vai lea álkit oažžut áššiid meannudeapmái dohko. Dat ahte Sis- ja Nuorta Finnmárkku diggegoddi luoiká duopmáriid, lea maid leamaš fáddán.

8.4.1 Čoahkketabealla - Álgoálbmogiid vuoigatvuodát

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
48701 Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi - prošeakta	2 331 250	3 250 000	918 750
Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodorajja	1 046 000	1 046 000	0
International Decade of Indigenous Languages 2022- 2032 - prošeakta	732 293	600 000	-132 293
48801 Eamiálbmogiid biebmovuogádagat - prošeakta	1 265 137	750 000	-515 137
45005 Jevgenij Jushkova foanda - njuolggadoarjaga Sámeráđđái Norgga bealde	393 000	393 000	0
Submi	5 767 680	6 039 000	271 320

8.4.2 Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi - prošeakta

Proševtta mihttomearri:

- Dáhkát ahte Sámedikkis lea vejolašvuohta dustet vuordámušaid mat leat duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna bargui.

Sámediggi meannudii ovccii ášši dievasčoahkkimis jagis 2024, mat čuovvolit duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta. Vuosttaš meannudeamis árvvoštalle raportta bajit dásis ja fáttáid mielde daid piláraid vuodul maid Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna lea identifiseren. Dasa lassin Sámediggi ovddiid sierra áššiid Sámedikki bajit dási árvvoštallamiin, váikkuhusain olbmuid ja ealáhusain. Čakčamánu dievasčoahkkimis 2024 meannuduvvui dievasčoahkkinášši 037/24 Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi regionalalaččat. Dasa lassin Sámediggi lea čalmmustahtán bušehtadárbbu piláraid olis dievasčoahkkináššis 040/24 Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehttii, man Sámedikki dievasčoahkkin meannudii čakčamánu. Buot Sámedikki mearrádušat raportta meannudeami oktavuodas, leat sáddejuvvon Stuoradiggái 2024 čavčča.

Lei historjjálaš dáhpáhus go Sámedikki dievasčoahkkin meannudii raportta, ja dat čalmmustahttojuvvui viiddis kulturrálaš prográmmain. Njukčamánu lávdegoddečoahkkimiid oktavuodas lágiduvvui fágaseminára man namma lei Duohtavuoda ja soabaheami gaskkas, ja filbma “Samiske fortellinger om rett og urett” čájehuvvui Sámedikki dievasčoahkkimii ja bovdejuvvon gussiide. Njukčamánu dievasčoahkkinvahkus čájehuvvui filbma “Je’vida”, ja parlameantavistti olggobeallái cegejuvvui lávvu dakkár sadjin gos sáhtii fitnat smiehttame dahje ságastallame, dahje gáfestallame. Dievasčoahkkima raportameannudeami álgaheapmi čalmmustahttojuvvui dánsunčájálmasain «Shaddie/Vekst», mii lei erenoamážit ráhkaduvvon dán vástte, ja Emil Kárlsen doalai konseartta Sámedikki girjerájus. Sámediggái ledje bohtán guossit sihke ráđdehusas, stuoradikkis, sámi servodagas ja riikkaidgaskasaččat. Buot kommišuvdnalahtut ledje bovdejuvvon searvat lávdegodde- ja/dahje dievasčoahkkinvahku lágidemiide, ja dalle giite sin dan barggu ovddas maid leat bargan.

8.4.3 Riikkaidgaskasaš barggu - njuolggadoarjja

Samerádet – norsk seksjon – direkte tilskudd

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovdánahttit sámi vuoigatvuodaid, nu ahte sámi álbmot dohkkehuvvo oktan álbmogin mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid láchkadahkosiin.

Sámiráđdi lea Norgga, Ruoŋa, Ruošša ja Suoma sámi organisašuvnnaid ovttasbargoorgána. Sámirádi váldomihttu lea ovddidit sámi beroštumiid ja vuoigatvuodaid, ja ahte sámit dohkkehuvvojit oktan álbmogin, mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid

lágain. Dán barggu barget iešguđet forumiin, ovdamearkka dihte ON-forumiin nugo UNPFII ja EMRIP, ja nu ahte servet semináraide ja konferánssaide, dahje panelaságastallamiidda ja digaštallamiidda. Sámedikki doarjja dahká Sámiráđđái vejolažžan sihke čálalaš ja njálmálaš cealkámušaid bokte nannet gelbbolašvuoda ja máhtu sámi vuoigatvuodaid birra, ja dan seammás mii leat ovddidan konkrehta hástalusaid mat gusket sámi servvodahkii.

Norgga beale Sámis lea Sámiráđđi deattuhan mearrasápmelaččaid vuoigatvuodadili ovddideami, ja dat lea dehálaš oassi das maid mii bargat sámi servvodagaid ovddas riddoguovlluin. Dasa lassin Sámiráđđi bargá mánggaiguin prošeavttaiguin mat leat ávkkálaččat riddoguovlluid sámi servvodagaid huksema nannemii, sihke vuoigatvuodabargguid ja kulturbargguid bokte.

Mama Sara Education Foundation – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Veahkehit ja nannet solidaritehta- ja humanitára barggu maid Mama Sara Education Foundation bargá.

Mama Sara Education Foundation lea eaktodáhtolaš veahkkeorganisašuvdna Guovdageainnus. Organisašuvdna veahkeha árijalaččat masaimánáid Tanzanias beassat skuvlla vázzit fáttarortnega bokte, ja čohkke ruđaid masaimánáid skuvlavistái. 2017:s gárvánii skuvlavisti Loliondos mii addojuvvui skuvlaeiseválddiide Loliondos. Organisašuvdna áigu joatkit ovttasbarggu Loliondoin ja lea plánemin odđa prošeavtta Engarukas. Organisašuvdna solidaritehtabargui juolluda Sámediggi danne njuolggodoarjaga dán barggu nannemii.

Docip – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doarjjaortnet galgá nannet veahki álgoálbmogiidda iešguđet čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas.

Indigenous Peoples' Center for Documentation, Research and Information – Docip lea riikkaidgaskasaš álgoálbmorgorganisašuvdna Geneves. Docip lea diehtujuohkin- ja dokumentašuvdnaguovddáš, mii maid bargá álgoálbmogiidda goski dutkamiin.

Doarjjaortnega ulbmil lea nannet dan veahki maid ásahus addá álgoálbmogiidda iešguđege čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas.

8.4.4 International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 - Prošeakta

ON jahkásaš váldočoahkkimis mearridii váldočoahkkin resolušuvna mii celkkii ahte áigodat 2022-2032 lea Riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijahki (IDIL 2022-2032), álgoálbmotáššiid bissovaš foruma ávžžuhusa vuodul. Riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi 2022-2032 (IDIL 2022-2032) ulbmil lea viiddidit IYIL2019 barggu, ja ain čalmmustahttit álgoálbmotgielaid kritihkalaš dilálašvuoda, ja maiddái mobiliseret eiseválddiid ja eará berošteaddjjoavkkuid suddjet, ealáskahttit ja ovddidit álgoálbmotgielaid.

Sámediggi lea čuovvolan Mijá tekno – Sámedikkiid oktasaš njunušprošeavtta. Jagis 2024 Sámediggi lea álggahan etihkalaš njuolggadusaid ráhkadeami barggu sámi goanstajierpmi ja giellateknologiiija ráhkadeami várás. Sámedikkiid leat jámma gulahallan miehtá jagi Mijá tekno čuovvoleami birra, muhto Sámedikkiid mielas lea hástaleaddji bargat riikkarájiid rastá.

Nationála ovttasbargoforumbarggu čuovvoleapmin lágidii Sámediggi Giellabiellje-konferánssa ovttas Gielda- ja guovlodepartemeanttain geassemánus, Bådåddjos. Konferánssa fáddá lei sámegielaid boahteáigi. Konferánssa ulbmil lei ságastallat ja oahppat sámi gielaid ja teknologiiija birra, ja oahppat movt eanet sáhttá geavahit sámegiela. Konferánssa loahpahuuvui nu ahte sámi nuoraidorganisašuvnnat Noereh ja SáNuL čálle resolušuvna. Sámediggi čuovvola resolušuvna.

Sámediggi lágidii miessemánus seminára goanstajierpmi ja teknologiiija birra, Sámedikki IDIL barggu čuovvoleapmin. Seminára čalmmustahttii hástalusaid goanstajierpmi ráhkadeamis smávva gielaid várás.

IDIL lea ásahan Ad-Hoc Group 4, digitála searvvaheami ja vuogádagaid várás. Sámediggi lea nammadan lahtu jovkui. Joavku lea jagis 2024 mearridan mihtuid ja višuvnnaid bargui maid bargá áigodagas 2024–2026.

8.4.5 Eamiálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet eamiálbmogiid biebmovuođagat.

Sámediggi lea nannen álgoálbmogiid biebmovuogádagain dainna lágiin ahte lea searvan ON biebm- ja eanandoalu organisašuvnna (FAO) álgoálbmogiid biebmovuogádagain lihtu stivrenjovkui.

Sámediggi lea čadahan álgodutkama mas lea kárten ja čilgen sámi biebmovuogádagain. Álgodutkan duddjo vuodu ovdaprošektii. Ovdaprošeavtta ulbmil lea joatkit barggu välljejuvnon biebmovuogádagain. Sámediggi lea ráddjejuvnon fáaldatgilvnu mañjel välljen Visjona AS jođihit prošeavtta. Sámediggi lea dasto pláneme lágidity stuora biebmokonferánssa miessemánus 2025, dat bargu álggahuvvui jagis 2024.

8.4.6 Jevgenij Jushkova foanda - njuolggadoarjja Sámeráđđái Norgga bealde

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Jevgenij Jushkov muitfoanda lea nannejuvnon.

Sámiráđđi ásahii Jevgenij Jushkovs muitfoandda jagis 2022. Muitfoandda ulbmil lea doarjut Ruošša beale Sámi sápmelaččaid geat lohket sámegiela. Dát lea leamaš erenoamáš dehálaš doarjun dihte Ruošša beale sámiid, geat háliidit oahppat sámegiela. Geopolitihkalaš dilálašvuoda dihtii, lea dá okta hui moatti vejolašvuodas mat gávdnojit nannen ja doalahan dihte dihto oktavuoda riikkarájiid rastá, seammás prošeakta maiddái váikkuha dasa ahte eambo olbmot šaddet sámegielagin. Mánngas sis geat leat ožžon stipeandda leat leamaš Sámi allaskuvlla studeanttat Guovdageainnus, muhto muitfoandda bokte lea maid leamaš vejolaš doarjut earáid geat leat oahppame sámegiela. Sihkarvuoda beliid dihtii, leat välljen, ovttas singuin geat leat ožžon doarjaga, ahte almmolaččat eai almmuhuvvo dieđut das geat leat ožžon stipeanddaid. Earret diehtojuhkinčállosa doarjaga birra, ii leat mediain iige neahtas čállojuvnon doarjaga birra.

8.5 Dásseárvu ja solidaritehta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Čujuhuvvo solidaritehtii eará álgoálbmogiiguin.

Sámediggi lea njunnošis riikkaidgaskasaš orgánain ovddideamen ja čuovvuleamen álbmotrievttálaš konvenšuvnnaid, julggaštusaid ja eará instrumeanttaid mat nannejit máilmmi álgoálbmogiid vuoigatvuodaid. Álgoálbmogin ovtta máilmmi riggámus riikkain lea mis solidáralaš geatnegasvuohta veahkehit eará álgoálbmogiid vai sin dilli buorránivččii. Dasto lea riikkaidgaskasaš riekti mearrideaddji deatálaš min vuoigatvuodaid ja beroštumiid ovdánahttimis ja goziheamis ruovttu guovllus.

8.6 Dásseárvu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuodaiguin ja vejolašvuodaiguin buohkaide.

8.6.1 Čoahkketabealla - Dásseárvu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Sámedikki dásseárvodieđáhusa sámevaši 48601 vuosttá ja doaibmaplána čuovvoleapmi - prošeakta	43 574	1 350 000	1 306 426
45103 Garmeres – norgga beale juogus – njuolggadoarjja	400 000	400 000	0
Submi	443 574	1 750 000	1 306 426

8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa sámevaši vuosttá ja doaibmaplána čuovvleapmi - prošeakta

Dán prošeaktii gullet mánga oasseprošeavtta mat gusket dieđáhusa doaibmaplánaide. Geassemánus 2024 mearriduvvui doaibmaplána sápmelaččaid, geain lea doaibmavádjitvuolta, vuoigatvuođaid ollašuhttima várás 2024-2026.

Sámedikki doaibmaplána sámiid cieleheami vuostá čuovvleapmi

Doaibmaplána 5. doaibmabidju lea nannet gulahallama ja ovttasbarggu fylkkasuohkaniiguin ja givssidanáittardeddiiguin sámiid cieleheami birra. Guovvamánus 2024 deaivvadii Sámediggi buot daid fylkkaid, maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus, givssidanáittardeddiiguin ja ohppiid- ja fidnoohppiid áittardeddiiguin. Deaivvadeami fáddá lei ovttasbarggu nannen givssidanáittardeddiiguin givssideami eastadanbarggus sámi servodagain, ja buot sámi mánáide ja nuoraide sihkkarastit buori ja dorvvolaš oahppanbirrasa.

Doaibmaplána 8. doaibmabiju vuođul Sámediggi galgá ásahit doarjjaortnega sámiid cieleheami eastadeapmái. Doarjjaortnet almmuhuvvui jagis 2024, ja dat lea ohcanvuđot ortnet prošeavttaid várás mat barget givssideami ja sámiid cieleheami vuostá. Doarjjaortnegis addojuvvui doarjja 17 prošeaktii, oktiibuot 2 891 000 ruvno ovddas jagis 2024.

Doaibmaplána 14. doaibmabidju lea gáibidit ahte ráhkaduvvo nátionála doaibmaplána sámiid cieleheami vuostá. Skábmamánus 16. beaivvi ráđdehus muitalii ahte bargagohtet dakkár plánain, ja ahte dan áigot almmuhit ođđajagimánus 2025. Sámediggi lea leamaš mielde proseassas ja lea searvan cealkámuščoahkkimiidda Osloves, Divtasvuonas, Romssas ja Guovdageainnus, ja lea konsulteren plána doaimmaid birra.

Doaibmaplána 16. doaibmabidju lea ráhkadit bagadusa das movt sámiid cieleheami váidá ja raportere. Bagadus almmuhuvvui cuoŋománus, neahttasiiddu hámis, samehets.no. Neahttasiiddu oazžu dieđuid das maid sáhtá dahkat iešguđet dilálašvuođain main lea vásihan sámiid cieleheami. Siiddu oazžu maid dieđuid das mii sámiid cieleheapmi lea, relevánta lágaid birra, ja bajilgova bálvalusain mat sáhttet rávvat ja addit dieđuid. Dáiddár Katarina Blind lea hábmen illustrašuvnnaid siidui, ja Politijja lea ráhkadan videoid. Neahttasiiddu lea davvisámegillii, julevsámegillii, lullisámegillii ja dárogillii. Neahttasiiddu almmuhandilálašvuohta lei Kárásjogas, ja dasa serve badjel 60 olbmo. Birrasii 230 olbmo čuvvo almmuheami neahttarávdnjema bokte.

Neahttasiiddu lea ráhkaduvvon ovttas Politijjadirektoráhtain, ja leat vel mánggas earát geat leat veahkehan fágalaččat. Sámediggi lea ollugiiguin ovttasbargan siiddu ráhkadeamis, ja dainna lágiin lea maid bargan ollašuhttit doaibmaplána 6., 11. ja 12. doaimmaid main lea sáhka gulahallamis ja ovttasbarggus earáiguin sámiid cieleheami vuostaldanbarggus.

Sámedikki doaibmaplána veahkaválddi vuostá čuovvleapmi

Doaibmaplána 9. doaibmabiju vuođul Sámediggi galgá árjjalaččat váikkuhit ja leat mielde konsultašuvnnain go ráđdehus ovddida dán suorggi politihka. Ráđdehus almmuhii juovlamánus 2023 buoridanplána veahkaválddi ja illastemiid vuostaldanbargui mánáid ja nuoraid vuostá lagas oktavuodain 2024-2028. Plánas lea sierra kapihtal sámi servodaga doaibmabijuid várás. Sámediggi lea konsulteren Ráđdehusain ja lea soahpan plána doaibmabijuid hárrái, earret eará ahte lea dárbu eambo dutkat ja viidáseappot bargat heahteguovddášfálaldaga ovddidemiin sámi álbmogi.

Sámediggi gáibidii ahte kártejuvvo leago dárbu eambo čuovvolit Jasska-prošeavtta. Ráđdehus ii doahttan dan. Čoahkkingirjelasáhusas Sámediggi válddii ovdan oktavuoda mii lea veahkaválddálášvuođa, luondduvuđđosa massima ja kultuvrralaš deattu gaskkas sámi servodagain. Riikkaidgaskasaš dutkan čájeha ahte dat go ássanguovllut áitojuvvojit, sáhtá dagahit veahkaválddálášvuođa ja sosiála váttisvuođaid álgoálbmogiid gaskkas. Sámediggi deattuhii ahte luonddu billahuvvan maiddái dahká ahte lea stuorát várra gillát psyhkalaččat ja fysalaččat, ja stuorát várra iešsorbmemiidda, ja čujuhii dasa ahte sámi álbmoga oktavuoda eatnamiidda ja lundui lea sin kultuvrra vuođđu.

Dasto Sámediggi válddii ovdan ahte almmolaš diskursain sámi vuoigatvuođaid birra ja oktavuoda birra lundui, main dávjá vuhttojit cieleheapmi ja ovdagáttut, hedjonahttet mentála dearvvašvuođa. Amnesty lea duođastan ahte ollu sápmelaččat vásihit negatiivvalaš cealkámušaid sosiála mediain, ja dat dagaha átestusa ja deprešuvnna. Eatnamiid duohtadeapmi, eiseválddiid váilevaš ipmárdus ja lassáneaddji cieleheapmi ovttas dagahit vel eambo noadi.

Sámediggi cuiggodii stáhta go stáhta ii leat vuoruhan eastadeaddji doaimmaid, ja ohcalii ruđa earret eará dutkanprošektii SAMINOR 3, mii guorahallá dearvvašvuođa ja eallinkvalitehta sámi servodagain.

Doaibmaplána 6. doaibmabidju lea sihkkarastit ahte sámi mánát ožžot ovttárvosaš fáladaga Mánáidviesus. Sámediggi lea gulahallan Finnmárkku politiijaguovlluin Mánáidviesu ásaheami birra sámi guovlluide. Cuoŋománus rabai Stáhta Mánáidviessu Finnmárkkus ossodaga Álttás.

ON nissonkonferánsa njukčamánu 2024 (CSW)

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvnnas ON nissonkonferánsii njukčamánu. Jagi váldofáttát ledje: “Accelerating the achievement of gender equality and the empowerment of all women and girls by addressing poverty and strengthening institutions and financing with a gender perspective.”

Sámediggi erenoamážit ovddidii ON bissovaš foruma konkrehta ávžžuhusa Nissonkommišuvdnii das ahte čuovvolit álgoálbmotnissoniid ja nieiddaid vuoigatvuođaid. Dálkkádatrivdamiid, luonddu billahuvvama ja álgoálbmotnissoniid geafivuoda oktavuoha maiddái váldojuvvui ovdan.

Leat šiehtadallan oktasaš loahppadokumeantta riikkaid várás mat serve CSW:i. Sámediggi lei ovdagihtii ovddidan cealkámuša Norgga cealkámuššii loahppadokumentii ja searvan Norgga delegašuvnna ráhkkanahetti čoahkkimii. Sámedikki cealkámušas lei sáhka álgoálbmotnissonolbmuid ja álgoálbmotnieiddaid deattuheamis loahppadokumeanttas. Álgoálbmogiidda lei hui relevánta čujuhit dán jagi, go álgoálbmogat dávjjit ellet geafivuodas go muđui earát. Dat oidnui loahppadokumeanttas.

Searvebargu ekstremismma vuostá

Sámediggi lea sádden gulaskuddancealkámuša Bargo- ja searvadahttindepartementii NOU 2024:3: birra, Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet. Sámediggi lea erenoamážit deattuhan ekstremismma vašálaš guottuid ja daguid hámis hearrikes joavkkuid vuostá, maid kommišuvdna lea identifiseren. Dása maiddái gullá sámiid cilaheapmi ja vealaheapmi.

Gulaskuddancealkámuš vuođđuvvá Sámedikki duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudeami mearrádusaide ja Sámedikki doaibmaplánii sámiid cilaheami vuostá.

Sápmelaččat geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuovo norpmaid,

Sámedikki dásseárvodieđáhusas, «Sábme jállu» (2020), leat sápmelaččat geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuovo norpmaid, definerejuvvon oktan ánggiruššansuorgin. Doaibmaplánas leat meroštallojuvvon muhtun strategijat olahan dihte dan ulbmila ahte sámi servodagas leat olbmuid, geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuovo norpmaid, seamma vuoigatvuođat ja vejolašvuođat.

Sámediggedieđáhus čuovvoluvvui geassemánu 2024 Sámedikki doaibmaplánain sápmelaččaid, geain lea doaibmavádjitvuohta, vuoigatvuođaid ollašuttima várás 2024-2026.

Garmeres – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannejuvvon vuoigatvuođat queer-sápmelaččaide

Garmeres lea jagis 2024 bargan queer-sápmelaččaid vuoigatvuođaid, vejolašvuođaid ja oinnolašvuođa ovddas Sámis. Dasa lassin Garmeres lea lágidan Sápmi Pride -doaluid Bådåddjos, golggotmánus 2024.

9 Ovttasbargošiehtadusat

Servodatmihttu:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.

Suohkanat leat okta Sámedikki deháleamos ovttasbargoguimmiin. Gielddat dat vuosttažettiin láchčēt bálválasaid sámi álbmoga várás go guoská gillii, bajásšaddamii ja oahpahussii, dearvvašvuoda ja sosiála áššiiide, kultuvrii, ealáhusaide ja areálageavaheapmái.

Sámediggi bargá dan ala ahte láchččojuvvojit dilít nu ahte sámi álbmogis alddis, iežas eavttuid mielde, galgá leat vejolašvuhta ovddidit iežas servodaga, giela ja kultuvrra buoremus lági mielde. Dán ovddasvástádusa ii galgga Sámediggi, iige sáhte dahje hálitge okto guoddit. Sámediggi háliida nannet ovttasbarggu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin. Searvevuodašiehtadusaid ja ovttasbargošiehtadusaid ásaheami bokte gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin, ja eará guovddáš áshusaiguin jos daid doaibma guoskkaha sámi beroštumiid.

Romssa suohkanis lea doaibmaplána ovttasbargošiehtadusa čuovvuleami várás mii lea Sámedikkiin, doaibmaplána givssideami vuostá ja prošeakta mas barget sámiid cielaheami vuostá interneahntas ja das galgá go Romssa suohkan šaddat sámi giellahálldášansuohkan. Romssa suohkan earret eará lea doaibmaplána čuovvuleapmin álggahan sierra sáme-gielloahpahusa fáldadaga Grønnåsen skuvlla nuoraiddási sámi ohppiide.

Vai Sámediggi olaha bohtosiid iežas barggus, de dat ferte ovttasbargat earáiguin. Sámediggi lea jagis 2024 aktiivvalaččat čuovvolan fylkkasuohkaniid ja suohkaniid ovttasbargošiehtadusaid, vai sihkkarastá ahte dat fylkkasuohkanat ja suohkanat maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus, buoremus lági mielde fuolahit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi lea vuolláičállán ovttasbargošiehtadusaid márggáin gávpotsuohkaniin. Ovttasbargošiehtadusaid ulbmil lea fuolahit sámi giela ja kultuvrra dáid suohkaniid sápmelaččaid várás. Dasto ovttasbargošiehtadusat láchčēt rabas ja dorvolaš ságastallamiidda áššiid birra mat gusket sápmelaččaide. Šiehtadusat čuovvovuvvojit doaibmajuvvojit bokte bušeahnta iešguđet fágakapihttaliin.

Sámediggi lea jagis 2024 čuovvolan Sámedikki ja Nordlándda fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadusa nu ahte lea doallan čoahkkimiid fylkkasuohkaniin. Dan oktavuodas čálle oktasaš kronihka dan birra movt sámevuodas lea lunddolaš sámi Nordlánddas ja Bådåddjo2024 rahpanseremoniijas. Kronihkka maid čatnasii Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta čuovvuleapmái.

Sámedikki dievasčoahkkinn mearridii áššis 040/23 árvvoštallat ovttasbargošiehtadusaid mat Sámedikkis leat gávpotsuohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin. Dan bargui lea áshuvvon bargujoavku. Bargui lea mearriduvvon mandáhtta ja árvvoštallan gárvánii juovlamánus 2024. Árvvoštallan váldojuvvo ovdan sierra áššiin Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu 2025.

Tråanten tjelte ja Sámediggi leat čuovvolan ovttasbargošiehtadusa jagis 2024. Čuovvuleamis leat dehálaš fáttát leamaš sámi deaivvadansadji Tråante sápmelaččaide, giellavahku, suohkana bargu sáme-gielloahpahusain mánáide ja nuoraide, rekrutteren ja lullisámi giellaresurssaid erenoamáš rekrutteren, lullisámi giellaoahpahusfálaldaga láchčinn resursaolbmuide, givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi ja suohkana bargu duohtavuodain ja soabahemiin.

Sámedikkis ja Mátta-Várjjaga gielddas leat leamaš čoahkkimat ovttasbargošiehtadusa čuovvuleami birra. Bealit leat soahpan ovttasbargat giellaguovddáža ásaheamis gildii. Lea maiddá dollojuvvon álbmotčoahkkinn oážžun dihte ovdan sámi álbmoga dárbbuid. Doppe bodii ovdan ahte lea stuora dárbu giellaguovddáži ja doppe leat oallugat geat háliidit oahppat sáme-giela. Oallugat dorjo giellaguovddáža ásaheami.

Sámedikkis ja Oslo suohkanis lea ovttasbargojulggaštus. Julggaštusa čuovvuleami oktavuodas beliin leat jahkásaš čoahkkimat. Jagis 2024 digaštalle erenoamážit sámi mánáid skuvlasáhttoortnega, Sámi viesu ja sámi viesu mearkkašumi Oslo sápmelaččaide, ja maiddá ovdánanvejolašvuoda ja hástalusaid. Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta maiddá digaštalle. Sámediggi maiddá muitalii suohkaniid guovttegielatvuodaorjaortnega birra.

Ražasteapmi – Voimaotet – Krafftak

Cuoŋománuš 2024 searvvai Sámediggi gulahallanseminárij, Ražasteapmi – Voimaotet – Krafttak, sámegiela ja kvenagiela birra Davvi-Romssa bajásšaddansektoris. Davvi-Romssa oahppoguovddáš / Campus Nord-Troms dat lágidii seminára Davvi álbmogiid guovddášis, Ommáivákkis. Davvi-Romssa oahppoguovddáš / Campus Nord-Troms lea Davvi-Romssa suohkaniid gaskasaš ovttasbargoprošeahta, mas fáilet dán guovllu olbmuid heivehahti ja heivehuvvon alitoahppofálaldaga. Gulahallanseminára vuolggasadjin lei raporta «Samisk og kvensk språk i oppvekstsektoren i Nord-Troms». Gulahallanseminárij oassálastin attii dehálaš gova Davvi-Romssa bajásšaddansuorggi hástalusain ja vejolašvuodain.

9.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – Ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 235 700	2 350 000	114 300
Interreg	650 000	1 000 000	350 000
Submi	2 885 700	3 350 000	464 300

9.2 Regionála ovttasbargu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Árrjalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

9.2.1 Čoahkketabealla - regionála ovttasbargu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeahttaide - ohcanvuđot doarjja	2 235 700	2 350 000	114 300
Submi	2 235 700	2 350 000	114 300

9.2.2 Regionálaovddidanprošeahttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeahttaide - ohcanvuđot doarjja	2 235 700	2 350 000	2 000 000	114 300
Submi	2 235 700	2 350 000	2 000 000	114 300

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeahttaide - ohcanvuđot doarjja	2 575 000	339 300	2 235 700
Submi	2 575 000	339 300	2 235 700

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
16	12	1	3

Doarjjaortnega mihttomearri: – Regionálaovddidanprošeavttaide

- Árjjalaš ja ulbmildidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

9.3 Interreg

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájaid rastá Sámis.

Ođđa Interreg-programmaáigodat álggii jagis 2021 ja bistá jahkái 2027. Leat unnán Interreg-prošeavttat ruhtaduvvon manjimus áigodagas mat gusket bissovaš bargosajiid ásaheapmái.

Sámediggi lea nannen ángiruššama Interreg hárrái, dál álggos vuos nu ahte váldá eambo ovddasvástádusa čállinbarggus ja nu ahte dán poastta bokte váikkuha prošeavttaid searveruhtadeapmái. Dainna leat háliidan ángiruššat, ja dat ángiruššan dávista dasa maid sámedikkít leat háliidan mánga jagi ovttasbarggu bokte Sámi parlamentáralaš rádis. Stuoradiggedieđáhus giela, kultuvrra ja servodateallima birra maiddái váldá Interreg ovdan dehálaš reaidun sámi rádjerasttideaddji ovttasbarggu nannemis. Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat, dáidda ja kultuvra ja sámegeiella leat dehálaš ángiruššansuorggit.

Sámediggi háliida veahkehit doarjjaortnegiin nu ahte sámi aktevrrain Norgga bealde lea buoret vejolašvuohta ieža ruhtadit iežaset prošeavttaid. Dát galgá dahkat ahte dán Interreg-áigodaga čadahuvojit eambo sámi Interreg-prošeavttat Norgga bealde.

Interreg Aurora njealját ohcanvuorus lei ohcanáigemearri njukčamánu 5. beaivvi. Bohte vihtta ohcama sámi prošeavttaid várás, buot prošeavttain Norgga searvan.

Sámediggi lea mielde Interreg-prošeavtta Máhtut stivrenjoavkkus, man prošeaktajodiheadji lea UiT.

Cuoŋománus mearridii Interreg Aurora juolludit doarjaga guovtti unnit prošeaktii, ovdaprošeaktii mas geahčadit movt Norgga ja Suoma beale sámedikkít sáhttet eambo ovttasbargat duoji ovdánahttimis, ja prošeaktii man SEG Deanus jođiha, ja mas ovdánahttet eambo davvisámegeiel juridihkkaterminologija.

9.3.1 Čoahkketabealla – Interreg

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	650 000	1 000 000	350 000
Submi	650 000	1 000 000	350 000

9.3.2 Interreg - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	650 000	1 000 000	500 000	350 000
Submi	650 000	1 000 000	500 000	350 000

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	700 000	50 000	650 000
Submi	700 000	50 000	650 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
4	2	1	1

Doarjjaortnega mihttomearri: - Interreg:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájaid rastá Sámis.

10 Eará doaibmabijut

10.1 Čoahkketabealla - Eará doaibmabijut

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
85001 Noereh - njuolggodoarjja	248 000	248 000	0
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	3 898 000	0
87010 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	621 000	621 000	0
88001 Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus	375 000	375 000	0
88101 Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus	800 000	800 000	0
87101 Sámedikki politihkalaš joavkkut	5 544 995	5 545 000	5
87110 Opposišuvnna bargoeavttu	1 736 000	1 736 000	0
Submi	13 222 995	13 223 000	5

10.1.1 Noereh! - njuolggodoarjja

Noereh lea sámi nuoraidorganisašuvdna Norgga beale Sámis mii vuodđuvvui 2009:s. Noereh galgá bargat buot sámi nuoraid ektui, ja áššiiguin mat leat hui deatalaččat sámi nuoraide. Noereh galgá láhčit diliid nu ahte buot sámi nuorain lea deaivvadanbáiki mii váikkuha sámi identitehtadovddu nannema rastá geografija ja rájáiđ. Noereh lea bellodatpolitihkalaččat ja eallinoainnu dáfus bealátkehtes organisašuvdna.

10.1.2 Sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	3 898 000	3 898 000	0
Submi	3 898 000	3 898 000	3 898 000	0

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	0	3 898 000
Submi	3 898 000	0	3 898 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
2	2	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi válldoorganisašuvnnat:

- Bisuhit mánggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuodu.

10.1.3 Bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja 87010 joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	621 000	621 000	621 000	0
Submi	621 000	621 000	621 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri: – Bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis:

- Sihkkarastit ruhtadanvuodu organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis.

10.1.4 Sámi guoski statistihkka Norggas – šiehtadus

Sámediggi lea dahkan šiehtadusa Statistihkalaš guovddášdoaimmahagain (SGD) sámi guoski statistihka buvttadeamis. Ruhta manná Sámi statistihka publikašuvnna buvttadeapmái mii almmuhuvvo juohke nuppi jagi. Sámedikki vuodđoaidnu lea ahte sámi guoski statistihka galgá buvttaduvvot SGD bokte.

Sámediggi lea jagis 2024 leamaš mielde bargojoavkkus man SGD jođiha, mii bargá statistihkain sámediggeválgii. Barggu boađus lea ahte 2025 válgii ráhkaduvvo eambo statistihkka sámediggeválgga olis. Mihttu lea sáhttit buvttadit seammalágan statistihka sámediggeválgga birra go stuoradiggeválgga birra.

Manjel go Sámediggi válldii oktavuoda NIM:in, de NIM sáddii Sámediggái rávvagiid sámi statistihka čuovvoleami hárrái. Sámediggi lei NIM:s bivdán rávvagiid standárdagažaldagaid hábmemei, mat gusket dasa ahte eaktodáhtolaččat iežas identifiseret sápmelažžan, jearahallanskoviide, guorahallamiidda ja eará hálddahušlaš skoviide, ja maiddái sámiid olmmošvuoigatvuodaid ollašuttima goziheapmái, mii maiddái identifisere bálvalusaid ja surggiid main lea relevánta jearrat gažaldagaid mat gusket eaktodáhtolaš iešidentifikašuvdnii sápmelažžan. NIM rávvii Sámedikki ráhkadit standárdagažaldagaid main lea eaktodáhtolaš identifiseret iežas sápmelažžan, ovdánahttit statistihkalaš indikáhtoriid mat gozihit sámiid olmmošvuoigatvuodaid ollašuttima.

NIM vuoruhii golbma guovddáš olmmošvuoigatvuodahástalusa mat gusket sámiide ja main lea váttis gozihit dili go statistihkat váilot: Sámi mánát mánáidsuodjalusa hálddus, vealaheapmi ja vaššicealkámušat sápmelaččaid vuostá ja veahkaváldi ja illasteapmi sápmelaččaid vuostá.

Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan SGD:in ja Dihtorbearráigeahčuin rávvagiid ja daid čuovvoleami birra. Gulahallama boađus lea ovttamielalašvuolta das ahte jagis 2025 ain ovdánahttit gažaldagaid mat leat SGD jearahallanskoviin ja maidda lea eaktodáhtolaš vástidit.

10.1.5 Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus

Máhttu sámiid politihkalaš searvamis ja guorruseamis sámediggeválggain lea dán oktavuodas vealtameahttun deaŋalaš. Danne lea stuorra dárbu čadahit sámediggeválggaid vuogádatlaš válgadutkama. Dutkanprošeavtta ulbmiliin sámediggeválgga birra lea buoridit máhtu sámi válgadutkangelbbolašvuoda birra ja ovdánahttit dan, man oktavuodas deattuhuvvojit sámi kultuvrralaš ja gielalaš bealit.

10.2 Politihkalaš dási doaibmagolut

10.2.1 Sámedikki politihkalaš joavkkut

Doarjjaortnega doarjjaoažžut ja olahusjoavku:

Joavkkut sámedikkis main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid mielde, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94, ja rievदान 28.11.07.

Ortnega hálddaša dievasčoahkkinjodihangoddi dahje dat orgána masa dievasčoahkkinjodihangoddi fápmuda válddi.

10.2.2 Opposišuvnna bargoeavttu

Opposišuvnna bargoeavttut:

Joavkkut Sámedikkis main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid mielde, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94, ja rievदान 28.11.07, ja mat leat meroštallan ahte gullet opposišuvdnii.

Sihkkarastin dihtii opposišuvdnii buriid bargoeavttuid Sámedikkis, várrejuvvojit jahkásaččat ruđat politihkalaš opposišuvnna joavkkuid doibmii.

11 Dievasčoahkkin

11.1 Čoahkketabealla parlameanta

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Doaibmagolu parlameanta	23 267 010	24 237 000	969 990
Submi	23 267 010	24 237 000	969 990

11.2 Doaibmagolu parlameanta

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
1010 Sámedikki dievasčoahkkin	18 258 081	17 061 000	-1 197 081
1110 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	1 967 663	3 139 000	1 171 337
1111 Sámedikki fágalávdegottit	1 013 952	1 333 000	319 048
1120 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	1 046 210	1 158 000	111 790
1310 Sámi parlamentáralaš ráđđi	141 309	859 000	717 691
1930 Sámedikki váiddalávdegoddi	108 179	337 000	228 821
1130 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta	731 616	350 000	-381 616
Submi	23 267 010	24 237 000	969 990

11.2.1 Sámedikki dievasčoahkkin

Sámedikki dievasčoahkkimis leat álbmotválljen áirasat. Sámedikki dievasčoahkkin addá juolludusaid mat biddjojuvvjit geavahussii juolludusreivve bokte dávistettiin láidestusaide mat leat biddjojuvvon Stuorradikki bušeahttamearrádusas ja árvalusain.

Jagis 2024 leat dollojuvvon njeallje dievasčoahkkima, ja okta lei kombinašuvdnavahku mas sihke lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin ledje seamma vahku. Dat mearkkaša ahte áراسiin leat leamaš čieža čoahkkinvahku. Áراسat meannudedje 62 ášši dievasčoahkkimis, ja 35 ášši ledje meannuduvvon lávdegottiin.

Dáid áššiid lea Sámedikki dievasčoahkkin meannudan jagis 2024:

Áššenummar	Čilgehus	Gii lea ovddidan
01/24	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjođiheaddji
02/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - njukčamánu 2024	Presideanta
05/24	Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raporta - Sámedikki bajitdási árvoštallamat	Presideanta

06/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi - Váikkuhusat olbmuid	Presideanta
07/24	Duohtavuohhta ja sábadibme – Vuostasj(1) nihta: Máhtto ja gaskostibme	Presideanta
08/24	Duohtavuohhta ja sábadibme – Nuppát(2) nihta: Giella ja áhpáduš	Presideanta
09/24	Saetniesvoete j̄ih likteme – Tsegkie 3: Kultuvre j̄ih kultuvremojhtesh	Presideanta
10/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi – Pílára 4: Riidduid eastadeapmi	Presideanta
11/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi - Pílára 5: Njuolggadusaid implementeren	Presideanta
12/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi – Ealáhusat	Presideanta
13/24	Sámedikki jahkediédáhus 2023	Presideanta
14/24	Duohtavuohda- ja soabadankommišuvnna raporta - Sámedikki oktasaš cealkámuš	Presideanta
15/24	Sámedikki fágalávdegotti válljen ja Sámedikki berráigeahččanlávdegotti válljen - áirasiid lonuheapmi	Dievasčoahkkinjod̄iheaddji
16/24	Vuod̄dudeapmi	Dievasčoahkkinjod̄iheaddji
17/24	Sámediggeráđi doaibmadiédáhus - geassemánnu 2024	Presideanta
20/24	Norgga olmmošvuoigatvuohtaásahusa jahkediédáhus 2023	Presideanta
21/24	Ovttas ovddosguvlui – Sámedikki strategijja giellaguovddáziid várás	Presideanta
22/24	Sámedikki 2024 reviderejuvvon bušeahtta	Presideanta
23/24	Saemien aalkoeáálmegeaajroe areaale- j̄ih byjresereeremisnie	Presideanta
24/24	Berráigeahččanlávdegotti 2023 jahkediédáhus	Berráigeahččanlávdegoddi
25/24	Sámedikki doaibmaplána doaibmavádjit sápmelaččaid vuoigatvuođaid ollašuhhtimii 2024-2026	Presideanta
26/24	Sámedikki mearrádusa čuovvoleapmi Muolkkuid elektrifiserema birra	Presideanta
27/24	Sámi leavga - leavgaláhkaásahusa rievdadusat	Presideanta

28/24	Died. St. 12 (2023-2024) Diedáhus Stuoradiggái. Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - álbmotdearvvašvuohta ja eallindilálašvuohta sámi álbmogis	Presideanta
29/24	Čoahkkinplána 2025	Dievasčoahkkinjođiheaddji
30/24	Sámedikki fágálávdegotti válljen - áirasiid lonuheapmi	Dievasčoahkkinjođiheaddji
31/24	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjođiheaddji
32/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - Čakčamánnu 2024	Presideanta
35/24	Virgelobi ohcan, sámediggeáirras Sylvi Pedersen Vatne (Nordkalottfolket)	Dievasčoahkkinjođiheaddji
36/24	Ođđa nubbejođiheaddji válljen plána- ja finánsalávdegoddái	Dievasčoahkkinjođiheaddji
37/24	Duhtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi regionálalaččat	Presideanta
38/24	Sámedikki jahkásaš quolástusášši 2024	Presideanta
39/24	Nannet diehtjuohkima Sámedikki jienastuslogus	Dievasčoahkkinjođiheaddji
40/24	Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehtti	Presideanta
41/24	Valáštallanšiehtadus 2025	Presideanta
42/24	Konseptaválljen Saviomusea ođđa lanjaide	Presideanta
43/24	Guláskuddamij - VAT 2024:8 Dássádusá boahtte lávkke - Álmájnammadusá rappárttá	Presideanta
44/24	Dáiddáršiehtadus 2025	Presideanta
45/24	Sámedikki cealkámuš NAČ:i 2024:10 - Mohtorjohtolatlágálávdegotti árvalus	Presideanta
46/24	Gáibádusat listaevttohusaide 2025 sámedigeválgga oktavuodas	Dievasčoahkkinjođiheaddji
47/24	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjođiheaddji
48/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - juovlamánnu 2024	Presideanta
51/24	Sámedikki strategiiat sámegeiel oahpponeavvoráhkadeapmái 2025 - 2028	Presideanta
52/24	Sámedikki árvalus boazodoallošiehtadussii 2025/2026	Presideanta

53/24	Sámedikki vuordámušat FeFo:i ollašuhttit Finnmarkolága ulbmila	Presideanta
54/24	Sámediggeráđi čilgehus eamiálbmogiid biebmovuogádagaid ja ja sámi biepmu birra	Presideanta
55/24	Sámedikki bušeahtta 2025	Presideanta
56/24	Guovttegielatsuohkaniid ja giellaguovddážiid 2023 raporteren	Presideanta
57/24	Eanandoallošiehtadallamat 2025	Presideanta
58/24	2 nd International Gathering of Indigenous Salmon Peoples 2024	Presideanta
59/24	Sámedikki válganammagotti nammadeapmi	Dievasčoahkkinjođiheaddji
60/24	Ohcan luvvejuvvot doaimmas sámediggeáirrasin - Cecilie Hansen	Dievasčoahkkinjođiheaddji
61/24	Sámedikkeráde tjelggidus válgga ja válggatjadádime birra	Presideanta
62/24	Ođđa lahtu nammadeapmi SPR:i	Dievasčoahkkinjođiheaddji

11.2.2 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi

Dievasčoahkkinjođihangottis lea ovddasvástádus sámediggeválggaid praktihkalaš čadaheamis. Válgabarggu čuovvoleapmi lei okta deháleamos áššiin maiguin dievasčoahkkinjođihangoddi lea bargan. Dievasčoahkkinjođihangoddi maiddái hálddaša Sámedikki jienastuslogu ja dan ságaškuššan lea leamaš fáddán miehtá jagi 2024. Dasa lassin dievasčoahkkinjođihangoddi meannuda sámediggeáirasiid virgelohpeohcamiid, ohcamiid luvvejuvvot doaimmas ja bealátkehtesvuodaáššiid.

Juovlamánus dievasčoahkkinjođihangoddi doalai oktasaš čoahkkima Ruoŋa ja Norgga beale sámedikkiiguin. Čoahkkimis parlameanttat digaštalle oktasaš hástalusaid ja ráhkadedje oktasaš julggaštusa mas sohpe joatkit gulahallama áššiid birra mat leat oktasaččat buot golmma parlameanttas.

Dievasčoahkkinjođihangottis leat jagis 2024 leamaš gávccii fysalaš čoahkkima ja guhtta digitála čoahkkima. Dievasčoahkkinjođihangoddi lea mearridan 70 áššis ja meannudan 20 referáhttaášši.

Dáhton	Gos čoahkkin lei	Mearridanáššit	Referáhttaáššit
11.01.2024	E-poastta bokte	1	
10.02.2024	Teams bokte	2	3
04.03.2024	Karášjogas	8	2
26.03.2024	Teams	3	
23.04.2024	Teams	2	2
23.05.2024	Teams	3	
28.05.2024	E-poastta bokte	3	
10.06.2024	Karášjogas	8	
26.06.2024	Teams	3	3

26.08.2024	Bergenis	8	5
24.09.2024	Kárášjogas	8	4
30.10.2024	Romssas	2	1
18.11.2024	Kárášjogas	9	
02.12.2024	Kárášjogas	8	
16.12.2024	Helssegis	2	
SUBMI		70	20

Sámedikki jienastuslohku almmuhuvvo geassemánu 30. beaivvi dan jagi go stuoradiggeválgga ja sámediggeválgga leat ja dan jagi go suohkanválgga ja fylkadiggeválgga leat.

Sámedikki jienastuslogus ledje 23 488 olbmo 30.06.2023.

2943 olbmo leat čálihuuvon jienastuslohkui maŋnel jagi 2021 válgga..

11.2.3 Sámedikki fágálávdegottit

Mihttomearri:

- Nannet politihkalaš barggu Sámedikkis.

Sámedikkis leat golbma fágálávdegotti:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi (EKL)

Plána- ja finánsalávdegoddi (PFL)

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegoddi (BFOL)

Juohke fágálávdegottis leat leamaš njeallje lávdegoddečoahkkima:

- EKL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkima 11 ášši.
- PFL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkima 12 ášši.
- BFOL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkimii 12 ášši.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lei borgemánus lávdegoddemátkkis lullisámi guovllus. Lávdegoddi finai Saemien Sijtes ja doalai álbmotčoahkkimiid orohagaiguin, sámi servviiguin ja earáiguin. Lávdegoddi maid finai Sjelties, Maajehjaevries, ja Jillen-Njaarke orohaga boazoeaigáidiid guossis, Sijti jarges ja Áarjelsaemien vierhtiesáafoes, Aarbortes.

Plána- ja finánsalávdegoddi lei lávdegoddimátkkis Romssas, golggotmánus. Lávdegotti mátkkis lei sámi giella ja sámi vuoigatvuođaid goziheapmi guovddážiis. Dan oktavuodas lávdegoddi deaivvadii UiT – Sámi dutkamiid guovddážiin, Romssa suohkaniin, Holgolátti lágamánnerivttiin, Tromsø Fengseliin, Romssa ja Finnmárkku stáhtahálldašeddjiin ja Finnmark og Norsk Institutt for naturforvaltningiin. Dasto lávdegoddi galledii Romssa Sámi Viesu, Gáisi Giellaguovddáža, Tromsø Arctic Reindeer ja Visit Tromsø.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegoddi lei lávdegoddemátkkis Bådåddjo ja Hábmara suohkaniin čakčamánus. Lávdegottis leat leamaš čoahkkimat ja galledii Grønnåsen skole (Julevsámi skuvla Bådåddjos), Nuortta universitehta, Jerntoftsletta barnehage (Julevsámi mánáidgárdi Bådåddjos), Nordlándá skippijvieso, Bodø domkirke ja Stoarmmo Sáme guovdásja. Hábmereis lávdegoddi galledii Knut Hamsun videregående skole (Julevsámi joatkkaskuvla), searvvai seminárii veahkaválddi ja illasteami birra Árranis ja dasto loahpas lávdegottis lei čoahkkim Árran julevsáme guovdásjin ja Hábmara suohkana sámi ráđdeaddiin.

11.2.4 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegottis leat jagis 2025 leamaš vihtta čoahkkima, okta kursa ja sierra čoahkkim Riikarevišuvnnain.

Lávdegoddi lea jagis 2024 meannudan 32 ášši. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea earret eará

Lávdegoddi lea jagis 2024 meannudan 32 ášši. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea earret eará geahčadan movt sámediggeráđi ja Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegotti čoahkkingirjijt hámi.

Bearráigeahččanlávdegoddi maiddá lea meannudan máŋga ášši Sámedikki jienastuslogu birra ja lea earret eará geahčadan bargovugiid jienastuslohkui čáliheamiid oktavuodas ja váiddaortnega jienastuslohkui čáliheamiid biehttaleami olis.

11.2.5 Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR)

Suoma beale Sámedikkis lea leamaš Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) jođihandoaimma čakčamánu 21. beaivi rájes 2023 ođđajagimánu. 16. beaivái 2025 go Sámediggi válddii doaimma badjelassas. Jagis 2024 leat dollojuvvon njeallje stivračoahkkima.

Suoma sámediggeáigodagas váikkuhii ovdagoddái ja doibmii sihke ođđa Sámedikki organiseren árrat jagis 2024 ja sámediggeválga mii ođastuvvui maŋjel dan geasi, ja dat váikkuhii SPR-stivrra čoahkkimiid lohku ja doaimbaplána čadaheapmái.

Čuovvovaš SPR doaimbaplána surggiid leat erenoamážit vuoruhán: Sámi parlamentáralaš ráđi doaimma – organiseren ja ruhtadeapmi, sámegeleaid (ulbmil lea ahte davviriikkalaš máhtto- ja resursaguovddáš, Giellagáldu, šaddá bissovažžan), Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, Suoma, Norgga ja Ruoŋa beale sámediggeválggaid koordineren, konkrehta rádjecakkiid identifiseren sámi guovlluin ja ulbmil lea jávkadit rádjecakkiid mat hehttejit ovttasbarggu sámi guovlluin, rádjerasttideaddji ovttasbargu oktasaš boraspirepolitihkkastrategiija olis, ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta čuovvoleapmi, maiddá bargat dan ala ahte álgoálbmogiid válljen orgánat sáhttet searvat ON-vuogádaga čoahkkimiidda iežas kapasitehtain, nannet sápmelaččaid vuoigatvuođaid searvat EU:i ja resurssaiguin ávkástallan ja dálkkádat ja biras.

11.2.6 Sámedikki váiddalávdegoddi

Sámedikki váiddalávdegoddi meannuda ovttaskas mearrádusaid váidima ollašuhttin dihte hálddahuslága njuolggadusaid váidagiid meannudeami birra. Váiddalávdegottis leat jagis 2024 leamaš golbma čoahkkima ja lea meannudan oktiibuot 17 váiddaášši.

11.2.7 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ođđa bargoortnet mii lea heivehuvvon otnáš Sámediggái.

Jagis 2021 nammaduvvui lávdegoddi Sámedikki bargoortnega ollislaš reviderema várás. Lávdegoddi gárvii Sámedikki čoahkinortnega ja vuođonjuolggadusaid rievadanárvalusa jagi 2024 loahpas. Sámedikki dievasčoahkin meannuda rievadanárvalusaid geassemánu 2025.

12 Sámediggeráđđi

12.1.1 Čoahkketabealla - Sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámediggeráđđi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137
Submi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137

12.2 Sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
1510 Sámediggeráđđi	17 759 459	13 944 000	-3 815 459
1910 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)	512 008	498 000	-14 008
1920 Sámedikki vuorrasiidráđđi	683 826	752 000	68 174
1940 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuoda dutkama várás	461 560	700 000	238 440
1501 Molssaevttolaš bušeahttamodeallaid čielggadeapmi - prošakta	600 000	1 006 716	406 716
1502 Diehtovuodđu Sámedikki válgaortnet - prošakta	0	250 000	250 000
Submi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137

12.2.1 Sámediggeráđđi

Dán jagi lea sámediggeráđđi meannudan 666 ášši čieža fysalaš/semifysalaš/digitála čoahkkimis vahkkošaš digitála čoahkkimiid lassín.

12.2.2 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)

Sámediggeráđđi nammadii lahtuid ja várrelahtuid Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái 2024–2025 áigodahkii:

Lahtut

- Elle Rávdná Näkkäljärvi (jodiheaddji)
- Aina Madelén Nordsletta Aslaksen (nubbijodiheaddji)
- Inga Márjá Andersdatter Lango
- Piere Ávla Bransfjell
- Jon Anta Eira Åhren

Várrelahtut

- Sunna Svendsen
- Linnea Knutsen
- Nils Anders Appfjell
- Ronja Vara Sannerud
- Odd Ánde Anti

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis leat jagis 2024 leamaš logi čoahkkima, guokte fysalaš ja gávccii digitálaš, ja vel bargočoahkkimat. Lávdegoddi lea searvan Barents Regional Youth Council čoahkkimiidda, (lea álgoálbmotovddasteaddji), ja rájiidrasttideaddji Sámi Youth Network čoahkkimiidda.

Sii leat deaivvadan sámediggepresideanttain Silje Karine Muotkain ja ovddasvástideaddji sámediggeráđiin, ja čuvvon mánga dievasčoahkkima. SáNuL lea leamaš mielde Sámedikki delegašuvnnas Álgoálbmotáššiid bissovaš forumis New Yorkas, ja gulle ártkalaš guovllu ovddasteddjiid jovkui go serve álgoálbmogiid njunuščoahkkimii dálkkádatvuoiggalaš nuppástuhttima birra Genèveš.

SáNuL lei mielde bargojoavkkus mii plánii ja lágidii sámi giellakonferánssa Giellebiellje Bådåddjos geassemánus 2024, ja lávdegoddi lei maid mielde resolušuvnna hábmemis konferánssas.

SáNuL lea ovddidan cealkámušaid sihke Sámediggái ja earáide. Sii leat ovddidan cealkámušaid joatkaskuvlla odđa jávkannjuolggadusaid birra. Sii maiddái sáddejedje gulaskuddancealkámuša boazodoallolága rievadanárvalusaide ja gullevaž eanajuohkinlága rievdadusárvalusaide. Sii leat searvan Kulturdepartemeantta cealkámuščoahkkimii sámiid cieleheami eastadeami doaibmaplána birra, ja panelaságastallamii samehets.no-siiddu almmuheami oktavuodas. Sii leat searvan panelaságastallamii Arendalsukas, ja sis lei diehtujuohkinstánda Tjaktjen Tjåanghkoefestiválas, ja sii leat jorgalan seksavierro-njuolggadusaid sámegeillii, ja juohkán dieđuid daid birra sosiála mediain.

Lávdegoddi lea árrjalaččat bargan dán áigodaga ja lea veahkin ovddidan sámi nuoraid beroštumiid ja oaiviliid sihke Sámediggái ja iešguđet olggobeale aktevrraide.

12.2.3 Sámedikki vuorasiidráđđi

Sámedikki vuorasolbmuidráđis leat jagis 2024 leamaš njeallje fysalaš čoahkkima; Lodegiin – Dielddanuoris, Leavnnas – Porsáנגgus, Álesundas ja Olmmáivákkis Gáivuonas, ja lea meannudan 23 ášši. Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija, mii mearriduvvui jagis 2023, lea leamaš dehálaš buot čoahkkimiin, ja vuorasolbmuidráđđi lea hábmen doaibmabijuid strategiija doaibmaplánii. Čoahkkimiin vuorasolbmuidráđđi lea deaivvadan suohkaniid vuorasolbmuidráđiid, ja muhtun čoahkkimiidda leat suohkaniid jodiheadjit searvan.

Vuorasolbmuidráđis lea leamaš čoahkin ráđiin Rådet for et aldersvennlig Norge, ja vuorasolbmuidráđđi ohcalii sámi ovddastusa ráđis. Leat soahpan viidáseappot ovttasbargat. Vuorasolbmuidráđđi lea fitnan Várdobáikkis, museas, Várdobáikki dearvvašvuođadeaivvadeamis, Porsáנגgu sámi giella- ja kulturquovddázis, quovddázis Senter for et aldersvennlig Norge, Davvi álbmogiid quovddázis ja dan museas.

Vuorasolbmuidráđđi lea bovden hálldašanguovllu suohkaniid vuorasolbmuidráđiid digitála čoahkkimiidda, main háliidit gulahallat ja oažžut suohkaniid cealkámušaid sámi vuorasolbmuid birra. Gávccii hálldašansuohkana serve. Vuorasolbmuidráđđi muitalii Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija birra, ja oasseváldit muitaledje mat sidjiide leat dehálaš áššit, earret eará ahte suohkaniid bálvalusain lea giella- ja kulturjelbbolašvuohta, váilot arenat buolvvaid gaskasaš deaivvadeamiid várás, digitála oahpahus/gelbbolašvuohta, veahkaváldi ja illasteapmi, suohkaniid vuorasolbmuidráđiin sámi ovddastus. Sámedikki vuorasolbmuidráđđi čuovvola čoahkkimiid nu ahte bovde fysalaš čoahkkimii jagis 2025.

Laila Somby Sandvik nammaduvvui vuorasolbmuidráđi ovddasteaddjin áššedovdojovkui man Telemarksforskning lea álggahan, mii galgá guorahallat Sámedikki jienastuslogu.

Jodiheadji Julie Eira ja Laila Somby Sandvik leaba searvan Sámedikki bargoortnetlávdegotti čoahkkimii, ja doallan sáhkavuoru čoahkkimis Unjárgga penšunistaserviin Kárašjogas. Laila Somby Sandvik lea searvan suffá-/panelaságastallamii Sámedikkis davviriikkaid proseassaid birra Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna barggu olis, ja vuorasolbmuidráđi bealis searvan Sámi dearvvašvuođakonferánsii Romssas. Fáddá lei Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvolanbargu. Nubbijodiheadji Inge Anders Svonni lea leamaš čoahkkimis Bufdiriin ráđdehusa doaibmaplána sohkaallemáנגgabelatvuođa várás doaibmabijuid birra, ja čoahkkimis Dielddanuori vuorasolbmuidráđiin.

Vuorasolbmuidráđđi lea ovddidan cealkámuša Sámedikki jahkásaš quolástusáššái, Sámedikki strategiijai sámi giellaguovddáziid várás ja Sámelága giellanjuolggadusaid láhkaásahusa rievadanárvalussii.

Vuorasolbmuidpolitihkka

Sámediggi lea muitalan Sámedikki doaimma birra, Sámedikki vuorasolbmuidráđi birra ja Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija birra. Sámedikkis leat vuordámušat ráđđái Råd for et aldersvennlig Norge ja háliida ovttasbargat ráđiin. Sámediggi earret eará ovddidii fáttáid nugo sámi vuorasolbmot gávpogiin ja boaittoeale quovlluin, man dehálaččat sosiála deaivvadanbáikkid leat árbevieruid seailuheapmái,

ekonomalaš hástalusat divrras áiggis, Husbanken (Viessobánku) njuolggadusaid birra loana hárrái ealáhusdoaimmaheddjiide. Lea sohppojuvvon ahte Rådet for et aldersvennlig Norge ja Sámediggi jotket ovttasbarggu.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Ovddos AS:in prošeavtta Sámi birgejumi birra. Lea bahá ahte ollu árbevirolaš máhttu jávká vuorasolbmuid mielde. Danne lea Ovddos álggahan prošeavtta mas ásaha Sámi birgejumi -viesu, mii lea deaivvadanbáiki ja arena dieđu ja máhtu fievrrideami várás buolvvaid gaskkas luondduresurssaid geavaheamis, ja láchčá diliid nu ahte lea álkit ávkkástallat luondduresurssaiguin árbevirolaš ja guoddevaš vugiin, ja mii nanne ruovttu ekonomiiija, nanne sosiála ja kultuvrralaš oktavuodaid ja dasa lassin váikkuha bures buoret dálkkádahkii ja ahte eatnamat ja luondu buorebut áimmahuššojuvvojit. Prošeakta lea vuosttaš álgoprošeaktadásis, ja Ovddos bargá ruhtademiin ja viidáseappot organiseremiin.

12.2.4 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuoda dutkama várás

Sámi dearvvašvuodadutkama áššedovdi ehtalaš lávdegoddi lea doallan ovcci čoahkkima ja meannudan 30 ášši, 11 ášši ledje ohcamat sámi kollektiivvalaš miehtama hárrái. Njeallje ohcama biehttaluvvojedje. Dasa lassin lea meannudan eambbo áššiid, ovdamearkka dihte áššeovddidanárvoštallamiid, dat mearkkaša dárbbaba go prošeakta sámi kollektiivvalaš miehtama dahje leago dat sámi dearvvašvuodadutkama prošeakta, ja vel muhtun digaštallanáššiid.

Sámi dearvvašvuodadutkama áššedovdi ehtalaš lávdegoddi lágidii geassemánus siskkáldas seminára Romssas masa ledje bovden olggobeale áššeálggaheddjiid. Seminára fáddá lei: Mii lea sámi dearvvašvuodadutkan viiddis mearkkašumis? Seminára lea lávdegotti fágalaš barggu oassi ja gullá sámi dearvvašvuodadutkama ehtalaš njuolggadusaid joatkevaš árvoštallanbargui.

12.2.5 Molssaevttolaš bušeahttamodeallaid čielggadeapmi - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Bušeahttamodealla man vuodul Sámediggi oažžu stabiila vuodđojuolludusa jahkásaččat ja jahkásaš duohta bušeahttaproseassaid.

Sámediggi lea áššis 45/23 bivdán ahte bušeahttaortnet mii váldojuvvui atnui jagis 2019, árvoštallojuvvo. Bivddii maid ahte ásahuvvo ortnet mii sihkkarastá stabiila jahkásaš vuodđojuolludusa Sámediggái ja jahkásaš duohta bušeahttaproseassaid. Rune Fjellheim AS lea ráddjejuvvon fáladatvuoru maŋgel ožžon bargun čielggadit dan.

12.2.6 Máhtovuodu Sámedikki válgaortnegis - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Guorahallat Sámedikki válgaortnega

Prošeakta ii čadahuvvon jagis 2024.

13 Sámedikki hálddahus

13.1 Čoahkketabealla – Sámedikki hálddahus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	164 169 000	162 844 000	-1 325 000
Submi	164 169 000	162 844 000	-1 325 000

13.2 Doaibmagolut – Sámedikki hálddahus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmaboadut	-15 939 197	-10 554 836	5 384 361
Báلكá ja sosiála golut	111 546 668	114 905 151	3 358 483
Doaibmagolut	68 561 529	58 493 684	-10 067 845
Submi	164 169 000	162 844 000	-1 325 000

Hálddahusa stuorámus bargu lea duohtan dahkat politihka maid Sámedikki dievasčoahkkin mearrida. Sámedikki hálddahus doaibmá Sámedikki politihkkáriid fágalaš čállingoddin ja hálddahusa váldobargu lea ráhkkanahhtit ja čuovvolit politihkalaš áššiid, ja čađahit politihkalaš dinggojumiid ja mearrádušaid, ja daid vuodul seailuhit ja ovddidit sámegeielaid, sámi kultuvrra ja servodateallima.

Váldohálddahus lea Kárášjogas, ja oktiibuot leat ovcci kánturbáikki Finnmárkkus, Romssas, Nordlánddas ja Trøndelagas. Hálddahusa jođiha direktvra, das leat čieža ossodaga ja okta stába. Olles hálddahusas ledje jagis 2024 oktiibuot sullii 153 jahkedoaimma. Ossodagat meannudit áššiid ja fáallet bálvalusaid sihke politihkalaš eiseválddiide ja olbmuide.

Hálddahus lea ráhkkanahhtán 62 dievasčoahkkinášši Sámedikki lávdegottiide ja Sámedikki dievasčoahkkinii, 666 ášši sámediggeráđđái, ráhkkanahhtán 17 váiddaášši, 4 320 diimmu didoštallan báikkiid kulturmuitogeahčademiin (oktiibuot sullii 26,5 mánnodoaimma), leamaš ollu konsultašuvnnain, lágidan mánggaid semináraid ja konferánssaid, čájehan neahttarávdnjema bokte buot Sámedikki iežas semináraid ja konferánssaid ja neahttarávdnjema bokte čájehan njeallje dievasčoahkkima.

Sámedikki hálddahus meannuda njuolggodoarjjaáššiid ja ohcanvuđot doarjjaáššiid, lassin dasa ahte bearráigeahččá doarjagiid, doallá gulahallančoahkkimiid njuolggodoarjagiid vuostáiváldiiguin ja bagadallá doarjjaohcciid oppalaččat. Hálddahus lea ráhkkanahhtán ja meannudan 1740 doarjjaášši.

Hálddahusas lea siskkáldas jorgalanveahkki mii jorgala lulli-, julev- ja davvisámegillii. Siskkáldas jorgalanveahkki jorgala buot dievasčoahkkináššiid, ja eará áššiid maid hálddahus bivdá jorgalit. Jorgaleapmái leat sáddejuvvon 696 siskkáldas dinggojumi. Sámedikki giellaossodat hálddaša sámi nammanevvohaga, mii hálddaša sámi báikenamaid báikenammalága vuodul.

Sámi nammanevvohat lea sádden álgorávvema ovtta šaldinammii Lodegiid suohkanis, ja guovtti šaldinammii Hadsel suohkanis. Sámi nammanevvohat lea sádden álgorávvemiid oktiibuot 11 luonddunammii Hámmerfeastta suohkanis ja Guovdageainnu suohkanis. Sámi nammanevvohat lea sádden loahpalaš rávvemiid oktiibuot guđa luonddunammii, ovtta dálunammii, ovtta luonddumeahci nammii ja čujuhusnammii Unjárgga gielddas, Hámmerfeastta suohkanis, lvgu suohkanis ja Aarborten tjieltes.

Sámedikki girjerádjju gullá Sámedikki hálddahussii. Jagis 2024 girjerádjju lea luoikan girjjiid 1100 geardde, ja girjerádjju lea doallan 25 lágideami lulli-, julev- ja davvisámi guovlluin.

Hálddahussii leat bohtán 19 804 reivve ja lea sádden 10 580 reivve.

Sámedikki dihtorveahkki, mii lea IT-veahkki Sámedikki hálddahussii ja Sámedikki politihkkáriidda, leat bohtán oktiibuot 2911 ášši. 1117 dain áššiin leat ovttahttojuvvon áššiin mat juo ledje jođus. Oktiibuot leat 1385 veahkkeášši loahpahuvvon jagis 2024. Dasa lassin dasa gullet unnit áššit mat eai leat registrerejuvvon.

4. oassi - Doaimma stivren ja dárkkisteapmi

Sámedikki stivrema ja siskkáldas bearráigeahču bajitdási árvvoštallan

Sámediggi atná mihtto- ja boađusstivrema siskkáldas doaimmahagas. Sámediggi árvvoštallá ovddemusat buori stivrema ja dárkkisteami doaimmahagas. Sámedikkis lea guhkesáiggi perspektiiva mihttomeriiguin. Strategijiat ja doaimmat mat leat čađahuvvon 2024:s leat váikkuhan dasa ahte Sámediggi lea lahkanan dáidda mihtuide, vrd. jahkedieđáhusa 3. osiin.

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mii ii leat ráđđehusa vuolde, ja juolluda juolludemiid iežas vuoruhemiid vuodul. Bušeahhtaruhta galgá hálddašuvvot stáhtalaš ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki juolludusmearrádusa vuodul. Sámedikki barggut leat buot áššit mat Sámedikki mielas gullet sámi álbmogii.

Sámediggerádis lea bušeahta, mearriduvvon dieđáhusaid ja eará mearrádusaid doaimmaheaddji ovddasvástádus, mat mearriduvvojit Sámedikki dievasčoahkkimis. Ekonomiijanjuolggadusaid ja eará mearrádusaid bokte addá Sámediggeráđđi hálddahussii mearridanvuoigatvuođa direktivrra bokte čuovvuit strategijaid ja doaimmaid ja sihkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boađusgáibádusat olahuvvojit beaktilis vuogi mielde. Sámediggeráđđi buktá juohke dievasčoahkkimii dieđáhusa doaimma birra mas mitaluvvo áššiid dili birra ja olahuvvon bohtosiid birra.

Bearráigeahččanlávdegotti bargu lea čađahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmahagas, ja ovddida geassemánu dievasčoahkkimis jahkásaš dieđáhusa mannan jagi doaimmain.

Mearkkašahtti dilit/rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis

Siskkáldas dárkkisteami stáhtus

Hálldahusas sirdojuvvo bušeahhtafápmudusváldi direktivrras ossodatdirektivrraide. Dat addá rámmaid viidáseappot sirdit fápmudusaid organisašuvnnas. Lea ráhkaduvvon bajilgovva gustovaš fápmudusain ja dat ođasmahttojuvvo go bohtet rievdadusat. Dasto leat ráhkaduvvon rutiidnačilgehusat ja bargujuohkin guovddáš surggiin hehtten dihte meattáhusaid, ja sihkarastit boađusolahusaid.

Siskkáldas dárkkisteapmi policy ođasmahttojuvvui jagis 2024. Dat ođasmahttojuvvui vai mii fuolahit ahte min bargovuogit ja njuolggadusat leat áigequovdilát. Vuordit ahte ođasmahttojuvvon policy buorida beaktilvuođa, riskastivrema ja siskkáldas proseassaid kvalitehta. Leat ráhkadišgoahtán policysid ovcci meroštallojuvvon siskkáldas dárkkisteami suorgái, ja dat válbmanit jagis 2025.

Njuolggodoarjagiid njuolggadusaid 2022–2025 hárrái leat árvvoštallojuvvon riskat. Ulbmil lei gávnnaht ja gieđahallat riskkaid dan olis go áššiid meannudeapmi ii leat ovttalágan, ahte resurssaid geavaheapmi ii leat beaktil ja das go hálddašeapmái lea heajos luohttámuš. Riskaárvvoštallamis gávnnaheavvui ahte njuolggadusain fertejit leat čielgaseappot eavttut ja mearrádusat, vai áššit meannuduvvojit seamma láhkai ja ovttalágan bargovugiid mielde.

Siskkáldas dárkkisteami barggu oassin lea Sámediggi háhkan ođđa doarjavuogádaga, Q, vai sihkarastá ahte min proseassat hálddašuvvojit beaktileappot ja vai daid olis lea rabasvuohta. Vuogádagas leat funkšuvnnat nugo automáhtalaš dokumeantahálddašeapmi, proseassaid goziheapmi ja raporterenaiddut. Siskkáldas stivrendokumeanttat ja spiehkastagaid gieđahallan hálddašuvvojit Q-vuogádagas, ja dainna lágiin mii nannet iežamet návccaid bisuhit alla dási ja dađistaga buorideami. Q-vuogádaga ovdánahttimiin ja sajáiduhttimiin organisašuvdnii geargat jagis 2025.

Sámediggi doallá kriisahárjehusaid juohke jagi main leat iešguđet fáttát, ja dat veahkeha nannet kriisajodiheami gelbbolašvuođa ja gearggusvuođa. Jagis 2024 lei hárjehusa fáddá válga, ja ulbmil lei dustet vejolaš kriisadiliid válgaproseassa olis. Hárjehusat veahkehit buoridit návccaid beaktilit dustet iešguđetlágan kriissaid, fuomášit ráššivuođa ja buoridit gearggusvuođagelbbolašvuođa – ja didolašvuođa. Leat jahkásaš geahčadeamit Politiija sihkarvuođabálvalusain (PST) ja politiijaiguin sihkarastin dihte ahte Sámedikki gearggusvuođaplánat leat áigequovdilát.

Riikarevišuvnna áššiid čuovvuleapmi

Sámediggi vuoruha stivrenbarggu ja siskkáldas dárkkisteami bajás. Riikarevišuvnna čađahii 2018:s hálldahusrevišuvnna Sámedikki stivrenvuogádagas. Sámediggi lea hábmen ođđa rutiinnaid čuovvulan dihte Riikarevišuvnna ávžžuhusaid.

Raporta lei válmmas miessemánus 2019. Riikarevišuvdna ávžžuhii ráhkadit rutiinnaid dievasčoahkkima mearrádusa ulbmillaš čadaheapmái dáinna lágiin:

- Čielggasin dahkat ahte mihtut maid dievasčoahkkim mearrida, stivrejit doaimmahaga
- Operationaliseret Sámedikki mearrádusa mihtuid nu ahte dat leat konkreta ja mihtideames
- Čadahit bajitdási riska- ja ávkkálašvuodaárvoštallamiid mat áimmahuššet Sámedikki iešvuoda
- Hábmiet boadusraporterema nu ahte dat speadjalastá bušeahta mihtuid ja eará dievasčoahkkimemarrádusaid.

Jagis 2024 leat bargan čuovvovaš barguiguin:

- Hálddaha strategijaid čuovvolemiin.
- Ekonomijajuolggadusaiguin.
- Ođđa áššiid čuovvolemiin mat leat almmuhuvvon dievasčoahkkimis.
- Mearriduvvon dievasčoahkkináššiid čuovvolemiin.
- Čálalaš gažaldagaid rutiinnaid čuovvolemiin mat ovddiduvvojit sámediggeráđđái dalle go eai leat lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkim
- Geahččanlobiid bivdima čuovvoleapmi ja raporterema
- Dokumeantameannudemiid spiehkastemiid raporterema rutiinnaid čuovvoleapmi

Sámedikki mihttu lea ahte buot áššit mat galget čuovvuluvvot politihkalaččat, meannuduvvojit nu ahte áššemeannudeapmi lea duodaštuvvon ja dan galgá sáhttit guorrat. Leat ráhkaduvvon rutiinnat mat dan fuolahit.

Sámediggi lea nuppástuhttigoahtán raporterema dainna lágiin ahte dál eambbo raportere bohtosiid ulbmilolaheami ektui. Sámediggeráđđi raportere rádi dieđáhusas ja jahkedieđáhusas Sámedikki dievasčoahkkimii mihtuid hárrái mat leat Sámedikki bušeahtas,

Bajimus strategija

Sámedikki hálddahas lea ráhkadan strategijaplána áigodahkii 2022–2025. Jagis 2024 leat ossodagat čuovvulan vuoruhemiid/doaibmabijuid mat gusket áigodahkii.

Strategijaplánas lea hálddahas čilgen bajitdási barggu, árvvuid, višuvnna ja vihtta váldoulbmila. Stivrenkárta lea čilgejuvvon ná:

Bajimus bargu • Overordnet oppdrag	Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte seailuhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Gjennom Sametingets politikk og forvaltning bevarer og utvikler vi samisk språk, kultur og samfunnsliv.
Višuvdna • Visjon	Ovttas nannet Sámi • Sammen styrker vi Sápmi
Árvvut • Verdier	Sámi vuohki • Rabasvuohka • Ovttaráđalašvuohka • Verddevuohka • Oskkáldasvuohka I samisk ånd • Åpenhet • Samhandling • Inkluderende fellesskap • Pålitelig og lojal
Ulbmilat • Mål	Mis leat gelbbolaš ja ángiris mielbargit • Vi har kompetente og engasjerte medarbeidere Min váldogiella lea sámeigiella • Vi har samisk som hovedspråk Min vuoruheami ja dagut leat birgejumi vuodul • Våre prioriteringer og handlinger er tuftet på birgejummi Mii leat sámi servodatovddideami njunnošis • Vi er ledende i samisk samfunnsutvikling Mii leat bivnnuhis bargosadji • Vi er en attraktiv arbeidsplass

Dusten dihte Sámedikki vuordámušaid, lágidii IT- ja doaibmajuogus jearahallaniskadeami Sámedikki bargiide jagis 2023, mas kártii man duhtavaččat bargit leat vehkiiin, ja maid bargit vurdet ja dárbbášit. IT- ja doaibmajuogus lea jagis 2024 dán iskkadeami vuodul čuovvolan doaibmabijuid dusten dihte vuordámušaid

ja dárbbuid. Leat rievdatišgoahtán bálvalusaid maid juogus fállá vai dat dustejit dárbbuid, ja leat bargagoahtán heivehit veahki nu ahte geavaheaddjit iešheanalaččat sáhttet gávdnat veahki. Lea maid álggahuvvon prošeahta man ulbmil lea automatiseret oasi juhkosá dálá bargguin.

Almmolaš háhkamat 2024

Jagis 2024 leat ain deattuhan almmolaš háhkamiid guoddevašvuoda. Sámediggi lea searvan digitála kurssaide almmolaš háhkamiid birra, maid DFØ lágidii.

Jagis 2024 leat sohppojuvvon 23 ođđa šiehtadusa. 17 ledje gálvo- ja bálvalusšiehtadusat. Sámediggi maiddái lea guorrasan golmma ođđa oktasaššiehtadussii stáhta várás. Sámedikkis lea čadahan golbma áigumušdieđáhusa, ja daidda eai boahtán vuostecealkámušat.

Bargiide goski dehálaš áššit

Sámedikki bargoveahka-, kapasitehta- ja gelbbolašvuodadilli

Sámediggái lea mearrideaddji dehálaš bisuhit, ovddidit ja rekrutteret gelbbolaš ja ángiris bargiid vai ollašuhtá ášahusa mihttomeriid.

Ovdal go almmuhit virggiid, de analyseret bargguid kárten dihte bargoveahka- ja gelbbolašvuodadárbbuid. Sámedikkis, nugo eará ášahusain ge, oaidnit ahte ohcciidlohku virggiide lea mearkkašahtti ládje njiedjan mañemus jagi.

Jagis 2024 leat almmuhuvvon oktiibuot 25 virggi. 15 bargi leat virgáduvvon bissovaš virggiide, ja ovccis gaskaboddosaš virggiide. Golbma virggi almmuhuvvojedje siskkáldasat. Dáidda virggiide ledje oktiibuot 102 ohcci. Čieža bargi leat virgáduvvon hálddahuslaš čat min ossodagaid ja juhkosiid iešguđet dárbbuid dihte. Dasa lassin lea Sámi Giellaáldu almmuhan golbma virggi, ja buot dan golmma virgái leat virgádan bargiid.

Turnover čájeha gallis heitet ášahusas geaid sadjái boahťa ođđa bargi. Sámedikkis lea jagis 2024 turnover 14 %. Turnover lei jagis 2023 15 % ja jagis 2022 dat lei 13 %.

Mii atnit resurssaid ovddidit bargiid ja jodiheaddjiid. Dat dahkkojuvvo nu ahte bargit oassálastet kurssaide mat gullet sin bargamušaid fágasuorgái ja fágaidrasttideaddji ovttasbargguide ja prošeahttaide, ja nu ahte juohkit bargiide ođđa bargamušaid ja ovddasvástádussurggiid.

HR-vuogádaga DFØ HR sajáiduhttin

Sámediggi atnigođii jagis 2023 ođđa HR-vuogádaga, ja lea jagis 2024 sajáiduhttán daid modulaid mat eai vuos lean sajis. Vuogádat dahká ahte Sámedikkis lea digitála vuogádatdoarjja mii beavttálmahtta ja buorida HR-proseassaid. DFØ HR láchčá dili nu ahte HR ja jodiheaddjiid doaibma lea eambo dihtoruđot, ja dat fuolaha buoret diehtujuhkima, olámuttolašvuoda ja kvalitehta HR-proseassain. DFØ-HR maiddái galgá váikkuiht strategalaš gelbbolašvuodastivremii. Jagis 2024 lea ráhkaduvvon rámmadagusa strategalaš gelbbolašvuodastivrema várás. PwC lea Sámedikki hálddahusa veahkehan kártet gelbbolašvuoda, ja dat lea buvttihan gelbbolašvuodamatriisa, bargorollaid čilgehusa ja gelbbolašvuodaráiggiid meroštallama. Kártema vuodul hábmejuvvojit gelbbolašvuodastrategiija ja gelbbolašvuodaoplána, mas leat mearredidolaš ovdánahttindoaimmat, mat leat heivehuvvon sihke siskkáldas ja olggobeale gáibádusaide ja vuordámušaide.

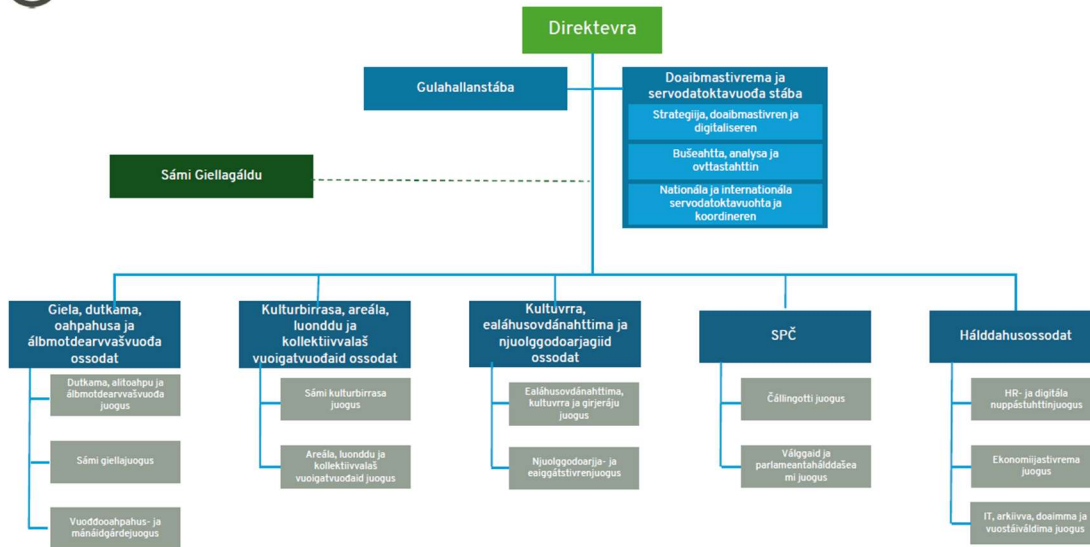
Sámedikki hálddahusa ođđasisorganiseren

Sámedikki hálddahus lea jagis 2024 leamaš ođđasisorganiserema proseassas. Bargu álggahuvvui 2023 čavčča, ja dat lei guovtti oasis. Barggu vuosttaš oasis válbmejedje juovlamánus 2023, ja das mearriduvvui ášahit juhkosá sámi kulturárbi ja ahte gulahallanstába bisuhuvvo sierra stában, mas lea stábajodiheaddji. Barggu nuppi oasis bálkáhuvvui PwC leat veahkkinn proseassas. Dalle čadáhedje PESTEL-analyserema mas gehčče mat hástalusaid Sámedikkis dál ja boahťeáigis leat.

Dan analysa vuodul ráhkaduvvojedje ođđa organiserenmodealla prinsihpat. Čuovvovaš prinsihpat ledje ođđa organiserema vuodđun: Fágasurggiid rievttis mihttodallan, nanu ja gievrras fágabirrasat, ollislaš ja fágaidrasttideaddji bargoproseassat, dađistaga nuppástuhttin- ja ovdánahttinávccat, strategalet jodiheapmi ja beaktillis byrákratijja. Ođđasis organiserema ulbmil maiddái lei lasihit bargiid logu geat barget buvttademiin.

Dán prosessii leat sihke bargit, jodiheaddjejoavkkut ja fágasearvvit bures searvvahuvvon. Ođđa organisašuvdnakártta šiehtadalle golggotmánus 2024. Dasto digaštalle ođđa bargoveahkaplána, ja bargiid sajusteapmi organisašuvnnas válbmanii juovlamánus. Ođđa organiseren doaibmagodii ođđajagimánu 1. beavvi 2025.

Hálddahusa ođđa organiseren 2025 rájes lea dákkár:

Sámedikki kantuvrrat

Sámediggi fárrii ođđa vistái Romssas juovlamánus 2023, ja lea sajis ođđa visttis Sjøgata 2:s. Dát prošeakta lea Sámedikki boahnteavš bargosadjekonseptta pilohtaprošeakta. Čorgadis bargobeavdi (Clean desk) ja vejolašvuohta válljet gos čohkká (free seating) leat álggahuvvon pilohtaprošeaktan, lassin dasa ahte 50 % bargosajiin leat rabas kánturbirrasis.

Sámediggi lea fárrin ođđa vistái Snåases, Gilstadgårdenii, juovlamánus 2024. Huksenbarggut Horjemstangenis bisanedje, go šattai beare divrras. Romssa konseptta maiddá lea álggahuvvon ođđa visttis Gilstadgårdenis.

Lea álggahuvvon areálovdánáhttinprošeakta Diehtosiiddas, Guovdageainnus, danne go Máhttodepartemeanta lea gáibidan ahte buot UH-ásahusat ráhkadit ovddidanplána universitehta-/allaskuvlalanjaide. Jagis 2022 ráhkaduvvui kártenraporta ja ovddidanplána mii vuhtiiváldá buot láigoheddjiid. Bargu lea bisánan Statsbygg kapasitehtadili dihte.

Dásseárvu ja vealaheapmi

Sámedikki hálddahusa ollislaš sohkaaljuohku čájeha ahte hálddahuossat leat 63,7 % nissonolbmot ja 36,3 % dievdoolbmot. Sámedikkis leat unnán virgádeamit main sáhttá raporteret sisafárreaddjidoagáza.

Sámediggi čuovvu mánggabealatvuođajulggastusa go almmuha virggiid, mas ohcciid geain lea nátionála dahje etnalaš duogáš, doaimavádjitvuohta, váilevaš CV ávžžuhuvvojit ohcat beroškeahhtá sohkaalid dahje agis. Dása gullá maiddá seksuála sodju, sohkaalidentitehta, sohkaalidovddaheapmi, fuolahusbarggut, religiovdna ja eallinoaidnu. Sámediggi lea diđolaš iešguđet dilálašvuođaid hárrái go rekruttere, ja aktiivvalaččat atná mánggabealatvuođajulggastusa rekrutterenbargguin.

Sámediggi bargá rekrutteren-, bálká- ja bargoeavttuiguin ja eará šiehtadallamiiguin aktivitehta- ja válddahallangeatnegasvuođa vuodul, ja dás ovddos guvlui joatká dan.

Oppalohkái eai leat mearkkašahhti bálkáerohusat sohkaalid gaskkas. Ovttaskas dáhpáhusain sáhttet leat bálkáerohusat, sihke sohkaalid gaskkas ja joavkkuid gaskkas main lea seammá oahppoduogáš. Dáidda erohusaide sáhttet leat iešguđet sivat, sáhttá leat sáhka rekrutterenástalusain dahje oanehisáiggi proševttain.

Dearvvašvuohta, biras ja sihkarvuohta (DBS), bargobiras

Jagis 2024 leat joatkán barggu mii álggahuvvui jagis 2023 bargiidiskadeami (MUST) olis, mii čađahuvvui jagis 2023, nu ahte leat čielggasin dahkan ja ovddidan eambbo ovdánáhttin doaimmaid. Leat lágiduvvon mánga belohakkii digitálaš HMS-beavvi buot bargiide. HR lea maiddá lágidan oktasaš HMS-

čoahkkaneami masa serve sihke viiddiduvvon jodiheaddjejoavku, luohttámušolbmot, bargiidáittardeaddjit, bargobiraslávdegoddi (AMU), HR ja kánturbáikkiid ovddasvástideaddjit. Lea dollojuvvon HMS-kursa bargiidáittardeaddjiide ja bargobiraslávdegoddá. Dasa lassin bargiidáittardeaddjit leat dárkkistan buot Sámedikki kánturbáikkiid ja bargiid bargodili ja joatká dan jagis 2025.

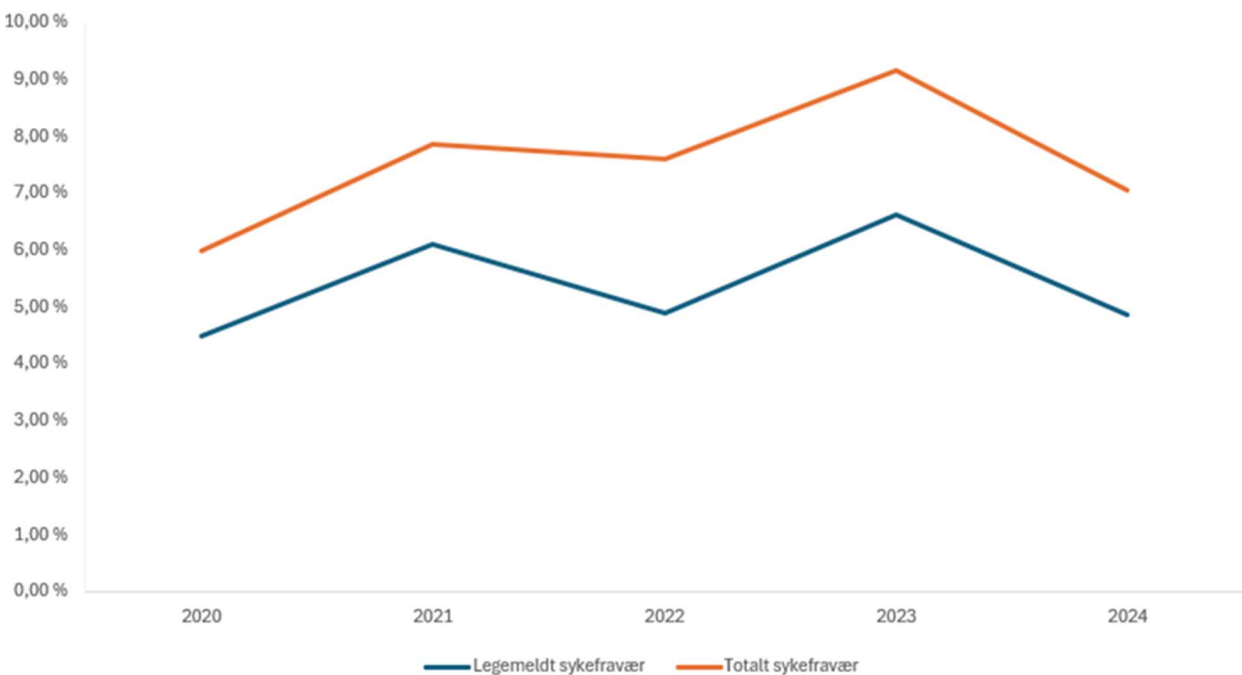
Direktevra lea doallan mángga diehtjuohkinčoahkkima digitálalaččat mii lea oassin das ahte eambo gulahallat ja juohkit dieđuid bargiiguin, ja eambo searvvahit bargiid. lešguđet ossodagain leat meroštallame konkrehtalaččat mii guđege ossodagas galggašii bisuhuvvot ja buoriduvvot, ja dan barggu jotket. HR juogus, ovttas direktivrrain, lea ulbmillaččat bargan DBS:in ja dađistaga buoridemiin dán suorggis.

Bargojuvvo árijalaččat ergonomalaš veahkkeneavvuid standardiseremiin bargosajis. Ergonomalaš veahkkeneavvut, nugo stuolul, čállinbeavddit ja dihtoreaiddut maid sáhtta heivehit, leat mearrideaddji dehálaččat bargovahájiid eastadeapmái ja vai min bargiin lea buorre dearvvašvuohta. Standardiseremiin sáhttit sihkarastit ahte buot bargiin leat veahkkeneavvut main lea buorre kvalitehta, mat dustejit sin dárbbuid barggu olis.

Sámediggi šattai 2023:s “aktiivvalaš fitnodahkan” (Aktiv bedrift), ja lea bargame ovdánahttit konseptta.

Jávkan buozalmasvuoda geažil

Oppalaš jávkan buozalmasvuoda geažil jagis 2024 lei 7,05 %. Jagis 2023 dat lei 9,14 %. Sámedikkis lea ovdalaččas meroštallojuvvon mihttu, IA-šiehtadusa olis, unnidit doavttirdieđihuvvon buozalmasvuodajávkamiid 5,4 % rádjái. 2024 ollislaš jávkamis dahká doavttirdieđihuvvon jávkan 4,86 %, mii lea sulli 1 % unnit go dat mii lea mihttu. lešdieđihuvvon jávkan lea 2,19 %. Jávkan buozalmasvuoda geažil dagai oktiibuot sulli 10 jahkedoaimma.

Govus 1: Doaktára diedihan buozalmasvuodajávkan ja buozalmasvuodajávkan oktiibuot mañemus viđa jagis..

Juolludusreivviid čuovvuleapmi

Fidnooahppit/oahpahallit

Sámediggi lea dahkan odđa fidnooahppišiehtadusa jagis 2024, huksenfágas. Sámediggi maddái lea soahpan odđa šiehtadusa fidnooahppiid čuovvuleamis Finnmárkku almmolaš suorggi oahpahuskantuvrrain. Mihttu lea ahte Sámedikkis leat álo golbma fidnooahppi.

Systemáhtalaččat ja ollislaččat bargat dálkkádatgássaluoitimiid, birasváikkuhusaid energiijageavaheami unnidemiin

Sámediggi bargagodii golggotmánus 2024 olahit birasčuovgatoartna (Miljøfyrtårn) duođaštusa. Mihttu lea ahte Sámedikki Kárášjoga kánturbáiki oažžu duođaštusa njukčamánus 2025, ja eará kánturbáikkiit ges geassemánus 2025.

Diehtosihkarvuodabargu

Sámediggi lea jagis 2024 joatkán NSM IKT-sihkarvuoda vuodđoprinsihpaid sajáiduhhtima. Dasto lea buot bargiide dollojuvvon e-oahpahuš cyberfallehemiid birra.

Unnidit konsuleantageavaheami

Sámediggi lea deattuhan stáhta konsuleantageavaheami unnideami. Doaibmagoluin dahke konsuleantagolut 9,4 % jagis 2024. Jagis 2023 dat dahke 9,7 % ja jagis 2022 11,1 %.

Sámediggi lea atnán 33 miljovna ruvno konsuleantabálvalusaide jagis 2024. Das adnojuvvui 434 000 ruvdno gulahallanráđdeaddindoaimmaid konsuleantabálvalusaide, ja dat dahká 1,3 % jagi 2024 konsuleantageavaheamis.

Lasáhusat ON guoddevašvuodamihttomeriide

Álggahus

Ollu dain bargguin maid Sámediggi doaimmaha eai dárkilit ovdanbuktojuvvo loguin dahje bušehtta-poasttain, ja seammás lea hui váttis čatnat buot doaimmaid dihto mihttomeriide. Go leat 17 mihttomeari ja 169 iešguđet oassemihttomeari, de soaitá leat váttis doallat bajilgova das guđiiguin oassemihttomeriiguin Sámediggi bargá ja man muddui. Sámediggi lea danne válljen 20 relevánta oassemihttomearis muhtumiid, maidda Sámedikki doaimmat dávistit. Dasa lassin Sámediggi lea válljen fáttá dan mielde mii politihkalaččat lei dehálaš jagis 2024, ja mii lea leamaš dehálaš ON guoddevašvuodamihttomeriid olaheamis. Dán jahkái válljejuvvon fáddá lea duohtavuohka ja soabadeapmi, ja fáttá dáfus dat buoremusat heive 16. guoddevašvuodamihttomeari vuollái, ráfi ja vuoiggalašvuohka, goavdemihhtomearrin. Sámedikki lasáhus deattuha danne movt min bargu duohtavuoda ja soabadeami olis váikkuha 16. mihttomeari olaheapmái. Jus Sámediggi galgá sáhttit olahit 16. guoddevašvuodamihttomeari, de ferte dan geahččat eará guoddevašvuodamihttomeriid olis nugo 4, 8, 11, 15 ja 17. Jus dáid mihttomeriid dáfus ii leat guoddevaš ovdáneapmi, de lea veadjemeahttun olahit vuoiggalaš ja searvvaheadji servodaga Norggas ja muđui máilmmis.

Duohtavuoda ja soabadeami ceavzilvuohka

Sámediggi politihkalaččat čuovvulišgođii Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta ollásit Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu, mas olles dievasčoahkkima áiggi meannudedje Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporttaid gávdnosiid ja viidáseappot geainnu. Sámediggi lea mearridan ovcci ášši iešguđet surggiin, maid ulbmil lea vuostálastit dáruiduhtima ja revitaliseret, ovdánahttit ja nannet sámi servodagaid, ja main lea sáhka das movt soabadanbargguid sáhttá ovddidit.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallamiid ja doaimbaidjoevttohusaid mat leat raporttas. Sámediggi seammás muittuha ahte raporta ii ovddas historjjá ollislaš gova, eaige das leat dievaslaš listtut doaimbajiguin mat sáhttet leat dahje mat leat dárbbaslaččat njulgen- ja soabahanbarggus. Sámediggái, suohkaniidda, fylkkasuohkaniidda ja organisašuvnnaide ferte dás duohko addit vejolašvuoda čoavdit hástalusaid ja čađahit doaimmaid mat leat dárbbaslaččat vai olahit soabadeami ja dásseárvvu.

Dán jagi dehálaš olahusat Sámedikkis duohtavuoda ja soabaheami olis, 16. guoddevašvuodamihttomeari ektui:

- Historjjálaš dievasčoahkkin man olis ledje kultuvrralaš lágideamit ja seminárat čuvgen dihte raportta sisdoalu ja mearkkašumi
- Sámediggi lea bargan álgoálbmogiid vuoigatvuodaid sihkkarastimiin riikkaidgaskasaš šiehtadusain ja konvenšuvnnain, ja maiddái nannen ovttasbarggu eará álgoálbmogiiguin
- Sámediggi lea almmuhan bagadusa sámiid cielaheami raporteremii ja ásahan doarjjaortnega sámiid cielaheami eastadeapmái
- Sámediggi lea bargan ruhtadit prošeavtta man ulbmil lea ahte sámi fatnasat beaktilit áimmahuššojuvvojit ja ahte daid birra gaskkustuvvo, ja
- Sámediggi lea bargan ruhtadit prošeavtta mii galgá buvttihit sámi fatnasiid beaktilis áimmahuššama ja gaskkusteami daid birra, ja ulbmil áiggi vuollái lea ásahit fysalaš fanassuodjalanguovddáža

Sámediggi bargá dehálaš barggu go láchá sápmelaččaide diliid digaštallat ja ságastallat, ja go doaimbá sámiid beroštumiid ovddideaddjin, ja sihkkarastá álgoálbmot- ja olmmošvuoigatvuodaid Norgga eiseválddiiguin deaivvadeamis ja riikkaidgaskasaš arenain. Dáinna lágiin Sámediggi váikkuha dasa ahte lea ráfi ja stabilitehta, ii dušše Norggas, muhto maiddái riikkaidgaskasaččat. Geavahit daid sániid maiguin kommišuvdna loahpaha raportta: «Viljen til forsoning må vises i handling. Her har de som sitter i maktposisjoner et særlig ansvar, og det venter store utfordringer» (Soabahandáhtu ferte čájehit daguiguin. Sis, geain lea váldi mearridit, lea erenoamáš ovddasvástádus, ja stuora hástalusat leat vuordimis)

Bajilgovva Sámedikki bargguin guoddevašvuodamihttomeriid ektui

Sámediggi bargá beaivválaččat guoddevaš ovdánemiin. Sámi kultuvra lea deattu vuolde ja nugo 3. oasis boahká ovdan, de lea sámi servodaga nannen ja ovdánahttin guoddevaš vuogi mielde stuora oassi Sámedikki doaimmas. Danne doaimmá jahkedieđáhusa 3. oassi maiddái raportan das movt mii bargat guoddevašvuodain máŋgga dásis ja máŋgga servodatsuorggis, nugo oidno dán tabeallas:

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimmabijut (kapihttalat)
 	<p>2.3) 2030 rádjai galgá buvttadeapmi ja sisaboahu smávva biebmobuvttademiin duppalastojuvvot, erenomážit nissonolbmuid, álgoálbmogiid, bearašeanadoaluid, šibitdoliid ja guolásteddiid buvttadeapmi ja sisaboahu. Sis galget earret eará leat sihkkaris ja ovttalágan vejolašvuodát eatnamiidda, eará buvttadanresurssaide ja doaimmabijuide, dieđuide, ruđalaš bálvalusaide, gávpemárkaniidda, árvolassánemiide ja bargguide eanandoalu olggobealde.</p>	<p>3.2 Areálaid hálddašeapmi</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.2.3 Sámi areála- ja resursavuoiđat – ohcanvuđot doarjja <p>3.3 Luondduresurssat</p> <p>4.2 Vuoddoealáhusat</p> <p>4.2.7 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuoddoallu</p> <p>4.2.7 Boazodoallu</p> <p>4.3 Juohkelágan ealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.3.3 Sámi ealáhusgárdi – njuolggodoarjja 4.3.4 Ungt Entreprenørskap - njuolggodoarjja <p>4.4 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš</p>
 	<p>3.5) Eastadit gárrenmirkkuid, earret eará narkotihkkageavaheami ja alkohola boasttugeavaheami, ja nannet divššu.</p>	<p>7.2 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat</p> <p>7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus</p>
	<p>4.a) Ásahit ja ođastit oahppofálaldagaid mat leat heivehuvvon mánáide, ja vuhtiiváldet sohkaealerohusaid ja doaimmashehttejuvvon olbmuid. Ja mat sihkkarastet dorvvolaš, ráfálaš, searvadahtti ja beaktilis oahppobirrassa buohkaide.</p>	<p>1.3 Sámegeielaid ovdánahttin</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.3.7 Stipeanda joatkaskuvlaohppiide – ohcanvuđot doarjja ja kap. 1.3.8 Giellastipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja <p>2.7 Sámi sisdoallu skuvllas</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.7.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta <p>2.8 Psykososiála oahppanbiras</p> <p>2.8.2 Mánáid mielváikkuheapmi</p>
	<p>4.1) 2030 rádjai galgá nuvttá ja dásseárvosaš vuoddoaskuvlla ja joatkaskuvlla oahppu sihkkarastojuvvot buot nieiddaide ja bárniide, mii lea buori kvalitehtas, ja mii addá relevánta ja albma oahppanbohtosa.</p>	<p>2.9 Oahpponeavvut</p> <p>2.8 Psykososiála oahppanbiras</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.4.4 Mánáid mielváikkuheapmi

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajijut (kapihttalat)
	4.2) 2030 rádjai galgá buot nieiddaide ja bártniide sihkkarastojuvvot vejolašvuohta árra ja buori ovdáneapmái ja fuolahussii ja ahte ovdaskuvla lea olámuttos, vai leat gergosat vuodđoskuvlii álgit.	2.2 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin 2.3 Nuvttá sámegielat mánáidgárdesajit <ul style="list-style-type: none"> 2.3.2 nuvttá sámegielat mánáidgárddit, bagadallanruhta – prošeakta 2.3.3 Nuvttá sámegielat mánáidgárddit, váhnenmáksu – ohcanvuđot doarjja 2.3.4 Nuvttá sámegielat mánáidgárddit, ovdánahttinruhta – ohcanvuđot doarjja
	4.7) 2030 rádjai galgá sihkkarastojuvvon ahte oahppit ja studeanttat olahit dan gelbbolašvuođa mii lea dárbbalaš ovddidit guoddevaš ovdáneami, earret eará oahpu bokte guoddevaš ovdáneami ja eallindábiid, olmmošvuoigatvuođaid ja dásseárvvu birra, ja oahpu bokte mii ovddida ráfi, ii ge riiddu, oahpu bokte mii ovddida globála servvodatmiellahttuvuođa ja árvvus atná kultuvrralaš girjái vuoda ja dan movt kultuvrrat váikkuhit guoddevaš ovdáneapmái.	2.7 Sámi sisdoallu skuvllas <ul style="list-style-type: none"> 2.7.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta 2.12 Rekrutteren <ul style="list-style-type: none"> 2.12.3 Rekrutteren - prošeakta
 	8.3) Ovddidit politihka mii doarju produktiiva doaimma, ávdaláš bargosajiid ásaheami, fidnohtkkálašvuođa, hutkáivuoda ja innovašuvnna, ja maiddáa doarjut ahte eambbo smávva ja gaskasturrosaš fitnodagat ásahuvvojit ja formaliserejuvvojit, earret eará dan bokte ahte fuolahit ahte ruhtadanbálvalusat leat olámuttos.	4.2 Vuodđoealáhusat <ul style="list-style-type: none"> 4.2.3 Mariidnaealáhusat 4.2.7 Eanadoallu, gilvvgárdedoallu ja vuovdedoallu 4.2.8 Boazodoallu 4.3 Juohkelágan ealáhusat <ul style="list-style-type: none"> 4.3.3 Sámi ealáhusgárdi - njuolggodoarjja 4.5 Duodji <ul style="list-style-type: none"> 4.5.4 Duoji ealáhusšiehtadus
	8.9) 2030 rádjai hábmet ja johtui bidjat politihka mii ovddida guoddevaš turistaealáhusa mii háhká bargosajiid ja ovddida báikkálaš kultuvrra ja buktagiid.	4.4 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš <ul style="list-style-type: none"> 4.4.2 Sámi mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat - prošeakta
 	10.3) Sihkkarastit ovttalágan vejolašvuođaid ja unnidit erohusaid eallindiliin, earret eará dan bokte ahte loahpahit vealaheaddji lágaid, politihkaid ja dábiid, ja ovddidit lágaid, politihka ja doaimbajijuid maid ulbmil lea olahit dán mihttomeari.	1.2 Sámegielaid geavaheapmi <ul style="list-style-type: none"> 1.2.2. Guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda 1.2.3 Guovttegielatvuođadoarjja fylkasuohkaniidda. 1.3 Sámegielaid ovdánahttin <ul style="list-style-type: none"> 1.3.2. Giellaovdánahttin suohkaniin – njuolggodoarjja 1.3.3. Giellaovdánahttin fylkasuohkaniin – njuolggodoarjja 1.3.9 Dokumenterendoaimmat – ohcanvuđot doarjja 1.3.10 Sámi giellavahku doaimmat – ohcanvuđot doarjja

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimmabijut (kapihttalat)
		<ul style="list-style-type: none"> 1.3.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja 1.3.12 Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovllus – ohcanvuđot doarjja 7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus 7.4 Álbmotdearvvašvuolta 8.6 Dásseárvu <ul style="list-style-type: none"> • 8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja sámiid cieleameami eastadanbargu – prošeakta 9.2 Regionála ovttasbargu 12.3 Sámediggeráđdi <ul style="list-style-type: none"> • 12.2.2 Sámedikki vuorasolbmuidráđdi
 <p>11 GUODDEVAŠ GÁVPOGAT JA SERVODAGAT</p> <p>11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN</p>	<p>11.4) Nannet máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema ja suodjaleami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1.5 Sámegeielaid ovdánahttin <ul style="list-style-type: none"> • 1.5.4 Sámi giellaguovddážit - njuolggodoarjja • 1.5.5 Sámi giellaguovddážit, aktivitehtadoarjja – njuolggodoarjja • 1.5.6 Giellaguovddášdeavivadeapmi – konferánša 3.4 Areálaid hálddašeapmi 3.4 Luondduvalljivuolta <ul style="list-style-type: none"> • 3.4.2 Suodjalanguovlostivraseminára 6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi <ul style="list-style-type: none"> • 6.2.2 Sámi kulturmuittohálddašeapmi – ohcanvuđot doarjja 6.4 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi <ul style="list-style-type: none"> • 6.4.2 "Dovddus ja dohkkehuvvon" – ánggiruššan máttasámi kulturárbbiin - prošeakta • 6.4.3 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"-prošeavttas - prošeakta 6.5 Sámi viste- ja fanasárbbi hálddašeapmi 8.2 Sámi ovttasbargu <ul style="list-style-type: none"> • 8.2.2 Sámi Giellaqáldu 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat
 <p>12 OVDDASVÁSTI-DEADDJI GEAVAHAPMI JA BUYTTADEAPMI</p>	<p>12.8) 2030 rádjai galgá buot olbmuide máilmmis sihkkarastojuvvot relevánta diehtu guoddevaš ovdáneami birra ja juohkehaš galgá leat diđolaš ja eallit dáinna lágiin ahte ii vahágahte luonddu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 3.6 Luondduvalljivuolta <ul style="list-style-type: none"> • 3.6.2 Suodjalanguovlostivraseminára 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat <ul style="list-style-type: none"> • 8.4.5 Álgoálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta 3.3 Luondduresurssat

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
		
	<p>13.1) Nannet buot riikkaid návccaid vuosttildit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset birasváraide ja luondduroasuide</p>	<p>4.2 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.2.8 Boazodoallu
	<p>13.3) Nannet ovttaskas olbmuid ja ášahusaid návccaid unnidit dálkkádatgássaidda luoitima, unnidit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset daid váikkuhusaide, nannet sin návccaid árrat dieđihit, ja maiddái nannet oahpu ja diđolašvuođa dáid birra.</p>	<p>3.3 Luondduresursat</p> <p>3.4 Luondduvalljivohta</p> <p>8.2 Sámi ovttasbargu</p> <p>8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat</p>
	<p>14.b) Dahkat mariidna resurssaid ja gávpemárkaniid olámuddui smávvaskála guolásteddjiide mat bivdet smávit bivdoneavvuiguin.</p>	<p>4.4 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.4.2 Mearrasámi vuoigatvuođat – Borjjadat – prošeakta 4.4.3 Mariidnaealáhusat
	<p>14.c) Vel buorebut áimmahuššat ja guoddevaččabut ávkkestallat meara ja mearraresurssaid dan bokte ahte čadahit álbmotrievttálaš mearrádusaid nu movt dat leat mearriduvvon ON mierrariektekonvenšuvnnas, mii lea meara ja mearraresurssaid suodjaleami ja guoddevaš geavaheami riektvuođđun, nu go maiddái bohtá ovdan 158. čuoggás ON raporttas “The Future We Want”.</p>	<p>4.3 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.2.3 Mariidnaealáhusat 4.2.4 Luossa 4.2.6 Bivdu – njuolggodoarjja
	<p>16.2 Bissehit mánáid illasteami, geavaheami, vuovdima ja buotlágan veahkaválddálašvuođa ja biinnideami.</p>	<p>2.8 Psykososiála oahppanbiras</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.8.2 Bargu givssideami vuostá <p>7.5 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus</p>
	<p>16.7 Sihkkarastit guldaleaddji, searvadahtti, oassálasti ja ovddasteaddji mearridanproseassaid buot dásiin.</p>	<p>Sámedikkis leat konsultašuvnnat ráđđehusain fáttáid birra mat gusket sámi beroštusaide. (geahča konsultašuvdnalisttu).</p>
	<p>16.10 Sihkkarastit ahte dieđut leat olámuttos buohkaide ja ahte vuđolaš friddjavuohta</p>	<p>7.3 Dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus</p> <p>7.6 Sosiála dilitt ja buresbirgenbálvalusat</p> <p>8.6 Dásseárvu</p>

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
	suodjaluvvo, nationála lágaid ja internationála šiehtadusaid vuodul.	<ul style="list-style-type: none"> 8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja bargu sámiid cialaheami vuostá – prošeakta
<div data-bbox="178 353 368 539"> <p>17 OVTTAS JOKSAT MIHTTOMERIID</p> </div> <div data-bbox="178 551 368 736"> <p>17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p> </div>	<p>17.14) Olahit eambbo ollislaš politihkalaš ovttaoavilvuoda guoddevaš ovdáneami hárrái.</p> <p>17.17) Doarjut ja ovddidit buresdoaimbi searvevuoda almmolaš dásis, almmolaš ja priváhta beliid gaskka ja siviila servodagas, searvevuodaid vásáhusaid ja resursastrategijaid vuodul.</p>	<p>8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát</p> <p>8.5 Ovttaárvosašvuohta ja solidaritehta</p> <hr/> <p>2.7 Sámi sisdoallu skuvllas</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.9.6 Skuvlaovdánahttin-konferánssa <p>4.2 Vuodđoaláhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.2.2 Mearrasámi vuoigatvuodát – Borjjadat – prošeakta 4.2.3 Mariidnaealáhusat <p>7.2 Spesialistadearvvašvuodábálvalusat</p> <p>7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus</p> <p>8.2 Sámi ovttasbargu</p>

5. oassi - Boahhteáiggi vejolašvuodaid árvvoštallan

Okta stuorámus hástalusain min ovddabealde, leat čadnon birrasii ja dálkkádahkii. Sámi kultuvra ja ealáhusat leat erenoamáš raši dálkkádatrievdademiide, go dál juo eanet eahpedássedis ja ravdamearálaš dálkkait čuhcet. Meahcásteapmi, boazodoallu ja guolásteapmi leat suorrggit maidda čuohcá garrasit.

Areálagáržžideamit leat ollu ja daid ákkastit dávjá energiijahukseamiiguin ja dálkkádatdoaimbajiguin. Fápmoássádat gaskkal Sámedikki ja almmolaš eiseváldiid lea áibbas botnjut go sápmelaččaid materiálaš kulturárbi dávjá doaimmahuvvo doaimbajuid bokte ja gáržžidemiid ákkastallan lea ahte sturoraservodagas leat dárbbut. Danne leage dehálaš vuđolaš gulaskuddanproseassaide ja ahte Sámediggi geavaha cealkineiseválddis suodjalit sámi kultuvrra ja ealáhusovdáneami luondduvuođu boahhtevaš buolvvaide, gokko lea dárbu.

Muolkkuid-ássi lea čielga ovdamearka dan deattu mii lea sámi kultuvrra ja ealáhusaid vuostá. Muolkkuid elektrifiseren buvttaha duđalaš váikkuhusaid sámi meahcásteapmái ja boazodollui. Sámediggi galgá geahččat bearrái ahte Norgga eiseválddit sihkkarastet sámi vuoigatvuodaid fuolaheami dákkár ássiin. Danne nanne Sámediggi kapasitehtas ja gelbbolašvuodas dáid surggiin.

Vuoigatvuodarahčan joatkašuvvá mángga suorrggis. Kárášjot-ássi, gos Kárášjoga ássit vuoittáhalle Alimusrievttis unnimus margiinain, čájeha ahte sámi kollektiivvalaš oamastanvuoigatvuodaid rahčamuš ii leat nohkan ja ahte ollu bargu lea báhcán sámi vuoigatvuodaid identifiseremis ja dohkkeheamis. Sámediggi áigu ain viššalit vuojejit vai dákkár vuoigatvuodaid identifiserejuvvojit ja dohkkehuvvojit. Sámediggi áigu maid joatkit barguin sámi riekteipmárdusa doahttaluvvomiin.

Fovse-ássi lea bidjan guovddáži mo sámi vuoigatvuodaid eai vuhtiiváldo eanaplánemiid ja industriijahuksenprošeavttaid oktavuodas. Lea vealtameahttun ahte ráđđehus váldá dán duodas ja duđalaččat ráđđádallá áigumušain dákkár ássiin juksat ovttamielatvuoda Sámedikkiin ja sámi vuoigatvuodaguoddiin.

Sámediggi ferte maid giedahallat daid ollu fápmoprošeavttaid maid ohcamat leat mannan NVE:i, ja sihkkarastit ahte vuoigatvuodaguoddit dovdet ođđa ráđđádallanlága. Sámediggi bidjá deattu dasa ahte bieggafápmoprošeavttat berrejit ovdánahttot ovttas sámi báikegottiin ja ahte friija diedihuvvon ovdagihtiimiediheami (FPIC) prinsihppa čuvvojuvvo. Dát ii leat dušše nuorra miellačájeheddjiid rahčamuš, muhto min oktasaš rahčamuš.

Riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea vuoddu suodjalit álgoálbmot vuoigatvuodaid. Mii leat oaidnán rahčamušaid lassáneami riikkaidgaskasaš arenain, gos muhtin stáhtat geahččalit njeaidit dahje láivudit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid bijadettiin álgoálbmogiid ja báikegottiid seammadássažžan. Sámediggi bargá dan ala ahte sihkkarastit ahte álgoálbmotvuoigatvuodaid eai heajosmahttojuvvo riikkaidgaskasaš forumiin.

Geopolitiikhkalaš ja sihkkarvuođapolitiikhkalaš beroštumi lassáneapmi sámi guovlluide vuorjá ollogiid. Militearalaš doaimma lassáneapmi čuohcá sámi beroštumiide, ja Sámedikkis ferte leat dajamuš sihke našuvnnaš ja riikkaidgaskasaš politiikka. Okta ovdamearka lea militearahárjehallamat sámi guovlluin. Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna ja Ruošša beale sápmelaččaid dilli leat maid dehálaš fáttát. Davvin fertet mii hukset luohhtevašvuoda gaskkal álbmotválljejuvvon dásiid ja álbmogiid sihkkarastin dihtii posiitiiva ovdáneami buohkaide.

Areáladeaddu oainnusin dahká kulturmuittuid kártema. Sámi kulturmuittut leat dehálaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja láchčá vuoddu plánaid bidjamiidda ja sisabahkkemiidda. Bargu duodaštit sámi kulturmuittuid ja daid logahallan ferte nannejuvvot.

Dearvasvuotta ja čálgu leat eará suorrggit gos boahhteáiggi sámi álbmogis šaddet stuorra hástalusat. Sturradiggediedáhus sámi giela, kultuvrra ja sámi servodateallima birra (2023-2024) čalmmustahtta álbmotdearvasvuoda ja eallindilálašvuoda. Dieđáhusa gávdnosat leat vuorjašuhhti, nu go ovdamearka dihtii ahte sakka eanet sápmelačča go eai-sápmelačča vásihit ekonomalaš váttisvuodaid ja heajubu dearvasvuoda. Sápmelaččat muitalit eanet silolaš váivviid ja muitalit dávjjibu vealahemiid, gos sámi duogáš lea dávjjimus sivvan vealahapmái. Dát deattuha man dehálaš lea ollašuhhtit álbmotdearvasvuodaikkadeami SAMINOR3, ja ahte sihke Sámediggi ja eanetlohkoservodat váldá dáid dearvasvuodahástalusaid duodas. Sápmelaččat fertejit olahanmuddui oazžut dohkálaš

dearvvasvuodabálvalusaid, ja Sámediggi reagere sámi dearvvasvuodafálaldaga váilevaš nannemii ja go sámi buohccit eai álo oaččo sámástit, ja go ášahuvvon vuogádagat dagahit ahte eai buot sámi buohccit oaččo fálaldaga sámi erenoamášdearvvasvuodabálvalusas. Govda eanetlohku Sámedikkis lea mearridan gulaskuddancealkámuša Helse Nord guorahallamii “Tiltak for bærekraft i Helse Nord”, gos mii čujuhat dáid vuorjašumiide.

Nuorat ja alitoahppu leat mearrideaddji dehálaččat sámi servodaga boahtteáigái. Stuora hástalus lea sámegiela bargiid rekrutteren, erenoamážit oahpaheddjiid ja mánáidgárdebargiid. Sámi mánáidforum lea leamaš dehálaš rávveaddji midjiide, ja lea dehálaš fuolahit ahte sámi mánáin ja nuorain lea vejolašvuohta leat mielde mearridanproseassain mat sidjiide gusket. Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi ohppiin leat dásseárvosaš oahppofálaldagat ja ahte leat doarvái oahpponeavvut sámegielaide. Sámi ohppiin lea vuoigatvuohta sámegieloahpahussii skuvllas, beroškeahttá gos riikkas orrot. Oahpaheddjiid váiluma dihte oahpahuš dájvja fálluojuvvo gáiddusčovdosiid bokte. Dehálaš lea maiddá fuolahit ahte suohkaniin lea buorre gelbbolašvuohta sámegiela gáiddusoahpahušfálaldagain, ja ahte gávdnojit ortnegat mat nannejit suohkaniid siskkáldas sámegiela gelbbolašvuođa. Sámediggi lea dehálaš aktevera rekrutterema sihkkarastimis mánáid ja nuoraid ovdas. Danne lea dehálaš fuolahit ahte sámegiela hálddašanguovllu suohkanat ožžot doarvái doarjaga hástalusaid čovdimii. Ođđa KS-raporta čájeha ahte sámi suohkaniin leat liigegolut maid dálá sisabohtovuogádat ii govčča. Sámediggi bargá doarjagiid stuorideami ovdii ja gelbbolašvuođa nannema ovdii sámi áššiin.

Guolástuspolitihka ain bissu suorgin maid deattuhit boahtteáiggis. Ođđa earredieđáhus «Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling» ii šaddan dakkár veahkkeneavvun go lei sáhttit šaddat. Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodát sápmelaččaid hárrái gáibidit ahte stáhta váldá ovdasvástádusa mearrasámi kultuvrra viidáset fievrredeamis. Árbevirolaš sámi bivdofanas, masa vuosttažettiin gullet unnit fatnasaččat, leat guovddázis mearrasámi kultuvrras.

Earredieđáhusas leat muhtun buorit doaibmabijut, muhto maiddá jearaldagat maidda eai leat vástádusat. Feastonuhtteráidalasa ođđasis ásaheapmi mas lea dynámalaš juogadančoavddus, lea buorre giddejuvnon joavkku bivdofatnasiidda, muhto mii fertet fuolahit ahte hivvodat mii várrejuvvo rabas jovkui lea doarvái stuoris. Mii fertet bargat mearrasámi guolástanrivttiid lágadeami ovdii ja dan ovdii ahte earredieđáhus miellidubbuktá duohta buoridemiid mearrasámi guolásteddiide.

Buot dát hástalusat čájehit man dehálaš lea bissehit ja jorgalahttit luonddu ja ekovuogádagaid billahuvvama. Luonddušiehtadus mii mearriduvvui jagis 2022, lea dehálaš olahus álgoálbmogiidda. Sámediggi searvvai jagis 2024 biologalaš mánggabealatvuoda konvenšuvnna (COP16) oasálaščoahkkimii, mii lei Luonddušiehtadusa čuovvoleami birra. Sámediggi ovddiidii nana ja vuodustuvvon cealkámušaid dasa movt ráđdehus sáhtta Luonddušiehtadusa doibmiidat riikkas vai sihkkarastá sámi kultuvrra ja ealáhusaid luondduvuđosa, muhto cealkámušaid eai leat doarvái váldán vuhtii. Ráđdehusa doaibmaplána luondduvalljivuođa várás, mii almmuhuvvui jagis 2024, dađi bahábut deattuhii areálasabahkkemiid ja elfápmohuksemiid. Sámediggi áigu ain bargat dan ovdii ahte sámi álgoálbmotmáhtu oinnolašvuohta, geavaheapmi ja sajáiduhhtin nannejuvvo luondduvalljivuođa nanaguoddevaš geavaheamis.

Telemarksforskning hábme jahkásaččat analysa sámi guovlluid ealáhusovdáneamis Sámedikki ovdas. Analysa fátmasta 22 válljejuvnon sámi suohkana. Sámi guovlluid veahkadatnjiedjan lea leamaš 11,5 proseantta jagi 2000 rájes, muhto riikka dásis lohku lea sturron lagabui 25 proseanttain. Bargosajit leat dehálaččat vai sámi guovlluin orrot olbmot, ja seamma analysa čájeha ahte almmolaš suorggi bargiidlohku lea mihá unnit ovdánan sámi guovlluin go muđui riikkas. Áigodagas 2016–2023 ledje 1155 eambo bargi priváhta suorggis, muhto 416 unnit almmolaš suorggis. Sámi guovlluid boahttevaš vejolaš diliid hárrái ii leat movttiidahtti ahte jagis 2050 doppe sáhttet leat lagabui 10 000 unnit ássi. Dan fertet váldit duodalaččat vai sáhttit bisuhit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Dalle eai sáhte dušše Akershusas ja eará stuora gávpoigiin lassánit bargosajit, muhto maiddá sámi guovlluin fertejit leat bargosajit.

Kultuvra, giella ja identitehta leat geađejuolggit. Ja dasto fertejit buohkat ángiruššat. Danne Sámediggi ovttasbargá sihke gávpotsuohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin. Ovttas ásahtit sámi deaivvadanbáikkiid. Sámi dáidda ja kultuvra leat bures ovdánan mañemus logi jagis go daidda lea leamaš fuomášupmi ja beroštupmi riikkaidgaskasaččat. Dat oidno mángga guovllus go sámi dáiddáriid čájáhusat leat stuora museain olgoriikkas, ovdamearkka dihte Outi Pieski dáidda Tate St.Ivesis Englánddas jagis 2024. Jagis 2024 maiddá lei stuora riikkaidgaskasaš beroštupmi sámi filmmaide ja tv-ráidduide, maiddá go Netflix vuoruhii filmma Stolen ja Sara Margrethe Oskala filbma Eallogierdu, mii oaččui mángga riikkaidgaskasaš bálkkašumi. Dákkár stuora sámi dáidda- ja kulturángeruššamat eai livčče vejolaččat sámi ovttasbarggu haga riikkarájiid rastá. Vai sámi dáidda kultuvra ain ovdána ja oainnusmahttojuvvo riikkaidgaskasaččat, de ferte Sámediggi láchit diliid dasa ahte sámi dáidda- ja kultursuorgi sáhttet njuovžilit ja álkit ovttasbargat riikkarájiid rastá. Lagat ja buoret ovttasbargu Sámedikkiiguin, sámi dáidda- ja kultursurggiin ja nationála

dáiddárráđiiguin/direktoráhtaiguin lea áibbas dárbblaš vai sámi dáidaga ja kultuvrra sáhtá ovddidit vel eambo.

Sámi Giellagáldu, sámeielaid oktasaš fágaorgána, ruhtadit Norgga, Ruota ja Suoma eiseválddit. Lea mearrideaddji dehálaš ahte ruhtadeamis lea sihkkaris boahhteáigi, ja ahte riikkat ovttas Sámedikkiiguin barget sámeielaid nannema ja seailuheami ovdi.

Sámediggi dájvja oažžu máhcahagaid das ahte dárbbášuvvo eambo ruhta giella- ja kulturdoaimmaide. Erenoamážit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta meannudeami oktavuodas. Ásahusat, museat, máhttobirrasat ja kultursuorgi leat dehálaččat soabadanpolitihkas mii galgá fievrriduvvot boahhteáiggis. Dál lea áigi dahkat juoidá ja čuovvulit Stuoradikki ándagassii átnuma.

2025 lea válgajahki ja Sámediggi lea mángga doaimma bokte fuolahan ahte sámediggeválgga lágiduvvo buori vuogi mielde. Sámi demokratiija ovdáneapmái lea buorre ahte jienastuslohku lea sturron. Dat duođašta ahte Sámedikkis lea dehálaš servodatrolla. Mihttu maiddá lea ahte Sámediggi šaddá čielgaset servodataktevran. Mii áigut váldit stuorat saji politihkalaččat sihke riikka dásis ja máilmmiviidosáččat, ja ovddidit čielga oktasaš oaiviliid dain arenain main mii vuoruhit leat. Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte mii leat nagodan seailuhit ja ovddidit sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima.

6. oassi - Jahkerekhetdoallu

Jodiheddjiid mearkkašumiid

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludannjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duodaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde.

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboáduide 50.-poasta juolludusas sáhtá hálddašit olggobeale sisaboáduid ollásit doaimma ulbmilii.
- Oažžu fievrridit dán jagi doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahká. Doaibma hálddaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto Stuorradikki bušeahttamearrádusa vuodul.

Duodaštus

Jahkerekhetdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkerekhetdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketdoallostandárddaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketdoalus.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomijahálddašeami várás.
- Gielda- ja guovlodepartemeantta juolludusreive 2024 várás.

Moai oaivvildetne ahte rehketdoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálddašit, Sámedikki rehketdollui fievrriduvvon goluin, boađuin, omiin ja velggiin.

Rehketdoalu dehálaš bealit

Sámedikki rehketdoallu lea bordojuvvon ja biddjojuvvon stáhta rehketdoallostandárddaid ja dasa gullevaš bagadallannotáhtaid mielde, maid Finánsadepartemeanta ja Ekonomijastivrema direktoráhtta leat ráhkadan.

Sisaboahu juolludusain lea lassánan 16,5 miljovnnain ruvnnuin 2023 ektui, vuosttažettiin dan dihte go juolludusat ja sirdimat leat lassánan, ja jagi 2024 bálká- ja haddemuddema dihte. Gávpe- ja láigodienas lea lassánan 3,8 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui, diđoštanoađuid dihte.

Bálkágolut leat lassánan 14,5 miljovnnain ruvnnuin dahje 11 proseanttain jagi 2023 ektui, vuosttažettiin jagi 2024 bálkálásahusaid dihte ja go ollu rabas virggiide leat virgáduvvon olbmot.

Eará doaibmagolut leat lassánan 14 miljovnnain ruvnnuin dahje 15 proseanttain jagi 2023 ektui, vuosttažettiin dan dihte go lanjaid láigoheami, konsuleantabálvalusaid, dulkoma ja jorgaleami golut lassánedje, ja maidái go mátkkoštan- ja čoaikkindoaimmaid golut lassánedje.

Doarjja earáide lea lassánan 45,5 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui. Váldoágga lea juolludusa stuorideapmi Sámediggái, 25,4 miljovnnain ruvnnuin, bálká- ja haddemuddema gokčamii, ja 10 miljovnnain stuoriduvvon juolludus vrd. soahpamušain maid ráđđehus šiehtai SG:in jagi 2023 salderejuvvon bušeahtas. Dasa lassin Sámediggi oaččui 8,3 miljovnnain ruvnnoin Sámi Našunálateáhtera Beaivváža viessoláiggu divruma gokčamii, ja vel lassi 3,6 miljovnnain juolludusa mánáidgárddiid, vuodđoahpahusa ja alitoahpu gelbbolašvuoda- ja rekrutterenbargguide.

Oanehisáigge vealgi lea sturron 4 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui, jagi 2024 bálkášiehtadallamiidda várrejumi dihte, geahča 16. nohta.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkereketdoalu. Jahkereketdoallu ii leat vel gárvvisin reviderejuvvo, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus bohtá nuppi njealjehasas 2024. Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go Riikarevišuvdna ovddida dan, ja dat almmuhuvvo go oažžut dan.

Karášjohka, guovvamánu 10. beaivi 2025

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

Inger Marit Eira-Åhren
Direktevra

Prinsihppanohta jahkereketdollui

Sámediggi lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat bruttofievrriidapmái stáhta bušehta olggobealde (nettobušeteren doaimmat). Sámedikki jahkereketdoallu lea ráhkaduvvon ja bordojuvvon stáhta ekonomijastivrema njuolggadusaid lagat njuolggadusaid mielde. Rehketoallu ovddiduvvo čuoggá 3.4.1 mearrádusaid gáibádusa mielde Finánsadepartemeantta johtočálloša R-115 juovlamánnu 2022 lagat mearrádusaid mielde ja vejolaš lassigáibádusaid mearrida Gielda- ja guovlodepartemeanta, mii lea ráđdehusa ovddasvástideaddji departemeanta ráđdehusas sámepolitihka ovttahttimii.

Ovttasráđiid Gielda- ja guovlodepartemeanttain (GGD) lea Sámediggi mearridan fievrriid jahkereketdoalu stáhta rehketoallostandárrdaid (SRS) mielde. gč. mearrádusaid čuoggáin 3.4.2 ja 3.1.6 «Sámedikki 31.08.2020 ekonomijahálddašeami njuolggadusat». Ovddit rehketoalloáigodaga buohtastahttinlogut oidnojit guđege rehketoallolinjá ja nohtaid oktavuodas.

Sirdinvuđot boadut

Sisaboadut sisafievrriiduvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boadusfievrriiduvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvo. Bálvalluvuodvin fievrriiduvvo sisabohtun dađi dađistaga.

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin boadusfievrriiduvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisaboaduiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buohtastahttin). Vuostálas buohtastahttinprinsihppa geavahuvo jagi loahpas. SRS 10 hárrái máksujuvvon juolludusat, mat gullet oppalaččat loahpahuvvon aktivitehtaide, fievrriiduvvojit bohtun, vaikke dat addet positiivvalaš bohtosa.

Dat oassi juolludussisaboaduin ja sullasaččain mat geavahuvojit eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrriiduvvojit balánsii, eai fievrriiduvvo sisabohtun háhkanáigemuttus, muhto fievrriiduvvojit dan rehketoallolinjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrriiduvvojit gollun, de fievrriiduvvo sisabohtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisabohtofievrriidapmi boadusfievrriiduvvo sisabohtun juolludusain. Dat mielddisbuktá ahte gollun fievrriiduvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaibmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii.

Sisamáksimat mat disponerejuvojit máksimiid váste earáide (doarjjahálddašeapmi ja eará fievrriidapmi stáhtas) eai fievrriiduvvo bohtun, muhto merkejuvojit balánsii dan boddii go vuordit máksima loahpalaš vuostáiváldái.

Golut

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboaduide fievrriiduvvojit gollun seamma áigodagas go gullevaš sisabohtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboaduin ja doarjja- ja sirdin sisaboaduin, fievrriiduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvojit.

Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuodđun álkiduvvon rehketoollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Stáhtalaš doaimmat eai galgga balánsii fievrriid netto penšuvdnageatnegasvuodáid Stáhta penšunkássa ortnegiidda (SPK).

Sámediggi duođašta bargoaddioasi bohtosiid penšuvdnamávssus penšuvdnagollun. Penšuvdna fievrriiduvvo gollun dego SPK penšunortnet livččii vuodđuduvvon ruhtabidjui.

Sámediggi máksá penšuvdnamávssu vuodđuduvvon erenoamáš dáhpáhusaide oassin doaimmahaga bargoaddioassái. Ahte máksu lea erenoamáš doaimmahakii, mearkkaša ahte dat meroštallojuvo ovttaskas doaimmahaga vuodul, ii doaimmahaga joavkkuiguin ovttas. Ahte dat lea dáhpáhusaide vuodđuduvvon, mearkkaša ahte dat vuhtiiváldá duohta dáhpáhusaid doaimmahaga miellahttomearis, nu ahte lassibáiká lea ovttamade miellahtu dietnasa ektui. Miellahttoassi mii lea 2 % bálkávuođus ii leat rievdan.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđđeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá doaimmahagaide mat eai mávsse bargiideallindáhkádusa SPK:i. SRS olis galgá Sámediggi čájehit bargiideallindáhkádusa doaimmahaga rehketdoalus sihke gollun ja meroštalli sisabohtun.

Láigošiehtadusat

Sámediggi lea válljen atnit álkit vuogi SRS 13:s láigošiehtadusaid birra ja klassifisere buot láigošiehtadusaid operašuvnnalaš láigošiehtadussan.

Vuođđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan

Vuođđorusttegat leat bistevaš ja hui stuorra oamit maid doaibma hálddaša. Bistevaš mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoress mearkkaša bođuháhkkan (oastin) mas háhkkanárvu lea 50 000 ru dahje eanet. Vuođđorusttegat fievrriiduvvojit balánsii háhkkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Dekomponeren geavahuvvo stuorra vuođđorusttegiidda mat leat mángga oasis ja maid ávkkástallanáigi lea iešguđetlágan. Doaibmaruđas fievrriiduvvo juohke oasis mas lea mearkkašahtti háhkkanárvu doaibmaruđa ollislaš háhkkanárvvu ektui balánsii sierra ja dain vuolliiduvvo árvu lineáralaččat dan mielde man guhká daid navdet bistit doaimmas ekonomalaččat.

Kánturgávvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriiduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuolidanvuohki mii adnojuvvo vuođđorusttegiidda lea lineára vuolideapmi bargoreaiddu ekonomalaš ávkkástallanáiggi badjel doaimmahagas.

Vuođđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriiduvvon árvu.

Ossosiid ja osiid investereren

Go sirdiimet SRS:i 01.01.2016 de oasuspoasttaid árvu rehkenastojuvvui ja dat girjejuvvojedje Sámedikki oassin iežas kapitála girjemis fitnodagain. Ossosiid ja osiid investeremat njeidojuvvojit duohtaárvui jos árvonjiedjan ii vurdojuvvo leat gaskaboddosaš.

Ossosiid ja osiid ođđa háhkamat girjejuvvojit oastingoluid balánsii.

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan

Johtoomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuođđorusttegiin/guhkesáigge vealgin. Johtuoamit árvvoštallojuvvojit dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriiduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi ásaheavvui.

Gáibádusat

Oastigáibádusat ja eará gáibádusat leat fievrriiduvvon balánsii dainna árvvuin mii gáibádusas bohtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriiduvvo vurdojuvvon vealgevehágin. Vealgevehát fievrriiduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuodul.

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas ja eará sirdimat

Rehketdoallolinjjás "Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái ja eará juolludemiide stádas" dássetvuodas bustávva D romalaš lohku IV, leat sihke dán jagáš dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge, ja ovddit jagiid dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge.

Rehketdoallolinjjás "vuostáiváldojuvvon doarjjajuolludusat mat eai leat juhkkujuvvon", leat sisamáksimat maid Sámediggi disponere olggosmáksimiin earáide, mas olggosmáksin loahpalaš vuostáiváldái ii dáhpáhuva ovdalge maŋŋel rehketdoallojagi.

Stáhta kapitála

Stáhta kapitála dahká doaimmahaga omiid ja vealggi netto supmi. Stáhta kapitálie gullet doaimmakapitála, lidnemat ja juolludusaid manjiduvvon sisaboahtofievrrideapmi (nettobušeterejuvvon). Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

Doaimmakapitála

Sámediggi ii leat gártadan doaimmakapitála.

Lidnen

Nettobušeterejuvvon doaimmaid oktavuodas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnašlaš oamit ja bistevas doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimmain dahje juolludusain mat eai leat fievrriduvvon sisaboahatun.

Mo stáhta ruhtada eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid

Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeapmi čájeha sisaboahdu juolludusain ja vástideaddji doaimmain mat leat geavahuvvon immateriála omiid ja bistevas doallobiergasiid skáhppomii. Eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid árvvus, mii lea fievrriduvvon balánsii, lea danin vuostepoasta rehketdoallolinjjás stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeamis.

Doarjagat mat eai leat fievrriduvvon sisaboahatun

SRS 10 č. 9 mielde nettobušeterejuvvon doaimmat eai galgga fievrridit juolludemiid mat gusket doaimmaide mat eai leat čađahuvvon ovdal 31.12 rehketdoallojagi. Juolludus ovdanbukto doarjjan mii ii leat fievrriduvvon boahatun dássádatlogahallamis, C. Stáhta kapitála vuolde.

Doarjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit

Doarjahálddašeapmi j eará stáhtalaš juolludeamit čájehuvvojit áigodatprinsihpa vuođu. Juolluduvvon doarjagat girjejuvvojit dan jagi go gollu miedihuvvo gollun vealgekonttuposteremiin gollokonttus ja lágideaddjivealggi kredittaposteremiin. Doarjagiid máksimis šaddá lágideaddjivealgekonttu velggiid vuollai ja bánkkokonttu ovdagihtii máksá.

Reaidaruhtabardin

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolggá málle vuođu, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

Stáhta rámmaeavttut

Ieš-dáhkideaddjiprinsihppa

Stáhta doaimmá iešdáhkideaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánsas dahje boadusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádusgoluid dahje geatnegasvuođaid.

Stáhta konseardnakontoortnet

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konseardnakontoortnet. Konseardnakontoortnet mearkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvojit daid loahpparehkenastinkonttuid ektui mat leat doaimmas Norgga Bánkkus.

Sámediggi lea čadnon stáda konseardnakontoortnegii Norgga Bánkkus mearrádusa gáibádusaid olis č. 3.7.1. Sámediggái biddjojit máksinnávccat jeavddalaččat birra jagi máksinplána olis geatnegas departemeanttas KDD ja disponere sierra loahpparehketdoallokonttu Norgga Bánkku konseardnakontoortnegis. Reantu ii rehkenastojuvvo. Nettobušeterejuvvon doaimmat doalahit máksinnávcca jagi loahpas.

Juolludusraporteren

Nettobušeteren doaimmat ožžot juolludusaid geavahussii eará vuogi mielde go bruttobušeteren doaimmat ja dain lea álkidahttojuvvon raporteren stáhtarehketdollui. Juolludusraporterema hábmen speadjalastá dan.

Listemis lea mielde bajit oassi, mii čájeha, maid doaimma lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke stáhtakonttu (kapihtal/poasta) nammii. Listema gaskkamus oasis oidno mii lea raporterejuvvon

likviditehtaraporttas stáhtarehketdollui. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sálđo ja likviditehtalikhadeamit Norgga Bánykku loahpparehketdoallokonttus. Listema vuolimus oasis bohtet ovdan buot finánsšalaš eaiggátoasit ja doaimma geatnegasvuodát leat biddjojuvvon mielde stáhta kapitálarehketdollui.

Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	231 904 857	229 230 147
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	16 533 705	6 589 932
Vuovdin- ja láigoboađut	1	7 745 857	3 915 390
<i>Submi doaibmaboađut</i>		<i>256 184 419</i>	<i>239 735 469</i>
Doaibmagolut			
Bálkágolut	2	146 310 281	131 793 236
Geahpádusat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid	3,4	6 158 691	6 353 233
doallobiergasiid eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid			
Eará doaibmagolut	5	105 782 160	91 517 489
<i>Submi doaibmagolut</i>		<i>258 251 132</i>	<i>229 663 958</i>
Doaibmaboađus		-2 066 713	10 071 511
Finásaboađut ja finánsagolut			
Finásaboađut	6	3 821	442
Finásagolut	6	3 416	7 544
<i>Submi finásaboađut ja finánsagolut</i>		<i>405</i>	<i>-7 102</i>
Áigodaga doaimmaid boađus		-2 066 308	10 064 409
Rehkenastimat ja juogadeapmi			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahhta)	7	-2 066 308	10 064 409
<i>Submi rehkenastimat ja juogadeapmi</i>		<i>-2 066 308</i>	<i>10 064 409</i>
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	8	455 960 732	410 509 098
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-455 960 732	-410 509 098
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balánsa

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
OPMODAGAT			
A. Rusttetruđat			
I Eahpeávnnašlaš oamit			
Prográmmaǵálvu ja eará sullaslaš rievttit	3	309 502	616 243
<i>Submi eahpeávnnašlaš oamit</i>		309 502	616 243
II Bistevaš doallobiergasat			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Visttit ja eará gittaopmodat	4	79 977 546	82 261 377
Gáandin viessodávvirat ja reaidut jna.	4	2 552 983	2 205 884
Fastá viessodávvirat, sierra visti	4	8 360 146	9 212 129
Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, mángenmašiidna	4	3 918 997	5 126 294
<i>Submi bistevaš doallobiergasat</i>		96 599 673	100 595 684
III Ruđalaš rusttetruđat			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	9 027 748	9 027 748
<i>Submi ruđalaš rusttetruđat</i>		9 027 748	9 027 748
Submi rusttetruđat		105 936 923	110 239 676
B. Johtoamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	10	3 795 672	3 747 260
Eará gáibádusat fordringer	11	4 564 117	4 884 845
<i>Submi gáibádusat</i>		8 359 789	8 632 105
III Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat			
Bánkobijut	12	206 550 991	207 427 098
<i>Submi bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</i>		206 550 991	207 427 098
Submi johtoamit		214 910 781	216 059 203
Submi opmodagat		320 847 704	326 298 879

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI			
C. Stáhta kapitála			
II Rehkenastin			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	16 974 156	19 040 464
<i>Submi rehkenastin</i>		<i>16 974 156</i>	<i>19 040 464</i>
III Mañiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)			
Stáhta eahpeávnnašláš omiid ja bistevaš doallobiorgasiid ruhtadeapmi	3,4	96 909 175	101 211 928
Juolludusat mat eai leat sisaboahtofievrriiduvvon	13	15 119 425	7 691 563
<i>Submi mañiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)</i>		<i>112 028 600</i>	<i>108 903 491</i>
Submi stáhta kapitála		129 002 756	127 943 955
D. Vealgi			
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		17 073 190	15 840 942
Velggolaš vearrogešossat		5 645 692	5 784 081
Velggolaš almmolaš divadat		1 052 487	1 043 638
Sajuštuvvon luopmoruđat		11 715 221	10 949 448
Ožžon ovdagihtii mávssu	14	50 000	252 442
Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon (nettobušeterejuvvon)	15	21 052 900	20 805 900
Eará oanehisáiggi vealgi	16	9 537 993	7 147 552
<i>Submi oanehisáiggevealgi</i>		<i>66 127 483</i>	<i>61 824 003</i>
Submi vealgi		66 127 483	61 824 003
Submi doaibmakapitála ja vealgi		195 130 239	189 767 957
IV Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda			
Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda stáhtas	8	118 243 465	127 734 922
Vuosttáiváldojuvvon juolludusat doarjagiidda mat eai leat juhkkojuvvon	8	7 474 000	8 796 000
<i>Submi vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda</i>		<i>125 717 465</i>	<i>136 530 922</i>
Submi stáda kapitála ja vealgi		320 847 704	326 298 879

Nohtat jahkerektdollui

Nohta 1 Doaibmagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Juolludusboadut		
Juolludus bajimus departemeanttas	227 337 300	225 176 264
- brutto investeren eahpeávnnaš omiide ja bistevaš doallobiorgasiidda	-1 855 938	-2 542 364
+ manjiduvvon fievrrideamit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 158 691	6 353 233
+ sisaboahu penšungoluid ja joavkodáhkádusa gokčamii (ii máksi)	264 804	243 015
Submi juolludusboahu	231 904 857	229 230 147
Doarjja- ja sirdimiid boahu		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	0	305 000
Eará doarjagat	16 533 705	6 284 932
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu	16 533 705	6 589 932
Vuovdin- ja láigoboadut		
Vuovdindietnasat, divatgeatnegahtton	76 017	0
Diđoštallanboadut	6 817 169	3 845 870
Deivvolaš boadut	852 671	69 520
Submi vuovdin- ja láigoboadut	7 745 857	3 915 390
Submi doaibmaboadut	256 184 419	239 735 469

Nohta 2 Báلكagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Báلكkát - barggit*	102 354 389	93 018 730
Báلكkát - ollesáige politihkkárat	8 881 647	7 837 921
Luopmoruđat	12 339 291	11 473 971
Eará diedihangeatnegas buhtadusat	11 813 348	10 874 728
Bargoaddidivat	2 636 257	2 555 396
Penšuvdnagolut **	10 595 822	10 800 568
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-4 786 377	-6 526 852
Eará buvttut	2 475 904	1 758 775
Submi báلكagolut	146 310 281	131 793 236

*Dan geažil go stáhta báلكášiehtadallamiiguin 2024 eai geargan ovdal skábmamánu loahpas, de ii leat doaimmahat vuos máksán dan mii 2024 báلكášiehtadallamiin lea šihthtojuvvon. Doaimmahat lea meroštallan guovddáš báلكášiehtadallamiid (báلكkálaš ja guovddáš lasáhusat) bohtosiid, ja sajuštan báلكái 3 535 136 ruvnno. Báلكásajušteapmái maiddá gullá luopmoruhta, ja báلكásajušteamis lea várrejuvvon bargoaddidivat.

Sajušteapmái maiddá gullá doaimmahaga iežas oassi bálkášiehtadallamiidda lassin dasa maid guovddáš šiehtadallamiin leat soahpan.

**Jagi 2024 penšungolut leat vuodđuduvvon penšunmávssu man SPK lea meroštallan, iige duohta penšunmáksui, dan dihte go stáhta jagi 2024 bálkášiehtadallamiiguin eai geargan ovdal skábmamánu loahpas 2024. Jagi 2024 penšunmáksu lea 11,3 % bargiide ja 14,2 % ollesáiggepolitihkkáriidda. Jagi 2023 penšunmáksu lei 11 % bargiide ja 13,8 % ollesáiggepolitihkkáriidda.

Jahkebarggut: 140,8 132,9

Nohta 3 Eahpeávnnaš oamit

	Prográmmagáivu j.s. vuoigatvuodat	Submi
Háhkangollu 01.01.	2 302 891	2 302 891
Jagi háhkanvejolašvuhta	0	0
<i>Háhkanárvu</i>	2 302 891	2 302 891
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	1 686 648	1 686 648
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	306 741	306 741
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2024	309 502	309 502

Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki) 5 ár / lineært

Nohta 4 Bistevaš doallobiergasat

	Viessosadji	Visttit ja eara gittaopmoda t	Gándin viessosávv irat ja reaiddut jna.	Fastá viessosávvir at, sierra visti	Dihtor bálvvárat, AV- reaiddut, mánngenma šiidna	Submi
Háhkanárvu 01.01	1 790 000	136 392 697	8 660 211	38 328 943	22 980 988	208 152 839
Jagi háhkanvejolašvuhta	0	0	716 645	125 461	1 013 832	1 855 938
Jagi háhkanhatti eretbidjan	0	0	0	0	0	0
<i>Háhkanárvu</i>	1 790 000	136 392 697	9 376 856	38 454 404	23 994 820	210 008 777
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	54 131 320	6 454 327	29 116 814	17 854 694	107 557 155
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	0	2 283 831	369 546	977 443	2 221 130	5 851 950
Jagi eretbidjan čoagganan vuolidemiin	0	0	0	0	0	0
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2024	1 790 000	79 977 546	2 552 983	8 360 146	3 918 997	96 599 673

Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki) Háhkanárvu ii
rievdaduvvo 1,667 % 10 % 3-5% 6-33%

Eallináigi Geažehis
eallinahki 60 jagi 10 jagi 20-30 jagi
dekomponer
ejuvvon 3-10 jagi

Nohta 5 Eará doaimmagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Viessoláigu	14 936 378	13 802 290
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	970 093	1 189 107
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	910 051	84 633
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	5 576 798	4 244 909
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	6 353 042	6 044 081
Smávit reaidoastimat	1 392 749	2 402 010
Mašiinnaid, reaidduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	367 263	360 920
Konsuleantabálvalusaid oastin	24 300 468	22 271 788
Amas doaimmaid oastin	12 386 848	10 160 253
Mátkkit ja borramuš	28 320 506	21 772 535
Eará doaimmagolut	10 267 964	9 184 963
Submi eará doaimmagolut	105 782 160	91 517 489

Lassidiedut operationála láigošiehtadusaid birra

Báhcán áigodat	Makkár oapmi			
	Eahpeávnnaš oamit	Viessosajit, visttit ja eará gittaopmodat	Infrastruktur-oamit	Submi
Áigodat gitta 1 jagi		2 298 697		2 298 697
Áigodat 1-5 jagi	3 274 914	0		3 274 914
Áigodat badjel 5 jagi		11 638 216		11 638 216
Áigodaga fievrriiduvvon láigomáksin	3 274 914	13 936 913	0	17 211 827

Tabella čájeha čohkkejuvvon goluid láigomáksima rehketdoallojagis.

Nohta 6 Finánsaboađut ja -golut

	31.12.2024	31.12.2023
Finánsaboađut		
Reantoboađut	2 771	186
Valutagevinst (agio)	1 050	256
Submi finánsaboađut	3 821	442
Finánsagolut		
Reantogolut	3 416	4 963
Valutatap (disagio)	0	2 581
Submi finánsagolut	3 416	7 544

Nohta 7 Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušetterejuvvon ásašusat)

	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7 946 408	10 012 716	2 066 308
Rudalaš rusttetruđat	9 027 748	9 027 748	0
Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	16 974 156	19 040 464	2 066 308

Lidnema jahkásaš divvumat (kongruansaerohus)

Lidnema rievdadeamit juolludusrulhtaduvvon doaimma balánsas	-2 066 308
Lidnen juolludusrulhtaduvvon doaimma boadusrehketdoallu	-2 066 308

Nohta 8 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

Juolluduvvon doarjagat	31.12.2024	31.12.2023
Doarjagat gielddaide	105 353 610	95 047 231
Doarjagat fylkkagielddaide	15 843 118	11 096 793
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	235 327 018	212 461 473
Doarjagat állodoaluide	19 247 055	15 691 732
Stipeanda	7 394 400	7 024 482
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	59 766 754	51 240 037
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	3 424 320	7 531 671
Doarjagat olgoriikii	113 000	113 000
Submi juolluduvvon doarjagat	446 469 275	400 206 418

Máksojuvvon doarjagat earáide

Doarjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid submi	446 469 275
Doarjja vealggi rievdamat	9 491 457

Maskojuvvon doarjagat earáide 2024:s

455 960 732

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	17 412 876	17 639 557	226 681
Lágideaddjivealgi kultuvra	12 650 390	11 412 285	-1 238 105
Lágideaddjivealgi oahpahus	50 945 558	58 490 343	7 544 785
Lágideaddjivealgi giella	8 826 639	8 012 459	-814 180
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	843 000	6 941 000	6 098 000
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	19 293 770	18 913 772	-379 998
Vealgi eará doarjjaoažžut	8 271 232	6 325 506	-1 945 726
Submi vealgi doarjjahálddašami oktavuodas	118 243 465	127 734 922	9 491 457

Vealggi mii guoská doarjjahálddašeapmái ii sáhte iešguđetlágan sivaiddihte sirret seamma ládje go tabeallas "Juolluduvvon doarjagat".

Juolludusat mat eai leat juogaduvvon

Várrejumit 2023 olggobeale ruđat mat eai leat juogaduvvon 2023:s

Riikaantikvára - Oktasaš kulturárbeáŋgiruššan	300 000
Riikaantikvára - doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	8 496 000

Olggobeale ožžon ruđa doarjagiid várás 2024:s:

Riikaantikvára (RA) - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	3 950 000
Riikaantikvára (RA) - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	1 290 000
Riikaantikvára (RA) - Oktasaš kulturárbeáŋgiruššan	800 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Spealloruhta sámi valáštallamii 2024	3 500 000

Doarjja juolluduvvon bajábeale poasttaide 2023:s ja 2024:s:

Juolluduvvon RA - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	-5 272 000
Juolluduvvon RA - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	-1 290 000
Juolluduvvon KUD - Spealloruhta sámi valáštallamii 2024	-3 500 000
Juolluduvvon RA - Eaktodáhtolašvuoda jahki 2023	-300 000
Juolluduvvon RA - Eaktodáhtolašvuoda jahki 2024	-500 000

Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon 7 474 000

Nohta 9 Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodatkan- tuvra	Vuodđudan- beaivi	Ossosiid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boađus	Balánsii fievrriid. EK finodagas 31.12.2022	Balánsii fievrriid. árvu kap. Rehket- doallu	Balánsii fievrriid. árvu doaibm. Rehket-doalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS	Guovdageaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	1 781 805	11 030 790	40 000	1 680 000
Davvi álbmogiid guovddáš OS	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	826 896	18 570 548	1 308 000	4 819 200
Årjelhsaemien Teatere AS	Måefie	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	1 376 789	5 541 037	55 000	654 897
Sámi Viessu Oslo Os	Oslove	10.12.2013	392	49,0 %	49,0 %	195 507	611 685	39 200	145 418
Internašunála Sámi Filbmainstituhtta	Guovdageaidnu	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	331 140	1 409 521	90 000	76 650
Vardobáiki Romssa Sámi viessu	Skánik Romsa	20.03.2015 21.02.2023	600 333	48,3 % 33,3 %	48,3 % 33,3 %	-1 317 048 874 244	7 368 513 1 868 674	150 000 333 333	338 251 333 333
Árran julevsáme guovddášj AS	Ájluokta	14.12.2023	980	49,0 %	49,0 %	0	0	980 000	980 000
Fievrriiduvvon árvu balánsii 31.12.2024									9 027 748

*Árran julevsáme guovddášj AS hárrái, de searvi vuodđuduvvui 2023 loahpas ja registrerejuvvui jagi 2024 álggus.

Sámediggi juolluda juohke jagi doarjaga bajábealde namuhuvvon ásahusaide ja main Sámedikkis lea oamastanoassi. Bajábealde namuhuvvon ásahusaide juolludeapmi maiddá namuhuvvo 3. oasis, kapihttalas 5.4.4 Internašunála Sámi Filbmainstituhtta, 5.4.7 Teáhterat, 5.4.8 Museat ja 5.4.9 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat.

Nohta 10 Oastigáibádusat

	31.12.2024	31.12.2023
Oastigáibádusaid árvu	3 795 672	3 747 260
Submi oastigáibádusat	3 795 672	3 747 260

Sámedikkis lea 0,3 miljovvna ruvno vealgebuorri doarjagiin ja 3,5 miljovvna ruvno vealgebuorri diđođtanbođuin.

Nohta 11 Eará oanehisáigge gáibádusat

	31.12.2024	31.12.2023
Mátkeovdamáksu	4 518	48 000
Loatna bargiide	128 125	38 000
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	2 490 823	2 692 759
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	502 634	428 307
Eará gáibádusat	1 438 017	1 677 779
Submi eará gáibádusat	4 564 117	4 884 845

Sámediggi lea ovdagihtii máksán viessoláiggu iešguđet láigoheddjiide juovlamánus 2024. Dasa lassin leat oktasaš golut ja doaibmagolut máksojuvvon ovdagihtii iešguđet láigoheddjiide poastta eará ovddalgihtii máksojuvvon golut vuolde. Eará gáibádusaid sivva leat NAV gáibádusat.

Nohta 12 Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat

	31.12.2024	31.12.2023
Bijut stáhta konsernkontoi	206 550 991	207 427 098
Submi bánkobijut ja reaidoruhta	206 550 991	207 427 098

Nohta 13 Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun			
Várrejuvpmi 2024 - Gielda- ja guovlodepartemeanta - Lullisámi kulturfoanda	5 000 000	0	-5 000 000
Várrejuvpmi 2024 - Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvttadeddjiiguin	1 160 000	2 845 000	1 685 000
Várrejuvpmi 2021 - Oahpahusdirektoráhta - givssideami eastadanbargu	850 000	1 000 000	150 000
Várrejuvpmi 2024 - Mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheddjiid rekrutteren	778 000	600 000	-178 000
Várrejuvpmi 2024 - Sámi mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat	750 000	255 000	-495 000
Várrejuvpmi 2024 - Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat	200 000	500 000	300 000
Várrejuvpmi 2024 - Álgoálbmogiid biebmovuogádagat	626 188	275 000	-351 188
Várrejuvpmi 2024 - Onteri-viessu/Hallonen-viessu	260 237	275 000	14 763
Várrejuvpmi 2024 - Deanučázadaga báikkálaš hálddašeami modeallat	200 000	0	-200 000

Várrejupmi 2024 - Ásahasovddideapmi - gelbbolašvuodalokten	368 750	0	-368 750
Várrejupmi 2024 - Immateriála kulturárbbi suodjaleami hálddašeami kárten	150 000	0	-150 000
Várrejupmi 2024 - Bargjoavku mii ásaha inst.ruovttu luohtái vuelie/luohti/vuolle	125 000	0	-125 000
Várrejupmi 2024 - Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi	2 331 250	0	-2 331 250
Várrejupmi 2024 - Molssaevttolaš bušeahhtamodeallaid čielggadeapmi	400 000	0	-400 000
Várrejupmi 2024 - Snåase kantuvrii kánturdávvirat	920 000	0	-920 000
Várrejupmi 2024 - Sámi báikenammaarkiivva digitaliseren	1 000 000	0	-1 000 000
Várrejupmi 2023 - Gelbbolašvuoda kárten	0	1 500 000	1 500 000
Várrejupmi 2023 - Doarjjadikki jorgalahttin	0	400 000	400 000
Várrejupmi 2023 - Luossaprošeahta - Sjølaksefiskarlag	0	41 563	41 563
Submi juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)	15 119 425	7 691 563	-7 427 862
Submi juolluduat mai eat leat fievrriduvvon	15 119 425	7 691 563	-7 427 862

Nohta 14 Sisaboahu, mat eai leat berrojuvvon/ožžon ovdagihtii mávssu

Ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)	31.12.2024	31.12.2023
Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni - báikediđoštallan	50 000	50 000
Statsbygg viessoláigu Guovdageainnus - meattáhus áigodatjuohkin	0	202 442
Submi, ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)	50 000	252 442

Nohta 15 Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun

	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)			
Juolludus Suoma ja Ruođa Sámedikkis - Giellagáldu	15 625 000	15 264 000	-361 000
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta - veahkaváldi lagaš oktavuodain	1 200 000	1 200 000	0
Juolludus Riikaantikváras - KULA	70 000	70 000	0
Kultur- ja dásseárvudepartemeantta - Arctic Arts Summit:a norgga oasi promoteremii doarjja	2 887 000	1 900 000	-987 000
Riikkaantikvára - Kulturमितobargu suohkaniin - KIK	1 100 000	1 346 000	246 000
Walt Disney - sámi veršuvdna Jikŋon 2	170 900	170 900	0
Juolludus Riikaantikváras - "Kompetansmodell kommune 2020"	0	78 000	78 000
Juolludus Riikaantikváras - "Registering av samiske bygninger"	0	777 000	777 000
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)	21 052 900	20 805 900	-247 000

Nohta 16 Oanehisáiggi vealgi

	31.12.2024	31.12.2023
Velggolaš čoggon bálkágolot	5 437 585	4 848 146
Sajušteapmi 2024 bálkášiehtadallamiidda*	3 535 136	0
Eará oanehisáiggi vealgi	-27 199	-2 562
Čoggon golot	592 471	2 301 967
Submi eará oanehisáiggi vealgi	9 537 993	7 147 552

*Dan geažil go stáhta bálkášiehtadallamiiguin 2024 eai geargan ovdal skábmamánu loahpas, de ii leat Sámediggi vuos máksán dan mii 2024 bálkášiehtadallamiin lea šiehttojuvvon. Sámediggi lea danne meroštallan guovddáš bálkášiehtadallamiid (báikkálaš ja guovddáš lasáhusat) bohtosiid, ja sajuštan bálkái ruđa, vrd. 2. nohtain. Sajušteapmái maiddái gullá iežas oassi bálkášiehtadallamiidda lassin dasa maid guovddáš šiehtadallamiin leat soahpan.

Eará oanehisáigge vealgi lea sturron vuosttažettiin 2024 bálkášiehtadallamiidda várrejumi dihte.

Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde

31.12.2024

Reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain

Sisamáksimat

juolludusaid sisamáksimat	238 011 725
sisamáksimat doarjagiin ja sirdimiin	10 906 142
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	6 330 942
eara sisamáksimat	308 650
<i>Sisamáksimiid submi</i>	255 557 459

Olggsmáksimat

olggsmáksimat gálvo- ja bálvalusoasitimiid ovddas	-97 031 719
báلكá- ja sosiála goluid olggsmáksimat	-97 055 547
vearuid ja almmolaš goluid olggsmáksimat	-37 587 842
eará olggsmáksimat	-13 411 063
<i>Olggsmáksimiid submi</i>	-245 086 171

Netto reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain

10 471 288

Reaidaruhtajohtu investerendoaimmain

olggsmáksimat eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid vuodima oktavuodas	-1 855 938
---	------------

Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain

-1 855 938

Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas

Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	446 469 275
doarjagiid ja sirdimiid olggsmáksimat earáide	-455 960 732

Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas

-9 491 457

Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivaleanttain	-876 107
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid ráđju áigodaga álggus	207 427 098

Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid ráđju áigodaga loahpas

206 550 991

Buohtastahttin

Lidnen juolludusruhtaduvvon doaibma	-2 066 308
dábálaš geahpádusat	6 158 691
Biddjojumit mañiduvvon sisaboáđuide (háhkamat rusttegat)	-1 855 938
reivadás sáhta finansieremis eahpeávnnaš gaskaomiin ja bistevaš doallobiergasat	-4 302 753
reivadás juolludusat mat eai lat fievrriduvvon bohtun	7 427 862
reivadás oastigábádusat	-48 412
reivadás lágideaddjivealgi	1 232 247
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai lat fievrriduvvon bohtun	247 000
poastat klassifiserejuvvon investeren- ja finánsadoaibman	1 855 938
poastat klassifiserejuvvon reaidaruhtajohtun čadnon sirdimiidda	9 491 457
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun	-10 813 457
reivadás eara áigeráddjenpoasttain	3 144 961

Netto reaidaruhtajohtu doaimmain

10 471 288

Juolludusraporteren

Juolludusraporteremis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvot daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maid Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttalii/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sáldo ja likviditehtalihkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájejit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Golloposta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	Summa buohkanassii
226	Máhtodepartemeanta	21	Juolludus buvttadeapmai sámi oahpponeavvuin	6 000 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summita Norgga oasi prosjekteremii doarjja	500 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summita Norgga oasi prosjekteremii doarjja	1 500 000
328	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	78	Doarjja sámi-duiska ovttasbargoprošektii	2 220 000
560	Sámediggi	50	Sámediggi	661 721 000
561	Sámediggi	50	Sámediggi- sámi giella, kultuvra ja servodateallin - Lullisámi kulturfoanda	5 000 000
1429	Riikaantikvára	60	Kulttormuitobargu suohkaniiguin -KIK	100 000
1429	Riikaantikvára	70	BARK - Rana	21 600
1429	Riikaantikvára	70	BARK - Valdres	152 000
1429	Riikaantikvára	77	Oktasaš ángiruššan kulturárbbi ovddas Lulli-Romssas	800 000
1429	Riikaantikvára	71	Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin	3 950 000
1429	Riikaantikvára	74	Doarjja fanassuodjaleapmái	1 290 000
-	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valástallamii 2023	3 500 000
Gollopoastta submi				686 754 600

Rájut diedihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Rehketdoallu 2023
Sisasaldo Norgga Bánkku loahpparehketdoallokonotos	12	207 427 098
Rievdadusat áigodagas		-876 107
Submi olggos saldos Norgga Bánkku koahpparehketdoalus	12	206 550 991

Ruhtarájut diedihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2024	2023	Rievdadus
1961	Rádjoruđat konto(in) Norges Bank:as	12	206 550 991	207 427 098	-876 107
1350	Beaivvaš Sámi Našunalateahter AS	9	40 000	40 000	0
1350	Senter for Nordlige Folk AS				
	Davvi álbmogiid quovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1350	Åarjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1350	Samisk Hus Oslo AS*	9	39 200	39 200	0
1350	Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	9	90 000	90 000	0
1350	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0
1350	Romssa Sámi Viessu/Samisk hus i Tromsø	9	333 333	333 333	0
1350	Arran Julevsame Guodasj SUS	9	980 000	980 000	0

Mearkkašupmi

Mearkkašupmi 1 - Bargiidbellodat, áirras Arild Pettersen Inga

Sámedikkis leat čuovvovaš mearkkašumit Sámedikki jahkedieđáhussii 2024:s.

055/24 Sámedikki bušeahtta 2025.

Ráđđehusa bušeahttasoahpamuš mielddisbuvttii mearkkašahtti lasáhusa 50 milljovna ruvnnuin Sámediggái, mas lei čielgavuoruheapmi sámi gillii ja kultuvrii Dát bohtá lassin 50 milljovna ruvnnu lassáneapmái Sámediggái jagis 2025. Ruđat addet vejolašvuoda nannet sámi oahpaheddjiid rekrutterema, doarjut giellahálddašansuohkaniid ja čuovvulit “váibmogiela” doaibmabijuid. Sámedikki oainnu mielde ii leat stáhtas rámmasirdimiid sturrodas mii lea váldováttisvuolta, muhto eanetlogu váilevaš vuoruheapmi.

Bargiidbellodat ovddidii ollislaš bušeahttaevttohusa mas čielgasit vuoruhedje servodaga vuodđodárbbuid. Mii evttoheimmet:

- Measta 8 milljovna ruvnnu sámi oahpaheddjiid rekrutteremii ja stipeanddaide.
- 16,5 milljovna ruvnnu gielladoaibmabijuide mat nannejit sámegiela.
- Badjel 8 milljovna ruvnnu gielddaid ja fylkkagielddaid guovttegielalašvuhtii.
- 6,5 milljovna ruvnnu mearrasámi vuoigatvuodaid kártemii, konsultašuvdnaguovddáži ja árbedieđu bagadallanbálvalussii.
- 3 milljovna ruvnnu ealáhusaide, dás 1,5 milljovna vuodđoealáhusaide ja 1,5 milljovna Innovašuvdna Sápmi álggaheapmái.
- 1,2 milljovna ruvnnu sámegillii buohkaide
- 0,5 milljovna ruvnnu Sámi váhnenfierpmádaga álggaheapmái.

Bargiidbellodat hástalii Sámediggeráđi ja eanetlogu sin vuoruhemiid oktavuodas, erenoamážit go jurddašit mo sii válljejit geavahit ruđaid kulturprošeavttaide seammás go vuđolaš servodatdárbbut eai leat čovdojuvvon. Bargiidbellodat oaivvilda ahte resursat berrejit biddjot dasa gos lea eanemus dárbu, ovdamearkka dihtii eanet sámi mánáidgárdeoahpaheddjiid ja pedagogaid oahpaheapmái.

Ášši 028/24: Dieđ. St. 12 (2023-2024): Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - sámi álbmoga álbmotdearvvašvuolta ja eallindilli.

Bargiidbellodaga áirasat deattuhedje nannet sámi álbmotdearvvašvuoda ja dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid. Bargiidbellodat čujuhii dasa ahte lea dárbu viidábut geográfalaččat, gielalaččat ja kultuvrralaččatvuodđuditoarásmuvvanbarggu sámi servodagaide ja evttohii konkrehta doaibmabijuid movt heivehit álbmotdearvvašvuodabarggu báikkálaš dárbbuide.

Viidásat deattuhii Bargiidbellodat dárbbu viiddiduvvon dulkonbálvalusaide, maiddái vuodđodearvvašvuodabálvalusas, ja buoret oahpahussii sámi kultuvrras ja historjjás dearvvašvuodabarggiide. Bargiidbellodat deattuhii dehálažžan siskkildit sámi perspektiivaid nationála oahpahusprográmmaide nugo ABC psyhkalaš dearvvašvuoda, mas deattuhuvvo ovttasbargu guovddáš fágaásahusaiguin nugo USHT Sámi. Bargiidbellodat doarjui doarjjaruđaid nannema sihkkarastin dihte buoret gelbbolašvuoda ja kvalitehta sámi dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusain.

Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raporta

Guovvamánus ja njukčamánu 2024 attii Sámediggi ollu áiggi Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta giedahallamis. Olles lávdegoddi- ja dievasčoahkkin dán áigodagas adnui ságastallat raportta gávdnosiid ja váikkuhusaid birra, ja sátnádit Sámedikki árvvoštallamiid ja rávvagiid.

Gávccii ášši giedahallamis, mat oktiibuot dahke stuora barggu, áirasat čalmmustuhtte historjjálaš vearrivuodaid ja bidjat vuodu viidásat soabadanbargui. Giedahallamis lei maid viiddiduvvon kultuvrralaš ja fágalaš prográmma, mii lei mielde bidjamin raportta fáttáid viidát servodatlaš ja historjjálaš kontekstii.

Lassin áššiide mat ledje biddjojuvvon ovdan, ovddidii Bargiidbellodat oktasaševttohusa bajitdási cealkámuša birra mii galgai dovddahit Sámedikki oainnu raportii. Evttohus mearriduvvui buot joavkkuid viiddes doarjagiin earret Davvikalohttaálbmoga ja Ovddádusbellodaga. Cealkámušas giittii Sámediggi Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna vuđolaš ja dehálaš barggu ovddas, ja doarjui kommišuvvna árvvoštallamiid ja evttohuvvon doaibmabijuid. Sámediggi deattuhii ahte raporta čalmmustahtá soabahanproseassa álggu ja deattuhii dárbbu viidásat politiikalaš dáhttui, ekonomalaš resurssaide ja

ovttasbargui iešguđet servodatoassálastiiguin čuovvolan dihte kommišuvnna rávvagiid ja sihkkarastin dihte sámi álbmogii bistevaš boahtteáiggi.

Bargiibellodat lea duhtavaš go Stuorradiggi eanas muddui čuovvulii oktasaš evttohusa áigumuša mii oaččui eanetlogu Sámedikkis.

Ášši 037/24: Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna raportta regionála čuovvleapmiČakčamánuš 2024 meannudii Sámediggi ášši Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna raportta regionála čuovvleami birra. Bargiibellodaga áirasat dovddahedje stuora áktejumi kommišuvnna viiddis bargui ja dan čielga rávvagiidda dárbašlaš doaibmabijuid ektui divvun dihte dáruiduhttinpolitihka vaháigiid.

Gieđahallamis deattuhii Bargiibellodat dattetge fuolastuvvama go sámediggeráđdi evttoha mángaođđa doaibmabiju lassin kommišuvnna rávvagiidda. Bargiibellodat várrii ahte dán váikkuhus sáhtta leat ahte láivuda dan čielga doaibmabidjolisttu maid kommišuvdna lei ráhkadan vuđolaš barggu vuđul. Bargiibellodat deattuhii man deađalaš lea ahte lea nana ja viiddis čanastat sámi servodahkii ovdal go ođđa doaibmabijut árvvoštallojuvvojit.

Bargiibellodat bijai gažaldaga Sámediggeráđi evttohussii álbmotčoahkkimiid birra ja regionála gulaskuddanprosessii maŋŋágo dievasčoahkkin lei juo gieđahallanmánga ášši mat gulle raportii árat jagis. Orui dovddastus dasa, ahte ovddit gulaskuddanproseassa ii lean doarvái vuđolaš, vaikko ovdeš čuoččuhusat leat leamaš nuppe gežiid. Bargiibellodat cuiggodii dán váilevaš einnotahttivuođa ja rabasvuođa, mii láivuda luohttámuša prosessii ja dagaha demokráhtalaš hástalusaid.

Bargiibellodat deattuhii ahte Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvleamis ferte leat buorre plánen, galget vuđolaš proseassat ja viiddis searvan sihkkarastin dihte legitimizehta ja luohttámuša sámi servodagas. Bargiibellodat lea fuolastuvvan go heajos plánen ja váilevaš čatnaseapmi lea láivudan ollislašvuoda dán deađalaš áššis.

Ášši 040/24: Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehtti

Go meannudii Sámedikki cealkámuša 2026 stáhtabušehtti, de deattuhii Bargiibellodat čielga vuoruhannisttu mávssolašvuoda. Bargiibellodat čujuhii ahte konkrehta vuoruhemiid váilun diimmá jagi 2025 stáhtabušehta meannudeamis lei funonidan Sámedikki váikkuhanfámu ja dahkan váddáseabbon ráđđehussii ipmirdit makkár suorggit leat deađalepmosatsámi servodahkii.

Bargiibellodat lei danne duhtavaš go eanetlohku ja Sámediggeráđdi dán jagi leat bidjan ovdan konkrehta ja vuoruhuvvon listtu dain surggiin mat berrejit oažžut earenoamáš fuomášumi 2026 stáhtabušehtas. Dát lea deađalaš lánki rievttis guvlui, mii min mielas nanne Sámedikki návcca ovddidit sámi beroštumiid nationála bušehttaproseassas.

Bargiibellodat deattuhii dehálažžan joatkit dán geavada čielga ja konkrehta árvalusaiguin stáhtabušehtti maddái boahtteáiggis, sihkkarastin dihte ahte ruđat mat dárbašuvvojit sámi vuoigatvuodaid, kultuvrra ja giela nannemii, ožžot ruhtadoarjaga.

Ášši 045/24 Sámedikki cealkámuš NÁČ 2024:10 - Ođđa mohtorjohtoláhkii Bargiibellodat ovddidii ollislaš evttohusa mas deattuhuvvui man deađalaš lea ahte ođđa mohtorjohtoláhkka hábmejuvvo dakkár njuolggadusaiguin ja geavadiin mii sihkkarastá báikkálaš álbmogii sámi guovlluin beassama árbevirolaš ávkkástallanguovlluide. Bargiibellodat deattuhii ahte árbevirolaš luonddugaevaheapmi lea geađgejuolgi sámi kultuvrras ja dan ferte suodjalit njuovžilis njuolggadusaiguin mat vuhtiiváldet geográfalaš ja dálkkádatlaš erohusaid, erenoamážit Davvi-Romssas ja Finnmárkkus.

Evttohus deattuhii ahte lea dárbu báikkálaš iešstivrejupmái mohtorjohtolaga hálddašeamis, mas gielddat ovttas báikkiolbmuiquin ja boazodoaluin ožžot ovddasvástádusa mearridit muddemiid ja máđijaid, ja Stáhtahálddašeadji fas vuosttažettiin doaibmá bearráigeahččaneiseváldin. Bargiibellodat deattuhii ahte dálá njuolggadusat eai doarvái bures vuhtiiváldde luondduruovttodoalu ja beassama árbevirolaš ávkkástallanguovlluide, ja ahte lea eahpegovttolaš gáibidit ekonomalaš vuoittu mohtorjohtoláhkii mehciin.

Viidáseappot čujuhii Bargiibellodat dasa ahte mohtorjohtolátnjuolggadusat fertejit heivehuvvot riikkaidgaskasaš álgoálbmotriektái ja sámi riekteipmárdussii, ja deattuhit bivddu, guolásteami, sállalaša ja fievrridandárbbuid. Bargiibellodat deattuhii ahte suodjalanláhkaásahusat eai berre gáržžidit sámi boazodoalu dahje árbevirolaš meahccegeavaheami luonddusuodjalanguovlluin.

Bargiibellodat ii sáhte doarjut mohtorjohtolálgá mii ii vuhtiiváldde sámi meahccegeavaheami, ja deattuhii ahte lea dárbu konsultašuvnnaide stáhtalaš eiseválddiiguin sihkkarastin dihte sámi beroštumiid ovdal go lánka mearriduvvo.